C.P. SNOW

Întoarcere acasă

EDITURA EMINESCU

Coperta colecției : WANDA MIHULEAC
Ilustrația copertei : ADRIAN IONESCU

LECTOR: DAN RĂDUCANU
TEHNOREDACTOR: ELENA PREDA

APĂRUT : 1983. BUN DE TIPAR : 19.10.1983
COLI DE TIPAR: 21

TIPARUL EXECUTAT SUB COMANDA NR. 30 337
LA C.P.C.S., BUCUREȘTI
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

C. P. SNOW

Întoarcere acasă

In românește de
MARIANA CHIȚORAN

EDITURA EMINESCU
București, 1983, Piața Scînteii 1

Lui Willam Cooper.

C. P. SNOW

HOMECOMINGS

Penguin Books Ltd, Harmondworth, Middlesex, 1962
© CURTIS BROWN – Limited

Partea I

ÎNTOARCERE ACASĂ

I

FEREASTRĂ LUMINATĂ, VĂZUTĂ DIN STRADĂ

ERA ÎNTR-O DUPĂ-AMIAZĂ DE februarie. Un soare palid lumina cheiul Tamisei pe cînd mă îndreptam spre casă, la soţia mea. Fluviul şerpuia argintiu în bătaia soarelui ; din coşul unui remorcher un fir de fum se înălţa spre cer, albăstrui ca fumul de ţigară ; pe celălalt mal, soarele reflectat în ferestre strălucea prin ceaţă şi în jos, spre Chelsea, încotro mă îndreptam eu, fumul era atît de dens, încît clădirile din depărtare, hornurile înalte căpătau un contur estompat.

Era într-o marţi a anului 1938 ; ca de obicei, nu mai fusesem acasă de joia trecută, căci stăteam jumătate din săptămînă la Cambridge. Simţeam o undă de îngrijorare, o uşoară încordare a nervilor, ca întotdeauna cînd mă îndreptam spre acasă după o absenţă fie şi de numai cîteva zile, ca acum. De cînd mă ştiu, din fragedă copilărie, avusesem acest sentiment de teamă cînd mă apropiam de casă, de teamă de ce m-ar putea aştepta.

N-aveam nici un motiv serios. Era o simplă anxietate neîntemeiată, cu care ajungi să te obişnuieşti. Chiar şi acum, cînd uneori se dovedise a nu fi întru totul lipsită de temei, ajunsesem să mă obişnuiesc cu ea. Marţi seara, mergînd pe jos spre casă, din Millbank pînă în Chelsea, de-a lungul fluviului, eram cu inima strînsă, ca întotdeauna cînd mă întorceam acasă, dar refuzam să mă gîndesc de ce.

Totuși, în ziua aceea, de cum am ajuns în Cheyne Walk, mi-am încordat privirea, cu mult înainte de a zări casa noastră. Cînd am dat cu ochii de ea, priveliștea ar fi părut unui străin calmă și îmbietoare. Lumina ardea în salon, — era singura casă luminată de pe acea parte a străzii, — perdelele nu fuseseră trase și, din stradă, dincolo de petecul de grădină, se vedeau pereții acoperiți pînă sus cu lambriuri albe. Dacă aș fi fost un străin privind de la poarta grădinii, din Cheyne Walk, imaginea unei camere luminate ar fi avut și pentru mine farmecul misterului domestic și al tihnei.

În timp ce mă îndreptam spre ușa de la intrare, mă întrebam în ce dispoziție o voi găsi.

În vestibulul puternic luminat, totul era într-o ordine perfectă ; vestibulul unui cuplu fără copii. Nici o voce nu m-a întîmpinat. Am intrat repede în salon. Și aici m-a izbit lumina. Și în lumina aceasta strălucitoare am văzut-o pe soția mea. Am văzut-o liniștită, senină, preocupată Căci ședea la o măsuță, mai departe de cămin, cu privirea aplecată asupra unei table de șah. Pe tablă nu erau decît cîteva piese, mai mari decît cele obișnuite, un set indian pe care, dintr-un capriciu, Sheila și-l cumpărase cu un an în urmă. După cîte îmi puteam da seamă, nu juca o partidă, ci încerca să rezolve o problemă. Își ridică privirea.

— Ah ! Ai venit ? spuse ea. Ajută-mă și pe mine aici !

M-a năpădit un sentiment de ușurare, ușurare atît de completă, încît era o adevărată fericire, așa cum simțeam de obicei cînd o găseam relaxată. La orice m-aș fi așteptat, dar la asta nu. Mi-am tras un scaun în fața ei și, pe cînd se apleca peste tabla de șah, mă uitam printre piesele înalte la fruntea ei încordată, nu ca în atîtea alte dăți, din cauza grijilor pentru propria ei persoană, ci din pricina unor simple calcule.

— Nu găsesc soluția, spuse, și mă privi cu ochii ei cenușii, luminoși, numai zîmbet.

Avea 33 de ani. Între noi era o diferență de numai cîteva luni. Dar părea mult mai în vîrstă. Cînd mă îndrăgostisem de ea, în urmă cu 14 ani, bărbații o socoteau frumoasă. De atunci trăsăturile i se schimbaseră, deși cu, care urmărisem această schimbare ca nimeni altul, eram cel mai puțin în măsură să-mi dau seama cît

de mult se transformase. Cutele, care pe cînd era fetișcană îi brăzdau fruntea și cearcănele din jurul ochilor se adînciseră acum ; nasul fin se ascuțise ; expresia feței se înăsprise, dar devenise mai imobilă, trasă și împietrită de suferință. Doar ochii îi rămăseseră neschimbați. Numai ei, ochii aceia atît de mari, încît ar fi putut deveni triști ca ai unui lemur, nu împărtășeau suferința ce i se citea pe chip. Chiar și în momentele cele mai grele rămîneau vioi, pătrunzători, lucizi ; după cum și corpul ei, sub fața aceea ridată și extenuată apărea puternic, bine clădit, corpul unei femei în putere, sănătoasă, încă tînără.

Privind-o printre piesele de șah, nu observam nici una din aceste schimbări, căci nu eram preocupat decît de evoluția stării ei de la o zi la alta. Recunoșteam cea mai mică schimbare în expresia feței, dar nu observam ceea ce altora le sărea în ochi. Încercînd să-i mențin echilibrul moral timp de ore, zile, ani, nu mai eram în măsură să judec dacă se simțea mai bine sau mai rău. Știam doar că în seara asta era veselă, relaxată și că pentru seara asta, căci mai departe nu îndrăzneam să mă gîndesc, n-aveam a-mi face griji.

O iubisem toată tinerețea mea și, deși natura dragostei mele se schimbase din cauza celor ce ni se întîmplaseră, încă o mai iubeam. Cînd o întîlnisem prima dată, avusesem impresia că norocul o favoriza ; era frumoasă, inteligentă, destul de bogată și mai ales nu mă iubea, în timp ce eu o iubeam cu pasiune. Ceea ce însemna că ea avea putere asupra mea, iar eu n-aveam nici o putere asupra ei ; însemna că mă putea ațîța ani de zile, îmi putea dovedi cruzimea celui lipsit de sentiment. Mai însemna, dar nu-mi dădusem seama atunci, că ea era cea de compătimit. Căci s-a dovedit că nu numai pe mine nu mă putea iubi, ci că nu putea iubi pe nimeni. O dorea din răsputeri ; încercase să găsească pe cineva pe care să-l iubească ; încercase să găsească psihiatri și doctori care să-i spună de ce nu poate iubi. Și, în cele din urmă, văzînd că nu reușește nimic, se întorsese la mine, care o mai iubeam încă și acceptase să mă însor cu ea.

Nu putea să iasă bine. Mă gîndeam uneori că ar fi putut merge mai bine dacă am fi avut copii, așa cum ne dorisem amîndoi. Dar nu ne aveam decît unul pe celălalt.

— Trebuie s-o rezolv, spuse, cu privirea ațintită pe tablă.

Atinse cu două degete o piesă în formă de elefant cu litieră în spate, care într-un joc de şah european ar fi fost o tură. Din obişnuinţă, privirea nu-mi era aţintită pe degetele puternice, late la vîrf, ci pe unghii. Încă o dată în seara aceasta am răsuflat uşurat. Deşi nu erau date cu lac, erau curate şi îngrijite. Existaseră momente cînd sentimentul de frustrare o îngheţa, o imobiliza într-un fel de apatie şi nu se mai ocupa de persoana ei. Starea aceasta mă speria, dar nu se mai repetase de cîţiva ani. De obicei se îmbrăca destul de bine şi cînd trecea prin faţa cîrciumioarelor de pe chei sau cînd se plimba pe King's Road, oamenii vedeau o femeie cu capul sus, cu pasul sprinten, cu o faţă frumoasă, machiată cu îndrăzneală.

— Ar trebui s-o iei de la început, sistematic, spusei.

— Învaţă-mă tu, spuse Sheila.

Ca de obicei, era gata să asculte o lecţie teoretică referitoare la problemele de şah. După cum tot ca de obicei nu-mi punea nici o întrebare despre ceea ce făcusem, deşi nu mă văzuse de patru zile. Cambridge-ul, slujba mea la Londra, nici nu existau pentru ea. Încă dinainte de căsătoria noastră, de pe cînd pierdusem orice speranţă că situaţia ei se va ameliora, se închisese tot mai mult în ea însăşi. De fapt, încercînd s-o îngrijesc, îmi distrusesem cariera.

Cînd m-am căsătorit credeam că ştiu ce mă va aştepta. Va trebui să veghez asupra spaimelor ei ; văzusem cîte ceva din semnele schizofreniei ; îmi puteam imagina cum lucruri neînsemnate pentru oricare dintre noi deveneau adevărate chinuri pentru ea ; cum orice proiect de viitor, fie şi perspectiva de a merge într-o vizită, îi putea zdruncina nervii. Dar eram mînat de dragostea mea pasionată pentru ea, de pasiunea fizică înfrînată ani de zile, şi poate chiar mai mult. Aşadar m-am căsătorit. Ca mulţi alţii înaintea mea, am aflat curînd că nici o previziune imaginară despre existenţă nu aduce nici pe departe cu viaţa însăşi, trăită zi de zi.

Am făcut tot ce-am putut pentru ea. Dar nu i-a fost de nici un ajutor. În schimb, mie nu-mi mai rămăsese pic de energie. Cînd m-am căsătorit, tocmai intrasem în barou şi eram considerat o tînără speranţă. Dar nu mi-aş fi putut croi un drum decît dacă mă despărţeam de Sheila. Aşa că mi-am găsit o slujbă care să mă solicite mai puţin.

Un post de consilier la firma lui Paul Lufkin şi un post la o catedră de drept la Cambridge, acesta din urmă ţinîndu-mă departe de apartamentul meu din Chelsea trei sau patru nopţi pe săptămînă. În perioadele cînd era total absentă la ce se întîmpla în jur, stînd lîngă patefon ore în şir, deşi era o uşurare laşă, mă bucuram că pot să plec.

În seara aceea de februarie, cum stăteam unul în faţa celuilalt, la tabla de şah, în camera puternic luminată, nu mă gîndeam la nimic din toate astea. Mi-era destul că părea mulţumită. Îmi dădea — ceea ce există uneori în căsătoriile cele mai nefericite, deşi cei din afară nu-şi pot da seama de importanţa ei — un fel de linişte morală. Obişnuinţa era atît de puternică, încît putea şterge ambiţiile spulberate, crizele cauzate de necesitatea de a face o opţiune, momentul cînd fusesem pe punctul de a ne despărţi, tot ceea ce se întîmplase în viaţa mea secretă cu ea : obişnuinţa era cea care şedea acum lîngă ea, îi privea unghiile, urmărind apariţia acelui tic, pseudo-zîmbetul ce se ivea cînd era pradă depresiunii nervoase.

— L-am văzut pe R. S. Robinson astăzi, spuse din senin.

— Serios ?

— Am avut impresia că mă căuta.

— Nu m-ar mira, spusei.

— Am luat un păhărel împreună. Era în formă.

Altă dată, o conversaţie ca aceasta m-ar fi făcut gelos. Acum nu mai era cazul. Acceptam cu bucurie orice ar fi interesat-o sau i-ar fi dat vreo speranţă. Încă mai avea momente de activitate febrilă — o dată sau de două ori se lansase chiar în politică, ne aflam doar în anii '30 — dar de obicei încerca să ajute vreun vitregit de soartă întîlnit din întîmplare. Am aflat că împrumutase bani proprietarului unei micuţe cafenele dosnice — unde se ducea singură — pentru a-şi putea menţine contractul. Se arătase disponibilă, la orice oră, pentru un paroh nenorocit, îngrozit că avea să fie urmărit de lege. Complet indiferentă faţă de preocupările mele, faţă de familia ei, de vechii ei prieteni, se lăsa absorbită de grija faţă de o nouă cunoştinţă. Cu aceştia înceta să mai fie egoistă, îi dădeau o rază de speranţă, datorită lor redevenea tînăra pe care o cunoscusem odată.

— A început să vorbească plin de importanţă de faptul că va fi din nou finanţat, spuse Sheila.

— Nu-şi pierde timpul degeaba.

— Mă-ntreb dacă n-aş putea face ceva pentru el, zise ea.

— O grămadă de lume a încercat, ştiu prea bine, răspunsei.

Era adevărat. Nu-l întîlnisem pe R. S. Robinson decît o singură dată ; era un om în jur de şaizeci de ani, care înainte de 1914 îşi făcuse un nume ca redactor al unei publicaţii lunare de avangardă. De atunci trăise în preajma cercurilor de literaţi, lucrînd pentru diverşi agenţi literari, publicînd reviste nevandabile, pierzînd bani, făcîndu-şi duşmani şi rămînînd oricînd gata să înceapă un nou proiect. Nu demult reuşise să-i fie prezentat Sheilei ; demersurile fuseseră insistente, doar că nu strigase în gura mare că auzise că Sheila era bogată.

— Da, mulţi au încercat, spuse ea. Cu atît mai rău pentru ei ! Îmi zîmbi batjocoritor şi stăpînit, totodată. Întotdeauna îşi cîntărea bine protejaţii. Apoi adăugă :

— Nu pare ca vreunul să-i fi fost de prea mare ajutor, ce zici ?

— Dar dacă şi alţi oameni l-au mai ajutat, spusei gîndindu-mă la unele zvonuri ce-mi ajunseseră la ureche, nu-i prea încurajator pentru tine.

— Ai auzit ceva rău despre el ?

— Bineînţeles.

— Presupun, spuse Sheila, că şi el a auzit lucruri rele despre mine.

Rîse batjocoritor, aproape neruşinat, semn că avea mari speranţe. De mult nu mai fuseseră atît de mari.

— Poate şi despre tine, adăugă.

Am zîmbit. Nu puteam s-o dezamăgesc ; în momente ca acestea, starea ei de spirit încă îmi mai susţinea moralul, care altfel era la pămînt. Dar îi spusei :

— Ascultă-mă pe mine, a întîlnit o grămadă de oameni binevoitori. Trebuie să fie ceva cu el !

— Bineînţeles că este ceva cu el. Dacă n-ar fi, zise, ce nevoie ar mai avea de mine. Şi zîmbi din nou. Să ştii că tocmai cei cu care e ceva sînt cei care au nevoie de cineva. Credeam că ţi-ai dat şi tu seama de asta pînă acum.

Se ridică, se duse spre cămin, îşi puse mîinile pe consola căminului şi-şi arcui spatele.

— Avem bani destui, nu-i aşa ? întrebă.

De data asta, ea, care de obicei vorbea atît de deschis, se prefăcea nepricepută. Cunoştea situaţia noastră financiară la fel de bine ca şi mine. Doar era fiica tatălui ei. De fapt, deşi era gata să arunce bani în dreapta şi-n stînga, era iscusită în afaceri. Ştia exact ce sumă se putea cheltui fără a ne crea probleme. Cu cîştigul meu şi venitul ei aveam mai mult de două mii pe an şi cheltuiam mult mai puţin deşi locuiam în această casă mare, confortabilă şi aveam o femeie de serviciu să ne ajute. Am aprobat din cap. Da, aveam destui bani.

— Iată o problemă rezolvată, deci !

— Atîta vreme, spusei, cît nu vei fi prea dezamăgită.

— Nu m-aştept la prea mult.

— Nu trebuie să te aştepţi la nimic, spusei.

— Dar e un om talentat, nu-i aşa ? replică Sheila, cu expresia feţii îndulcită şi mai înviorată.

— Cred că da, răspunsei.

— Aş putea să-l pun din nou pe picioare, spuse. Şi continuă gînditoare, bravînd oarecum : Asta ar fi ceva. Dacă altceva n-am putut face, asta ar fi totuşi ceva, nu ?

II

DOUĂ MODALITĂŢI DE A FACE AFACERI

CÎND ERA ÎN CĂUTAREA CUIVA PE care să-l poată ajuta, Sheila acţiona cu iuţeala unui escroc. Cred că în aceeaşi săptămînă, poate chiar a doua zi, l-a invitat pe R.S. Robinson la masă. Eu, bineînţeles, veneam direct din biroul lui Lufkin ; multă vreme după aceea, asocierea mi-a apărut o ironie.

Îmi petrecusem toată ziua în apartamentul lui Lufkin. La început mă rugase să-i stau la dispoziţie dimineaţa, la prima oră, ca apoi să mă lase să aştept, lucru obişnuit la el, timp de cîteva ore. La uşa biroului său, într-o anticameră acoperită cu un covor atît de gros încît zgomotul paşilor era complet estompat, mi-am petrecut timpul cu unul din membrii anturajului lui Lufkin, pe care-l cunoşteam mai bine, un om de vîrsta mea, pe nume Gilbert Cooke. Era un fel de consilier personal al lui Lufkin, care în teorie îl sfătuia în probleme de export, după cum şi eu,

tot în teorie, îl sfătuiam în probleme juridice ; dar de fapt, Lufkin ne folosea pe amîndoi ca oameni la toate. Era una din companiile petroliere mai mici, dar dimensiunea era relativă şi în 1938, al patrulea an de cînd Lufkin era preşedinte, cifra de afaceri crescuse la treizeci de milioane de lire. Îşi avea şi propriul său personal juridic şi cînd mi-a oferit postul de consilier nu a mai acceptat alt avocat ; dar îi convenea să aleagă tineri ca mine sau Cooke, să-i ţină la cheremul lui şi apoi să le asculte sfaturile.

În anticameră, Gilbert Cooke îmi arătă uşa biroului.

— E în întîrziere, spuse el, ca şi cînd Lufkin ar fi fost un tren.

Cooke era solid, musculos, roşu la faţă, cu ochi căprui focoşi; îţi dădea imediat un sentiment de intimitate, de amabilitate şi părea un om deosebit de ponderat. De fapt, mi se adresa ca şi cînd am fi fost în termeni mult mai intimi decît eram în realitate.

— Cum se mai simte Sheila în ultima vreme ? mă întrebă ca şi cînd ar fi fost la curent cu totul.

I-am răspuns că se simte bine, dar el nu s-a mulţumit cu atît.

— Eşti absolut sigur că merge la doctorul cel mai potrivit ?

I-am răspuns că de cîtva timp nu mai vroia să meargă la nici unul.

— Cine o îngrijea ?

Era indiscret, insistent, dar amabil : dificil să-ţi aminteşti că nu intrase în casa noastră decît de două ori. Mă invitase destul de des la clubul lui, discutasem despre politică, sport şi despre afacerile lui Lufkin, dar nu-i făcusem nici o confidenţă.

Într-un tîrziu am fost chemaţi în biroul lui Lufkin, în acest apartament în care, trecînd dintr-o cameră într-alta, simţeai pe piele o adiere ca o răsuflare caldă.

Lufkin stătea ţeapăn într-un scaun. De-abia dacă ne salută : nu era prea politicos, dar nici ceremonios şi nu-şi dădea aere. Bagateliza oarecum relaţiile personale pentru că nu se pricepea să le stabilească şi, totuşi, în mod pervers, îi făceau plăcere.

— Ştiţi despre ce este vorba ? spuse.

Da, fusesem informaţi.

— Ce să fac ?

Vorbea de parcă urma să terminăm în zece minute. De fapt a durat toată ziua şi nimic din ce-am spus noi n-a contat prea mult. Lufkin şedea acolo, indiferent la trecerea timpului, ţeapăn, cu faţa rigidă ca un craniu descărnat. Nu era decît cu zece ani mai mare decît Cooke sau decît mine ; avea pielea oacheşă şi concurenţii lui în afaceri lansaseră zvonul că are mutră de evreu şi că numele este evreiesc ; de fapt, tatăl său era un paroh nonconformist din East Anglia.

Problema de rezolvat era destul de simplă. Fusese întrebat dacă doreşte să achiziţioneze o nouă firmă de desfacere ; s-o cumpere ? Încă de la începutul discuţiei, în orele lungi, prozaice, petrecute în camera supraîncălzită, plină de fum, două lucruri fuseseră clare. Mai întîi, era o problemă în care nici părerea mea, nici a lui Cooke nu aveau să conteze prea mult, — în nici un caz cu nimic mai mult decît a oricărui alt om cu inteligenţa normală din birourile sale. În al doilea rînd, eram sigur că, indiferent de ce aveam să spunem noi sau alţii, Lufkin se hotărîse deja să cumpere.

Şi, totuşi, toată ziua Cooke se comportase ca un om de meserie cu drept de veto. Aducea argumente, vorbea pe un ton nepoliticos, neobişnuit de nepoliticos pentru un angajat într-o funcţie nu prea însemnată, care se adresează unui magnat. Tonul discuţiei era aspru şi în genere impersonal ; argumentele erau banale. Cooke era mult mai locvace decît Lufkin sau decît mine : continua să insiste fără să încerce să flateze pe nimeni. Ascultîndu-l, mi-am dat seama că-i era mult mai apropiat lui Lufkin decît cei mai mulţi angajaţi ai firmei şi mă întrebam de ce.

Majoritatea oamenilor „cumpăraţi" de Lufkin aveau oarecare succese profesionale în urma lor. Cooke nu avea nimic în afară de relaţii şi un soi curios de forţă personală.

Deodată, pe la mijlocul după-amiezii, după ce mîncasem de prînz, — cîteva sandvişuri şi cafea, — Cooke îşi schimbă brusc atitudinea. Uitîndu-se drept în ochii lui Lufkin, îi spuse :

— Mă tem că vreţi să vă întindeţi mai mult decît trebuie.

— Poate ! Lufkin părea gata să accepte ideea.

— Vreau să spun că avînd un imperiu ca al dumneavoastră, — ochii li se întîlniră şi Lufkin zîmbi trist — vine o vreme cînd trebuie să mai lăşi din pretenţii, că de nu...

— Tu ce părere ai, Eliot ?

Am răspuns că firma nu avea destui oameni și că oamenii cu adevărat capabili erau și mai puțini. Ar trebui să mai găsească vreo doisprezece viitori directori înainte de a face noi achiziții.

— De acord, spuse.

Timp de jumătate de oră a discutat în detaliu și apoi a întrebat :

— Te-ai mai liniștit, Cooke ?

— Vi se pare ușor, dar nu-i.

— Ce mi se pare ușor ?

— Să luați o îmbucătură mai mare decît se poate mesteca.

În spatele atitudinii sale absente și degajate, Lufkin era în sinea lui mulțumit. Dar îi făcea plăcere să lase deoparte propria lui mulțumire și ne-am întors la cifre.

Afară cerul se întunecase. În cameră era și mai cald. Nu se hotărîse nimic.

Nici un moment nu ne lăsasem furați de imaginație. Nimeni n-ar fi ghicit, deși acesta era adevărul, că Lufkin era un om cu o neobișnuită imaginație ; nici că acest maraton al discuțiilor era tehnica lui de a trece la acțiune ; și nici că Gilbert Cooke plesnea de mîndrie, pătimaș dar umil, de a fi părtaș la o hotărîre atît de importantă.

Cînd în cele din urmă ne-am despărțit, era aproape șapte și tot nu ajunsesem la o soluție. Toate datele referitoare la noua firmă fuseseră revăzute, în afara prețului de cumpărare, pe care Lufkin nu-l menționase decît o singură dată, și atunci numai în treacăt.

— Pentru o afacere bună, bani se găsesc întotdeauna, spusese pe un ton indiferent și trecuse mai departe.

Și totuși acest preț de cumpărare dădea sens discuțiilor istovitoare ce duraseră ore în șir ; pentru mine era unicul lucru care avea cu adevărat sens și am continuat să mă gîndesc la acest preț și în taxiul înghețat ce mă ducea spre Chelsea, căci suma nu putea fi sub un milion de lire.

Cînd am sosit acasă, am dat de altă metodă de a încheia tranzacții. R.S. Robinson sosise deja. Era în salon ; stătea în picioare lîngă cămin : trup masiv, păr argintiu strălucitor, ce dădea un aer venerabil unui chip cu piele fragedă ca de copil. Se simțea liniștit, la largul lui ; în spatele ochelarilor privirea ascuțită a ochilor se mișca cu iuțeală de la Sheila spre mine, cu o licărire de veselie și suspiciune. Nu făcea nici un secret din faptul că dorea ca Sheila să-l sprijine, încercînd să stoarcă de la ea o sumă cît de mare, dacă se putea chiar o mie de lire.

— N-am venit aici numai de dragul conversației dumitale interesante, îi spuse el. Vorbirea îi era fluentă, vocea modulată, tonul vesel, măgulitor. Nu trebuie să ascund adevăratul motiv pentru care viu, nu-i așa ? spuse el. Vă previn că ați deschis ușa casei dumneavoastră unui om periculos.

O mie era maximum la care se gîndise ; nu spera să obțină chiar atît, deși nu se sfiise s-o spună. Începuse, cu arta de care era atît de mîndru, s-o convingă pe ea și apoi eventual și pe mine, care aș fi putut s-o influențez.

Ce curios, gîndeam sorbind din pahar, că în urmă cu cincisprezece—șaisprezece ani acest om făcuse parte din tinerețea noastră. Căci înființase, pe cheltuiala lui, o mică publicație pentru o coterie, pe vremea lui *English Review*, *The Imagists*, rebelii primului război mondial. R.S. Robinson fusese cel care publicase o traducere a poemelor lui Leopardi sub titlul absurd „Singur sub lună". Atît Sheila cît și eu o citisem cu puțin înainte de a ne cunoaște, cînd eram amîndoi la vîrsta pesimismului romantic, și nouă ni se păruse fascinantă.

De atunci eșuase în tot ce întreprinsese. Încerca acum să obțină bani de la Sheila pentru o nouă editură, dar la care, el personal, nu putea contribui nici cu cinci lire. Și totuși nu puteam uita trecutul și nici nu vroiam să-l uităm, astfel încît, așa cum stătea acum între noi, pe covorul din fața propriului nostru cămin, nu Sheila, nu eu, ci el era cel care ne făcea o favoare.

— Tocmai îi spuneam doamnei Eliot că ar trebui să scrie o carte, îmi spuse îndată după ce am sosit.

Sheila clătină din cap în semn că nu.

— Sînt sigur c-ai putea, îi spuse. Apoi se întoarse spre mine : Am observat, domnule, că dumneavoastră aveți mîini de artist.

Nu-și pierdea vremea. Începuse cu lingușeala. Dar Sheila, care de obicei se crispa stingherită la orice laudă, din partea lui o accepta. Spre deosebire de prietenii noștri din Chelsea, oameni de vîrsta noastră, el nu începuse imediat să ni se adreseze cu numele mic ; continua să-mi spună „domnule" și Sheilei „doamnă Eliot" chiar și atunci cînd vorbea cu o intimitate insidioasă.

Stînd între noi, ne patrona ; avea demnitate şi prestanţă, deşi era cu cîţiva centimetri buni mai scund ca Sheila, care, la rîndul ei, era destul de înaltă pentru o femeie iar mie nu-mi ajungea nici pînă la umăr. Îndesat, cu umerii aduşi, îşi netezea o şuviţă din părul argintiu.

Venise la masă îmbrăcat într-un smoching, care pe vremuri fusese elegant, dar acum era ponosit. Nici Sheila şi nici eu nu ne îmbrăcasem de seară ; şi Robinson a fost cel care a făcut toate eforturile să ne împrăştie stînjeneala.

— Aşa să faceţi întotdeauna, ne sfătui el pe cînd intram în sufragerie.

L-am întrebat la ce se referea.

— Întotdeauna să-i pui pe oameni în inferioritate. Cînd îţi spun să nu te îmbraci de seară, nu-i lua în seamă. Îţi creezi un ascendent moral. Vezi, îi spuse lui Sheila, luînd loc la masă în dreapta ei. Eu am ascendentul moral în seara asta.

În sufragerie o felicită pe Sheila pentru faptul că eram singuri, mîncarea fiind adusă din bucătărie pe o ferestruică.

— În felul ăsta, n-am nevoie să mă prefac, nu-i aşa ? spuse el şi mîncînd cu poftă ne povesti despre alte mese, luate cu ani în urmă, într-un trecut legendar, mese la care încercase să strîngă fonduri pentru a edita cărţi despre care, ne amintea el mereu, auzisem cu toţii de atunci încoace. Cred că vi s-a spus că aveam o situaţie mult mai bună pe atunci. Ridicîndu-şi ochii din farfurie, o privi pe Sheila chicotind vesel şi malţios. Să nu credeţi o vorbă. Oamenii le înţeleg pe toate pe dos.

Ne povestea despre nenumărate manevre cu care smulgea promisiuni de la A datorită lui B şi C, de la B datorită lui A şi C... Principalul este că trebuie să refuzi regulile jocului, o sfătuia el pe Sheila. Ne povestea despre tratative pe care el personal le dusese cu atîta abilitate şi inventivitate, încît partenerii mei de afaceri din după-amiaza aceea păreau nişte specimene cu totul minore.

Tot timpul, ascultîndu-l, îmi concentrasem mai mult atenţia, urmărind-o pe Sheila aşa cum făceam de cînd mă căsătorisem. Stătea cu faţa întoarsă spre el, linia fermă a nasului şi a gurii bine conturate pe fundalul peretelui ; faţa ei îşi pierduse încordarea şi fixitatea neobişnuită, nu era nici urmă de vreun tic. Poate că nu avea aerul acela

familiar de linişte şi relaxare pe care-l avea uneori cînd era în compania protejaţilor ei ; dar n-avusese niciodată vreun protejat atît de invincibil ca acesta. Trebuia să fac eu însumi un efort să-mi amintesc că, după cum afirma chiar el, Robinson era lipsit de mijloace, întreţinîndu-se pe sine şi pe soţia lui infirmă din 150 de lire pe an. Sheila, — şi aceasta era rar la ea, — avea un aer pur şi simplu dezorientat.

O clipă, dintr-un obicei vechi, m-am întrebat dacă nu se simţea atras de ea. Poate că cei care sînt închişi în propria lor răceală, cum era ea, acordă mai puţină atenţie decît noi ceilalţi obiectului atracţiei, neinteresîndu-i dacă în ochii celorlalţi apar în chip grotesc şi nepotrivit. Făcînd un serviciu acestui om de şaizeci de ani, pe care alţii îl găseau fantastic, Sheila simţise probabil o binecuvîntată rămăşiţă de căldură sexuală. În orice caz era îmbujorată şi timp de o oră m-am putut elibera de orice sentiment de responsabilitate. Reuşise să se uite pe sine.

Robinson, la fel de neinhibat în problema mîncării ca şi în cea a manevrelor sale, îi mai ceru o porţie de friptură şi-şi continuă încercările recent începute de a strînge fonduri. Un scriitor prosper, care-l cunoscuse în zilele lui de glorie, îi dăduse o scrisoare de recomandare către o companie de asigurări. Robinson făcu o digresiune şi ochii lui de elefant străluceau în timp ce ne spunea o anecdotă piperată despre scriitorul prosper, un tînăr actor şi o femeie în vîrstă. Povestind-o, Robinson o studia pe Sheila, încercînd să pătrundă intimitatea vieţii ei conjugale.

Adresîndu-i direct povestirea, dar neobţinînd nici un răspuns, reveni la discuţia despre compania de asigurări. Îl duseseră în City, îi oferiseră cafea şi biscuiţi din făină neagră şi apoi îi vorbiseră despre milioanele pe care le investesc în concernurile industriale.

— Mi-au vorbit mie de milioane ! striga el.

— N-o făceau cu vreo inteţnie, spusei.

— Ar trebui să fie mai delicaţi, spuse Robinson. Îmi vorbeau mie de milioane, cînd tot ceea ce voiam erau nouă sute de lire.

Eram sigur că scăzuse suma de la o mie ca să sune mai puţin, tot aşa cum în magazinele de unde ne cumpără mama haine, nu spuneau că preţul e cinci şilingi, ci era întotdeauna patru şilingi unsprezece penny şi ceva.

— Ba mai mult, spuse Robinson, nici nu aveau intenţia să-mi dea banii. Vorbeau întruna despre milioane ici şi milioane colo şi cînd am ajuns să intrăm în amănunte au luat o mutră nehotărîtă.

— V-au oferit ceva ? întrebă Sheila.

— Trebuie să ştii întotdeauna cînd nu mai ai nici o şansă, spuse Robinson pe tonul său hotărît cu care dădea sfaturi.

Mă gîndeam că, în vreo două ore, emisese mai multe generalităţi despre modul de a face afaceri decît auzisem de la Lufkin în patru ani.

— Le-am spus doar atît : „Mă trataţi foarte urît. Nu vorbiţi de milioane oamenilor care au nevoie de bani", şi le-am întors spatele. Doar nouă sute de lire, suspină el.

Gîndindu-se la povestirea lui Robinson, care încerca să spună cum că el i-ar fi umilit pe ceilalţi, Sheila izbucni în rîs, pentru prima oară de luni de zile. Apoi începu să pună ea întrebări. Nouă sute de lire ; nu va reuşi mare lucru numai cu atît. Adevărat, tot timpul acesta îşi păstrase vechea tiparniţă şi putea să publice o carte-două rugînd pe cineva să se ocupe de difuzare, — dar ce rost avea ? Cu siguranţă că dacă ar proceda în felul acesta şi s-ar pripi, şi-ar risipi creditul şi s-ar ruina definitiv.

Robinson nu era obişnuit să fie luat prin surprindere. Se înroşi : roşeaţa se ridică pe obraji pînă spre frunte, sub părul său argintiu. Ca mulţi oameni ingenioşi, avea tendinţa să subaprecieze pe cei din jur. O cîntărise în mintea lui pe această femeie frumoasă şi chinuită ; îşi închipuise că va fi cea mai uşoară pradă. O etichetase de neurastenică. Era surprins că ea dovedise discernămînt. Nemulţumit că-i ghicise intenţiile. Căci, bineînţeles, îşi propusese să fie jenant de sincer, dar în acelaşi timp şi periculos de ascuns. Era oare sincer măcar cînd vorbea despre sărăcia lui ? Încercase cu Sheila una din versiunile tehnicii sale, ce includea o largă gamă de abordări. De data aceasta făcea acest joc cu mai multe persoane simultan, fără să pomenească uneia de cealaltă.

— Lucrurile trebuie să rămînă întotdeauna simple, spuse el încercînd să-şi dea un aer important.

— Nu chiar atît de simple încît să devină absurde, spuse Sheila zîmbind, dar continuînd să-i ţină piept.

În curînd reuşi să-l facă să devină mai rezonabil. Dacă ar putea strînge bani, ar avea nevoie de vreo cîteva mii.

În momentul de faţă, o astfel de sumă i-ar permite să publice modest, dar ca un profesionist, timp de cîţiva ani. Totuşi, dacă nu avea să reuşească să strîngă mai mult, nu renunţa la cele nouă sute de lire. Chiar dacă nu i-ar fi ajuns decît pentru a publica trei cărţi cu vechea tiparniţă ; numele lui R.S. Robinson ar intra astfel din nou în circulaţie.

— Nu se ştie niciodată ce se poate întîmpla, spuse el şi începu iar să ne înşire o grămadă de iluzorii proiecte de viitor, umflate ca nişte baloane. Spunea că aceste trei cărţi vor face ca lumea să-şi amintească din nou de el şi, renunţînd la himere, ne vorbi despre cărţile pe care ar vrea să le publice. Încetă să o mai linguşească pe Sheila sau să mai folosească alte tertipuri pe care le credea infailibile şi deodată îţi dădeai seama că gustul său literar rămăsese nealterat. Un gust auster, antiromantic, la fel cu al Sheilei.

— Aş putea să fac din nou, spuse el, ceea ce am mai făcut şi înainte.

— Aveţi nevoie de bani ? îl iscodi Sheila.

— N-am nevoie decît de atît cît trebuie ca să pun un nume în circulaţie, strigă el.

— Numai de bani aveţi nevoie ? îl întrebă Sheila.

— Nu. Am nevoie şi de cineva, aşa ca dumneata, pentru ca oamenii să nu-şi facă o impresie greşită. Vezi dumneata, unii cred că sînt un caraghios.

De data asta nu juca teatru. O spusese furios, cu vehemenţă, plin de resentiment, nu din dorinţa de a o îndupleca. Dar în curînd reuşi să se stăpînească din nou, atît cît să-şi facă socotcala că ar putea smulge un răspuns chiar în seara aceasta. Socotise probabil că Sheila era de partea lui şi că nu avea să mai dea înapoi, — căci pretextă că se duce la baie, ca să ne lase pe noi singuri.

De cum m-am întors fără el la masă, unde stătusem cu toţii, Sheila rosti un singur cuvînt :

— Ei ?

Băusem coniac şi cu o mişcare bruscă, stereotipă, continua să împingă carafa cu degetul mic.

— Ei ? repetă ea.

Am avut impresia, atunci şi chiar şi după aceea, că dacă aş fi intervenit aş fi putut s-o opresc. Continua să aibă încredere în mine şi în nimeni altcineva. Oricît de puternică ar fi fost hotărîrea ei de a-l ajuta, m-ar fi ascultat, dacă aş fi sfătuit-o să n-o facă. Dar luasem deja hotă-

rîrea să n-o împiedic. Găsise ceva care s-o intereseze şi m-am gîndit că avea să-i facă mai mult bine decît rău.

— Dacă vrei să-ţi asumi un risc, i-am spus, nu văd de ce n-ai face-o.

— Ai o părere mai bună despre el ?

Am stat şi m-am gîndit. Reuşise să-i facă ei viaţa mai palpitantă. Mi-am dat apoi seama că izbutise să facă şi pentru mine acelaşi lucru. Dacă o păcălise pe ea, reuşise să mă păcălească şi pe mine.

Zîmbindu-i, i-am spus :

— Trebuie să recunosc că mi-a făcut plăcere.

Aprobă din cap, apoi adăugă după o scurtă pauză :

— N-o să fie prea recunoscător, nu-i aşa ?

— Nu tocmai.

— Nu încerca să-mi prezinţi lucrurile în roz. Ochii ei mari străluceau ca două reflectoare. Nimeni nu ţi-e recunoscător că te ocupi de el. Iar el va fi şi mai nerecunoscător ca alţii.

Era genul de adevăruri amare de care nu se cruţa niciodată, nici pe ea şi nici pe ceilalţi ; singurul gen de adevăr pe care-l considera demn de a fi privit în faţă.

Cîţi oare, mă-ntrebam, ar fi avut curajul să privească în faţă acel adevăr atunci, în clipa în care tocmai lua hotărîrea ? Mai erau oameni în stare să facă ceea ce făcea ea, dar nu erau mulţi cei care aveau o viziune atît de clară despre consecinţele actului lor.

Stăteam tăcuţi, uitîndu-ne unul în ochii celuilalt, dar privirea ei devenea din ce în ce mai vagă, ca şi cum ar fi privit peste mine, undeva departe.

— Dacă n-o fac eu, spuse, o va face altcineva. Şi cred că are mai mare importanţă pentru mine decît pentru el.

Imediat după aceea Robinson se întoarse. Tăceam amîndoi cînd a deschis uşa şi şi-a închipuit că tăcusem din cauza lui. Îşi luă un aer vesel, nepăsător, dar pînă şi optimismul lui părea forţat şi, cînd se aşeză din nou, reluă vechile manevre, prea insidios, prea stînjenitor :

— Doamnă Eliot, m-am gîndit mai bine şi cred că ar trebui să scrii chiar dumneata o carte.

— Să lăsăm asta, spuse ea.

— Vorbesc foarte serios.

— N-are rost.

Era un refuz categoric şi Robinson îşi coborî privirea spre masă.

Sheila adăugă, ca şi cum ar fi fost un lucru de la sine înţeles :

— Cred că e bine să vă spun deschis c-am hotărît să fac tot ce pot ca să vă ajut.

Pentru a doua oară în seara aceea Robinson se înroşi pînă la rădăcina părului. Bolborosind, distrat, uluit, îi mulţumi fără să-şi ridice privirea, apoi îşi scoase batista şi se şterse apăsat pe frunte.

— Dacă nu-i cu supărare, domnule, aş mai bea un păhărel, vă rog, mi se adresă el cu jovialitate forţată. La urma urmei avem ceva de sărbătorit. Îşi revenea cu încetul. La urma urmei, este o ocazie istorică.

III

SENSUL UNOR DISCUŢII PE OCOLITE

DUPĂ SEARA ACEEA DIN FEbruarie, Sheila îmi vorbi foarte puţin despre tratativele ei cu Robinson, dar ştiam că o preocupau. Cînd, la începutul verii, a aflat că părinţii ei doreau să vină şi să rămînă peste noapte la noi, se exprimă despre această vizită ca de o întrerupere intolerabilă.

— N-am timp de pierdut, îmi spuse bombănind.

I-am atras atenţia că nu puteam să-i mai amînăm, de data aceasta domnul Knight venea să consulte un specialist.

— De ce să nu pot ? Nimeni n-o să se simtă bine

— Va fi şi mai rău dacă nu-i primim.

— Ne-au dat destul de furcă la vremea lor. Şi, oricum, adăugă ea, o dată-n viaţă am şi eu ceva mai bun de făcut.

Şi le-a scris să nu vină. Interesul pentru ceea ce întreprindea cu Robinson părea să fi devenit o obsesie, astfel încît socotea pînă şi redactarea unei scrisori drept distragere chinuitoare. Dar doamna Knight nu era o persoană prea subtilă. Răspunse imediat cu o scrisoare plină de indignare, pentru că Sheila găsise o scuză ca să nu ne ducem la ei de Crăciun, şi nu ne văzusem de un an şi jumătate ; s-ar putea ca-ntr-o bună zi, în ciuda îngrijirilor doamnei Knight şi a propriului său curaj, tatăl Sheilei să închidă ochii ; Sheila nu dovedea nici un pic de gratitudine filială.

Chiar şi asupra Sheilei, care avea groază de tovărăşia lor şi îi considera adevăraţii vinovaţi pentru chinurile ei de conştiinţă, autoritatea familiei încă mai avea putere. Nimeni nu ar fi putut-o determina să-şi schimbe hotărîrea, dar mama ei a reuşit.

Astfel, într-o dimineaţă de mai, un taxi se opri la poarta grădinii şi, de la una din ferestrele de sus, i-am văzut pe domnul şi doamna Knight păşind încet pe alee. Foarte încet, căci domnul Knight mergea cu paşi mici, oprindu-se din cînd în cînd, sprijinindu-se tot timpul de soţia lui. Deşi era o femeie masivă, la fel de solidă ca Sheila, domnul Knight era cu un cap mai înalt ca ea. Cu mîna sprijinită de umărul puternic al soţiei sale, cu stomacul foarte umflat cam de la mijlocul torsului, puţin mai jos de pieptarul tare, domnul Knight înainta clătinîndu-se, ca un colos rănit, ce părăseşte cîmpul de luptă ajutat de ordonanţă.

Le-am ieşit în întîmpinare pe alee, în timp ce Sheila rămase în uşă.

— Bună dimineaţa, Lewis, spuse domnul Knight cu voce stinsă.

— Nici o vorbă pînă nu intrăm în casă, ordonă doamna Knight.

— Îmi pare rău că sînt nevoit să-mi tîrăsc oasele printre voi, şopti domnul Knight.

— Nu te obosi vorbind, dragul meu, spuse doamna Knight.

În cele din urmă drumul se sfîrşi într-un fotoliu din salon, unde domnul Knight se prăbuşi istovit. Era o dimineaţă caldă şi prin fereastra întredeschisă sufla o briză uşoară.

— Nu e prea rece pentru tine, dragul meu ? întrebă doamna Knight privindu-mă acuzator.

— Poate că da, se auzi o şoaptă din fotoliu. Poate că da.

Imediat, doamna Knight se repezi şi închise brusc fereastra. Acţiona ca şi cum n-ar mai fi avut decît un singur ţel : să-şi ţină soţul în viaţă.

— Cum vă simţiţi ? l-am întrebat apropiindu-mă de fotoliu.

— După cum vezi ! veni răspunsul aproape imperceptibil.

— Doctorii ce spun ?

— Se pricep prea puţin, Lewis, prea puţin !

— Atîta vreme cît îl putem feri de oboseală, spuse implacabil doamna Knight.

— Dorm zi şi noapte, şopti domnul Knight. *Zi şi noapte.*

Figura lui recăpătase înfăţişarea inteligentă, susceptibilă, istovită. Apoi spuse încet : „Sheila, Sheila ! Nu mi-am văzut fata !“ Pe cînd ea se apropia, el îşi înclină capul cu cîteva grade, ca şi cum ar fi făcut un efort herculean, şi întinse obrazul ca să-i fie sărutat. Sheila stătu aplecată deasupra lui, încremenită, albă la faţă. O clipă mi s-a părut că n-are să reuşească să facă efortul de a-l săruta. Apoi se aplecă, schiţă gestul unui sărut şi se îndepărtă de noi, aşezîndu-se pe scaunul de lîngă fereastră.

Mamei sale i se părea nenatural, dar de fapt Sheila era convinsă că el joacă teatru şi asta îi displăcea profund. Ipohondru, dramatizînd orice situaţie, aşa-l ştiuse din copilărie, deşi nu chiar ca acum. Nu-l credea cu adevărat bolnav. În sufletul ei ar fi vrut să-l respecte, dar considera că se ratase pentru că era atît de mîndru şi de vanitos. Nu făcuse nimic în viaţă decît că se căsătorise cu o fată bogată, căci nu doamna Knight cu silueta ei greoaie şi figura de mops fusese cea care se ridicase prin căsătorie, ci soţul ei cel atît de comod, dar deosebit de ager la minte. Sheila nu putea să nu păstreze o ultimă rămăşiţă de respect faţă de el dar asistînd la teatrul pe care îl juca, capacitatea ei de înţelegere, realismul, şi chiar simţul umorului n-o mai ajutau.

Pe cînd şedeam în jurul mesei, în sufragerie, nu reuşea să înjghebeze o conversaţie. Eram îngrijorat din pricina ei, iar domnul Knight, cu ochii săi pătrunzători şi vicleni, ne studia pe furiş pe amîndoi. Avea timp destul să ne studieze, căci doamna Knight nu-i îngădui să mănînce altceva decît o felie de şuncă rece. Făcea un mare efort să o asculte, căci era lacom la mîncare. Dar ipohondria lui avea ceva real : renunţa bucuros la mîncare dacă renunţînd îşi micşora frica de moarte. Nefericit, îşi mînca bucăţica de şuncă, în timp ce, pe sub pleoapele grele, ne spiona, cînd pe fiică-sa, cînd pe mine, ori de cîte ori se credea neobservat.

Dintre noi patru, singura care s-a sculat cu degajare de la masă a fost doamna Knight. Ne-am odihnit în salon, pri-

vind dincolo de grădină, înspre fluviu, și doamna Knight era mulțumită. Nu-i plăcea starea de spirit a fiicei ei, dar n-o neliniștea și era obișnuită să ignore lucrurile care nu-i făceau plăcere. În rest era fericită pentru că soțul ei se înviorase. Ea însăși mîncase un prînz copios ; era cel puțin mulțumită de bucătăria fiicei ei și de casa ei luminoasă și elegantă. De fapt, mă măgulea pe mine, fiind gata să recunoască că Sheila ar fi putut face o alegere mult mai rea.

— Am știut întotdeauna că ai să reușești în viață, spuse doamna Knight.

Scurtă trebuie să-i mai fi fost memoria ! Cînd Sheila mă dusese prima oară la casa parohială, eram un biet tînăr sărac iar doamna Knight mă considerase o partidă cît se poate de nepotrivită, dar acum, în salonul nostru confortabil, era convinsă că spune numai adevărul.

Satisfăcută, doamna Knight trecu în revistă numele altor bărbați cu care Sheila s-ar fi putut căsători, dar nici unul, după părerea ei, nu reușise atît de bine ca mine. O clipă m-am uitat spre Sheila care mi-a înțeles privirea, dar n-a zîmbit. Atunci se auzi vocea nuanțată a domnului Knight

— Prietenul nostru Lewis este mulțumit de ce a realizat ?

— Sigur că da, interveni doamna Knight pe un ton hotărît.

— Așa să fie ? Eu unul n-am fost niciodată mulțumit de mine însumi, dar, desigur, n-am făcut nimic care să fie demn de luat în seamă. Știu că prietenul nostru Lewis a cunoscut luminile rampei, dar aș dori să fiu sigur că este cu adevărat mulțumit.

Unde voia să ajungă ? Nimeni nu se pricepea să aprecieze succesul profesional mai bine ca domnul Knight.

— Bineînțeles că nu sînt, am răspuns.

Îmi închipuiam eu că asta e părerea ta. Pe ocolite, fără să mă privească, continuă : Spune-mi dacă greșesc, eu sînt un copil în problemele astea, dar am vaga impresie că dintre cele două cariere pe care ți le-ai ales, nu te aștepți să ajungi în nici una din ele la vîrful piramidei. Dar s-ar putea să fie numai o falsă impresie a mea.

— Perfect adevărat, i-am întărit spusele.

— Bineînțeles, reflectă domnul Knight, dacă ar fi vorba de unul din acele temperamente nefericite, de care unii

dintre noi am fost cruțați, care nu se simt mulțumiți în viață dacă nu obțin premiile cele mai mari, situația ta din momentul de față ar corespunde cu un relativ eșec

— Da, așa ar fi, acceptai opinia.

Mi se adresa mie, învîrtind cuțitul în rană. O știa foarte bine ; o știa și Sheila și o știam și eu. Doar doamna Knight nu înțelegea nimic.

— Multă lume ar da oricît să fie în locul lui Lewis. Sînt sigură ! proclamă dînsa. Se întoarse spre Sheila, care se așezase pe un taburet în penumbră :

— N-am dreptate, Sheila ?

— Întocmai.

— Să știi că-i vina ta dacă nu-i așa.

Doamna Knight rîse tare. Vedea, însă, fața Sheilei palidă, cu un zîmbet forțat înghețat pe buze și era nemulțumită că fiică-sa nu arăta mai vioaie. Sănătoasă și mulțumită, doamna Knight nu vedea nici un motiv pentru care ei din jurul ei să se simtă altfel decît dînsa.

— E timpul să vă dați și voi doi seama că n-aveți de ce vă plînge, continuă.

Stingherit, domnul Knight se ridică puțin în scaun, dar a insistă :

— Cu tine vorbesc, Sheila. Ai avut mai mult noroc ca alte femei și sper că ești conștientă de acest lucru.

Sheila nici nu se clinti

Ai un soț apreciat de toți, nu se lăsă doamna Knight, o casă frumoasă pentru că părinții tăi v-au ajutat s-o cumpărați ; ai destui bani pentru a-ți satisface orice gust rezonabil. Ce nu pot eu să înțeleg...

Domnul Knight încercă să-i abată atenția asupra lui, dar de data asta nu-l băgă în seamă.

Ce nu pot eu să înțeleg, spuse doamna Knight, este că nu vă hotărîți să aveți un copil.

Ascultînd-o, la început vorbele ei nu păreau să însemne nimic altceva decît un lucru spus de dragul conversației, fără vreo intenție ascunsă. Dar mai apoi am înțeles ce vrea să spună. Îmi era destul de greu s-o ascult vorbind, dar rana mea nu era nimic pe lîngă durerea Sheilei. M-am uitat spre ea îngrozit, încercînd să găsesc o scuză ca s-o scot din cameră, să rămînem numai noi doi.

Tatăl ei o privea și el fix, încercînd să pareze, să schimbe subiectul.

Spre surprinderea noastră, Sheila începu să rîdă. Nu era un rîs isteric, ci lasciv, aproape vulgar. Acest exemplu specific de lipsă de tact, pentru moment o amuza. O clipă s-a simţit un om obişnuit printre oameni obişnuiţi. Să fie considerată o femeie care, din dorinţa de a fi liberă să călătorească sau pentru că vroia să trăiască mai la largul ei, refuzase să aibă copii — o punea pe picior de egalitate cu mama ei, cea energică şi practică.

Între timp, doamna Knight nu remarcase nimic neobişnuit şi continua să peroreze despre pericolul de a amîna prea mult. Sheila nu mai rîdea ; şi totuşi părea gata să continue conversaţia cu maică-sa şi acceptă să meargă amîndouă după-amiază la cumpărături.

Pe cînd se îndreptau spre poartă, în plin soare, corpul unduios al Sheilei îmbrăcat într-o rochie vernil, le-am urmărit amîndoi cu privirea, apoi în camera supraîncălzită, cu toate ferestrele închise pentru a-i proteja sănătatea, domnul Knight se întoarse uşor spre mine.

— Iată-le plecate, spuse el. Privirea-i era mulţumită, vicleană şi tristă. Cînd i-am oferit o ţigară, a închis ochii în semn de dojană :

— Nu mă încumet. Nu mă încumet.

Deschise încet ochii, dar nu se uită spre mine ; privi pe fereastră, în grădină. Părea preocupat de cu totul altceva, după cum o dovedi şi prima lui remarcă. Totuşi, obişnuit cu digresiunile sale, aşteptam lovitura. Începu :

— Presupun că dacă situaţia internaţională actuală continuă şi, între noi fie vorba, eu aşa cred, vom avea multe probleme de rezolvat... Chiar şi cei dintre noi care vor fi reduşi la stadiul de simpli spectatori. E o situaţie tare curioasă, Lewis, să stai deoparte, în colţul tău, şi să urmăreşti cum în jur se întîmplă atîtea lucruri pe care, fără informaţii prealabile, le-ai prevestit.

Continuă să-şi expună părerile ocolind subiectul, lăsîndu-mă în aşteptarea problemei reale pe care voia s-o discute. Vorbea, în felul lui obişnuit, pe un ton prietenos, care la el devenise un veritabil cod. Continuînd cu formulele lui întortocheate, emise unele opinii de bun-simţ cu privire la politica mondială a acelui an şi la ce ne puteam aştepta ; vorbea tot timpul pe un ton calm şi detaşat, neaşteptat la un om ca el, egoist şi timid. Fără emfază, reluă :

— Presupun că dacă situaţia ia o întorsătură gravă, şi e o consolare morbidă pentru un neiniţiat ca mine să descopere că cineva ca tine, care trăieşte în mijlocul vîltoarei, este de acord că lucrurile nu pot lua decît întorsătura cea mai gravă, — presupun că unora le-ar putea sustrage atenţia, deşi pare un mod frivol de a aborda o problemă delicată, le-ar putea abate atenţia de la propria lor suferinţă.

Trecuse la subiect.

— S-ar putea, am răspuns.

— Crezi că aşa se va întîmpla şi cu ea ? spuse el pe acelaşi ton.

— Nu ştiu.

Nici eu. O luă din nou pe ocolite. Care dintre noi poate pretinde oare că ştie un singur gînd măcar al unei alte fiinţe omeneşti ? Care dintre noi poate pretinde asta ? Nici chiar un om ca tine, Lewis, care este înzestrat, dacă mă pot exprima astfel, cu o deosebită capacitate de înţelegere. Şi unii ar putea presupune despre sine că, în comparaţie cu cei pe care-i întîlnesc, nu sînt nici ei total lipsiţi de această capacitate. Şi totuşi nimeni n-ar îndrăzni să creadă, şi îmi închipui că nici tu nu crezi, că ai putea împărtăşi nefericirea altcuiva, chiar dacă s-ar întîmpla să-l vezi suferind sub ochii tăi.

Îşi aţinti privirea sireată şi tristă asupra mea, apoi se uită în altă parte.

— Poate că simţi acest lucru cu mai multă putere, adăugă el, cînd ai responsabilitatea unui copil. Îţi faci iluzii că poţi — şi pentru o fracţiune de secundă în vocea lui nuanţată se simţi o ezitare — să-l sau s-o cunoşti ca pe tine însuţi. Carne din carnea ta, os din osul tău. Şi deodată îţi dai seama că ai în faţă o altă fiinţă şi nu ştii niciodată ce nu e în regulă, şi e cu atît mai dureros cu cît uneori există o asemănare cu propriul tău sistem nervos. Dacă-ţi va fi hărăzit să ai copii, Lewis, şi vei avea motiv să fii îngrijorat, şi dacă vei fi nevoit să observi o suferinţă, de care te consideri răspunzător, atunci cred că-ţi vei da seama de ceea ce am încercat, în mod foarte neadecvat, bineînţeles, să-ţi explic.

— Cred că pot să-mi dau seama prea bine.

Auzind tonul meu sarcastic, închise din nou ochii şi întrebă :

— Spune-mi, cum e viaţa ei ?

— Nu s-a schimbat prea mult, am răspuns.

Stătu puţin pe gînduri :

— Cum îşi petrece vremea în casa asta ?

I-am povestit că în ultimul timp își găsise altă ocupație, încercînd să ajute un om care era într-o situație grea.

— A fost întotdeauna bună cu cei necăjiți.

Își încreți gura și pe față îi apăru un zîmbet aproape irascibil : era oare destul de imparțial să-și dea seama cît era de diferită de el, cu pasiunea lui pentru succes, cu interesul lui să descopere, ori de cîte ori întîlnea pe cineva, exact ce cotă atinsese propria lui reputație în acea zi la bursa de schimb a reputațiilor.

Schimbă tactica, menționînd cît de periculos era să devii sentimental cînd e vorba de un evreu, dar se opri brusc și, cu privirea în gol, spuse :

— Desigur, nu mai sînt eu cel care poartă răspunderea, căci acum ți-a revenit ție, ceea ce este mult mai bine pentru noi toți, căci eu nu mai am puterea să-mi asum responsabilități și, de fapt, efortul de a-ți vorbi atît de confidențial dovedește că este posibil să plătesc cu sănătatea mea precară. Desigur, acum tu porți răspunderea și știu că o accepți cu mai multă bunăvoință decît mulți alții. Și mai știu că fiica mea nu s-a simțit niciodată prea bine în prezența soților mei. A fost dureros pentru mine, dar în momentul de față nu trebuie să ținem cont de asta. Dar chiar dacă ziua de astăzi mi-a lăsat o impresie greșită, nu trebuie să las nefăcute lucrurile pe care trebuia să le fi făcut. Pentru că, vezi tu, oricum am privi lucrurile, chiar dacă aș fi complet greșit, există ceva de care m-aș simți tare vinovat dacă l-aș trece sub tăcere.

— Ce anume ? am strigat.

— Mi-ai spus acum cîteva clipe că o găsești cam ca de obicei.

— Nu sînteți de aceeași părere ?

Mă tem că, nu pot decît să sper că greșesc și pot foarte bine să greșesc, dar mă tem că este și mai departe de noi toți decît a fost vreodată.

Închise ochii și cînd am vrut să vorbesc m-a oprit cu o mișcare a capului.

— Nu pot decît să ți-o încredințez ție. Asta-i tot ce pot să spun, șopti el. E aerul puțin cam închis în camera asta, dragă Lewis. Crezi că ar fi vreun pericol dacă am deschide puțin geamul, măcar un pic ?

IV

STRÎNGERE DE MÎNĂ ÎN NOAPTEA FIERBINTE

ÎNTR-O SEARĂ, NU MULT DUPĂ vizita familiei Knight, în drum spre casă, m-am oprit la o bodegă de pe chei. Acolo, înghesuiți între jocurile mecanice și oglinda ce acoperea peretele din fund, se afla un grup de cunoștințe. M-am îndreptat spre ei și am observat că dintr-o dată au întrerupt conversația. Mi s-a părut chiar că o tînără, Betty Vane, pe care o cunoșteam cel mai bine, m-a privit insistent, ușor stînjenită. Dar imediat, fără să discutăm în contradictoriu, ne-am lansat cu toții într-o dispută politică, politica simplă dar pătimașă care se făcea în anul acela, astfel că a trecut ceva timp pînă cînd Betty și cu mine am părăsit bodega împreună.

Era o femeie micuță, de vreo 30 de ani, cu trăsături ascuțite, cu nas proeminent și ochii mari, expresivi. N-o puteai considera frumoasă, dar era atît de prietenoasă și plină de viață că deseori figura ei căpăta o strălucire plină de farmec. Nu se aștepta să fie admirată de bărbați ; avusese o căsătorie nefericită și nesiguranța care pusese stăpînire pe dînsa o împiedicase să găsească pe cineva care s-o iubească.

O întîlnisem pentru prima oară într-o împrejurare foarte diferită, la conacul de la țară al familiei Boscastle, cu care era rudă. Dar membrii familiei erau dezbinați din cauza vederilor politice diferite și cam cu jumătate din rudele ei nici nu mai vorbea. Ne împrietenisem pentru că aveam amîndoi aceleași păreri ; căutase anume să găsească persoane, ca cele din grupul de la bodegă, care să-i împărtășească opiniile. Uneori mi se părea ciudat s-o întîlnesc în societatea unor oameni care lordului Boscastle i-ar fi părut la fel de ciudați și de neînțeles ca locuitorii insulelor Trobriand.

Mergeam împreună de-a lungul cheiului, preocupați de propriile noastre necazuri, la care se adăugau însă și cele publice ; mă gîndeam, totuși, că în alte condiții, politica ar fi preocupat-o pe Betty la fel de puțin ca pe doamna Knight. Mergea alături de mine cu pași mari, hotărîți, aproape ca ai unui bărbat ; și cu toate acestea nu exista femeie mai puțin bărbătoasă decît ea. Era sistemul ei de autoapărare, adoptat de teamă că eu sau altul ne-am putea

închipui că ne-ar face avansuri. Numai tîrziu, după o vreme, atitudinea și conversația ei deveniră firești și se simți încurajată la gîndul că se purtase cu naturalețe.

Tăceam amîndoi de cîteva minute cînd am întrebat :

— Vorbeați despre mine cînd am intrat ?

Rămăsese un pas în urma mea și făcu o mică săritură să mă ajungă :

— Nu tocmai, spuse ea. Își coborîse privirea și i-am văzut buzele strîngîndu-se.

— Atunci despre ce vorbeați ? Și cum nu-mi răspunse imediat, am repetat : Despre ce ?

Făcu un efort să se uite spre mine, dar cînd ridică ochii mă privi drept în față, sincer, încurcată.

— Bănuiești.

— Sheila ?

Făcu semn că da. Știam că n-o place pe Sheila, dar am întrebat-o ce s-a spus.

— Nimic. Prostii. Știi cum sînt oamenii.

Irupse pe un ton neobișnuit de strident, ca și cum s-ar fi adresat unui străin la o petrecere :

— Nu-ți spun nici în ruptul capului !

— Mi-e și mai greu dacă nu-mi spui.

Betty se opri, puse mîinile pe parapetul cheiului și se întoarse spre mine :

— Dacă-ți spun să știi că nu sînt în stare s-o îndulcesc.

Era sigură că mă voi înfuria, dar totodată că am dreptul să aflu. N-ar fi vrut să-și strice seara și în vocea ei se simțea nemulțumirea c-o silcam totuși s-o facă. I-am spus să continue.

— Prea bine, deci, — adoptă din nou un ton de femeie de lume, — de fapt, se spune că e aproape sigur că te-a părăsit.

Nu mă așteptam la una ca asta și am izbucnit în rîs :

— Ce prostie !

— E o prostie ?

— Și pentru cine se presupune că mă părăsește ?

Răspunse pe același ton monden, defensiv :

— Se spune că preferă femeile.

Nu era nici pic de adevăr în această acuzație și i-am spus-o lui Betty.

Era încurcată, supărată că vorbeam pe un ton atît de aspru, deși mă comportam așa cum prevăzuse. Am întrebat-o la rîndul meu :

— De unde provenea zvonul ?

— Toată lumea o spune.

— Cine ? de unde au scos-o ?

— Nu inventez eu, se apără. Încerca într-un fel să se scuze, dar eu nu la ea mă gîndeam.

Am pus-o să-și aducă aminte cine lansase primul zvon.

Efortul de memorie o calmă : într-o clipă se lumină puțin la față :

— Sînt sigură, spuse, că provine de la cineva care o cunoaște. Nu lucrează cu cineva ? N-avea ea ceva de-a face cu omul ăla cu mutră de broască ? Anticarul ?

Robinson avusese pe vremuri un magazin, dar renunțase la el cu ani în urmă. Nu-mi venea să cred ce-mi auzeau urechile, dar am exclamat :

— Robinson ? De el vorbești ?

— Robinson îl cheamă ? Un individ cu părul alb, pieptănat cu cărare la mijloc. O cunoaște, nu ?

— Da, zisei.

— Ei, de la el a pornit zvonul că e nebună după femei.

M-am despărțit de Betty la colț de Tite Street, fără s-o mai conduc acasă, supărat pe ea că-mi dăduse niște vești proaste. Se pare că uneori, cu cît este mai falsă calomnia, cu atît împroșcă mai rău cu noroi. Îmi continuai drumul spre casă, furios pe Betty : mi-ar fi plăcut să cred că exagerase ea, ea care era cinstită și loială.

Robinson ? N-avea nici un sens : n-ar fi putut să facă așa ceva, fie și numai pentru că era împotriva propriului lui interes. Nimeni nu risca mai mult decît el supărînd-o.

M-am întrebat o clipă dacă să-i spun Sheilei despre zvon, dar am hotărît să nu-i spun nimic. Poate că n-ar fi deranjat-o prea mult ; nu eram sigur. Trăisem amîndoi într-o societate care pretindea că tolerează orice tip de relații sexuale. Și, totuși, calomnia, calomnia asta care te lovea, avea ceva degradant, în special pentru un om ca Sheila. Că istoria pornea de la Robinson, credibilă sau incredibilă cum era, fusese o umilire pentru mine, deci cu atît mai mult pentru Sheila ; dacă puteam, doream s-o cruț.

În loc să-i spun despre ce vorbește lumea, în seara aceea am ascultat-o pe Sheila solicitîndu-mi ajutorul pen-

tru Robinson. Intenționa să înceapă cu trei cărți în primăvara viitoare.

— S-ar putea ca asta să fie tot ce va mai face la viața lui, spuse Sheila cu capul ei echilibrat de om de afaceri, dar dacă-i ies bine...

Voia să spună, deși nu-și termină fraza găsind expresia prea pompoasă, că în felul acesta ea și-ar fi atins scopul : considera că ar fi reușit să-i salveze demnitatea.

Problema era că, dintre cărțile străine pe care contase, nu reușise să obțină drept de publicare decît pentru una singură. Și recunoștea și ea că speranțele pe care ni le vînturase pe la nas cînd fusese la noi la masă se spulberaseră aproape toate : el crezuse efectiv în fanteziile sale, așa cum avea obicciul ; era suficient să-și dorească cu ardoare ceva că imediat considera că l-a și dobîndit. Totuși, într-un fel, își păstrase judecata limpede. Nimic nu l-ar fi determinat să publice cărți proaste sau chiar mediocre, în locul celor pe care le considera ca reușite sigure ; ori ceva de calitate, ori nimic.

N-aș putea eu să-l ajut să găsească un scriitor ? Trebuie să existe pe undeva vreo lucrare îndrăzneață care își așteaptă publicarea și știa că am prieteni printre scriitori. De fapt, deși nu știa nimic și nici nu pretindea că ar avea cea mai vagă idee despre viața mea profesională, era încredințată oarecum că, în cele din urmă, aveam să mă dedic scrisului. Și, ciudat, n-am să știu niciodată de ce ideea aceasta îi făcea plăcere.

Nu puteam să-l ajut pe Robinson ?

Pentru că mă rugase Sheila, am scris cîteva scrisori pentru a-l ajuta și unul dintre răspunsurile primite a fost destul de încurajator pentru ca Sheila să treacă la acțiune. Dar, două săptămîni mai tîrziu, am mai aflat și altele despre el.

Lucram în birourile lui Lufkin cînd sună telefonul. Betty Vane vorbea ascuțit, pe un ton agitat, aparent furioasă : ne puteam vedea cît mai curînd ? În aceeași după-amiază ședea într-un fotoliu lîngă masa mea de lucru, povestindu-mi cît este de ghinionistă. Noi calomnii îi ajunseseră la urechi și nu considera cinstit să mi le ascundă. N-o spunea deschis, dar îmi cunoștea firea și mă văzuse cum am reacționat data trecută și știa că nu aveam să-i fiu recunoscător pentru ce urma să aud. Dar n-avea de ales

Zvonul se răspîndea tot mai mult. Sheila, se spunea, nu era numai excentrică, dar și dezechilibrată. De cîteva ori fusese nevoită să recurgă la serviciile unor specialiști în boli nervoase ; fusese chiar internată în ospiciu. Aceasta ar fi explicația anomaliilor din viața noastră maritală ; de ce renunțasem să mai primim oaspeți ; de ce nu ieșea din casă cu săptămînile, de ce nu ne încumetasem să avem copii.

Parte din calomnii se refereau și la mine, pretinzînd că, deși cunoșteam situația ei, mă căsătorisem numai pentru că părinții ei mă ademeniseră cu zestrea. Majoritatea calomniilor se refereau totuși la ea, cea mai cruntă fiind că dacă am fi fost săraci și nu am fi avut relații, ar fi fost închisă într-o casă de nebuni.

Aproape tot ce se spunea era minuțios prezentat și înflorit cu multă inventivitate, cu lux de amănunte, în vreo două privințe aproape adevărate ; chiar și cei de bună-credință, care ne cunoșteau mai puțin, văzînd-o că este mai ciudată, le-ar fi putut da crezare. Vreo două din aceste invenții, cele de natură clinică, păreau să fi fost adăugate pe măsură ce zvonul se întindea. Dar zvonurile inițiale, picante, minunat plăsmuite de o minte plină de fantezie, depășeau orice auzisem pînă atunci.

De data aceasta nu mă mai puteam amăgi nici un moment. Nu exista nici o îndoială. Nu exista decît un singur om care s-ar fi putut exprima astfel. Îl cunoșteam și Betty știa că-l cunosc.

Mi-a spus că ea, pe unde putuse, negase povestea.

— Dar cin'te crede cînd dezminți o poveste atît de interesantă ? mă-ntrebă ea, amărîtă în sinea ei, dar cu o bună cunoaștere a vieții.

Pășind pe chei în seara aceea, în aerul de vară îmbălsămat de polen, păstrînd în nări mirosul stătut și dulceag al apei, îmi simțeam pașii grei. Dimineața o lăsasem pe Sheila liniștită, dar acum trebuia s-o previn ; nu vedeam altă soluție. Era prea periculos să-i mai ascund adevărul. Nu știam cum să mă comport cu ea și nici cum să-i spun.

M-am urcat în dormitor, unde citea lungită-n pat. Deși rareori mai aveam legături cu ea (pe măsură ce căsătoria noastră avansa, era impropriu să mai spui că facem dragoste, căci în relația noastră, deși mă refuza rareori, exista ceva din unilateralitatea unui viol), se simțea totuși mai bine dacă dormeam în aceeași cameră. În seara aceea,

așezîndu-mă pe patul meu, o priveam cum își ținea cartea în lumina veiozei, deși razele soarelui mai pătrundeau încă în cameră. Ferestrele erau larg deschise și de afară venea un miros de tei și de benzină ; era o seară caldă și liniștită.

Am considerat că din cauza căldurii Sheila se dusese sus să se odihnească citind. Era îmbrăcată în rochie de casă, cu țigara în mînă și cu fruntea ușor transpirată. Părea o femeie deloc frumoasă, de vîrstă mijlocie. Deodată, m-am simțit aproape de ea, aproape pentru că ne cunoșteam de atîția ani și seri de-a rîndul o văzusem astfel și sufletul și trupul meu tînjeau după ea.

— E cald, spuse.

M-am întors si eu, dorind să nu tulbur liniștea momentului.

În cameră, unicul zgomot îl făceau paginile întoarse de Sheila ; de afară pătrundea zgomotul puternic al traficului de pe chei. În patul ei, cel mai îndepărtat de fereastră, Sheila stătea cu spatele ușor întors spre mine, astfel ca lumina să-i cadă pe filele cărții.

După un timp, — am amînat convorbirea cu vreo jumătate de oră, — am strigat-o încet.

— Da ! răspunse fără să se întoarcă.

— Avem ceva de vorbit.

— Despre ce ?

Vorbea leneș : încă nu simțise nimic amenințător.

— Robinson.

Deodată se întoarse cu fața în sus, cu ochii țintă-n tavan.

— Ce-i cu el ?

Îmi alesesem cuvintele și i-am răspuns :

— Dacă aș fi în locul tău, aș fi mai atentă cu confidențele pe care i le fac.

Urmă o tăcere lungă. Fața Sheilei rămase nemișcată : nu părea să fi auzit.

În cele din urmă spuse tăios :

— Nu-mi spui nimic nou.

— Știi ce spune, de fapt ?

— Ce importanță are ? strigă ea

— Răspîndește calomnii.

— Nu vreau să știu. Ridicase vocea, dar era liniștită. După un timp rupse tăcerea : Ți-am spus că n-o să-mi fie recunoscător.

— Așa-i.

— Am avut dreptate.

Rîse sacadat. M-am gîndit că cei ca ea, care insistau să lupte împotriva asprimii condiției umane, erau tocmai cei pe care această asprime îi încînta mai mult.

Se ridică, rezemîndu-se de căpătîiul patului, cu ochii țintă spre mine :

— De ce mi-ar fi recunoscător ?

— A încercat să-ți facă rău.

— De ce mi-ar fi recunoscător ? spuse pe un ton glacial. Începea să se înfurie. De mult n-o mai văzusem așa. De ce să fie recunoscător, el sau alții, pentru faptul că cineva se amestecă în viața lui ? Ți-o spun eu, se amestecă din motive personale. De fapt, nu încercam să fac nimic de dragul lui R.S. Robinson ; nu doream decît să mă agăț de ceva, după cum știi prea bine. De ce n-ar spune omul ce-i place ? Altceva nici nu merit.

— Ba meriți, i-am răspuns.

Nu-și luase ochii de la mine ; expresia îi devenise aspră, nemiloasă.

— Ascultă, îmi zise. Ți-ai irosit cîțiva ani buni din viață ca să ai grijă de mine, așa-i ?

— Eu n-aș folosi aceste cuvinte.

— Dar ce cuvinte ai folosi ? Ai purtat de grija cuiva total neajutorat. Și mult bine ți-ai mai făcut ție ! Și pe un ton rece și sadic adăugă : Sau mie.

— O știu prea bine.

— Și ? Ai sacrificat lucruri la care țineai, nu ? Țineai mult la cariera ta. Și ai sacrificat lucruri pe care și le doresc toți bărbații. Ți-ai fi dorit copii și desfătare în pat. Ai făcut toate astea pentru mine. De ce ?

— Cunoști motivul.

— Nu l-am știut niciodată. Dar trebuie s-o fi făcut dintr-un motiv al tău personal.

Fața-i era răvășită, înfierbîntată, extenuată. Strigă :

— Crezi că-ți sînt recunoscătoare ?

După acest strigăt sălbatic și plin de dispreț, rămase nemișcată. I-am văzut ochii, care mi-au înfruntat privirea, înroșindu-se ușor și lacrimile au început să-i curgă pe obraji. Nu plîngea des, dar plîngea întotdeauna cînd se afla în starea asta. În seara aceea m-a înspăimîntat, deși o mai văzusem astfel și în alte dăți — nu mișca nici

un deget, stătea imobilă cu lacrimile şiroindu-i pe obraji, ca ploaia pe geam, udîndu-i gulerul rochiei de casă.

Învăţasem lecţia şi ştiam că după o asemenea izbucnire nu puteam face nimic. Nici mîngîierile, nici asprimea n-o ajutau ; n-avea nici un rost să mai spun ceva pînă nu ieşea din această imobilitate. Întinse mîna să-şi ia batista şi o ţigară.

Trebuia să fim la un restaurant în Soho la opt şi jumătate, să ne întîlnim cu fratele meu. Cînd i-am amintit, a dat din cap :

— N-are rost. Du-te singur.

I-am spus că nu era nici o problemă să-l amîn.

— Du-te, îmi spuse. Ai să te simţi mai bine.

Eram neliniştit s-o părăsesc în starea asta şi ea ştia.

— Nu-ţi face griji, căută ea să mă liniştească

— Eşti sigură ?

— Mă simt bine.

Şi aşa, cu sentimentul devenit familiar de eliberare, de eliberare vinovată, am plecat. Trei ore mai tîrziu, cu un sentiment la fel de familiar de anxietate, m-am întors.

Stătea aproape în aceeaşi poziţie în care-o lăsasem. O clipă mi-a trecut prin cap că stătuse nemişcată, dar apoi, cu uşurare, am constatat că-şi adusese patefonul : era un teanc de discuri pe jos.

— Te-ai distrat bine ? mă întrebă.

Se interesă de fratele meu, că şi cum ar fi făcut încercări stîngace să mă împace. În acelaşi fel forţat, dar prietenos, întrebă :

— Ce să fac cu R.S. Robinson ?

Mă aşteptase să-mi pună această întrebare

— Te-ai hotărît să renunţi la el ?

— Te las pe tine să decizi

Atunci mi-am dat seama că nu luase încă nici o hotărîre. Ajutorul pe care i-l dădea să iasă din impas încă mai avea importanţă pentru ea ; şi nu era nevoie să-i fac eu viaţa şi mai grea.

— Ce pot să spun. Ai ştiut de la bun început ce fel de om e ; situaţia rămîne neschimbată cînd el se comportă aşa cum era de aşteptat.

Zîmbi, uşurată, văzînd c-o înţelesesem.

Apoi i-am spus că unul din noi trebuia, totuşi, să stea de vorbă cu Robinson, atrăgîndu-i atenţia, cît se poate de

clar, că eram la curent cu calomniile pe care le răspîndea şi că nu aveam de gînd să admitem aşa ceva. Aş fi bucuros, mai mult decît bucuros să stau eu de vorbă cu el ; dar ar fi fost poate mult mai bine dacă o făcea ea

— Se-nţelege, spuse.

Se sculă din pat şi se duse spre taburetul rotund din faţa oglinzii. Apoi întinse mîna şi o apucă pe a mea, nu ca o mîngîiere, ci ca şi cînd ar fi încheiat o tranzacţie Spuse pe un ton plat :

— Mi-e scîrbă de viaţa asta. Dacă n-ai fi tu, nu cred c-aş mai continua-o.

Nu era felul ei să emită propoziţii retorice, dar mă simţeam atît de uşurat văzînd-o că-şi venise din nou în fire, eram atît de impresionat de acest mod deghizat de a-şi cere scuze, încît nici nu mai ascultam ce spune şi m-am mulţumit doar să-mi pun cealaltă mînă peste mîna ei

V

SPERANŢĂ NEPERMISĂ

CÎND SHEILA L-A ACUZAT PE Robinson că răspîndeşte zvonuri calomnioase, el n-a părut deloc încurcat ; a declarat pur şi simplu că duşmanii lui încercau să-i facă rău. Cînd, peste cîteva zile, am însoţit-o la el în birou, ne-a primit cu politeţea lui demodată, deloc stînjenit, ca şi cum acuzaţiile ei ar fi fost o glumă de prost gust, pe care el personal era gata s-o dea uitării.

Închiriase două camere mansardate în Maiden Lane.

— E bine să ai întotdeauna adresa pe care oamenii se aşteaptă s-o ai, spuse el, arătîndu-mi hîrtia de scris cu antetul *R.S. Robinson Ltd., 16 Maiden Lane, Londra W C 2.* Sună a firmă serioasă, nu-i aşa ? Cum ar putea cineva să creadă altfel ? spuse el, mîndru de propria-i subtilitate, încredinţat că toţi oamenii sînt uşor de dus de nas.

Era perfect treaz, dar atît de zgomotos în verva lui, încît îţi făcea impresia că e beat. Pe cînd vorbea de iscusinţa sa, se îneca de rîs, relata cum pretinde că ar fi un asociat inexistent, cum se recomandă la telefon drept lector şef al firmei, cum îşi pune secretara să-l prezinte sub diverse nume. O strigă ; ea bătea la maşină în cămăruţa de alături, singura cameră pe care o mai închiriase în

afară de biroul său, după cum și ea era singurul funcționar al firmei. Era o fată drăguță, de vreo 20 de ani, venită direct de pe băncile unei renumite școli de secretari — cum aveam să descopăr mai tîrziu — fiica unui director de școală, plină de importanța primei sale slujbe în Londra și convinsă că singurul mod de a conduce o firmă editorială era cel folosit de Robinson.

— I-am făcut o impresie bună, nu-i așa, domnișoară Smith ? spuse el, referindu-se la un vizitator recent, cărînd, cu multă deferență, părerea domnișoarei Smith.

— Cred că da, spuse ea.

— Ești convinsă de asta, nu-i așa ? Este un lucru foarte important și am motive să cred că ești convinsă.

— Să vedem. Nu putem fi siguri pînă nu primim scrisoarea lui, spuse ea redevenind ceva mai realistă.

— Nu crezi că trebuie să-i fi făcut o impresie bună ? Robinson zîmbea fericit. Noi eram o secție a editurii, mă înțelegeți, — ne explică el Sheilei și mie, — doar o secție într-un local închiriat temporar, bineînțeles.

Se opri din vorbărie și, cu o sclipire în ochi și pe un ton cam tăios, se interesă :

— Îmi face impresia că Sheila nu aprobă întru totul aceste mici improvizații.

— E o pierdere de timp, spuse ea. Nu folosesc la nimic.

— Nu te pricepi deloc la astfel de lucruri, o contrazise el pe un ton glumeț, dar totuși grosolan.

— Știu atît cît trebuie ca să-mi dau bine seama de ce afirm, spuse Sheila stînjenită dar serioasă.

— Ai să-ți schimbi părerea. Trei — patru cărți *plus* puțină mistificare și lumea va afla despre noi. Pune lupul vătaf peste oi — eu cred în acest principiu, pentru că oamenii convenționali nu-i pot rezista. De exemplu chiar tu, Sheila, de cum afli despre ceva necurat ești pierdută ; nu poți face față. Trebuie să faci întotdeauna ceea ce un om care respectă convenințele nu ar face. Asta-i singura soluție.

Alții se descurcă fără să recurgă la așa ceva, spuse Sheila.

— N-au trăit în lipsuri timp de patruzeci de ani. Crezi că tu ai fi putut să reziști ?

Își păstrase tonul șăgalnic. Adesea, cînd se lăuda cu înșelătoriile lui, părea copilăros și inocent. Avea o figură de copil : și, ca toți cei neinhibați, era lipsit de sentimente altă trăsătură infantilă. Cea mai mare parte din trăsnăi le făcea fără să simtă nimic ; și cumva lumea-l accepta astfel.

Dar asta nu era totul. Exista „ceva" în el care-l purtase prin această viață în care fusese obligat să cerșească, să lingușească, folosindu-și talentele cu cei pe care-i considera inferiori lui. Acest „ceva" îl făcuse să atace pe oricine îi fusese de folos. Îl umplea de invidie faptul că alții aveau bani și putere, iar el nu. În după-amiaza aceea fusese deosebit de drăguț cu domnișoara Smith, ca și cum ar fi acordat părerii ei aceeași importanță ca și părerii noastre sau poate chiar mai mare. Cu mine se purtase cu mănuși, pentru că eu nu făcusem nimic pentru el și s-ar fi putut chiar să-i fiu potrivnic, dar Sheilei, care, datorită nedreptății din viața asta, putea și dorea să-i fie de folos, nu se putea împiedica să nu-i arate colții.

Am fost pus într-o situație foarte delicată în după-amiaza aceea. Aș fi vrut să fiu brutal ; dar nu puteam decît să-i atrag atenția că trebuie să țină seama și de mine. Căci Sheila nu se hotărîse încă să renunțe. Nu intra în discuție problema banilor, care de fapt era minoră, nu era vorba nici de sentimentele ei față de el, care nu jucaseră nici un rol în hotărîrea inițială, iar acum se transformaseră în repulsie. Dar fusese întotdeauna o fire voluntară și-și pusese în cap să facă ceva pentru omul ăsta. Se dovedise mai monstruos decît socotise ea, dar asta nu era importanță ; nu putea renunța la hotărîrea luată.

Tot ce puteam face era să stau deoparte și să ascult, în timp ce Robinson și Sheila discutau un manuscris, pe care el îl lăuda și care ei nu-i spunea nimic.

În capul scării, își luă rămas bun de la noi, surîzător și dezaprobator, ca o gazdă după o petrecere somptuoasă. Eram sigur că de cum va închide ușa în urma noastră, îi va zîmbi cu superioritate domnișoarei Smith, felicitîndu-se de felul în care reușise să se impună.

În vara aceea, în timp ce eu citeam ziarele cu îngrijorare crescîndă de la o lună la alta, Sheila acorda tot mai puțină atenție știrilor. Pe vremuri, împărtășeam aceleași vederi politice, speram și ne temeam de aceleași lucruri. Dar în august și septembrie '38, cînd pentru prima oară

începusem să ascult cu mai multă atenţie buletinele de ştiri, ea stătea deoparte total dezinteresată sau pleca să-şi continue lectura vreunui manuscris pentru Robinson.

În ziua semnării tratatului de la München, a dispărut dis-de-dimineaţă, fără nici o explicaţie, lăsîndu-mă singur. Eram ţintuit la pat,căci de cîtva timp o criză de lumbago, boală ce devenise cronică, mă chinuia atît de cumplit noaptea, încît fusesem nevoit să mă mut din dormitor în timpul crizei. Toată ziua aceea a încheierii tratatului de la München am stat lungit pe divanul din camera ce fusese la început, cînd am cumpărat casa, salonaşul Sheilei : dar deoarece tocmai în această cameră îi spusesem odată că nu mai pot să suport viaţa alături de ea, hotărîre asupra căreia am revenit peste o oră, nu-l mai folosea, dovedindu-se uşor superstiţioasă, fapt pe care nu-l mai remarcasem pînă atunci.

Ca şi dormitorul, ferestrele salonaşului dădeau spre grădină, spre aleea cu pomi de pe chei şi spre fluviu. De pe divanul unde fusesem obligat să stau lungit ore în şir în ziua aceea, puteam vedea vîrful platanilor reliefîndu-se pe un cer albastru, indiferent.

Singura persoană cu care schimbasem o vorbă de dimineaţă pînă seara tîrziu a fost menajera noastră, doamna Wilson, care mi-a adus limonadă şi mîncarea pe care n-o puteam înghiţi. Era o femeie de vreo şaizeci de ani, a cărei figură, o viaţă de nemulţumire acceptată cu o blîndă resemnare, nu o îmbătrînise, ci în mod paradoxal o întinerise mai degrabă. Colţurile gurii şi ale ochilor erau uşor lăsate, buzele îi erau crispate dar părea o femeie de vîrstă mijlocie, neglijată de soţ.

Imediat după ce-mi adusese ceaiul, am auzit-o urcînd scara din nou, repede, nu ca de obicei, enervant de încet. Cînd a intrat în cameră era îmbujorată, avea o expresie amuzată şi plăcută, şi mi se adresă :

— Se spune că nu va fi război.

Continuă relatîndu-mi vorbele care circulau, anume că primul ministru plecase la München. Am rugat-o să-mi aducă un ziar de seară. Şi într-adevăr, la ştirile de ultimă oră, ziarul confirma spusele ei. Stăteam lungit, cu privirea îndreptată spre copacii care păreau poleiţi în lumina amurgului, torturat de durerea de spate ; uitasem de Sheila, pierdut în gînduri, temîndu-mă de ce avea să vină, temîndu-mă ca şi cînd ar fi fost vorba de o nenorocire a mea personală.

Pe la şapte, cînd prin fereastră se zărea cerul incandescent în lumina apusului, am auzit-o pe Sheila învîrtind cheia în broasca uşii de la intrare. Am înghiţit repede trei aspirine ca să-mi domolesc durerile vreo jumătate de oră. Cînd intră, îşi trase un scaun lîngă divan şi-mi spuse :

— Cum te-ai simţit ?

I-am răspuns că nu prea bine. Am întrebat-o, la rîndul meu, cum îi mersese în ziua aceea. M-a asigurat că nu tocmai rău. Fără s-o întreb m-a informat (pe vremea cînd eram gelos, descoperisem cît de mult detesta să fie întrebată) că după-amiază trecuse prin Maiden Lane. Robinson continua să insiste că va scoate o carte în primăvară. Ea, însă, cu o urmă a vechiului ei realism îmi destăinui că se îndoieşte de o asemenea posibilitate.

Nu mai aveam răbdare şi, incapabil să mai aştept, i-am spus :

— Ai auzit ştirile ?

— Da.

— E cît se poate de rău.

De la ora ceaiului dorisem să pot discuta cu un prieten care să-mi împărtăşească vederile. Acum discutam cu Sheila aşa cum am fi stat de vorbă cu ani în urmă, cînd o mai preocupau şi alte lucruri. Aş fi simţit cît de cît o alinare dacă mi-aş fi exprimat deschis temerile

— E cît se poate de rău, repetai

Dădu din umeri.

— Nu găseşti ? mă rugam de ea

— Probabil.

— Ce speranţă mai poţi nutri pentru viitor ?

— Depinde cît de mult te interesează viitorul, replică Sheila.

Tonul ei m-a îngheţat, dar eram atît de nefericit, încît am continuat :

— Nu se poate trăi în felul acesta !

Sheila mi-o curmă prompt :

— Asta-i părerea ta.

Aşa cum stătea, uitîndu-se în jos spre mine, în contra luminii, nu-mi puteam da seama de expresia feţii ei. Dar, cu o voce în care răzbătea mila, adăugă :

— Încearcă să te odihneşti. În orice caz, asta ne mai dă un mic răgaz.

— Eşti de acord cu un mic răgaz în condiţiile astea ?

Răspunse :

— S-ar putea să avem răgaz să scoatem cartea lui R.S. Robinson.

Părea o idee frivolă, o glumă proastă în stilul Mariei Antoaneta : dar chiar şi o astfel de glumă era de preferat. Căci vorbise din singurul sentiment care-i mai rămăsese, din groază, dintr-o voinţă obsedantă. din lipsa unei călduri interioare.

Am strigat :

— Asta-i tot ce te preocupă în seara asta ?

Nu mai scoase nici un cuvînt. Îmi umplu paharul cu limonadă şi se uită în flaconul cu aspirine să vadă dacă aveam de ajuns. Rămase o clipă tăcută, lîngă mine, în camera cuprinsă acum de întuneric. În cele din urmă spuse :

— Pot să-ţi mai fiu de folos cu ceva ?

I-am răspuns că nu şi atunci cu un mers sigur şi liniştit a ieşit din cameră.

Era foarte cald în noaptea aceea şi n-am dormit mai mult de o oră-două. Crizele deveneau tot mai dureroase, aşa că mă zvîrcoleam în pat, lac de apă ; cînd mă mai lăsa durerea, rămîneam imobil, fel de fel de gînduri trecîndu-mi prin minte, gînduri negre, lucide, ca urmare a ştirilor din ziua precedentă, lucide pînă la următoarea criză. Multă vreme nu m-am gîndit la Sheila. Încercam mereu să calculez inutil cît timp mai aveam, cînd avea să urmeze viitorul München, ce cale vom alege ? Pe măsură ce orele treceau, am început să mă întreb, gata-gata s-adorm, ce şanse ne mai rămîneau, — nu, nu nouă, ci mie însumi, — la o viaţă personală ? Pe măsură ce se apropia dimineaţa problema lua tot mai mult aspectul unui vis : dacă se întîmpla ceva, *ce aveam să fac cu Sheila ?*

Consideram de la sine înţeles că eram legat de ea. În anii trecuţi, cînd analizam nu numai obişnuinţa vieţii noastre conjugale, ci ideea unei astfel de vieţi, îmi dădeam seama că alţi bărbaţi ar fi considerat situaţia imposibilă : nu era spre lauda mea, căci mă silea să privesc în faţă adevărul, că la asta mă dusese firea mea. Nu pentru ca îmi asumam răspunderi şi mă îngrijeam de alţii — şi asta era adevărat, dar numai la suprafaţă — situaţia ascundea rădăcina de unde provenea, de fapt, atît partea prietenoasă, cît şi cea amăgitoare a firii mele.

Rădăcina nu era tocmai frumoasă. Era un defect sau un grup de defecte, care, spre binele ca şi spre răul meu, influenţase în mare măsură felul în care mă ataşam de alţi oameni şi modul în care se desfăşurase însăşi viaţa mea. Din unele puncte de vedere eram mai puţin egoist decît cei mai mulţi oameni. Nu numai soţiei mele, ci şi fratelui meu, şi prietenului meu Roy Calvert, şi altora mă dedicasem cu un altruism foarte sincer. Dar, în adîncul fiinţei mele, defectul îmbrăca alt aspect. Oare Sheila la asta se gîndise atunci, în dormitor, cînd avusese acea izbucnire cu privire la oamenii care-i ajuta pe alţii *din motivele lor personale ?*

In firea mea exista un fel de mîndrie sau vanitate care nu numai că mă făcea indiferent faţă de propria mea persoană, dar chiar mă împiedica să mă apropii foarte mult de oameni, de la egal la egal. Mă puteam devota, şi era foarte bine atîta vreme cît la rîndul meu nu eram înţeles de alţii, ocrotit, cît nu eram obligat să accept ruşinea şi umilinţa unui alt suflet de la egal la egal.

Aşa că, atît cît mă puteam analiza pe mine însumi, evitasem tocmai genul de căsătorie pe care-l aveam cu Sheila, — în care eu o protejam, urmărindu-i zi de zi expresia feţii, neprimind în schimb mai multă atenţie, adesea chiar mai puţină, decît ar fi acordat menajerei sau unei cunoştinţe întîmplătoare din vreo bodegă din Chelsea. Era o căsătorie în care eram încordat la maximum, permanent îngrijorat, adesea cumplit de nefericit ; şi totuşi îmi mai lăsa rezerve şi forţă spirituală ; era totuşi un soi de cămin.

În relaţiile umane, ştiam bine, şansa joacă un rol însemnat ; nu cunoşti viaţa dacă nu crezi în şansă ; aş fi putut fi mai norocos intrînd într-o relaţie mai puţin încordată ; dar, în mare, trebuie să spun despre mine ceea ce aş fi spus şi despre alţii — în cele mai intime relaţii nu există decît un singur test a ceea ce îţi doreşti cu adevărat : ceea ce ţi se întîmplă ţie însuţi.

Şi, totuşi, nimeni nu se poate considera total predestinat. Nu puteam accepta ideea că eram propriul meu prizonier. În zori, a doua zi după München, am acceptat încă ceva, care acum îmi părea foarte clară : *ce să fac cu Sheila ?* intercalată printre imagini ale viitorului. Odată hotărîsem să mă despart de ea ; n-aş fi putut s-o mai

fac, deşi deseori încercasem să-mi închipui cum ar fi dacă m-aş elibera.

Acum, în noaptea asta nenorocită, printre temeri, exista şi speranţa inadmisibilă că voi scăpa, oarecum, de grija permanentă de a veghea asupra ei. În lunile sumbre care aveau să vină, aş putea cel puţin (nu voiam, dar speranţa exista) să scap de privelişte a bolii ei de nervi. S-ar putea să nu mai fie nevoie să-mi asum eu responsabilitatea. Pe măsură ce durerea mă mai lăsa şi se lumina de ziuă, simţeam că mă fură somnul şi am dormit cu gîndul că o dată scăpat de răspundere, voi putea găsi ceva mai bun de făcut.

VI

PRIVIRE ÎNCRUNTATĂ ÎN LUMINA VEIOZEI

PUŢINI DINTRE PRIETENII MEI O plăceau pe Sheila. Mulţi bărbaţi se simţiseră atraşi de ea şi cîţiva o iubiseră, dar fusese întotdeauna prea ciudată, prea egocentrică şi lipsită de generozitate pentru a stîrni afecţiuni obişnuite. Pe măsură ce înainta în vîrstă şi liniile caracterului ei apăreau mai pregnante, acest aspect devenea tot mai clar. Unii dintre neajutoraţii de care se îngrijea o idolatrizau, la fel şi cei care lucrau pentru ea, inclusiv doamna Wilson, care era ultima persoană de la care te aşteptai să exprime un entuziasm nejustificat.

În afară de ei nu aveam pe nimeni cu care să pot vorbi despre Sheila în momentul cînd au început să circule zvonurile ; nimeni dintre cei pe care-i cunoşteam şi-i întîlneam în bodegile din Chelsea sau la petreceri nu i-ar fi luat apărarea, în afară de una sau două persoane, ca Betty Vane de pildă, care ar fi făcut-o pentru mine.

În toamna aceea n-am putut să descopăr cît de răspîndite erau zvonurile. Aveam impresia că după ce Sheila avusese explicaţia cu Robinson, a urmat o perioadă de linişte. Dar Robinson — abia acum îmi dau seama — era într-atît de ahtiat după bîrfeli, încît nu le lăsa niciodată să moară ; exagerînd, denaturînd, inventînd ; prezenta întîmplarea, prea savuroasă pentru a fi tăinuită, tuturor celor pe care-i întîlnea ; totul lua proporţii uriaşe şi am auzit, printr-un lanţ de colportări care duceau la el, că venitul

personal al Sheilei era de 4 000 de lire pe an, cînd de fapt era numai de 700.

Astfel mi-am dat seama că Sheila continua să fie înşelată şi observînd-o atent, m-am convins că ea ştia şi că nici una din încercările de a se uita pe sine nu o expuseseră vreodată într-atît. Cam pe la sfîrşitul anului aveam impresia că se săturase de toată povestea. Chiar şi obsesiile se uzează, reflectam eu, aşa după cum în cea mai nefericită dragoste apare momentul în care forţele care te îndeamnă să fugi de nefericire devin cu o idee mai puternice decît cele care te-au împins spre ea.

De fapt, purtarea Sheilei devenea mai ciudată ca oricînd. Ieşea mult mai puţin, dar nu-şi asculta discurile ore în şir, aceasta fiind ultimul ei refugiu. Părea că şi-a găsit o nouă preocupare. În două rînduri, întorcîndu-mă din Millbank mai devreme ca de obicei, i-am auzit paşii alergînd prin dormitor, zgomotul sertarelor închizîndu-se ca şi cînd ar fi fost deranjată de sosirea mea şi se grăbea să ascundă ceva.

Nu era bine să întreb şi totuşi trebuia să ştiu ce se întîmplă. Doamna Wilson îmi spuse întîmplător că Sheila luase obiceiul să se ducă, în fiecare dimineaţă, în camera pe care o foloseam ca birou : şi într-o zi, după ce am plecat la serviciu, m-am întors ca din întîmplare. Doamna Wilson mi-a spus că, după noul său obicei, Sheila se afla sus, în birou. Camera respectivă era în partea din spate a casei : am pornit încet pe culoarul din casa scării şi am privit înăuntru. Lîngă fereastra care dădea spre acoperişurile din Chelsea, Sheila şedea la birou. Avea în faţă un caiet. Un caiet de şcoală obişnuit, liniat cu albastru ; cu capul uşor dat pe spate, din cauză că era prezbită, se uita peste cuvintele pe care tocmai le scrisese, balansînd uşor creionul în mînă. Pe cît puteam eu vedea din cealaltă parte a camerei, nu scrisese proză continuă, dar nici versuri nu păreau a fi ; mai degrabă un dialog.

Deodată şi-a dat seama că uşa e deschisă şi că mă aflam acolo. Imediat a închis brusc caietul şi şi-a pus mîinile peste el.

— Nu-i cinstit, strigă ea ca o adolescentă al cărui secret a fost descoperit.

I-am pus o întrebare banală, ceva de genul dacă puteam să mă răzgîndesc şi să vin totuşi acasă la cină.

— Nu-i cinstit repetă Sheila, strîngînd caietul în mînă.

N-am scos un cuvînt. Fără vreo explicaţie a intrat în dormitor, de unde s-a auzit zgomotul unui sertar descuindu-se şi încuindu-se din nou.

Dar n-aveam nevoie de explicaţii. Încerca să scrie în secret : se gîndea la Emily Brönte şi Emily Dickinson ? Simţea oare vreo afinitate cu femei la fel de interiorizate ca ea ? În general, cînd discutasem despre ele, — şi tonul mi se păruse destul de tăios venind tocmai de la ea, — nu dovedise nici o înţelegere şi considera că ar fi reuşit mult mai bine dacă ar fi fost mai cu picioarele pe pămînt.

În orice caz, nici eu şi nici ea nu am adus vorba despre caiet, pînă în seara cînd urma să aibă loc dineul Barbican. Era una din festivităţile la care trebuia să particip datorită legăturii mele de afaceri cu Paul Lufkin. Barbican era o organizaţie ai cărei membri se compuneau în mare parte din cei ce lucrau în bănci, trusturi de investiţii şi companii de asigurare, şi care porniseră o campanie de propagandă pentru intensificarea tranzacţiilor comerciale cu străinătatea. La acest dineu din ianuarie era invitat şi Lufkin, ca şi toţi funcţionarii săi superiori şi consilierii, împreuna cu cei mai importanţi concurenţi.

M-aş fi scuzat dacă aş fi putut ; căci deosebirile de vederi în probleme politice deveniseră deja atît de mari, încît chiar şi pentru oameni ca mine, deprinşi să-şi ţină gura, o seară petrecută în tovărăşia părţii adverse devenise o încercare grea.

Şi aceştia constituiau tocmai partea adversă. Printre prietenii fratelui meu, în bodegile din Chelsea, pe străzile lăturalnice din oraşele de provincie unde locuiau prietenii mei de-o viaţă — acolo eram toţi de aceeaşi parte. La Cambridge şi chiar printre aristocratele rubedenii ale lui Betty Vane, se aflau mulţi care, la întrebările cheie ale acelor ani : războiul civil din Spania, München, nazismul, dădeau acelaşi răspuns ca şi mine. Aici, însă, nu se afla aproape nici unul dintre ei.

Îl puteam auzi pe vechiul meu maestru de la barou, Herbert Getliffe, jurist în plină ascensiune, devenit, cum se întîmplă, mai înţelept cu vîrsta : cînta la unison cu oamenii activi, viguroşi şi virili din jurul lui : da, Churchill era o primejdie, un aţîţător la război şi trebuia ţinut deoparte cu orice preţ : da, războiul devenea din zi în zi mai puţin probabil : da, totul fusese rezolvat cum nu se putea mai bine ; toată lumea îşi dădea seama că eram gata să intrăm în joc.

Eram îngrijorat aşa cum fusesem şi în noaptea acordului de la München. Pe unii din oamenii aceştia îi cunoşteam bine : deşi aveau mai puţină uşurinţă în exprimare decît prietenii mei, deşi învăţaţi să fie conformişti mai degrabă decît neconformişti, erau în cea mai mare parte oameni pricepuţi ; mai duri şi mai îndrăzneţi decît mulţi dintre noi, totuşi, ca grup, aveam impresia că se amăgeau singuri, dacă nu şi mai rău.

Dintre toţi cei pe care-i cunoşteam nu exista decît o singură excepţie : însuşi Paul Lufkin. Nu se grăbise, încercase să rămînă indiferent, dar în cele din urmă intrase cu sînge rece în rîndul oponenţilor. Nimeni nu-şi putea da seama dacă o făcea din raţiuni de afaceri, din raţiuni umane sau din amîndouă. Iată-l şezînd, îngrijit pieptănat, la masa binefăcătorilor, ascultînd discuţia celorlalţi oameni de afaceri, impasibil, conştient că priveau cu ironie modul în care încerca să se dea bine cu opoziţia, indiferent la părerea lor sau a altora.

Dar era singur, acolo, sus, printre magnaţi şi aşa eram şi eu, trei sau patru eşaloane mai jos. Aşa că am simţit o mare plăcere cînd l-am auzit pe Gilbert Cooke trîmbiţînd, de cealaltă parte a mesei, nu departe de mine, sfătuindu-şi vecinii să profite cît mai mult de băuturile oferite, întrucît anul viitor nu va mai avea loc nici un dineu Barbican.

— De ce nu ?

— Vom fi în război, zise Gilbert.

— Să sperăm că n-ajungem pînă acolo, spuse cineva.

— Ba să sperăm că ajungem, replică Cooke, cu o figură hotărîtă şi îmbujorată. Lumea începuse să protesteze, cînd Gilbert bătu cu pumnul în masă.

— Dacă n-ajungem pînă acolo, spuse el, sîntem pierduţi.

Privi în jur cu ochi înflăcăraţi :

— Sînteţi gata să acceptaţi ideea că sîntem pierduţi ?

Era fiul unui militar de carieră, se învîrtea în societatea înaltă, părea mai puţin obişnuit să inspire veneraţie decît ceilalţi din jurul său. Cumva i-au acordat atenţie, cu toate că-i călca pe nervi şi-i teroriza, deşi era mai tînăr decît ei.

M-a văzut că-l aprob și-mi făcu impertinent cu ochiul. M-am însufleţit de această nepăsare, de acest spirit de camaraderie.

Nu era vina lui că-n ultima vreme ne văzusem rar. Ne invitase deseori, pe Sheila și pe mine, și refuzasem numai din cauza ei. Acum îmi semnala prietenia lui. Îmi strigă peste masă : cunoșteam familia Davidson ? Pe Austin Davidson ?

Era un curios simbol al alianţei, aruncat peste capul acestor respectabili oameni de afaceri. Davidson era un expert în artă, membru al uneia din dinastiile academice care în tinereţe avusese strînse legături cu cercul din Bloomsbury. Nu, i-am răspuns, strigînd și eu: îi cunoșteam, bineînţeles, lucrările, dar pe el personal, nu. Îmi aminteam genul de glume pe care obișnuiam să le facem, cu cîţiva ani în urmă, despre aceste familii și despre acest grup : cum că împingeau sentimentele frumoase pînă la limita vulgarităţii ; ca se opuneau cu rafinată agonie la ambiţiile altora, strecurîndu-se ei înșiși, ca și cum le-ar fi revenit de drept locurile rămase libere. Glume făcute de tineri, glume din afara unui cerc fascinant. Acum nu mai contau. Davidson mi-ar fi fost aliat la dineu, ca și Gilbert, care-i pomenise numele.

Cînd Gilbert mă conduse acasă cu maşina, băusem destul ca să devin vorbăreţ și-mi păstrasem încă buna dispoziţie. Ne enervasem amîndoi la dineu și acum ne dădeam drumul, Gilbert mai puţin îngrijorat de viitor decît mine, dar mai înfuriat. spiritul său combativ îmi dădea curaj și de mult nu mai fusesem atît de înflăcărat și nu mă mai simţisem atît de sigur.

În această stare de spirit am intrat în dormitor, unde Sheila stătea în pat citind la lumina veiozei, ca și în seara în care ne certasem din cauza lui Robinson : dar acum restul camerei era în întuneric și nu puteam vedea decît lampa, o parte a feţei și braţul ieșind din cămaşa de noapte.

M-am aşezat pe patul meu, începînd să-i povestesc despre calvarul care fusese dineul — și deodată m-am simţit plin de dorinţe.

A simţit-o în vocea mea, căci se întoarse, sprijinindu-se în cot și se uită ţintă la mine

— Deci asta e ! spuse cu răceală, dar nu agresiv, încercînd să fie amabilă

În patul ei, tocmai cînd o luasem în braţe, prea tîrziu ca să mă mai gîndesc și la ea, i-am văzut faţa sub faţa mea, o cută între ochi, vizibilă la lumina lămpii, expresia obosită și tristă.

Apoi m-am întins lîngă ea, în suflet cu aceeași greutate pe care amîndoi o resimţisem adesea, eu cel mai vinovat pentru că dobîndisem relaxarea, pentru că, în ciuda frunţii ei încruntate de mai înainte, percepeam mulţumirea animalică a nervilor mei liniștiţi.

După un timp am întrebat :

— S-a întîmplat ceva deosebit ?

— Nimic special, îmi spuse.

— Și totuși ai ceva.

O clipă am fost bucuros. Era o supărare a ei, alta decît tristeţea obișnuită care ne învăluise în atîtea nopţi, cînd stătusem unul lîngă altul ca acum.

Apoi, mi-am dorit să fi fost tristeţea ce o resimţeam amîndoi — căci se întoarse cu faţa pe umărul meu, ca să n-o pot vedea, și corpul i se cutremură de suspine.

— Ce s-a întîmplat ? am întrebat-o strîngînd-o lîngă mine.

Scutură numai din cap.

— E ceva în legătură cu mine ?

Dădu din cap în semn că nu.

— Atunci ce e ?

Pe un ton disperat și furios se destăinui :

— Am făcut o prostie.

— Ce-ai făcut ?

— Știai că încercam să scriu. Nu ţi-am arătat pentru că nu era pentru tine.

Cuvintele sunau reci, dar am strîns-o lîngă mine și i-am spus :

— Nu-i nimic.

— Am fost o proastă. I-am spus lui R.S. Robinson.

— Și are vreo importanţă ?

— E mai rău decît crezi. L-am lăsat să ia caietul.

Am asigurat-o că n-are de ce să fie îngrijorată, că trebuie să se întărească și să se aștepte la unele remarci maliţioase, ăsta fiind tot răul la care se putea astepta. Tot timpul îi simţeam îngrijorarea nefondată, nejustificată, crescînd în sinea ei. De-abia dacă mai scoase cîteva cuvinte ; era incapabilă să explice de ce anume se temea

și totuși se chinuia atît de mult, încît, așa cum se mai întîmplase și în alte dăți cînd era cuprinsă de teamă, adormi în brațele mele.

VII

TRIUMFUL LUI R.S. ROBINSON

CÎND SHEILA I-A CERUT LUI Robinson să-i restituie manuscrisul, acesta n-a mai contenit cu laudele. De ce nu mai scrisese pînă atunci ? Ce realizase acum era puțin, dar trebuia neapărat să continue. Întotdeauna bănuise că are talent. Acum, că descoperise acest lucru, trebuia să fie gata de unele sacrificii.

Povestindu-mi toate acestea, părea la fel de încurcată și neajutorată ca atunci cînd îmi mărturisise că, lingușind-o, reușise s-o convingă să-i dea manuscrisul. Nu știuse niciodată cum să primească complimentele, afară doar dacă se refereau la înfățișarea ei. Ascultîndu-l pe Robinson se simțise pe jumătate îmbătată de succes, era destul de orgolioasă, dar pe jumătate umilită.

În orice caz, nu păruse să aibă nici o îndoială ; o lăudase cu o perseverență pe care n-o mai dovedise din ziua în care îi smulsese promisiunea că-l va ajuta. Își ținea ghearele bine ascunse și presimțirile ei din noaptea aceea cînd o luasem în brațe, păreau total neîntemeiate.

Peste două săptămîni avu loc o schimbare. Se răspîndise un nou zvon, mai detaliat și mai substanțial decît cele de pînă atunci. Se spunea că Sheila investise bani în firma lui Robinson (versiunea care mi-a ajuns mie la urechi înmulțea suma cu trei), dar nu cu scopul de a sprijini arta sau din bunăvoință. De fapt, era doar o diletantă care îl finanța numai pentru că scria ea însăși literatură de amator și nu putuse găsi altă cale să și-o publice

Asta venea de la Robinson, m-am gîndit imediat ce am auzit povestea, combinată inteligent și cu grijă, de la un Robinson triumfător pentru că reușise să dea în vileag „minciuna vieții". M-am gîndit și la faptul că multe femei ar fi considerat zvonul total inofensiv. Sheila, însă... eram hotărît să n-o las să ajungă să facă ea comparația. I-am telefonat imediat lui Robinson, am aflat de la soția sa

că-și petrecea seara în oraș și mi-am fixat întîlnire cu el a doua zi dimineață, la prima oră. De data aceasta aveam de gînd să-l amenințț.

Dar a fost prea tîrziu. Cînd am ajuns acasă, am găsit-o pe Sheila în salon. Nu făcea absolut nimic. Nu citea, nu juca șah, nici măcar nu-și asculta discurile — ședea pur și simplu, ca și cum ar fi lîncezit acolo de ore întregi, privind pe fereastra camerei luminate, departe, în noaptea de ianuarie.

După ce i-am dat bună-seara și m-am așezat lîngă foc, mi se adresă :

— Ai auzit ce-a mai făcut acum ?

Vorbea pe un ton liniștit. N-avea nici un rost să mă prefac. I-am confirmat că auzisem.

— Mă retrag, spuse.

— Mă bucur, i-am răspuns.

— Am făcut tot ce-am putut, adăugă cu o voce plată.

Cu aceeași voce plată, impasibilă, mă rugă să mă ocup eu de rezolvarea cazului. Nu dorea să se mai întîlnească cu Robinson. Nu-i păsa ce avea să se întîmple cu el. Voința îi fusese înfrîntă. Dacă reușeam, puteam chiar să-i iau banii înapoi. N-o mai interesa deloc.

Pe cînd vorbea, discutînd despre ruperea relațiilor cu aceeași emoție cu care ar fi vorbit de un fleac petrecut săptămîna trecută, îmi arătă în cămin niște cenușă și cîteva bucățele de hîrtie carbonizată.

— M-am descotorosit de multe lucruri, îmi spuse.

— N-ar fi trebuit să faci asta, am exclamat.

— N-ar fi trebuit să încep.

Arsese totul : manuscrisul și două copii dactilografiate. Dar, în ciuda intransigenței ei față de creația brută, nu-i fusese chiar atît de ușor cum își închipuise. Resturile din cămin reprezentau ore întregi de ședere în fața focului alimentat cu hîrtii. În cele din urmă fusese nevoită să arunce cea mai mare parte în cazanul de la subsol. Chiar și în seara aceea totul i se părea încă ușor amuzant.

În orice caz, distrusese pînă și cea mai mică urmă, încît n-am reușit să citesc nici măcar o frază și nici n-am putut să-mi dau seama exact despre ce fel de carte fusese vorba. Mulți ani mai tîrziu am întîlnit-o odată pe femeia care fusese domnișoara Smith de odinioară, secretara lui Robinson, care mi-a spus că o răsfoise. După părerea ei,

cartea constase mai mult din aforisme, cu mici inserții, un fel de piese scurte. I se păruse o carte „neobișnuită", dar greu de citit.

A doua zi după ce Sheila arsese manuscrisul, dimineață m-am dus la întîlnirea pe care o fixasem cu Robinson. În mansarda din Maiden Lane, cerul plumburiu de afară se zărea apăsător prin fereastră ; cînd am intrat, Robinson a aprins singurul bec existent în mijlocul tavanului.

— Ce mai faceți, domnule ? Îmi pare bine că ați scăpat de sciatică, trebuie să vă fi chinuit grozav.

Curtenitor și cordial, insistă să mă așez în scaunul cel mai confortabil și să-mi pună o pernă la spate, ca să-mi ușureze criza de sciatică ce o avusesem în urmă cu șase luni. Ochii mă urmăreau cu suspiciune, dar privirea-i era mai degrabă veselă decît încurcată.

Am început :

— Am solicitat să vă văd în numele meu personal.

— Sînteți binevenit oricînd nu aveți ceva mai bun de făcut.

— Dar, de fapt, am venit în numele soției mele.

— N-am mai văzut-o de două-trei săptămîni. Ce mai face ?

Doreşte, continuai eu, să pună capăt oricărei legături cu dumneavoastră sau cu ceea ce numiți firma dumneavoastră sau orice altceva legat de numele dumneavoastră.

Robinson s-a înroșit, la fel ca în seara cînd fusese la noi la masă. Era singura fisură în înfățișarea lui imperturbabilă. Pe un ton confidențial, aproape jovial, întrebă :

— Nu vi se pare că este ceea ce se cheamă o hotărîre pripită ?

S-ar fi putut crede că eram prieteni de ani de zile, atît de intimi, încît știa ceea ce fusese viața mea lîngă o soție dezechilibrată nervos.

— Aș fi sfătuit-o și eu să ia această hotărîre.

— Desigur, spuse Robinson, nu vreau să ating subiecte dureroase, dar cred ca poate nu considerați nerezonabil dacă vă cer totuși o explicație.

— Găsiți că este o cerere îndreptățită ?

— Domnule, izbucni el, ca un om ce și-a pierdut, pe bună dreptate, cumpătul, consider că nu există nimic în

poziția noastră, a amîndurora, în lumea intelectuală, care să vă îndreptățească să-mi vorbiți în felul acesta.

— Știți foarte bine de ce renunță soția mea. I-ați făcut prea mult rău. Nu este dispusă să mai suporte nimic.

Mi-a zîmbit înțelegător, abandonîndu-și furia ca pe o haină de ploaie.

— Rău ? spuse el. Rău, repetă gînditor, ca și cînd ar fi cîntărit în mod sincer adevărul. M-ați ajuta foarte mult dacă mi-ați putea da măcar un exemplu de răul de care m-am făcut vinovat, ca să pot să-mi dau și eu seama cît de cît.

I-am răspuns că răspîndise zvonuri calomnioase despre ea.

— Nu uita, îmi spuse pe un ton vesel, prietenos, nu uita că ești avocat și n-ar trebui să folosești asemenea cuvinte.

I-am spus că bîrfelile cu privire la carte o scîrbiseră.

— Îți închipui că un om cu mintea-ntreagă ar fi atît de prost pe cît mă faci dumneata să par ? Îți închipui că as putea eu să ponegresc pe cineva care mă sprijină ? Și s-o ponegresc prosteşte, după cum reiese din relatarea dumitale, căci cu suma pe care mi-a dat-o mie și-ar fi putut publica cartea de cîteva ori. Mă tem că, deși n-aș vrea s-o spun, mă tem că te-ai lăsat și dumneata molipsit de slăbiciunile Sheilei.

O clipă, modul lui calm și judicios de a discuta, capacitatea de a-și face propriile acțiuni să apară ca scornelile unui nebun, completă sa euforie m-au lăsat fără replică.

— Da, spuse. Mă tem că starea bietei Sheila te-a molipsit și pe dumneata. Presupun că *este cu adevărat vorba* de un început de schizofrenie, nu-i așa ?

— N-am de gînd să discut despre soția mea, am răspuns. Și nu cred că are rost să discut nici motivele dumneavoastră.

— În ceea ce privește cartea, vă asigur că este cu adevărat meritorie. Desigur, nu cred că va deveni vreodată scriitoare profesionistă, dar poate spune lucruri originale, probabil tocmai pentru că este mai altfel decît noi ceilalți.

— N-am nimic de discutat cu dumneavoastră, am replicat. Vreau numai să stabilesc modul în care veți rambursa banii soției mele.

— Mă temeam că avea să reacționeze în felul acesta.

— Hotărîrea e definitivă, i-am spus.

— Sigur că este, răspunse Robinson, rîzînd vesel, din toată inima. Ei bine, de cum aţi intrat în cameră am ştiut că-mi veţi spune asta.

Mă pregătisem de ceartă. Mă simţeam frustrat auzind cum mi se întorceau propriile cuvinte. Dacă ar fi fost mai tînăr, l-aş fi lovit. Dar ochii săi mici, de elefant, mă priveau cu înţelegere şi umor, iar cărarea geometric trasată pe mijlocul părului îi dădea aerul unui bunic.

— I-aţi făcut mult rău, i-am spus cu amărăciune şi mi-am regretat cuvintele de cum le-am pronunţat.

— Rău ? întrebă el. Din cauza asociaţiei cu mine ? Ce fel de rău ?

Îşi întinse mîinile.

— Dar, cum bine aţi spus, nu este nici locul şi nici timpul să discutăm necazurile bietei Sheila. Aţi venit să-i recuperaţi banii, nu-i aşa ? Trebuie să acceptaţi întotdeauna inevitabilul, iată una din convingerile mele. Nu credeţi că a sosit momentul să discutăm problemele financiare ?

Mă aştepta o nouă surpriză. Stînd lîngă birou, ascultîndu-l pe Robinson cum expune pe scurt aspectele esenţiale ale înţelegerii sale cu Sheila şi situaţia lui actuală, mi-am dat seama că era un om deosebit de priceput în probleme financiare şi, pe cît puteam eu judeca, cinstit. Nu-i mai puţin adevărat că datorită firii sale închise, îmi ascundea, aşa cum îi ascunsese şi Sheilei, unele surse ale veniturilor sale, precum şi speranţele de a obţine noi sume de bani. Într-un fel sau altul, avea destui bani pentru a-şi continua activitatea şi pentru a achita salariul domnişoarei Smith ; între timp amînase prima „listă" pînă în toamnă. Mi-a trecut prin minte o idee : oare nu cumva se bucura că găsise această scuză ? Visurile, planurile, vorbele goale înşirate despre reînvierea unui trecut glorios erau una. Punerea lor în practică era însă altceva. Poate că dorea să mai amîne acest moment.

Totuşi, nimeni n-ar fi putut să tergiverseze mai puţin rambursarea Sheilei : se oferi să semneze în chiar ziua aceea un cec de 300 de lire, urmat de două rate egale pe 1 iunie şi 1 septembrie.

— Şi dobîndă ? întrebă surîzător.

— N-ar accepta în nici un caz.

— Probabil că nu, spuse Robinson.

Imediat îmi propuse să mergem la avocatul său.

— Nu-mi plac amînările, spuse Robinson, punîndu-şi o pălărie cu borurî mari şi un palton vechi cu guler şi manşete de blană. Mîndru de incisivitatea sa, acţionînd în concordanţă cu ideea ce şi-o facea el despre un adevărat om de afaceri (deşi acţiona mai degrabă ca un zulus decît ca un Paul Lufkin), păşea alături de mine prin Covent Garden, o siluetă demnă, care de-abia dacă-mi ajungea pînă la umăr. De două ori s-a întîmplat să fie recunoscut de persoane care lucrau în edituri sau în birourile agenţilor literari din cartier. Robinson le răspundea la salut, scoţîndu-şi cu un gest larg pălăria sa impresionantă.

— Bună dimineaţa, domnule, striga el afabil, cu o uşoară umbră de superioritate, în acelaşi fel în care R.S. Robinson, editorul coteriilor literare, i-ar fi salutat prin 1913.

Faţa-i strălucea îmbujorată în ciuda vremii mohorîte. Părea fericit. Oricui în afară de el i s-ar fi părut cel puţin ciudat să-ţi pierzi atîta timp ca să găseşti un binefăcător, pentru ca apoi să foloseşti aceeaşi inventivitate pentru a scăpa de dînsul. Aveam impresia că o mai făcuse şi altă dată ; devenise unul din tiparele după care îşi desfăşura cariera. Lui i se părea că merită. Plăcerea maliţiozităţii, plăcerea de a se răzbuna pe cel care a avut insuportabila impertinenţă de a-l proteja — toate reprezentau un preţ mai mare decît fusese obligat să plătească vreodată.

Era ceva mai mult, cugetam eu, adulmecînd mirosul de fructe şi paie în aerul proaspăt al dimineţii, în timp ce Robinson păşea cu siguranţa celui ce se îndreaptă spre o importantă întîlnire de afaceri. Nu era numai plăcerea de a se răzbuna pe binefăcător. Exista ceva mai ascuns care-l susţinea. El nu se răzbuna pe Sheila sau pe un singur binefăcător, ci se răzbuna pe viaţă.

Cînd m-am întors acasă, în după-amiaza aceea, am auzit patefonul cîntînd. M-a neliniştit ; am fost şi mai neliniştit cînd n-am găsit-o nici în salon, nici în dormitor, ci în salonaşul unde îmi petrecusem eu noaptea de după München şi care pentru ea era un loc cu ghinion. În scrumiera din faţa ei trebuie să fi fost peste treizeci de mucuri.

Am vrut să-i spun că rezolvasem cu Robinson.

Nu vreau să ştiu nimic, îmi spuse pe un ton aspru şi fără inflexiuni.

Am încercat s-o distrez cumva, dar mi-a repetat :

— Nu vreau să știu nimic despre asta.

Puse un nou disc, închizîndu-se în sine și respingînd nu numai povestea mea despre Robinson, ci chiar propria-mi persoană.

VIII

AI FĂCUT TOT CE ȚI-A STAT ÎN PUTINȚĂ

ÎN TIMPUL VERII NU-MI MAI PETRECEAM jumătate din timp departe de Sheila. Așteptam să înceapă războiul. Îmi petreceam toate nopțile în dormitor, o vedeam cînd se trezea și cînd dormea fără întreruperi, ceea ce nu se mai întîmplase de ani de zile. Cînd a început războiul, am presupus că voi continua să trăiesc alături de ea, în casa din Chelsea, atît timp cît se mai putea prevedea ceva pentru viitor.

În nopțile acelea de septembrie eram liniștiți, aproape fericiți, mai mult ca oricînd în căsnicia noastră. Obișnuiam să vin pe jos, nu din Millbank, ci de la Whitehall acum, căci preluasem o slujbă la minister, mergînd de-a lungul cheiului, adesea pe la opt, uneori chiar mai tîrziu ; vremea continua să fie caldă ; cerul strălucea ca o ciclorama ; Sheila părea bucuroasă că mă vede. Se arăta chiar interesată de munca mea.

Ședea cu mine în grădină, seara era mai calmă ca orice seară din timp de pace, și mă întreba despre minister, ce putere de decizie avea ministrul, în ce măsură era manevrat de funcționarii civili, care erau sarcinile ce-mi reveneau mie — ca unul din asistenții săi personali. Îi povesteam mai multe despre problemele mele decît oricînd. Ridea de mine, de ce numea ea „competența mea automată", înțelegînd prin aceasta că eu nu aveam nevoie să fac un efort prea mare pentru a-mi croi un drum în lume.

Eram prea preocupat de noua mea slujbă pentru a-mi fi dat seama cînd și cum s-a schimbat această stare de spirit. N-am realizat decît mult mai tîrziu că în mintea ei încolțise gîndul unei prăbușiri la fel de acută ca trosnitura unui picior rupt, căruia îi găsise în mintea sa o cauză la fel de acută. Tot ce știam era că în perioada aceea liniștită din septembrie aranjase, fără știrea mea, să se angajeze undeva începînd din ianuarie. Era un serviciu unde

se cereau temeinice cunoștințe de franceză, pe care le avea, și părea o slujbă foarte potrivită pentru dînsa. Mi-a vorbit cu plăcere despre serviciu, aproape cu entuziasm.

— Presupun că se va dovedi a fi un nou experiment R.S. Robinson, spuse fără vreo umbră de supărare. Era o glumă pe care nu o putea face decît într-o stare de siguranță și optimism.

Nu mult după aceea, peste vreo două săptămîni, nu mai mult, seară de seară mă întorceam acasă pentru a detecta ceea ce mi se păreau a fi semnele unei tensiuni obișnuite, nedeosebindu-se cu nimic de ceea ce știam amîndoi. Am fost dezamăgit cînd le-am observat prima oară : am fost iritat, căci aș fi vrut să pot avea mîntea limpede : dar am început din nou s-o îngrijesc ca de obicei. Devenise o obișnuință s-o conving să-și lase discurile și să vină la culcare ; să-i vorbesc în timp ce stăteam în întuneric, asigurînd-o că așa cum trecusem peste alte momente grele vom trece și peste acesta ; discutînd despre alte persoane a căror viață era sfîșiată de angoasă — starea ei de disperare se calma puțin dacă o putea eticheta în vreun fel. Totul se repeta, era consolarea ce devenise o rutină și pe care o învățasem pe dinafară și o învățase și ea. Uneori mă gîndeam că trebuie să trăiești lîngă un om ca Sheila pentru a-ți da cu adevărat seama cît de ciclică este suferința.

În tot acest timp o îngrijeam, absent, din obișnuință ; mi se părea că totul este la fel ca și în alte dăți : niciodată nu mi s-a părut măcar că ar exista o mai pronunțată deteriorare în starea ei și nici nu observam cît de grav o afectase boala. Nici chiar cînd a încercat ea să mi-o spună.

Într-o noapte, pe la începutul lui noiembrie, m-am trezit din primul somn, conștient că nu mai era în pat. Am auzit-o de partea cealaltă a ușii, aprinzînd un chibrit. Nu era nimic nou în asta, pentru că ori de cîte ori nu putea dormi, se plimba prin casă fumînd, ca să nu mă deranjeze, căci știa că-mi displăcea mirosul de tutun noaptea. Zgomotul ușor al ușii, fîșîitul chibritului, pași pe coridor — multe nopți m-au trezit din somn și nu mai adormeam pînă nu se întorcea din nou în pat. La fel era și de data asta și, ca de obicei, am așteptat-o. Din nou zgomotul ușii, foșnetul așternutului, scîrțîitul arcurilor. În sfîrșit, mă gîndeam, pot să mă culc din nou : și mulțumit, din obișnuință, am întrebat :

— E în regulă ?

O clipă nu mi-a răspuns, apoi i-am auzit vocea :

— Cred că da.

M-am trezit brusc și am întrebat-o din nou :

— Te simți bine ?

A urmat o pauză lungă, în întuneric. În cele din urmă, o voce :

— Lewis.

Rareori mi se adresa pe nume.

I-am răspuns, încercînd deja s-o liniștesc :

— Ce este ?

Vocea îi era stinsă, dar sigură.

— Sînt într-o stare destul de proastă.

Am aprins imediat veioza și m-am dus la ea. În umbră, căci corpul meu se interpunea între ea și lumină, îi puteam vedea fața palidă și imobilă ; am luat-o în brațe și am întrebat-o ce s-a întîmplat.

Deodată, mîndria și curajul au abandonat-o ; lacrimile au început să-i curgă pe obraji și în numai cîteva momente fața i s-a transformat, i s-a deteriorat, aproape ca și cînd s-ar fi dizolvat.

— Ce s-a întîmplat ?

— Mă îngrijorează 1 ianuarie.

Se referea la serviciul pe care trebuia să-l înceapă la data aceea.

— Asta era ! spusei, incapabil să-mi ascund o umbră de dezamăgire în glas, de plictiseală.

Ar fi trebuit să-mi dau seama că orice îi putea declanșa starea de anxietate ; dar mai știam și că nimic nu poate fi mai plictisitor decît o stare de anxietate pe care nu o împărtășești.

— Trebuie să mă înțelegi, strigă ea, rugătoare de data aceasta.

Am încercat să-i vorbesc pe tonul în care de obicei avea încredere. Curînd, — cînd era în starea asta era ușor de convins, — își recăpătă încrederea în mine, așa cum se întîmplase și în alte dăți.

— Mă înțelegi, nu ? spuse ea. Nu mai plîngea ; începuse să vorbească incoerent, încordat, așa cum era și ea însăși. Acum cîteva zile, luni vor fi trei săptămîni, după-amiază, imediat după ce a sosit poșta, mi-am dat seama că la 1 ianuarie am să ajung din nou în starea în care am fost și cu R.S. Robinson. E inevitabil, îți dai seama, nu-i așa ? Vor fi exact aceleași probleme și se vor aduna toate zi după zi.

— Uite, i-am spus, explicîndu-i cu grijă, căci cu mult timp în urmă descoperisem modul în care puteam s-o liniștesc cel mai ușor. — vor fi unele dificultăți, dar nu de același fel. Știi bine că R. S. Robinson e unic în felul său.

— Și eu sînt unică în felul meu, zise ea cu o umbră de încăpățînare. Cred că de fapt port vina acelui fiasco.

— Sincer să fiu, nu cred, i-am răspuns. Robinson s-ar fi comportat în același fel dacă aș fi fost eu în cauză

— Mă îndoiesc, insistă. N-am făcut niciodată nimic ca lumea. Expresia feței îi era tulburată și continuă : Trebuie să mă înțelegi. De cum mă voi afla printre oameni necunoscuți, voi cădea din nou în aceeași capcană.

Am făcut cu capul semn că nu, dar izbucni, strigînd :

— Ți-o spun eu. Mi-am dat seama în după-amiaza aceea, imediat după ce a sosit poșta. Și-ți spun că în clipa aceea am simțit că se întîmplă ceva în creierul meu.

Tremura, deși nu mai plîngea. Cu înțelegerea unuia rare mai auzise astfel de lucruri și în alte dăți și nu se mai perie, am întrebat-o despre simptomele fizice. Descrise, în stare de anxietate, se plînsese că-și simțea capul strîns în cercuri de fier. Acum îmi spuse că din după-amiază ceea simțise o continuă presiune în cap, dar nu descrise senzațiile fizice cu care începuse. Mi-am închipuit că nu voia să spună pentru că știa că exagerase. Nu mi-am dat seama că făcuse o obsesie în sensul clinic al cuvîntului. Încercînd s-o liniștesc, s-o iau în glumă, n-avusesem nici cea mai vagă idee cît de mult i se zdruncinase judecata

Am încercat să-i amintesc cîte din temerile ei s-au dovedit a fi nejustificate. Am început să fac unele planuri de viitor pentru noi doi, după război. Cu timpul a încetat să mai tremure. i-am dat o pastilă din medicamentul pe care-l lua de obicei și am stat lîngă ea pînă a adormit.

A doua zi, deși nu-și revenise complet, discută liniștită despre starea ei (folosind formula obișnuită — azi circa 20% anxietate) și părea în mare măsură restabilită. In seara aceea se afla încă sub tensiune, dar a petrecut o bună noaptea : și numai peste cîteva zile avu o nouă criză. Acum, în fiecare noapte, trebuia să fiu pregătit să mă țin tare. Erau și perioade de acalmie, uneori o săptă-

mină întreagă. dar stăteam încordat, aşteptînd semnele unei noi crize.

Munca mea la birou mă solicita din ce în ce mai mult ; ministerul îmi cerea să fiu de faţă la unele discuţii unde era absolut necesar să ai mintea limpede, să nu te gîndeşti la alte probleme şi să fii relaxat. Dimineaţa, cînd mă despărţeam de Sheila, îmi doream să fi fost astfel construit ca să pot să uit de ea în timpul zilei, dar uneori, în mijlocul unor discuţii oficiale delicate, gîndul la ea se interpunea între mine şi cel pe care încercam să-l conving.

Nu o dată m-am surprins gîndindu-mă la dînsa cu un anumit resentiment. La începutul căsătoriei noastre mă storsese de energie şi îndrăzneală şi-mi distrusese orice şansă. Acum, cînd nu mi-o puteam permite cîtuşi de puţin, povestea se repeta. Dar acest resentiment apărea simultan. aproape că se împletea cu un sentiment de milă şi dragoste protectoare.

În prima săptămînă din decembrie eram foarte ocupat cu treburile mele. Într-o după-amiază, pe la cinci şi jumătate, cînd contam că mai puteam lucra încă o oră-două, sună telefonul. Am auzit vocea Sheilei, o voce spartă, venind din depărtare :

— Sînt răcită, îmi explică. N-ai putea veni acasă puţin mai devreme ? Pregătesc ceaiul.

Era un lucru anormal pentru ea să-mi telefoneze şi încă mai anormal să mă roage să vin să stau cu dînsa. Neobişnuită să solicite ceva, simţea nevoia să facă în aşa fel încît aceste încercări să sune cît mai banal.

Presupunînd imediat că ceva nu era în regulă, am lăsat totul baltă şi am luat un taxi pînă în Chelsea. Ajuns acolo am văzut că, deşi era nefericită şi ticul nervos îi apărea permanent în colţul gurii, n-avea nimic nou să-mi spună. Mă adusese acasă numai ca să aibă cui vorbi despre problemele care o îngrijorau — poveştile se înşirau una după alta, repetîndu-se la infinit — Robinson, 1 ianuarie, „clacarea“ ei. Neputîndu-mi stăpîni nerăbdarea, i-am spus plictisit :

— Am mai discutat lucrurile astea.

— Ştiu.

— Ţi-am mai spus, continuai eu mecanic, au trecut alte lucruri mai grele, va trece şi asta.

— Oare ? zîmbi jumătate încrezătoare, jumătate dispreţuitoare, apoi izbucni :

— N-am nici un scop în viaţă. Tu ai un scop. N-o să poţi să-mi spui că n-ai. Am spus-o mai demult, *mă retrag.*

Eram sătul, îmi era imposibil să mai fac efortul de a o reconforta, iritat că mă luase de la treburile pe care le aveam de făcut. În ultima vreme, preocupată exclusiv de persoana ei, reducea viaţa mea numai la orele pe care le petreceam încercînd s-o ajut. Şedea în salon, lîngă foc. M-am auzit spunînd cuvinte pe care le mai spusesem cu ani în urmă. pe cînd stăteam în salonaşul ei. Căci acolo, în mica mea încercare de a mă despărţi de ea, îi spusesem că viaţa noastră devenise insuportabilă pentru mine Acum, aproape că mă repetam.

— Ne este la fel de greu la amîndoi.

M-a privit fix. Nu-mi puteam da seama dacă ecoul vorbelor mele a ajuns pînă la ea. Poate că era prea închisă în sine ca să mă audă. Sau poate că era sigură că, după toate cîte se întîmplaseră, toate cîte se schimbaseră, nu mai puteam nici măcar contempla ideea de a mă despărţi de ea.

— Îmi vine greu, i-am spus.

— Cred, îmi răspunse.

Prima dată avusesem puterea să mă conving că în interesul meu personal trebuia să plec. Dar acum eram amîndoi conştienţi că nu mai aveam această putere. Atîta vreme cît trăia, era de datoria mea să stau alături de dînsa. N-am putut rosti decît :

— Încearcă să-mi faci viaţa cît mai suportabilă.

N-a replicat. Multă vreme s-a uitat la mine cu o privire fixă ; pe figura ei nu se citea nimic. Pe un ton aspru, definitiv, zise :

— Ai făcut tot ce ţi-a stat în putinţă.

IX

RĂMAS BUN. DIMINEAŢA

PÎNĂ PE LA 20 DECEMBRIE N-AM observat nici o schimbare. Am trăit acele zile fără să am impresia că sînt mai importante decît altele. Mai tîrziu, cînd am încercat să reconstitui fiecare cuvînt spus de mine

sau de ea, mi-am amintit și de semnele de deznădejde c[e] apăruseră în legătură cu ziua de 1 ianuarie și noua [s]lujbă. Era prea mîndră ca s-o spună deschis, dar mă ir[o]plora să-i găsesc o scuză ca s-o scap de acel serviciu.

Altfel, avea accese de activitate, la fel de neașteptate, c[a] capricioase ca de obicei. Își punea impermeabilul, pe u[n] frig aspru, căci venise iarna, mergea toată ziua pe malul fluviului, pînă în docuri, trecea de Greenwich, de-a lungu[l] porțiunii acoperite de mîlul adus de maree. Cînd se întor[cea] acasă, îmbujorată de frig, arăta așa cum trebuie să fi arătat pe vremea cînd, copil fiind, se întorcea după o [zi] de hoinăreală. Era veselă în serile acelea, plină de bucu[ria] mușchilor ei ; împărțea sticla de vin cu mine și ador[mea] imediat după cină, ușor îmbătată și fericită în obo[seala] ei. Nu credeam în aceste capricioase momente d[e] veselie, după cum nu credeam pe deplin nici în starea e[i] de deznădejde. Studiind-o cu atenție, nu mi se părea [că] disperarea îi cuprinsese întreaga ființă.

Starea ei de spirit fluctua, nu ca la prietenul meu Roy Calvert, în cicluri de depresiune, ci în schimbări subite de la o oră la alta ; mai exact, stările ei de spirit se p[u]teau schimba în orice moment, nu erau constante. Unco[a]nici nu vorbea ca o persoană normală. Dar fusese întotdea[u]una astfel, deși situația era mai acută acum. Continua c[u] ironiile și de cum începea simțeam că mi se risipește în[g]rijorarea. Mă gîndeam că nu este o fază neobișnuită și î[n] cele din urmă vom reuși amîndoi să trecem peste ea, a[ș]a cum reușisem și în alți ani.

De fapt, reacționam așa cum îi văzusem și pe alții re[a]cționînd în momente de criză, ca și cum situația prezen[tă] avea să dureze la nesfîrșit, și numai ocazional, fără să acc[ord] atenție deosebită și fără s-o recunosc, presimțeam u[n] pericol.

Într-o zi m-am rupt de la treburile mele și m-am des[tăinuit] lui Charles March, unul din cei mai buni prieten[i] din tinerețe, care, la vremea aceea era doctor în Pimlic[o]. I-am povestit, vorbind mai deschis decît aș fi făcut-o față de mine însumi, că Sheila se afla într-o stare de nervozi[ta]te acută și i-am descris-o ; era de părere să mai con[sultăm] și alt psihiatru. Din păcate, așa cum știa și el, m[ă] consultase unul și renunțase la serviciile lui, ridiculizîn[du]-l. Charles îmi promise să-mi găsească pe cineva car[e] să fie la fel de deștept și de încăpățînat ca ea, în care s[ă]

poată avea cît de cît încredere. Dar dădu descurajat din cap :

— Mă îndoiesc că o va putea ajuta cu ceva. Cel mult o să-ți ia de pe umeri o parte din răspundere.

În ziua de 20 decembrie, Charles m-a sunat la birou și mi-a dat numele și adresa doctorului. S-a întîmplat să fie tocmai ziua în care urma să închei prima mea problemă departamentală importantă — cea de la care, cu două săptămîni în urmă, mă întrerupsese Sheila, chemîndu-mă acasă. Aveam trei întîlniri dimineața și o ședință după-amiaza. Reușisem să obțin ceea ce doream, eram încîntat, i-am scris o notă șefului meu. Apoi i-am telefonat doctorului pe care mi-l recomandase Charles ; nu era la cabinet și nu-l puteam găsi în următoarele două săptămîni, dar putea s-o consulte pe soția mea în prima săptămînă din ianuarie, pe data de 4. Odată treaba aranjată, străbătut de o presimțire și știind că lucrurile mele mai puteau aștepta o zi, două, ceea ce-mi va permite să mă ocup de ea, am telefonat acasă.

M-a cuprins o inexplicabilă ușurare cînd i-am auzit glasul. Am întrebat-o :

— Cum te mai simți ?

— La fel.

— Nu s-a întîmplat nimic ?

Vocea i-a devenit mai tăioasă :

— Aș vrea să te văd. Cînd vii acasă ?

— S-a întîmplat ceva nou de azi-dimineață ?

— Nu, dar aș vrea să te văd.

Recunoșteam tonul ; știam că trebuie să fie într-o stare foarte proastă. Încercam s-o conving (așa se face uneori în situații nenorocite) să spună că nu-i este chiar atît de rău.

Cuvintele mi-au sunat plat.

— Nu sînt atît de rău ca să nu mă pot descurca. Adăugă : Vreau să te văd. Mai întîrzii mult ?

Cînd am intrat în vestibul, am găsit-o așteptîndu-mă acolo.

Începu să vorbească înainte să-mi fi scos haina și a trebuit s-o iau de după umeri și s-o împing ușor în salon. Nu plîngea, dar simțeam sub palmă mușchii încordați, manifestarea fizică ce mă înspăimînta cel mai rău.

— Am avut o zi proastă. Nu știu dacă pot s-o mai duc așa. Ce rost are, dacă e atît de greu !

— Nu va fi atît de greu.

— Eşti sigur ?

Eram gata să încep cu obişnuitele consolări.

— Trebuie neapărat să merg înainte ? Pot să le spun că nu mă voi putea prezenta la 1 ianuarie ?

Înţelesesem bine că la asta se referea cînd spunea „să merg înainte". Aşa vorbea ori de cîte ori încerca să se retragă, să scape de acest chin ce urma să înceapă, un fleac pentru oricare altul.

— Nu cred că trebuie să faci aşa ceva.

— Pentru ei n-ar avea mare importanţă.

În felul ei îmi adresa o rugăminte aşa cum nu mă mai rugase niciodată.

— Ascultă-mă, i-am spus, dacă renunţi la asta, în viitor vei renunţa la toate celelalte şi te vei închide tot mai mult în tine ; n-am dreptate ? E mult mai bine să învingi acest obstacol, chiar dacă implică oarecare suferinţă. Cînd ai să treci hopul, totul va fi bine. Dar de data aceasta nu trebuie să renunţi.

Vorbeam cu severitate. Credeam sincer în ceea ce spuneam ; dacă se dădea bătută în faţa acestei încercări, se înfunda definitiv în nevroza ei ; speram că dacă nu mă arătam prea înţelegător puteam s-o scap de pericol. Dar vorbeam astfel şi din egoism. Voiam să accepte slujba ca să fie ocupată şi să scap de grija ei, cel puţin cîteva ore. În taină aşteptam luna ianuarie ca pe o perioadă de eliberare.

M-am gîndit să aduc vorba despre doctorul pe care mi-l recomandase Charles March şi de programarea pe care o făcusem. Apoi m-am răzgîndit :

— Nu trebuie să renunţi.

— Ştiam c-aşa ai să spui.

Îmi zîmbi, nu cu amărăciune, nu cu un zîmbet mecanic, ci complet schimbată ; o clipă expresia feţii păru întinerită, deschisă, spiritualizată.

— Îmi pare rău că-ţi dau atîta bătaie de cap, spuse cu neobişnuită simplitate. Aş fi fost mai norocoasă dacă aş fi clacat de tot, nu-i aşa ? Se gîndea la o cunoştinţă care-şi rezolvase problemele prin ceea ce se cheamă „un dezechilibru nervos", iar acum părea liniştită şi fericită. Nu ştiu cum, dar eu n-am reuşit s-o fac. Ar fi trebuit să fiu în stare să-mi rezolv problemele fără să te obosesc pe tine atîta.

Ascultînd-o, eram mişcat, dar, încercam în continuare s-o îmbărbătez ; nu i-am zîmbit şi nici nu i-am arătat prea multă afecţiune.

În seara aceea am jucat vreo două partide de şah şi ne-am culcat devreme. A avut o noapte liniştită şi dimineaţa s-a sculat să ia micul dejun cu mine, un lucru neobişnuit. De cealaltă parte a mesei, faţa-i părea răvăşită şi totuşi mai tînără, nefardată. Nu se referi la discuţia noastră din seara precedentă ; în schimb vorbea cu o dispoziţie ce părea reală despre aranjamentele mele pentru seara următoare. Gilbert Cook mă invitase să iau masa cu el la club şi-i spuneam că întoarcerea în Chelsea, noaptea, pe camuflaj, după ce am fi băut o cantitate apreciabilă de alcool, n-avea să fie prea plăcută. Poate era mai bine să rămîn peste noapte la club. Cît aveam de gînd să beau ? se interesă Sheila, cu o lucire de curiozitate despre comportarea bărbaţilor, o îndrăzneală pe care o întîlneai uneori la femeile mult mai tinere, vesele, neşovăielnice, crescute în familii fără fraţi.

Ne-am despărţit pe această notă de tachinare uşoară. Am sărutat-o şi, aşa cum era, în capot, m-a condus şi a rămas în uşă, în timp ce mă îndepărtam pe alee. Din poartă i-am făcut semn şi ea, aşa cum rămăsese, cu mîinile de-a lungul trupului, liniştită, dreaptă, puternică, mi-a zîmbit. Eram prea departe ca să disting clar, dar mi-a făcut impresia că expresia feţii ei era prietenoasă şi în acelaşi timp ironică.

X

NICI O SCRISOARE ÎN CAMERĂ

ÎN SEARA ACEEA, GILBERT COOKE şi cu mine am luat masa petrecînd o seară plăcută la White's. Mă invitase cu un scop şi, totuşi, în ciuda îndrăznelii cu care avea obiceiul să se amestece în treburile altora, n-a putut să-mi spună ce avea pe suflet pînă cînd nu l-am ajutat eu. Atunci şi-a dat drumul deschis, ca un om scăpat de o problemă penibilă ; mai comandă o sticlă de vin şi începu să vorbească confidenţial, pe un ton autoritar.

Pentru mulţi, favoarea pe care mi-o cerea nu ar fi fost o problemă prea dificilă. Se pare că încerca de o bună bucată de vreme să se înroleze în armată, dar era de fiecare dată respins pentru că avusese mai demult mastoidită şi fusese operat. Gilbert era necăjit şi se simţea umilit. Voia să lupte, cu aceeaşi sinceritate pe care bărbaţii din evul nostru o simţiseră şi în urmă cu douăzeci şi cinci de ani ; în 1939, atmosfera, presiunile sociale, se schimbaseră ; majoritatea celor ce se aflau în situaţia lui Gilbert îşi binecuvîntau norocul, dar el se simţea frustrat.

Cu toate acestea, în cele din urmă, fusese nevoit să accepte situaţia ; dar dacă nu putea lupta, voia totuşi să participe într-un fel oarecare la război. Să rămînă la Paul Lufkin ?

— De ce are nevoie de mine ? se interesa Gilbert Cooke, aruncîndu-mi o privire suspicioasă şi cu înţeles din ochii lui aprinşi.

— Pentru că-i eşti util ; de ce altceva ?

— Nu, cu totul altceva e în capul lui. Aş da oricît să ştiu exact ce.

— Dar, pentru dumnezeu, ce motiv ar avea să nu vrea să rămîi la el ?

— Nu ţi-ai dat încă seama că este întotdeauna cu cinci mutări înaintea noastră a tuturor ?

Faţa lui Gilbert strălucea ; îşi umplu paharul şi împinse sticla spre mine. Nu-mi dădeam seama ce vrea exact de la mine (şi mi se părea o prostie să fie aşa conspirativ), dar îmi dădeam seama de altceva. Şi anume că, în ciuda aerului de independenţă şi de „om al nimănui" pe care-l afişa în compania lui Paul Lufkin, în sufletul său Gilbert era neobişnuit de impresionabil : îi dădea lui Lufkin sfaturi pe un ton superior, dar de fapt îl considera un om formidabil, astfel încît reuşea să-i facă bucuria de a nu-l măguli direct lăsîndu-i în acelaşi timp impresia că este cu adevărat flatat.

Dar, pe lîngă faptul că era impresionat de oamenii cu personalitate puternică, Gilbert mai era şi un sincer patriot. Ţara se afla în război şi lucrînd la Lufkin, deşi obsedat de drama omenească, Gilbert nu se simţea util. Astfel, această îmbelşugată masă oferită de un holtei, acest final întortocheat, ducea în cele din urmă la o

simplă întrebare, la care, prea rezervat să mi-o pună deschis, făcea numai aluzie :

— Cu alte cuvinte, i-am spus, ai dori o slujbă într-un minister.

— Dacă există posibilitatea să fiu acceptat.

— De ce nu ?

— Eu n-am fost niciodată la înălţimea lor în ceea ce priveşte materia cenuşie, aşa că nu văd de ce m-ar accepta.

În realitate, oamenii activi şi capabili în jur de treizeci şi cinci de ani, cu studii superioare, definitiv respinşi la armată, aveau să devină foarte curînd la mare preţ. I-am spus-o şi lui.

— Nu cred pînă nu văd, răspunse Cooke.

— Şi mîine te angajează într-un post de răspundere.

— De unde să ştie că le pot fi de folos ?

După un pahar în plus, pe jumătate iritat de lipsa lui de încredere în mine, pe jumătate mişcat de modestia sa, i-am spus :

— Ascultă ! Ţi-ar plăcea să lucrezi în serviciul meu?

— Doar nu vrei să-mi spui c-aş avea vreo şansă !

— Pot să fac primele demersuri mîine dimineaţă.

Gilbert mă privi în ochi, hotărît să descopere unde se ascundea capcana pe care i-o întindeam, neştiind dacă trebuia să-mi mulţumească. Din clipa aceea nu mai voia nimic altceva decît să-şi petreacă o seară alături de un prieten. Un pahar de coniac băut la gura sobei ; confidenţe ; povestirile uşor înflorite a doi tineri într-o noapte fericită, la un pahar. Un lucru m-a izbit la povestirile lui Gilbert. Era un om schimbător, căruia îi plăcea aventura, mereu în mişcare, dar se exprima cu minuţioasă claritate şi, deşi din discuţie reieşea că nu-i displac femeile, nu pomenea nimic despre viaţa sexuală.

A doua zi dimineaţa, la clubul meu, în sala unde se servea micul dejun, focul ardea în cămin, aruncînd flăcări ; ziarele desfăcute străluceau metalic în lumina ce cădea pe masă ; afară, în stradă, pavajul părea negru din cauza frigului. Durerea de cap cu care mă sculasem nu m-a împiedicat să încurgitez cu plăcere micul dejun şi la începutul războiului mîncarea era mai bună. Am savurat rinichi şi slăninuţă şi mi-am astîmpărat setea bînd cîteva cești de ceai ; focul din cămin se reflecta în feres-

trele prin care se zărea o dimineaţă cenuşie şi ceţoasă. Oameni cunoscuţi se aşezaseră la mesele din jur cu ziarul *Times* în faţă. Era o atmosferă caldă şi plăcută şi mă simţeam bine amînînd puţin momentul cînd aveam s-o sun pe Sheila. Pe la nouă şi un sfert, m-am gîndit că probabil s-a sculat, şi liniştit, fără să mă grăbesc, am mai băut o ceaşcă de ceai.

Cînd am telefonat acasă, telefonul a sunat de vreo douăzeci de ori fără răspuns, dar nu mi-am făcut griji, căci m-am gîndit că Sheila poate nu se trezise. Apoi am auzit vocea doamnei Wilson.

— Cine e ?

Am întrebat-o dacă doamna s-a sculat.

— Oh ! Domnule Eliot ! se auzi de la celălalt capăt vocea pierită şi tînguitoare.

— Ce este ?

— S-a întîmplat ceva. Cred că ar fi bine să veniţi imediat acasă. Se pare că trebuie neapărat să veniţi.

Am ştiut imediat.

— A murit ?

— Da.

— S-a sinucis ?

— Da.

Mi s-a făcut rău din cauza veştii ; în prima clipă eram ca amorţit ; m-am auzit întrebînd :

— Ce-a făcut ?

— Cred c-a luat somnifere, sticluţa goală e lîngă ea.

— Ai chemat doctorul ?

— Mă tem că e moartă de cîteva ore, domnule Eliot. Eu n-am descoperit asta decît acum vreo zece minute şi n-am ştiut ce să fac.

I-am spus că voi aranja totul şi că-ntr-o jumătate de oră voi fi acasă.

— Sînt foarte amărîtă. O iubeam tare mult, biata de ea. Am avut un şoc cînd am găsit-o, se auzi vocea doamnei Wilson, surprinsă, îndurerată. Am avut un şoc groaznic.

L-am sunat imediat pe Charles March. Trebuia să chem un doctor în care puteam avea încredere. Aşteptînd legătura, mi-am dat deodată seama că nici eu şi nici Sheila nu aveam un doctor al nostru în Londra. În afară

de criza mea de lumbago, fusesem amîndoi, fizic, foarte sănătoşi.

Charles plecase la un pacient. I-am lăsat vorbă că aveam urgent nevoie de el. Apoi am ieşit în stradă şi am luat un taxi pînă acasă. În dimineaţa geroasă am trecut în goană pe lîngă parcul pustiu, Exhibition Road, intersecţia de la South Kensington. De două ori mi s-a făcut greaţă din cauza mirosului emanat de tapiseria de piele a taxiului. Mă simţeam detaşat de durerea mea : eram amorţit, vag conştient că suferinţa şi remuşcarea mă rodeau, stomacul mi se strîngea ca de un chin animalic, crisparea disperată a unei pierderi. Şi mai simţeam şi colţii fricii egoiste, absolut josnică. Mi-era teamă ca sinuciderea ei să nu-mi dăuneze ; nici nu voiam să-mi mărturisesc în ce fel dar mă copleşea o imputare superstiţioasă împletită cu remuşcare. Frica era acută, practică şi egoistă.

În vestibul, doamna Wilson avea ochii înroşiţi de lacrimi şi strîngea în mînă o batistă cu care-şi ştergea cînd un ochi, cînd celălalt, dar în comportarea ei exista zelul, interesul, celui care trăieşte în preajma unei nenorociri.

— Nu e-n dormitor, domnule Eliot, şopti. A făcut-o în fostul ei salonaş.

M-am întrebat dacă a fost o întîmplare sau dacă alesese anume camera aceea.

— A lăsat vreo scrisoare ? am întrebat-o aproape în şoaptă.

— N-am văzut nimic ; sigur că am căutat, dar n-am găsit nici o hîrtie în cameră. M-am dus să-i duc ceaiul sus, domnule Eliot, şi am ciocănit la uşa dormitorului, dar nu mi-a răspuns nimeni ; atunci am intrat şi-n cameră nu era nimeni.

Deşi doamna Wilson ar fi vrut să vină cu mine, m-am dus singur sus. În salonaş perdelele erau trase ; nu ştiam de cine, poate le trăsese doamna Wilson acum cîteva minute. În semiîntuneric am fost izbit de groaza care m-a cuprins, ca-n copilărie, cînd intrasem în camera unde fusese depus corpul bunicului. Înainte de a mă uita la ea, am tras perdelele ; lumina plumburie pătrunse în cameră. În cele din urmă m-am forţat să mă uit înspre divan.

Zăcea pe pat, îmbrăcată în fustă şi bluză, aşa cum purta de obicei prin casă, după-amiaza, cu capul uşor

întors spre fereastră. Mîna stîngă de-a lungul trupului, iar dreapta căzută peste piept, degetul mare mult depărtat de celelalte. Moartea îi netezise cutele feţii, astfel că păreau nişte zgîrieturi, ca şi cînd faţa vie i-ar fi fost fotografiată printr-un văl, iar obrajii, care nu se scofîlciseră niciodată, deveniseră la fel de rotunzi ca-n tinereţe. Ochii deschişi erau enormi ; pe buze avea un rictus defensiv, mirat, acelaşi rictus pe care-l arbora ori de cîte ori era prinsă la strîmtoare şi exclama : Ei, fir-ar să fie!

Avea un firişor de salivă uscată pe bărbie, abia vizibil, din cauza tabletelor pe care le luase, ca şi cum i-ar fi curs din gură în somn.

Am stat multă vreme privind-o. Oricum ai fi interpretat expresia feţii ei, momentul morţii nu părea să fi fost tragic sau nefericit. N-am atins-o : aş fi făcut-o poate dacă ar fi avut o figură mai tristă.

Lîngă divan era măsuţa, aşa cum fusese şi-n noaptea actului de la München, cînd îmi pusese flaconul cu aspirine lîngă mine. Acum alt flacon se afla pe tăblia de lemn de cireş, dar goală şi fără dop ; probabil că-l scăpase pe jos. Lîngă flacon se afla un pahar cu vreo trei degete de apă cu bule de aer, semn că stătuse toată noaptea. Nu mai era absolut nimic altceva. În camera aceasta nu adusese decît flaconul şi paharul cu apă.

Am căutat vreo scrisoare cu zelul unui detectiv. În cameră, în dormitor, în biroul meu, — m-am uitat la toate plicurile din coşurile de hîrtii, căutînd un rînd către părinţii ei sau pentru mine. În geantă i-am găsit stiloul fără cerneală. Pe masa ei de scris hîrtia era neatinsă. Plecase fără o vorbă.

Brusc m-am enervat. O priveam şi eram furios. O iubisem toată viaţa mea de adult ; îmi petrecusem anii bărbăţiei îngrijind-o : cu toată dragostea posesivă pe care o avusesem odată pentru ea, mă ardea ideea că nu-mi lăsase un cuvînt de despărţire.

Aşteptîndu-l pe Charles March, nu o plîngeam pe Sheila. Eram incapabil să simt altceva decît această meschină ranchiună, că fusesem uitat ; rana meschină şi teama meschină de zilele ce aveau să vină. Aşteptînd acolo, de multe mi-era teamă : să dau ochii cu familia Knight, să mă duc la birou, chiar să fiu văzut de prieteni.

XI

CLAUSTROFOBIE ÎNTR-O CASĂ GOALĂ

CÎT TIMP A EXAMINAT-O CHARLES March, eu m-am dus în dormitor, unde am stat uitîndu-mă pe fereastră, frămîntat doar de temeri şi precauţii. Singurul semn că mă gîndeam totuşi la Sheila era faptul că îmi feream ochii de orice privire spre patul ei, patul acela imaculat şi neatins.

Am stat acolo pînă am auzit paşii lui Charles ieşind din cameră. Am văzut privirea îngrijorată a ochilor lui ageri şi iscoditori şi am intrat împreună în birou.

— Ştiu că e îngrozitor pentru tine, îmi zise. Şi nimic din ceea ce ţi-aş putea spune eu sau altul n-are să schimbe situaţia.

În ultima vreme, Charles şi cu mine ne vedeam rar. Ne împrietenisem cînd venisem prima oară la Londra, tînăr sărac, student la drept. Eram de aceeaşi vîrstă, dar el era bogat şi avea rude influente. De atunci îşi schimbase complet modul de viaţă şi se făcuse doctor. Cînd ne întîlneam, vechea prietenie ce ne unise renăştea. Dar în dimineaţa aceea nu-mi dădeam seama nici cît de puţin capabil de simţire eram şi nici ce anume simţeam.

— Presupun că nu-ncape nici o îndoială ? l-am întrebat.

— Tu personal ai vreo îndoială ?

Am făcut semn că nu.

— Nu, nu e nici o îndoială. Absolut nici una.

Apoi adăugă cu milă reţinută :

— A făcut-o cu deosebită competenţă. Era înzestrată cu multă voinţă.

— Cînd a făcut-o ?

Vorbisem tot timpul pe un ton neutru. El mă studia protector, ca şi cînd ar fi căutat să facă o prognoză.

— În timpul nopţii, cred.

— Da, am zis. Am fost în oraş aseară. Mai exact, am petrecut o seară foarte veselă la club.

— N-aş pune asta la inimă, dacă aş fi în locul tău.

Se aplecă în scaun ; în camera întunecoasă ochii îi păreau ca două scîntei ; continuă :

— Lewis, să știi că pentru ea moartea nu a fost o în tolerabilă smulgere, cum ar fi pentru tine sau pentru mine. Nu era la fel de legată de viață ca noi. Oamenii diferă în felul de a muri, așa cum diferă și în modul de a trăi. Unii părăsesc viața ridicînd cu indiferență din umeri. Cred că ea a fost dintre aceștia. Cred că s-a strecurat uso în afara vieții. Presupun că n-a sùferit.

N-o plăcuse niciodată : o considerase nepotrivită pentru mine, dar vorbea despre ea cu blîndețe. Și continuă :

— Tu ești cel care va suferi mai mult, să știi.

Apoi adăugă :

— Pericolul e c-ai să ai tot timpul un sentiment de culpabilitate.

N-am răspuns.

— Orice ai fi făcut sau oricum ai fi fost, n-ar fi ajutat-o, insistă el pe un ton energic.

— Oricum. spusei, asta nu contează.

— Contează dacă ai să simți că n-ai făcut tot ce stătea în putință. Și în privința asta numai tu singur te poți ajuta.

Din nou n-am răspuns.

Mă privi sever : știa că emoțiile mele sînt la fel de puternice ca ale lui : nu mă mai văzuse atît de amorf. Se chinuia să găsească o modalitate de a mă ajuta ; o vreme nu spuse nimic ; mă privea insistent, cîntărindu-mă, ajungînd, în sinea lui, la o concluzie.

— Singurul lucru pe care pot să-l fac acum pentru tine e neînsemnat, dar s-ar putea totuși să-ți fie de ajutor, spuse după o perioadă de tăcere.

— La ce te referi ?

— Mai știe cineva despre ea ?

— Numai doamna Wilson.

— N-are să vorbească ?

— Poate că nu.

— Dacă ar fi necesar, ai garanta ?

N-am răspuns imediat. După un timp am spus :

— Daca ar fi necesar, cred c-aș putea.

Charles aprobă din cap.

— Cred că-ți va fi și mai greu dacă lumea va cunoaște împrejurările în care a murit. Știu cum m-aș simți eu. Ai avea senzația că toată viața ta cu ea le-a fost devăluita și că toți te acuză. Și așa ai să-ți asumi prea mult

răspunderea, dar toate acestea te vor pune într-o situație și mai rea.

— Poate, am răspuns.

— Ei bine, de asta pot să te cruț, izbucni el.

Și continuă :

— Nu-ți va fi de mare folos, dar oricum te va ajuta puțin. Sînt gata să semnez un certificat că a murit de moarte naturală.

Charles era un om îndrăzneț, în a cărui viață deciziile de ordin moral nu lipsiseră. Poate că avea acea îndrăzneală deosebită, acea capacitate de a acționa cu detașare morală, ce se întîlnește de regulă la cei care s-au născut bogați. Între a comite un sperjur, lucru ce-i displăcea mai mult ca altora, și a mă lăsa pe mine descoperit, el alese prima alternativă.

Nu eram prea surprins : faptul că îl chemasem pe el mai degrabă decît pe alți doctori care locuiau mai aproape dovedea că nutrisem o nemărturisită speranță în acest sens.

Am fost tentat. Repede am trecut în revistă aspectele practice : dacă exista vreun risc profesional pentru el, nu-l puteam lăsa să și-l asume. Ne gîndisem amîndoi la acest lucru în timp ce el mă interoga. Aveam încredere absolută în doamna Wilson ? Cine altcineva urma să știe adevărul ? Familia Knight trebuia să afle imediat ce s-a întîmplat. Dar ei aveau să păstreze secretul, în propriul lor interes.

Am studiat situația. Făcînd-o, eram prea puțin conștient de propriile mele motive. Nu în întregime și nici măcar parțial din motive pur practice sau din grijă față de cariera lui Charles, i-am răspuns :

— Nu merită.

— Ești sigur ?

— Absolut sigur.

Charles a continuat să mă convingă pînă cînd și-a dat seama că hotărîrea mea era luată. Apoi îmi spuse că se simțea ușurat. Plecă să aranjeze vizita medicului legist, în timp ce eu telefonam familiei Knight. I-am spus doamnei Knight adevărul și i-am rugat să vină în după-amiaza aceea. Față de cele întîmplate, vocea ei suna sigură și fermă :

— Nu știu cum va suporta el.

În aceeași după-amiază urma să particip la o ședință cu niște oameni necunoscuți, politicoși și raționali.

Întors în casă, în noaptea de decembrie, cu luminile camuflate devreme, nu-mi găseam locul pînă la venirea soților Knight. Doamna Wilson ieșise după cumpărături, ca să pregătească ceva de mîncare și eu rămăsesem singur în casa pustie. Dar nici o casă nu pare pustie cît vreme e cineva mort în ea : reversul era adevărat, aveam senzația de claustrofobie, deși nu mai intrasem în salonaș.

În imposibilitatea de a sta locului, am răscolit iar prin cărțile Sheilei, i-am recitit scrisorile din sertar, cu speranța prostească c-aș putea descoperi vreun rînd de la ea. Printr-o întîmplare fericită, am găsit ceva neînsemnat, nu printre cărți sau hîrtii, ci în poșetă. Fără prea mari speranțe i-am luat agenda și am răsfoit-o ; majoritatea paginilor erau goale, de la întîlnirile cu Robinson, din ianuarie și februarie ; de atunci nu mai văzuse aproape pe nimeni. Dar în paginile din lunile de toamnă am zărit cîteva cuvinte — nu, nu numai cuvinte, fraze întregi.

Era o agendă mică, obișnuită, de circa opt centimetri pe cinci, și-și micșorase scrisul, care de obicei era elegant, dar literele erau înalte, așa cum le scriu de regulă prezbiții. Nu erau decît șapte însemnări, începînd cu luna octombrie, o săptămînă după ziua în care avusese loc ceea ce numea „clacarea". Pe măsură ce citeam, îmi dădeam seama că scrisese numai pentru ea. Unele însemnări se repetau.

4 noiembrie : *zece zile de cînd am simțit ceva în cap. N-are rost. Nimeni nu mă crede.*
12 noiembrie : *1 ianuarie — îmi va fi foarte greu. Pare inutil după ce mi-a plesnit ceva în cap.*
28 noiembrie : *Mi-a spus că trebuie să merg înainte. Dar ce aș face-o ? Asta-i singura consolare, nu-i nevoie să continui.*
5 decembrie : *Puțin mai bine. Poate pot să continui. E mai ușor cînd știu că nu trebuie neapărat.*

Asta era tot, dar pentru prima oară mi-am dat seama cît de mult suferea din cauza acestei idei fixe. Îmi devenise clar că de cîteva săptămîni se gîndise să se sinucidă ; luase deja hotărîrea cînd încercasem s-o îmbărbătez.

Poate că la asta se referise în urmă cu opt luni, cînd spusese prima oară că se retrage. O spusese oare cu intenția de a mă face să înțeleg ? Dar atunci nu luase încă o hotărîre, fusese numai o aluzie, chiar și pentru ea însăși. Devenise oare o hotărîre definitivă acum două seri, cînd mi-am sfătuit-o să nu se dea bătută ? Luase deja hotărîrea a doua zi dimineața, la micul dejun, cînd o văzusem ultima dată în viață și cînd făcuse glume pe socoteala mea ?

Jos, am auzit pașii doamnei Wilson. Nu m-am mai uitat la însemnările Sheilei. Nu pentru a putea gîndi, ci din cauza claustrofobiei care mă înăbușea, am ieșit pe ușa din față și m-am plimbat pe chei în noaptea la fel de liniștită ca și cea precedentă, la fel de calmă ca atunci cînd, netulburat, mergeam pe St. James's Street cu Gilbert Cooke. Cerul era întunecat, la fel era și fluviul, la fel erau și casele.

XII

MIROSUL DE FRUNZE DE TABAC

CÎND M-AM ÎNTORS ACASĂ, SE zărea o dîră de lumină între cele două perdele care camuflau fereastra salonului ; de cum am intrat în vestibul am auzit o voce de femeie, vocea ridicată, egală, neînduplecată a doamnei Knight. În momentul în care am intrat în cameră se opri brusc ; urmă un moment de tăcere : vorbise despre mine.

Domnul Knight stătea într-un fotoliu lîngă foc, iar ea își trăsese canapeluța astfel ca să poată ședea mai aproape de el. Mă privi drept în ochi, pe cînd el își ațintise privirea spre foc.

— Scuză-mă că nu mă ridic, Lewis, începu el, tot fără să mă privească, iar vocea lui șoptită, politicoasă, răsună amenințător în liniștea camerei. Tot politicos mă informă că reușiseră să prindă un tren mai devreme și deci n-aș fi putut sconta ca ei să sosească la ora aceea. Continua să-și ascundă privirea, dar fața-i era umflată și tristă.

Menajera ne-a arătat.

— Da.

Senzația de durere și părere de rău, resimțită destul de slab toată ziua, dispăru complet. Rămăsese numai sentimentul de vinovăție și teamă nejustificată.

— N-a lăsat nici un cuvînt pentru nimeni ?

— Nu.

— Nici ţie, nici nouă ?

Am făcut semn că nu.

— Asta n-o pricep. *Asta* n-o pricep.

Mă întrebam dacă mă crede, dacă nu mă suspectea că aş fi distrus vreun bilet. În orice caz, doamna Knight care-şi dădu deodată drumul, nu mă credea.

— Unde ai fost aseară ?

I-am răspuns că luasem masa în oraş, — seara veselă şi fără griji îmi reveni în minte.

— De ce ai lăsat-o singură ? N-aveai nici o consideraţie pentru ea ?

N-am putut da nici un răspuns.

De ce n-am avut grijă de ea ? mă întreba furioasa doamna Knight pe un ton acuzator. De ce am lăsat-o singură tot timpul căsătoriei noastre ? De ce nu făcusem ceea ce promisesem ? De ce nu mi-am dat măcar osteneala să constat că avea nevoie de îngrijire ? N-am putut să-i ofer nici măcar un minimum de atenţie ?

— Nu-i aşa. A făcut toate astea, şopti domnul Knight cu ochii închişi.

— Ai lăsat-o *singură în casa asta goală,* continuă doamna Knight.

— A făcut tot ce s-a putut face, vorbi domnul Knight ceva mai tare, luîndu-mi apărarea. Păru încurcată, chiar frustrată şi trecu la alte acuzaţii.

— Draga mea, *te rog,* îi ordonă el pe un ton ridicat şi ea tăcu. Apoi, cu blîndeţea cu care i se adresa întotdeauna, îi spuse ca şi cum i-ar fi explicat :

— Este şi el la fel de îndurerat ca şi noi.

Mă privi cu coada ochiului şi murmură :

— Ultima oară cînd am văzut-o, — se referea la vizita lui, în urmă cu un an şi jumătate, — mi-am dat seama că era într-o stare proastă. Cred c-am şi spus-o nu, Lewis, sau poate am gîndit-o numai ? Ultima oară cînd am văzut-o. Aş fi vrut să mă înşel.

Şi, totuşi, faptul că el detectase starea ei mai bine decît mine sau decît oricare altul îi aducea o egoistă alinare ; pînă şi în seara aceea vanitatea lui ieşi la iveală

— N-ar fi trebuit să facă aşa ceva, strigă furioasă doamna Knight, dar ochii îi erau plini de singurele lacrimi pe care i le văzusem vreodată.

— Nu pot să-ţi aduc nici o mîngîiere, draga mea, spuse el. Şi nici ţie. Îşi întoarse din nou privirea înspre foc, aţintindu-se din cînd în cînd la mine cu coada ochiului. Faţă de mine nu pomenise niciodată de consolarea pe care o oferea religia sa. În cameră era linişte; se auzea ticăitul pendulei. Ajunsesem cumva într-unul din acele scurte momente de tăcere ce apar deseori nu numai într-o ceartă, ci în timpul oricărei scene aprinse.

Întrerupînd tăcerea, doamna Knight întrebă dacă urma să aibă loc o anchetă. I-am răspuns că da. Cînd ? I-am spus că fusese deja stabilită pentru a doua zi după-amiază. Domnul Knight întredeschise ochii cu o expresie meditativă ; părea că ar fi vrut să spună ceva, dar se răzgîndise. Apoi menţionă pe un ton indiferent :

— Mîine după-amiază ? Nu că aş vrea ca cineva să se gîndească la asta, în afară, bineînţeles, de doctorul meu, dar s-ar putea ca ancheta să fie un efort prea mare pentru mine.

— Ai rezistat bine pînă acum, îl asigură doamna Knight.

— Dacă ar fi aici Ross (doctorul său), ne-ar spune că e periculos, continuă domnul Knight. De fapt, sînt sigur că mi-ar interzice-o. Dar nu trebuie să afle decît după ceea, cînd va trebui să mă pună din nou pe picioare.

Cu un fel de amorţeală, am exclamat :

— N-are nici o importanţă, nu vă expuneţi. Pot să mă descurc singur.

Doamna Knight se împotrivi :

— Nu, cum să te lăsăm singur !

Domnul Knight bolborosi :

— Nu stă în intenţia mea să te las singur, toată greutatea ar cădea pe umerii tăi.

Doamna Knight interveni :

— Nu putem face aşa ceva.

Domnul Knight continuă :

— Nimănui nu-i place să se gîndească la asta, dar, Lewis, în cazul, în cazul foarte puţin probabil, în care biata mea inimă va fi solicitată mîine după-amiază peste puterile ei, eşti sigur că, dacă va fi cazul, vei putea să te descurci fără noi ?

Deci, domnul Knight, a cărui empatie îl făcuse să-şi dea seama mai bine decît oricine altcineva atît de ceea ce fusese viaţa mea cu Sheila, cît şi de starea în care

eram în seara aceea, nu dorea decît să scape şi să lase totul în grija mea, în timp ce doamna Knight, care mă considera pe mine vinovat de nefericirea şi moartea fiicei ei, simţea în sinea ei că în cele din urmă avea obligaţia să fie alături de mine, acordîndu-mi cel puţin prezenţa lor fizică, dacă altceva nu puteau. O simţea cu atîta putere, încît a renunţat chiar să se mai gîndească la sănătatea soţului ei.

Unii, printre care mă număram eu uneori, considerau că dacă ea nu i-ar fi menajat ipohondria, şi-ar fi uitat deseori de suferinţele lui şi ar fi dus o viaţă aproape normală. Dar nu se întîmpla aşa. Ea avea o fire simplă, aspră, era o femeie puternică, dar în ciuda agresivităţii fusese întotdeauna şi continua să fie dominată de el. El era cel care-şi lua pulsul, care dădea strigătul de alarmă, iar ea era cea care din datorie şi respect îi devenea ecou. Nici chiar în seara asta el nu s-a putut stăpîni şi o clipă ea şi-a pierdut răbdarea.

Bineînţeles că în cele din urmă şi-a impus punctul de vedere. Curînd, ea şi-a dat seama că ancheta îi va solicita inima mai mult decît putea îngădui ; fu convinsă că el era cel care din spirit de datorie insista să meargă şi ea era cea care avea obligaţia să-l împiedice ; trebuia să-l oprească de la ceva atît de donchişotesc, chiar dacă mie îmi era foarte greu fără ajutorul lor.

Aşa stînd lucrurile, am spus că voi rezolva totul singur şi ei au hotărît să se întoarcă acasă a doua zi de dimineaţă. N-am spus nimic de faptul că Charles March se oferise să dea un certificat fals şi am fi putut, astfel, evita ancheta. Mă întrebam ce pact ar fi făcut domnul Knight cu propria-i conştiinţă pentru a putea accepta această ofertă.

În felul său întortocheat, domnul Knight se interesă la ce publicitate ne putem aştepta. Am dat din umeri nepăsător.

— Nu, spuse domnul Knight, îţi va face la fel de rău, ba chiar mai mult rău decît nouă. Nu am dreptate ?

Avea, dar nu voiam s-o recunosc ; nu-mi plăcuseră momentele din acea zi, cînd tocmai acest gînd alungase altele.

Poate că veştile cu privire la război vor fi o binecuvîntare pentru noi, fu de părere domnul Knight. L-am asigurat că voi vedea ce pot face cu ajutorul prietenilor

mei de la presă. Familia Knight putea pleca acasă a doua zi : voi întreprinde tot ce-mi va sta în putinţă.

Uşurat, pe jumătate nemulţumit, pe jumătate protector, domnul Knight începu să se intereseze unde aveam să dorm noaptea următoare, dacă nu puteam să-mi iau concediu şi să mă odihnesc puţin. Nu voiam, nu puteam suporta să vorbesc despre mine, astfel că m-am scuzat şi i-am lăsat singuri.

La masă, nici unul dintre noi n-a prea vorbit şi, curînd după aceea, să fi fost abia nouă, doamna Knight ne-a declarat că e obosită şi că se duce la culcare. Dintre toate femeile, era cea mai puţin pricepută la subterfugii : îşi rosti replica aidoma unei şcolăriţe stîngace, încurcată şi nefericită. Dar nu-i mai puteam acorda nici o atenţie ; domnul Knight era hotărît să-mi vorbească între patru ochi şi trebuia să fiu în gardă.

Ne-am aşezat în salon, de o parte şi de alta a căminului, domnul Knight fumîndu-şi pipa la care recursese cu ani în urmă din grijă pentru sănătatea sa. Mirosul mă învălui şi am simţit o tensiune aproape insuportabilă. Aveam senzaţia că nu mai puteam suporta mirosul acesta de tabac. Nu mai puteam răbda să mai ascult nici un cuvînt. Dar, cînd vorbi, luînd-o ca de obicei pe căi ocolite, rămăsei uimit : subiectul pe care voia să-l clarifice înainte de a pleca a doua zi nu era o problemă intimă, ci contractul de închiriere al casei.

Cînd mă căsătorisem cu Sheila, nu avusesem nici un capital şi domnul Knight ne împrumutase banii pentru a putea plăti un contract pe paisprezece ani, pe numele fiicei sale. Mai erau şase ani pînă la expirarea contractului şi domnul Knight era preocupat de aspectele financiare ale problemei. Era foarte probabil ca după toate cele întîmplate, ca să nu mai vorbim de faptul că locuinţa era mult prea mare pentru un bărbat singur, eu nu voi dori să mai locuiesc acolo. Dacă ar fi fost să-mi dea o părere, m-ar sfătui să plec. În acest caz, ar trebui luate măsuri pentru lichidarea contractului. Cum împrumutul ne fusese acordat atît Sheilei cît şi mie, nu va insista asupra acestui fapt, dar poate că n-aş considera o idee nerezonabilă, după cum nici el n-o considera, în special că banii Sheilei îmi vor reveni mie conform testamentului, ca tot ce puteam acum recupera la lichidarea contractului să-i revină lui.

Mai ales, stărui domnul Knight, era nevoie să ne grăbim. S-ar mai putea, poate, vinde o casă înainte ca războiul să ia amploare : poate peste cîteva luni ; nici unul dintre noi nu putea şti ce ne rezervă viitorul, orice proprietate în Londra ar putea deveni un balast. Îl considerasem întotdeauna unul din oamenii cei mai imprevizibili şi greu de înţeles, dar niciodată mai mult ca acum, cînd folosi tocmai acest prilej pentru a-şi dovedi priceperea în probleme practice. I-am promis că în cîteva zile mă voi adresa unor agenţi imobiliari.

— Îmi pare rău că las şi problema asta tot pe umerii tăi, continuă, dar umerii tăi sînt mai puternici în unele privinţe.

Vocea i se pierdu, ca şi cînd cu această calificare m-ar fi invidiat sau poate m-ar fi compătimit. Îmi aţintisem ochii asupra focului, nu mă uitam la el, dar îl simţeam privindu-mă insistent. Pe un ton liniştit reluă :

— A făcut întotdeauna ce a vrut !

N-am replicat.

— Suferea prea mult.

Am izbucnit : Ar fi putut oare vreun om s-o facă fericită ?

— Cine poate şti ? răspunse domnul Knight.

Încerca să mă consoleze, dar eram înciudat că acest unic strigăt îmi scăpase în pofida voinţei mele.

— Odihnească-se în pace, spuse el. De data asta îşi ridică pleoapele grele, mă privi direct cu ochi trişti şi pătrunzători.

— Dă-mi voie să-ţi spun ceva, zise, vorbind mai precipitat decît de obicei, pentru că bănuiesc că faci parte dintre cei care consideră de datoria lor să-şi asume răspunderi şi poveri. Poate că asemeni unora, nu vrei să uiţi dar poate că realizezi ce pericol reprezintă asta.

O clipă vocea îi deveni blîndă, indulgentă cu sine însuşi. Apoi spuse tăios :

— Te rog nu lăsa această povară să te schilodească.

Nici nu voiam şi nici nu puteam să mă destăinui lui. L-am privit ca şi cum nu l-aş fi înţeles.

— Mă refer la povara morţii fiicei mele. N-o lăsa să te apese toată viaţa.

Am mormăit ceva. Mai făcu o încercare :

— Dacă-mi pot permite să vorbesc ca un om cu treizeci de ani mai în vîrstă ca tine, ţine minte un lucru — timpul vindecă cele mai multe răni, afară doar de cele lăsate de trecerea timpului. Dar numai dacă poţi să te scuturi de povara trecutului, numai dacă te convingi pe tine însuţi că ai o viaţă de trăit.

Mă uitam fix la flăcările din cămin, fără să văd nimic ; mirosul de tabac plutea în cameră. Domnul Knight tăcuse. Presupuneam că mă va lăsa singur acum.

Am spus ceva despre închirierea casei. Interesul domnului Knight pentru probleme financiare nu renăscu ; o dată încercase şi el să vorbească direct, un chin pentru un om care o lua întotdeauna pe ocolite, şi nu ajunsese nicăieri.

Am rămas alături minute în şir, marcate de tic-tacul pendulei, unicul zgomot din cameră ; cînd l-am privit, i-am văzut faţa îndurerată. În cele din urmă, după ce amîndoi tăcusem un timp îndelungat, spuse c-am face mai bine să ne ducem la culcare. Cînd am ieşit şi ne-am apropiat de scări îmi şopti :

— Dacă urc prea repede, îmi solicit prea mult inima.

L-am invitat să se sprijine pe umărul meu şi, cu grijă, tremurînd uşor, urcă treaptă cu treaptă. În capul scărilor îşi întoarse privirea de la camera unde zăcea corpul ei neînsufleţit.

Şopti din nou :

— Noapte bună. Să-ncercăm să dormim.

XIII

O CUVERTURĂ NEATINSĂ

TREI NOPŢI MAI TÎRZIU, GOLIT de orice simţire, am intrat în dormitor şi am aprins lumina. Absent, am tras cuvertura de pe patul meu ; apoi m-am uitat spre patul ei, neted, de un verde crud în bătaia luminii, nederanjat de cînd fusese făcut, cu patru zile în urmă. Dintr-o dată, trupul îmi fu sfîşiat de un spasm dureros la gîndul că o pierdusem. M-am dus spre pat şi mi-am trecut mîinile peste cuvertură, lacrimile pe care nu le puteam vărsa apăsîndu-mi ochii, zguduit în ghearele durerii. În cele din urmă mă copleşise. Patul era neted în lumina lămpii. Am îngenuncheat lîngă el şi, valuri după valuri, pasiunea simţurilor m-a cuprins, m-a

făcut să-mi încleştez mîinile în cuvertură, s-o răsucesc, s-o zgîrii, orice numai să-i distrug suprafaţa netedă, ce strălucea liniştit în lumină.

Apoi, într-o clipă de epuizare m-am oprit, cuprins de un curios sentiment de uşurare. În săptămîna ce urma, nişte prieteni ne invitaseră la cină ; ar fi fost neliniştită că trebuia să meargă, ar fi vrut să găsesc o scuză şi să spun o minciună ca s-o scap de seara aceea, aşa cum mai făcusem de atîtea ori.

Durerea mă cuprinse iarăşi. În simţurile mele zdruncinate, timpul se sfîrşise : tot timpul era aici, în acest moment, acum, lîngă patul acesta.

Am aflat atunci, în acea disperare, că nu poţi trăi sentimentul unei pierderi fără a tînji după o viaţă de apoi. Raţiunea mea nu-mi lăsa această iluzie, nici vreo speranţă cît de mică — şi totuşi tînjeam să mă pot ruga ei.

Partea a II-a

ÎNFRÎNŢI DE EI ÎNŞIŞI

XIV

ÎMPRUMUTAREA UNEI CARŢI

DE PARTEA CEALALTĂ A FERESTREI, sub soarele de septembrie, doi bătrîni şedeau în şezlonguri bînd ceai. Din patul meu, ce se afla la parterul unei clinici londoneze, zăream dincolo de ei un strat de crizanteme picotind în umbră. După-amiaza era placidă, cei doi bătrîni sorbeau din ceai cu calmul bolnavilor bine îngrijiţi ; eu mă simţeam relaxat, stînd lungit şi privindu-i, eliberat de dureri. Este adevărat că Gilbert Cooke urma să-mi aducă ceva de lucru ; pînă joi va trebui să fiu iar pe picioare ; dar mă simţeam bine şi timp de douăzeci şi patru de ore n-aveam nimic de făcut.

Era marţi şi fusesem internat la clinică numai de sîmbăta precedentă, după-amiaza. De la moartea Sheilei, acum aproape doi ani (ne aflam în septembrie 1941), munca mă prinsese în vîrtejul ei mai mult ca oricînd, şi durerea de spate nu-mi dăduse pace. Părea absurd, dar în lunile următoare aveam să fiu şi mai ocupat şi nu era de glumă să fii nevoit să te tîrăşti de la o şedinţă la alta, aşa cum mi se întîmplase, sau să ţin şedinţele lungit pe canapeaua din birou, în zilele cînd mă simţeam mai rău. Nu era de glumă şi-ţi submina şi autoritatea : în politică, oamenii îţi acordă mai puţină atenţie dacă eşti bolnav. Aşa că stătusem liniştit trei zile şi un chirurg încercase să îndrepte lucrurile cu ajutorul unui anestezic. Deşi nu prea avusesem încredere, se pare că-şi făcuse efectul şi, în după-amiaza aceea, aşteptîndu-l pe Cooke, am bătut în lemn, nu cumva să-mi revină durerile.

Gilbert Cooke a venit însoţit de o tînără, al cărei nume, cînd a bolborosit el grăbit prezentările, nu l-am înţeles. De fapt, luîndu-i din mînă cîteva foi marcate „urgent", numai ceva mai tîrziu, absorbit în lectură, mi-am dat seama că nici nu-i auzisem numele. Atunci, din simplă politeţe, am întrebat cum o cheamă : Margaret Davidson. Mi-am amintit că mai pomenise în treacăt despre ea ; era fiica acelui Davidson despre care vorbisem la dineul Barbican şi pe care fusesem surprins să descopăr că Gilbert îl cunoştea.

Am privit spre ea, dar se retrăsese lîngă fereastră şi n-o mai puteam vedea.

Între timp, Gilbert stătea lîngă patul meu, cu un vraf de hîrtii în mînă, bombardîndu-mă cu întrebări.

— Ce ţi-au făcut ? Te simţi în stare să ieşi, în sfîrşit, în lume ? Îţi dai seama că trebuie să stai aici pînă te faci bine ca să nu mai pui lumea în situaţii neplăcute ?

L-am informat că voi participa la întrunirea de joi. Mi-a răspuns că nici nu putea fi vorba de aşa ceva. Cînd i-am povestit cum intenţionam să abordez problema în ziua aceea, mi-a replicat că şi în cazul în care aş fi fost destul de nesăbuit să vin la întrunire, metodele astea tot nu le puteam folosi.

Nu-ţi poate merge întotdeauna, spuse el făcîndu-mi cu mîna un semn de avertisment.

Stătea acolo, cu umerii săi laţi puţin aduşi, încruntîndu-şi faţa greoaie. După grija exagerată, aproape maternă, cu care se ocupase de sănătatea mea, de cînd venise să lucreze în departamentul meu, acum deveni şi mai autoritar. Îşi făcuse o regulă din a mă contrazice, la fel cum îl contrazicea şi pe Paul Lufkin. O făcea din acelaşi motiv — pentru că mă considera un om de succes.

Lucrînd în subordinea mea de aproape doi ani în timp de război, Gilbert îmi urmărise avansarea ; trăgea cu urechea la bîrfa de la birou. Amplifica şi ceea ce făceam eu şi părerea celorlalţi despre mine, dar era cert că, pe coridoarele anonime ale puterii, îmi făcusem un nume. În parte avusesem noroc, căci oricine lucra atît de aproape de ministru ca mine nu putea să nu se facă remarcat ; pe de altă parte, mă cufundasem în lucru, viaţa fiindu-mi simplificată pentru prima oară din copilărie, numai vind

pe nimeni de îngrijit sau vreo taină în căminul meu care să mă sustragă.

Gilbert, care la scurtă vreme după moartea Sheilei intrase în departamentul meu, mă considera acum o persoană importantă. În consecinţă era loial, apărîndu-mi cu înflăcărare interesele dacă nu eram de faţă, dar cînd eram împreună, tot timpul discuta cu mine în contradictoriu.

Joia următoare trebuia să dezbatem o problemă de securitate. Cîteva persoane aparţinînd unuia din „grupurile particulare" ce se constituiau în vremea aceea, voiau să pună în aplicare un proiect în care nici unul dintre noi nu avea încredere ; dar reuşiseră să se înconjoare de un văl protector cu oameni implicaţi în probleme de securitate, încît nu mai aveam nici un control asupra lor. Ştiam despre proiect ; ei ştiau că eu ştiu, dar nu voiau să-mi vorbească despre el. I-am spus lui Gilbert că le-am putea satisface acest *amour propre* dacă am recurge la un pas de menuet ; trebuie să li se ceară să se explice în faţa ministrului, lucru pe care nu-l puteau refuza, iar el îmi va relata discuţia şi joi, atît ei cît şi eu vom putea face unele aluzii la acest proiect misterios.

Era o tactică simplă, la îndemîna oricărui funcţionar public. Am făcut unele observaţii cu privire la faptul că era periculos să împărtăşeşti secrete oricui are o părere exagerat de bună despre sine ; era dăunător pentru interesele serviciului, dar şi mai dăunător pentru caracterul său personal.

Am auzit ceva mişcîndu-se lîngă fereastră. M-am uitat spre ţînăra care stătuse acolo liniştită, fără să scoată un cuvînt şi, spre surprinderea mea, i-am văzut faţa transfigurată de un asemenea zîmbet, încît am simţit o secundă de relaxare, aproape de speranţă şi fericire. N-avea nici o importanţă că remarca mea sarcastică fusese automată ; zîmbetul îl lumina ochii, îi îmbujora faţa, era un zîmbet plăcut, stenic, vioi, mulţumit.

Pînă în clipa aceea de-abia dacă o remarcasem sau o zărisem ca printr-un văl, ca pe o persoană necunoscută, pe care nu te aştepţi s-o mai vezi vreodată. Poate că ar fi trebuit să observ că trăsăturile feţii îi erau fin cizelate. Am privit-o. Cînd nu zîmbea, figura ar fi putut să pară austeră, dacă buza de sus n-ar fi fost o idee mai scurtă, astfel că nu mă puteam împiedica să nu-i urmăresc linia

delicată a nărilor și conturul gurii. Cînd zîmbea, gura părea mare și fața-și pierdea delicatețea trăsăturilor: devenea relaxată, denotînd o fire plăcută și sete de fericire.

Privind-o, am observat ce piele fină avea. Era foarte puțin machiată, chiar și pe buze. Purta o rochie simplă și ieftină — atît de ieftină și de simplă, încît nu părea că luase la întîmplare pe prima pe care-i căzuseră ochii, ci că o alesese în mod deliberat.

Așa cum stătea lîngă fereastră, veselia risipindu-se, dobîndea o stîngăcie curioasă, ca un actor care nu știe ce să facă cu mîinile. Postura aceasta nonșalantă, dar în același timp timidă, o făcea să pară mai tînără și mai fragilă decît era în realitate. Adunam în minte puținele lucruri pe care le știam despre dînsa. Să aibă vreo douăzeci și patru de ani, am socotit eu, cu doisprezece ani mai tînără decît mine sau Gilbert. Cînd rîse din nou, dîndu-și capul pe spate, nu mai păru deloc fragilă.

I-am zîmbit. Am început să vorbesc cu ea și pentru ea. Căutam ceva care să ne lege. Lucra la Ministerul de finanțe — nu, nu era încîntată nici de colegi, nici de slujbă. Ne-am descoperit cîteva cunoștințe comune la Cambridge, am pronunțat cîteva nume, și asta a fost tot.

— Cum să-mi petrec ziua de mîine, am întrebat-o, stînd aici în camera asta ?

— Ar trebui să nu faci nimic.

— Nu prea mă pricep la asta.

— N-ar strica să-l asculți pe Gilbert. Avusese grijă să-l aducă și pe el în discuție și, întrerupînd dialogul, îi zîmbi. Dar mi se adresă din nou, pe un ton categoric :

— E [illegible] te odihnești toată săptămîna.

Am [illegible] ; [illegible] o scînteie se aprinse [illegible]

[illegible] mi voi îngădui să lenevesc decît [illegible] dar nu mai am cărți ; ce-ar [illegible] petrecută în pat ? Evită abil

[illegible] de o lectură relaxantă.

[illegible] de acord că nu-mi trebuia un roman serios, [illegible] nici un fel de roman, — mai degrabă o carte de memorii în care să te poți cufunda, ceva cu multe fapte. Care ar fi mai potrivite, ale lui Benett, ale lui Gide, ale lui Amiel ?

— Ce-ai zice de cele ale fraților Goncourt ? mă [illegible]trebă.

— Tocmai ce-mi trebuie, răspunsei.

Știa oare cum puteam să-mi procur cărțile pînă a [illegible]ua zi ?

— Le am eu acasă.

Deodată atmosfera deveni plină de promisiuni, riscuri, [illegible]nsiune. Nu îndrăzneam să merg mai departe ; trebuia [illegible] facă ea primul pas, să-mi dea semnalul pe care-l aștep[illegible]m cu nerăbdare ; o așteptam să-mi spună că-mi va [illegible]duce cartea sau că mi-o va trimite. Dar intuiam, văzînd-o [illegible]m își așază mîinile în poală, că nu avea curajul [illegible] o facă.

În locul ei, Sheila, așa cum era pe vremea cînd o cu[illegible]oscusem — unele amintiri vagi îmi sporiră stînjeneala — [illegible] s-ar fi gîndit nici o clipă la faptul că venise aici cu [illegible]ilbert ; ar fi declarat fără reținere și cu inocență că va [illegible]duce cărțile chiar ea, a doua zi. Dar Margaret nu voia [illegible] se poarte cu Gilbert în felul acesta, chiar dacă relațiile [illegible]ntre ei păreau să fie destul de vagi. Era prea bine cres[illegible]ută ca să-mi facă avansurile pe care le așteptam. Și [illegible]hiar dacă Gilbert n-ar fi fost de față, ar fi făcut-o oare? [illegible]u numai că nu voia să jignească pe nimeni, dar poate că [illegible]ra și prea mîndră.

Uitîndu-mă la ea, acum cînd nu mai avea capul dat [illegible]e spate și ochii ei mă studiau, mi-am dat seama că era [illegible]nzestrată cu o voință puternică, dar în clipa aceea nu avea [illegible]ai multă încredere în ea decît aveam eu în mine însumi.

Gilbert fu cel care destinse atmosfera. Va aranja el, [illegible]puse, pe un ton spontan și vesel, ca să-mi fie aduse căr[illegible]țile la clinică, mîine la prima oră. Curînd după aceea au [illegible]lecat. Margaret îmi spuse la revedere din ușă. Cînd le-am [illegible]uzit pașii pe coridor, am fost cuprins de fericire.

În raza de lumină a unui apus de soare ce venea pînă [illegible]aproape de patul meu, pluteau mici particule de praf. Stăteam în afara acestui con de lumină, în penumbră, bucurîndu-mă de fericirea mea, ca și cum aș fi putut [illegible]stfel s-o prelungesc, ca și cum reținînd clipa de înțele[illegible]gere ce avusese loc acum o jumătate de oră între mine [illegible]i această tînără, puteam să rămîn fericit.

De cîteva ori, după moartea Sheilei, ochii mi se lumi[illegible]nară la vederea vreunei femei, dar nu reușisem să mă

eliberez îndeajuns, nu mersesem mai departe. Mus
rile de conştiinţă nu fuseseră îngropate ; nici în direcţ
asta nu avansasem prea mult. Dar după cum bătrînii
simt tot timpul povara anilor, tot aşa şi o persoană c
nervii la pămînt poate uita nenorocirile trecute amăgi
du-se cu iluzia libertăţii. Mă simţeam la fel de liber
mă gîndesc la această tînără ca şi cum n-aş fi întîl
niciodată pe Sheila, ca şi cum aş fi fost din nou la înce

Îmi veni în minte faptul că nu reuşisem niciodată
evoc prima mea întîlnire cu Sheila. Nu-mi aduc a
aminte decît de a doua întîlnire, de faţa ei deja brăzd
frumoasă şi mult fardată, arătînd la nouăsprezece a
mai matură decît arăta Margaret la douăzeci şi cin
Da, o comparam pe Margaret cu ea, aşa cum făceam o
de cîte ori mă gîndeam la vreo femeie ; se părea că aveam
nevoie să mă asigur că nu există nici o asemănare, să
absolut convins că orice femeie la care m-aş fi gîndit n
mai era total diferită de ceea ce cunoscusem pînă atun

Aceeaşi comparaţie o făceam în minte gîndindu-mă l
firea lui Margaret. Era destul de deşteaptă ca să fie ispi
titoare, dar părea tandră, echilibrată, domoală. O oră dup
plecarea ei încă stăruia insistent în gîndirea mea.

În seara aceea, lungit în pat, în penumbră, mă sim
ţeam cuprins de un fel de speranţă nedefinită ; cîteoda
îmi veneau în minte imagini plăcute din trecut, dar
imagini reale din trecutul de care mă temeam. Dar
simţeam fericit cu senzaţia aceasta iluzorie de liber
ca şi cum, dacă voiam, alături de fata aceasta care toc
plecase îmi puteam găsi fericirea.

În orice caz, nu era nevoie să întreprind nimic ;
făcusem încă o promisiune faţă de mine însumi asupr
căreia să nu pot reveni ; puteam foarte bine să n-o în
vederat ca nu simt nimic altceva decît o uşoară păre
de rău, reproşîndu-mi propria laşitate.

În noaptea aceea, însă, mă puteam odihni într-o insu
de linişte, adunîndu-mi şansele de fericire aşa cum în
adunam bomboanele în copilărie, punîndu-le bine într-
colţ pe policioara cu cărţi, ca să-mi fie la îndemînă cî
aveam chef să le mănînc.

XV

O OFERTĂ CONFIDENŢIALĂ

CONTINUÎND SĂ PAR INDIFERENT,
toamna aceea i-am invitat de trei ori împreună pe
argaret şi pe Gilbert Cooke. Pentru mine
eau farmecul inadmisibil si suspensul sar
ionde petrecute în aşteptare
um ar fi rezultatul unui exam
nă nu soseşte clipa înfăţi
de Gilbert şi cu mine ne d
serviciu şi o găseam aşteptîndu-ne ; comunicatele din
rele d
i ; restaurantele pe jumătate goale
ecare din Londra în anul acela ; timpul p
recusem împreună la cină depănînd de-ale noastre ;
ntrebările rămase nepuse ; întoarcerea în Pimlico, singur,
n noaptea întunecoasă.

Într-o seară, spre sfîrşitul lui noiembrie
de la serviciu, Gilbert veni cu mine să bem ceva la club,
um o făcea adesea. În ziua aceea, ca şi în alte dăţi, discu-
m probleme de serviciu, căci eram germani pr
ţi de ele. După moartea Sheilei, mult
ndit la aproape nimic altceva şi nici Gilb
e un autentic patriotism, permanent pr
ul războiului. Dobîndise ceva din pricepere şi vocabu-
larul funcţionarilor civili de carieră cu care lucram şi
discuţia noastră, din seara aceea, ca de obicei, era discu-
ţia dintre doi profesionişti. Îi apreciam sfaturile ; era
dur, dar subtil deopotrivă şi din punct de vedere tactic
judeca mai bine decît mine.

Ajungeam, totuşi, la un punct unde discuţia noastră
pierdea din obiectivitate. Gilbert nutrea ambiţii napo-
leoniene. Nu pentru el, ci pentru mine. Sconta pe ascen-
siunea mea spre putere, ascensiune în care l-aş fi antrenat
şi pe el, îmi atribuia subtilitatea mereu trează, pe care o
văzuse mai demult la Paul Lufkin şi dădea sensuri
ascunse unor acţiuni absolut inocente. Nu ştiu dacă con-
ştiinţa efect sau cauză, dar curiozitatea lui cu privire la
comportarea mea prolifera în aşa măsură, încît uneori mă
simţeam aproape spionat. Era neobişnuit de perspicace.
Nu ţi-ar fi pus o întrebare neloială, dar cînd era vorba

de culeș informații avea flerul unui ziarist de scand
Mi-era drag ; mă obișnuisem cu iscodirile lui, dar
ultima vreme luaseră amploarea unei manii.

Vorbeam, cred, deschis despre politică, fără să av
secrete unul față de celălalt, cînd mi s-a întîmplat să f
aluzie la o discuție avută cu ministrul. Ochii lui Gilb
s-au însuflețit deodată ; se întreba cum ar fi putut să af
ce discutasem. Era și mai interesat de relațiile mele
secretarul permanent, Sir Hector Rose. Gilbert știa
ministrul mi-era binevoitor, dar nu era prea sigur
felul în care îmi propuneam să decurgă relațiile mele
Rose. În orice problemă oficială, Gilbert mă întreba di
rect care îmi sînt intențiile, dar în problemele persona
o lua pe ocolite. Își etala din nou memoria neobișnuit
citîndu-mi una din observațiile mele întîmplătoare, f
cută cu luni în urmă, în legătură cu Hector Rose, se uit
la mine cu o privire îndrăzneață și plină de subînțelcs
se mulțumea cu atît.

Așa că am fost luat prin surprindere în seara ace
cînd, după ce am rezolvat o problemă de serviciu, și-
aruncat privirea prin bar, să se asigure că nu mai veni
nimeni, și-mi spuse :

— Cît de mult te interesează Margaret ?

Aș fi fost rezervat față de oricine și cu atît mai mul
față de el.

— E foarte drăguță, am spus.

— Da ?

— În plus deosebit de inteligentă.

Gilbert puse paharul pe masă și mă privi fix.

— Și mai ce ?

Multe femei [illegible] dou[illegible] tenul și trăsăturile ei, nu
[illegible] ? Apoi nu [illegible] : Presupun că multe ar putea
[illegible] pună în valoare, nu ?

[illegible] problema. Îți place ?

[illegible] ?

Cu fața întunecată și încordată, așa fel încît i se evi
[illegible] barbia dublă, Gilbert se uita fix la măsuța rotundă
[illegible] puseserm paharele.

Nu te întreb numai de dragul de a te întreba.

Cu putere și furie își înfigea tocul pantofului în covor,
avea un picior puternic, dar mic pentru un om atît de
solid.

— Te rog să mă scuzi, i-am spus cu toată sinceritatea,
[illegible] n-am putut continua. Supărat, îmi spuse :

— Uite ce, mi-e teamă că ești atît de reținut cu ea
[illegible] cauza mea. Nu-mi convine.

Începusem să însăilez ceva de circumstanță, cînd
continuă :

— Vreau să te asigur că nu-i cazul să-ți faci griji. Va
[illegible] o soție minunată, dar nu pentru mine. Mă voi retrage,
indiferent dacă tu ai vreo intenție sau nu.

Mă privea drept în față cu privirea insistentă și opacă
celui pe punctul de a se lansa într-o confidență.

— Te întrebi de ce nu poate fi soția mea ?

Răspunse singur la întrebare :

— Mi-ar fi prea frică de ea.

Începuse discuția cu intenția de a fi amabil nu numai
cu mine, dar și cu Margaret. Căci nu-i plăcea spectacolul
oamenilor singuri ; nu se putea împiedica să acționeze ca
un pețitor. Totuși, deși avea aproape patruzeci de ani,
era încă burlac. Acest bărbat jovial, corpolent și muscu-
los putea fi văzut ieșind cu femei, părăsindu-le pentru
a se întoarce la mîncare, băutură și la cluburi, iar unii,
dintre cei mai sofisticați, îl considerau homosexual. Stu-
piditate crasă ! Fapt neobișnuit, oamenii simpli îl înțele-
geau pe Gilbert mai bine decît cei sofisticați ; mătuși din
epoca victoriană l-ar fi înțeles mai bine decît cunoscuții
lui atoateștiutori.

De fapt, de n-ar fi fost spiritul său iscoditor, semăna
foarte mult cu unul din strămoșii lui militari din epoca
victoriană. Era la fel de curajos ca și soldații aceia care
se răsculaseră și ca și ei avea o fire plăcută ; ba mai mult,
era chiar sentimental cu prietenii ; și ar fi putut să fie
la fel de crud ca și ei. Impulsurile sale emoționale erau
neobișnuit de puternice, dar cele erotice mai slabe. Toc-
mai această disparitate îl făcea să apară înfricoșător, dar
și neobișnuit de blînd și, din această cauză, bineînțeles,
timid cu femeile.

Dorea să-mi explice, continuă el să-mi spună la mă-
suța din bar, că-i era teamă de Margaret pentru că era
atît de tînără. S-ar putea ca ea să se aștepte la prea
mult ; cu spiritul ei integru, nu fusese niciodată nevoită
să facă un compromis ; nu-și văzuse niciodată sperați-
țele spulberate, energia sa era încă debordantă.

Dar dacă ar fi fost mai bătrînă şi dacă ar mai fi fost căsătorită de două ori, i-ar fi fost şi mai teamă de ea ; ar fi adus alt argument, la fel de elocvent şi de convingător.

XVI

CEAŢĂ DEASUPRA FLUVIULUI

ÎN SĂPTĂMÎNA CARE A URMAT discuţiei cu Gilbert, i-am scris lui Margaret de două ori invitînd-o să iasă în oraş cu mine, dar am rupt scrisorile. Apoi, într-o după-amiază, spre sfîrşitul lui decembrie, nu m-am mai putut stăpîni, dar, pentru a diminua importanţa gestului am rugat secretara să-i telefoneze lui Margaret la birou.

— Nu-ţi fă probleme dacă n-o găseşti. Dacă nu-i acolo, nu-i nevoie să-i laşi vorbă. N-are nici o importanţă.

Aşteptînd să aud telefonul sunînd, doream să-i aud vocea, dar în acelaşi timp speram să nu fie acolo.

Cînd am auzit-o i-am spus :

— Presupun că nu eşti liberă în seara asta ?

A urmat o scurtă pauză.

— Ba da, sînt.

— Atunci treci pe la mine, să ieşim undeva.

— Admirabil.

La telefon totul păruse uşor şi, totuşi, aşteptînd-o în seara aceea, în apartamentul meu din Dolphin Square, unde mă mutasem după moartea Sheilei, eram nervos, fără să ştiu de ce. Nu era emoţia pe care aş fi simţit-o în tinereţe. Doream să fie o seară liniştită ; speram să o pot menţine plăcută fără vreo implicare serioasă din partea nici unuia dintre noi. Doream să fi ştiut mai multe despre trecutul ei, să fi depăşit deja fără probleme preliminariile.

Mă plimbam prin cameră neliniştit, imaginîndu-mi, ca şi cînd aş fi visat cu ochii deschişi, tot felul de conversaţii care să mă ducă acolo unde voiam. Lumina veiozei cădea peste copertele cărţilor, pe rafturile albe ; camera era confortabilă şi intimă, perdelele duble erau trase.

Era şapte după ceasul meu şi în clipa aceea se auzi soneria. I-am deschis şi, odată cu ea, intră şi aerul închis

în coridor. I-am făcut loc să intre în salon ; avea obrajii îmbujoraţi de aerul rece al nopţii de iarnă.

— E plăcut şi cald, constată dînsa.

Cînd îşi scoase paltonul şi se aşeză pe canapea mă încercă senzaţia că avem mai puţin a ne spune decît în serile în care cinasem *à trois*. În afara cîtorva momente la restaurant, era prima dată că ne aflam singuri şi nu ne găseam cuvintele. Enumeram ştirile, cîteva bîrfeli din cercurile guvernamentale, dar discuţia nu se lega ; conversaţiile la care mă gîndisem se împotmoleau sau luau o întorsătură cu totul diferită ; aveam senzaţia că şi ea se gîndise la ce ar fi vrut să spună fiecare dintre noi.

Se interesă de Gilbert şi întrebarea sună monoton, ca şi cum şi-ar fi pregătit-o dinainte. Cînd această conversaţie cu întreruperi la fel de greu de urnit ca un interviu incompetent, părea că durase destul, m-am uitat la ceas, în speranţa că se făcuse ora mesei. Nu trecuse nici o jumătate de oră de cînd eram împreună.

Curînd după aceea m-am ridicat şi m-am îndreptat spre bibliotecă, dar m-am întors din drum spre ea şi am luat-o în braţe. Se lipi de mine ; murmură ceva şi-şi lipi buzele de ale mele. Deschise ochii şi-mi zîmbi ; i-am văzut conturul frumos şi bine desenat al buzelor. Ne-am sărutat unul altuia cu plăcere, dar mai mult cu o copleşitoare şi liniştitoare uşurare.

Deşi pleoapele-i păreau mai grele, ochii-i erau strălucitori ; îmbujorată, cu părul peste ochi, începu să rîdă şi să sporovăiască. Fermecat, i-am pus mîinile pe umeri.

Apoi, ca şi cum ar fi făcut un efort dureros, faţa-i deveni aspră şi serioasă, ochii iscoditori. Se uită la mine, cu rugător, ci făcîndu-şi curaj.

— Vreau să te întreb ceva. E important.

Era maleabilă. După ce o strînsesem în braţe, credeam că totul avea să meargă aşa cum îmi imaginasem. În cele din urmă visurile mi se realizau. Eram total nepregătit s-o văd ţinîndu-mi piept, o persoană parcă necunoscută.

Probabil că uimirea şi dezamăgirea mi se citeau pe faţă, căci interveni :

— Doar nu-ţi închipui că vreau să te supăr tocmai acum ?

— Nu văd de ce ai face-o.

— Trebuie să întreb — înainte de a fi prea tîrziu.

— Ce anume ?

— Cînd erai cu Sheila, — nu relatasem multe d[e] pre ea, dar Margaret vorbea de parcă ar fi cunoscut-o, — ai ţinut la dînsa, vreau să spun că ai ocrotit-o tot timpul. N-a fost nimic mai mult, nu-i aşa ?

Am răspuns după o pauză :

— Nu prea.

— Nu sînt mulţi cei care ar fi putut s-o facă, îm[i] spuse. Dar mă înspăimîntă.

Din nou nu mă simţeam în stare să vorbesc ; pau[za] fu mai lungă pînă ce spusei :

— De ce să te înspăimînte ?

— Trebuie s-o ştii.

Vocea îi era sigură, deloc tandră — experienţa noas[tră] comună era la începuturile ei.

— Nu a fost o relaţie strînsă, continuă ea. Tu ai ră[mas] mas tot timpul în afară. Îţi doreşti din nou acelaşi lucru? Înainte de a-i răspunde, adăugă : Dacă e aşa, — ochii i s[e] umplură de lacrimi, — e groaznic că trebuie să ţi-o spun, dar nu pot accepta.

Continuînd să plîngă, adăugă :

— Spune-mi. Îţi doreşti din nou acelaşi lucru ?

La timpul hotărît de mine şi în felul meu, eram pre-gătit să-mi cercetez amănunţit motivele. Cu durere, fără nici o plăcere, bineînţeles, mi-am dat seama că trebui[e] să mă analizez acum, în faţa ei, pentru ea. Răspunsul veni şi mai greu decît celelalte, ca şi cînd mi-ar fi fost smuls.

— Sper că nu. După o pauză am adăugat : Nu cred.

Faţa i s-a luminat, culoarea i-a revenit în obraji, încă uzi de lacrimi. Nu mi-a cerut să repet sau să mă e[x]-plic ; a acceptat cuvintele ca şi cum ar fi fost un contract. Şi-a recapătat buna dispoziţie, părea din nou foarte fmara, ochii îi străluceau, încîntată de clipele pe care [le] trăiam.

Cu o voce spontană, sarcastică, dar fericită, îmi spuse :

Nici nu-i de mirare că toată lumea afirmă că eşti un bun vorbitor.

Se uită fix la mine :

— Să nu crezi că te zoresc. Nu vreau să te consideri legat de nimic, cu această singură excepţie. Cred că pot accepta orice încurcătură în care am intrat, orice am face, — dar dacă ai fi simţit doar nevoia unei persoane care să te lase în pace, nevoia unei făpturi abandonate căreia să i te dedici, atunci ar fi trebuit să mă feresc din calea ta înainte de a fi început.

Zîmbea şi plîngea în acelaşi timp.

— Vezi tu, n-aş fi avut nici cea mai mică şansă. Aş fi pierdut de la început şi n-aş fi putut suporta.

Îmi mîngîia mîna şi o simţeam tremurînd. Ar fi acceptat să se culce cu mine, dar îşi solicitase nervii în aşa măsură, încît ceea ce-şi dorea cu adevărat, în seara aceea, era un răgaz.

Ieşind din apartament, în drum spre restaurant, mergeam tăcuţi, absenţi, de-a lungul cheiului. Era ceaţă şi în întunericul datorat camuflajului, printre vîrtejurile de ceaţă, mergeam îmbrăţişaţi : i-am simţit stofa aspră a hainei, cînd s-a aplecat peste parapet, să se uite în apa adîncă şi întunecoasă.

XVII

AFACERI ÎN ZIUA DE ANUL NOU

ÎN DIMINEAŢA ZILEI DE ANUL nou, cînd am intrat în biroul ministrului, acesta scria scrisori. Biroul nu era prea impunător : o cămăruţă cu o sobă cu cărbuni, ale cărei geamuri dădeau spre Whitehall. Şi nici ministrul nu se dovedea, la prima vedere, prea impunător. Subţirel, mai în vîrstă, îşi făcuse din modestie un punct de onoare. Cînd pleca de la birou, trecea mai neobservat decît funcţionarii săi civili, cu excepţia cîtorva locuri : dar acele cîteva locuri se întîmpla să fie singurele unde dorea să fie remarcat şi includeau. Clubul Carlton şi birourile şefului partidului.

Se numea Thomas Bevill şi era un bătrîn fericit, şiret şi tenace : dar şiretenia lui se împletea cu o doză de simplitate care te nedumerea cu atît mai mult cu cît îl cunoşteai mai bine. În dimineaţa aceea, de 1 ianuarie 1942, de pildă, scria cu caligrafia lui rondă de şcolar tuturor celor pe care-i cunoştea, al căror nume apăruse pe lista decoraţilor.

Nimeni nu era un mai bun cunoscător al dedesubturilor acordării onorurilor decît Bevill şi nimeni nu se pricepea mai bine ca el să le obţină pentru cei care-l interesau.

— S-ar cuveni ca bătrînului Herbert să i se acorde ceva ; asta i-ar mai închide gura.

Dar cînd în ziua de Anul nou se publica lista, Bevill o citea cu o plăcere inocentă şi toţi cei decoraţi, inclusiv cei pentru care el însuşi se zbătuse, urcau cu o treaptă în ochii săi.

— Am cincizeci şi şapte de scrisori de scris, Eliot, mi se adresă cu euforie, ca şi cum considera că faptul că-i cunoştea pe cei cincizeci şi şapte de pe lista de onoruri era o recunoaştere atît a meritelor lor, cît şi a meritelor lui.

Ceva mai tîrziu, secretara lui intră cu un mesaj :

— Domnul Paul Lufkin ar fi recunoscător dacă domnul ministru i-ar putea acorda cîteva minute cît mai curînd cu putinţă.

Ce vrea individul acesta ? mă întrebă Bevill.

— Un lucru e sigur. Nu vă cere o întrevedere numai de dragul de a vă întîlni.

La această remarcă răutăcioasă, Bevill izbucni în rîs.

— Presupun că vrea să afle de ce numele lui nu se află pe lista de astăzi. Mai reflectă puţin. Şi probabil vrea să se asigure că va fi pe lista următoare.

Mie nu mi se părea deloc ceva în stilul lui Lufkin. El avea alte lucruri în vedere, mult mai importante ; nu-i erau indiferente nici titlurile minore, dar era sigur că acelea aveau să vină de la sine.

Nu mă îndoiam că avea intenţii precise şi eram nerăbdător să descopăr care erau aceste intenţii, înainte ca ministrul să-l primească.

— Scuzaţi-vă pentru astăzi şi pregătiţi întrevederea. I-am sfătuit.

Nu voiam ca ministrul să dea prea multe în vileag faţă de Lufkin. Îi eram mult mai dornic să-l văd încolţit. Aveam motivele mele. Lufkin era în ascensiune, oamenii puteau prea lesne să-i pătrundă jocul, iar pe de altă parte [illegible] departe de a fi invulnerabilă. Existau [illegible] din funcţie. Considerente, [illegible] mă îndemnau să nu le creez [illegible]

Pînă la urmă, totuşi, ministrul era încăpăţînat. Făcuse atîta caz de [illegible] încît îi plăcea să poată primi pe oricine cerea o audienţă cu o oră înainte : era liber în dimineaţa aceea, de ce nu l-ar primi pe „acest individ" ? Pe de altă parte încă se mai temea că s-ar putea ridica o problemă

personală legată de lista de onoruri şi se ferea de o discuţie în *tête-à-tête*, aşa că m-a rugat să rămîn, şi cînd a intrat Lufkin i-a spus în treacăt :

— Cred că-l cunoşti pe Eliot, nu ?

— Dacă ne gîndim că de la mine l-aţi furat... replică Lufkin pe un ton indiferent şi cam aspru, care pe mulţi îi deranja, dar care pe ministru nu-l afectă cîtuşi de puţin.

— Dragul meu, spuse Bevill, trebuie să încercăm să ne răscumpărăm greşeala. Cu ce-ţi pot fi de folos ?

Îl pofti pe Lufkin în fotoliul de lîngă cămin, îşi puse o mănuşă murdară, aruncă un cărbune pe foc, se aşeză într-un scaun cu spătar şi se pregăti să-l asculte.

Nu prea avea, însă, ce asculta. Spre surprinderea mea, Lufkin, care de obicei era la fel de precis ca un înalt funcţionar de stat, părea să fi venit cu o plîngere neînsemnată şi care, în orice caz, nu intra în sfera de activitate a ministrului. Fuseseră concentraţi cîţiva din oamenii lui cheie ; nu erau tehnicieni, pentru care ministrul ar fi putut interveni, ci administratori şi contabili. Dacă mai scoateţi cîţiva din ei, spune Lufkin, aduceţi o industrie care merge ceasornic într-o situaţie critică, — eficienţa va scade într-o curbă exponenţială.

Bevill n-avea habar ce este o curbă exponenţială, dar dădu din cap aprobator.

— Dacă vă aşteptaţi să continuăm a produce, nu văd unde e logica, spuse Lufkin.

— Nu numai că ne aşteptăm să continuaţi, dar ne bazăm pe dumneavoastră, spuse Bevill.

— Atunci ?

— Şi să-ţi mai spun ceva, zise Bevill. Nu trebuie să tăiem găina cu ouăle de aur.

Apoi adăugă :

— Nu pot promite nimic, dragul meu, dar voi pune o vorbă bună la locul potrivit.

Neliniştit, simţeam că se subapreciază unul pe celălalt. Bevill era un aristocrat ; avea consideraţie pentru marea finanţă, dar în adîncul sufletului său rareori îi făcea plăcere tovărăşia unui om de afaceri. Faţă de Lufkin, ca şi faţă de cei mai mulţi reprezentanţi ai rasei umane, Bevill părea prietenos ; nu acestea erau, însă, simţămintele lui ; dorea să păstreze relaţii amicale, pentru că acesta era unul din principiile vieţii lui, dar de-abia aştepta să dea

fuga la club. În timp ce Lufkin, care-și croise un drum în viață cu ajutorul burselor și începuse să lucreze la firmă de la șaptesprezece ani, simțea pentru oamenii politici ca Bevill ceva între invidie și dispreț, sentiment atenuat numai de respectul omului care reușise în viață față de succesul altora.

Cu toate acestea, deși îl făcea pe Bevill să se simtă stingherit, așa cum reușea să-i facă pe cei mai mulți, el personal se simțea la largul lui. Venise cu un scop și se pregătea să deschidă discuția.

— Ar mai fi ceva, domnule ministru.

— Da, dragul meu.

— Aflăm cu prea mare întîrziere de proiectele dumneavoastră.

— Bateți la uși deschise. Am susținut acest lucru încă de la începutul războiului și încă mai am speranța că vor bele mele vor da roade.

Părul bătrînului stătea ridicat ca o creastă ; Lufkin se uită la el și spuse :

Mă bucur de ce aud, domnule ministru. Continuă și deodată, își puse toată forța de convingere și voința în argumentare : Eu nu trebuie să știu ceea ce faceți la Barford. Nu știu și nici nu vreau să știu înainte de sosi momentul. Dar un lucru mi-e limpede : dacă vreți s obțineți vreun rezultat în timp util pentru acest război trebuie să ne informați și pe noi în clipa în care considerați că se poate fabrica ceva. Oamenii dumneavoastră nu pot realiza o tehnologie chimică pe scară mare. Noi putem. Dădeam faliment dacă n-am fi putut.

— *Această* perspectivă nu ne-a produs nici cea mai mică îngrijorare, replică Bevill încercînd să cîștige timp, și zîmbindu-i cu ochii lui albaștri. De fapt, bătrînul era îngrijorat, aproape șocat. Căci Lufkin vorbea ca și cînd ar ști mult mai mult decît s-ar fi cuvenit. Barford era numele instituției unde, în urmă cu nouă luni, se începuseră primele experiențe bazate pe fisiune nucleară. În afara oamenilor de știință care lucrau acolo, numai cîțiva cunoșteau cîte ceva despre acest secret : cîțiva miniștri, funcționari de stat, savanți, sub cincizeci cu totul. Pe Bevill cel mai discret dintre oameni, îl îngrozea faptul că pînă și zvonul despre un asemenea zvon ar fi putut ajunge la urechile lui Lufkin. Bevill n-a înțeles niciodată acest gen de serviciu de contrainformații neoficial cu care se încon-

jura un industriaș puternic ca Lufkin ; și nici măcar nu-și dădea seama că unul din talentele lui Lufkin, poate cel mai de preț, consta în prinderea din zbor a tuturor informațiilor, oricît de vagi, din lumea tehnicii. Lufkin nu avea antene cu care să detecteze sentimentele altor persoane ; în schimb avea cîteva în plus, mai sensibile decît ale tuturor celor din preajma sa, pentru a detecta cea dintîi undă a unei idei noi.

În dimineața aceea, Bevill era hotărît să încerce a cîștiga timp, ascunzîndu-se după o perdea de platitudini, jucînd rolul unui bătrîn amabil, ușor ramolit. Chiar dacă proiectul de la Barford avea să dea roade, chiar dacă aveau să facă apel la marile firme, nu era sigur că firma lui Lufkin avea să se afle printre ele. Pentru moment nu era pregătit să-i acorde încredere, să facă nici cea mai mică speculație despre Barford, nici față de el, nici față de oricine altcineva în afara celor care erau deja la curent.

— Dragul meu, zise el cu inocența unui copil, nu sînt încă pregătit să vînd pielea ursului din pădure și crede-mă că dacă nu spunem nimic despre aceste mici jocuri colegilor noștri din industrie sau *dacă dorim ca absolut nimeni să nu sufle o vorbă despre ele* (aceasta era maniera lui Bevill de a-i spune unui magnat să-și țină gura), e pentru că, sînt gata să fac pariu pe ce vrei că pînă la urmă nu se va alege nimic de ele.

— Îndrăznesc să vă sugerez că greșiți, spuse Lufkin, dacă porniți de la premisa că nu veți reuși.

— Nu, dar avem o părere mult prea bună despre dumneavoastră pentru a vă face să vă pierdeți timpul.

— Nu ne credeți capabili să judecăm noi acest lucru ?

— Firma dumneavoastră, spuse ministrul, face deja atît de mult pentru noi !

— Asta nu e un motiv, replică Lufkin, pierzîndu-și în mod deliberat cumpătul, ca să ne lăsați pe dinafara unei afaceri ce ar putea deveni cea mai importantă dintre toate cele de care v-ați ocupat pînă acum.

Enervarea oamenilor de acțiune, și chiar enervarea bine mimată a lui Lufkin, nu avea efect asupra lui Bevill, afară doar că-l făceau să pară și mai încîlcit la minte. Dar nu-și dădea seama — și era singurul lucru care mă liniștea în dimineața aceea — că Lufkin era un om formidabil și că nu va reuși să-l ducă cu vorba la nesfîrșit.

Expert în a aprecia cît de mult aveau să conteze protestele, Bevill știa că dacă va consulta alte firme înainte de a vorbi cu Lufkin, se vor ivi cu siguranță probleme și probabil vor fi dificultăți de genul celor de care un politician înțelept e bine să se ferească.

Știa că Lufkin urmărea un scop precis. Nu era numai ideea că dacă proiectul de la Barford s-ar materializa, firma lui Lufkin va scoate, nu într-un an, nu în timpul războiului, dar în douăzeci de ani poate, milioane de lire. Nu, asta nu era tot, deși Lufkin calculase cîștigul și voia partea leului. În plus, se considera, în mod sincer, omul cel mai potrivit pentru a duce totul la bun sfîrșit. Faptul că era direct interesat nu-l făcea să ezite cîtuși de puțin : a proceda altfel i s-ar fi părut o dovadă de slăbiciune. Din contră, propriul interes și conștiința propriei sale puteri se împleteau, dîndu-i un fel de opacă autoritate morală.

În tot timpul întrevederii cu ministrul, în ciuda șiretleniei, lingușirilor și neîncrederii bătrînului, Lufkin avusese inițiativa morală.

XVIII

DULCEAȚA VIEȚII

LUMINA FOCULUI STRĂLUCEA PE tavan ; o umbră fremătă și se frînse în lumina blîndă, trandafirie : se auzi zgomotul unui cărbune căzînd, lumina de pe tavan pîlpîie, se stinse și apoi se aprinse din nou. Senzația unei vacanțe de mult uitată sau a unei convalescențe din copilărie. Stăteam lungit, cuprins de o mulțumire atît de absolută, încît privelișteа tavanului era ea însăși o bucurie, nu numai urmarea unei bucurii. Capul lui Margaret se odihnea pe brațul meu ; și ea își ațintise privirea spre tavan.

În ciuda focului, aerul din cameră era rece, căci Margaret trebuia să-și drămuiască rația de cărbuni și focul nu fusese aprins decît cînd venisem noi. Sub pătură, trupurile noastre se atingeau. Era ora nouă și venisem în camera ei acum două ore, așa cum făceam adesea în serile acelea de iarnă. Camera era la parter, pe o stradă aproape de Lancaster Gate și în depărtare, în noaptea de război, rece și întunecată se auzea zgomotul crescînd și apoi descrescînd, al traficului, asemănător valurilor pe o plajă acoperită cu pietre.

Vorbea cu întreruperi, povestind cu lux de amănunte despre familia ei și cît de fericiți și apropiați fuseseră. Cu părul răsfirat pe umărul meu, cu coapsa lipită de a mea, simțeam amîndoi că și cealaltă fericire era aproape ; începuse să vorbească după ce îi dădusem eu prilejul. Căci menționasem, bombănind leneș în pat, că în curînd aveam să am niște tracasări suplimentare, deoarece casa din Chelsea, în care am locuit, fusese avariată într-un raid aerian anul trecut și proprietarul începuse să mă piseze cu o nouă listă de sugestii.

— E tatăl Sheilei ? întrebase Margaret.

Am răspuns că da, o clipă neliniștit că lăsasem numele ei să intervină în conversație. Fără nici o reținere m-a întrebat :

— Cum se înțelegeau ?

— Nu prea bine.

— Nici nu-mi închipuiam c-ar fi putut să se înțeleagă.

Îmi treceau prin minte scrisorile pe care le primisem de la pastor, scrisori de afaceri, ingenioase, autocompătimitoare, considerînd de la sine înțeles că timpul meu era la dispoziția domnului Knight. Gînditoare, Margaret spuse :

— La mine a fost altfel.

Își iubise întotdeauna tatăl și sora. Vorbea despre ei natural, cu delicatețe ; nu era inhibată de comparația cu Sheila ; o adusese ea însăși în discuție.

Totuși, și ea se răzvrătise, știam acum — se răzvrătise împotriva neîncrederilor tatălui ei. Lucrurile nu fuseseră chiar așa de simple cum zicea ea cînd mă încredința că viața ei de familie fusese fericită și trăise intens și că cei care nu cunoscuseră o astfel de viață nici nu-și puteau închipui măcar ce-au pierdut.

Era ora nouă și îmi mai rămăsese o oră pînă la plecare, cînd urma să înfrunt frigul de afară. Pe la zece jumătate trebuia să fiu acasă în caz că ministrul, care după cină participa la ședința cabinetului, ar avea nevoie de mine. Mai aveam o oră de fericire, cînd mă puteam ascunde în această voluptoasă siguranță, neștiut de nimeni. Nu numai pentru a fi în siguranță și pentru a păstra secretă legătura noastră ne întîlneam în apartamentul ei și nu într-al meu, ci și pentru că asta-i făcea plăcere, pen-

tru că avea ocazia ca timp de două-trei ore, în zilele acelea cînd lucram în atmosfera neaerisită din subteran, să aibă grijă de mine.

În lumina instabilă mă uitam cu atenţie la faţa ei cu pomeţii proeminenţi ; era relaxată pentru că eu eram fericit, tot aşa după cum o văzusem transportată de fericire pentru că era sursa plăcerilor mele. Obişnuit cum eram să caut pe figura celuilalt semnele tristeţii, deseori o studiam şi pe ea, incapabil să mă dezbăr de acest obicei, de obsesia, de o sensibilitate necontrolată, că ar putea fi nefericită.

Într-o seară, nu cu mult timp în urmă, ne-am certat din cauza acestei obsesii : era prima noastră ceartă. Toată seara fusese preocupată, deşi zîmbea ca să nu fiu cu îngrijorat : cînd stăteam îmbrăţişaţi, vorbind în şoaptă, răspunsurile ei veneau parcă de departe. În cele din urmă s-a dat jos din pat să se îmbrace, iar eu am rămas lungit, privind-o. Goală în faţa oglinzii, cu spatele spre mine, cu corpul mai plin şi mai puţin tinerese decît părea cînd era îmbrăcată, îşi peria părul. Aşa cum stătea acolo, puteam să-mi dau seama, cu o undă de tandreţe, că dezinteresul pe care-l afişa faţă de îmbrăcăminte era înşelător. Se farda puţin, dar o făcea dintr-o vanitate a ei specială; era acel mod curios de a poza care recurge la lucruri foarte simple, aproape sărăcăcioase, dar care totuşi se observa. Era un soi de a se pune în evidenţă care mie mi se părea că implică şi ceva din farmecul şi misterul unei vieţi senzuale.

Îi vedeam faţa în oglindă. Nu mai zîmbea, zîmbetul dulce care-mi făcea atîta plăcere îi dispăruse de pe buze, se gîndea la ceva ; o cută adîncă i se crestase între sprîncene. Am întrebat-o :

— Ce s-a întîmplat ?

Îmi aprecia rareori cuvinte de dragoste, încercă să-şi ne[illegible] triumfe şi apoi răspunse :

— Nimic.

— Ce-am făcut ?

Mă aşteptam ca firea ei să fie mai echilibrată decît a mea. Nu eram pregătit pentru furia cu care a izbucnit.

Se întoarse spre mine, sîngele năvălindu-i în obraji, cu ochii în flăcări.

— N-ai făcut nimic, zise.

— Te-am întrebat ce s-a întîmplat.

— N-are nici o legătură cu noi. Dar va avea dacă vei continua să consideri că este vina ta de fiecare dată cînd sînt îngrijorată. În felul acesta vei strica totul şi n-am să accept.

Afectat profund din cauza izbucnirii ei, am insistat totuşi să aflu ce avea pe suflet. Nu voia să fie constrînsă. Voinţa ei de fier se opunea voinţei mele. Totuşi, în cele din urmă, văzîndu-mă tot îngrijorat, supărată, mi-a mărturisit ce o frămîntă ; mi se părea ridicol, greu de crezut. A doua zi, trebuia să ia parte la o întrunire ca reprezentantă a secţiei ei şi avea emoţii. Nu pentru că nutrea ambiţii în ceea ce priveşte slujba, dar s-ar fi simţit umilită dacă nu se va putea achita onorabil. Detesta să nu fie la înălţime. Era, cum spuneau funcţionarii de stat, „bună la scris", dar cînd se punea problema să ia cuvîntul la vreo şedinţă ucru de care oameni ca mine uitaseră că ar putea fi o problemă, era atît de timorată că nici nu putea dormi cu noapte înainte.

Mi-a trecut prin minte că, deşi o credeam atît de deobişnuită de Sheila încît o situam la polul opus, de data aceasta o prinsesem reacţionînd exact ca ea.

După această mărturisire, încă mai era furioasă ; furioasă că eram atît de îngrijorat încît o făceam nefericită. Nu era numai o izbucnire de dragul de a face o scenă ; era o asprime rău prevestitoare, care mi se părea mie, [illegible] împotriva căruia era îndreptată, total disproporţionată.

În seara aceasta, cînd stăteam împreună urmărind jocul de lumină pe tavan, cearta fusese înmormîntată. Cînd m-am uitat la faţa ei, obişnuinţa de a detecta îngrijorarea devenise numai un tic, căci în ochii şi pe buzele ei îi vedeam propria seninătate. Era mai lenevă ca de obicei : de regulă, cînd trebuia să mă întorc să stau lîngă telefon în Dolphin Square, venea cu mine, ca seara petrecută împreună să fie astfel mai lungă, deşi asta însemna [illegible] metri de mers pe jos prin frig şi întuneric. În seara asta, întinzîndu-se cu răsfăţ, rămase în pat. După ce i-am urat noapte bună, am învelit-o bine cu păturile şi, privindu-o liniştit, i-am văzut scobitura claviculei umbrită în lumina [illegible].

XIX

DOUĂ SURORI

MARGARET NU PUTU ARANJA [illegible] întîlnire între mine și sora ei mai mare decît în mai, într-o sîmbătă după-amiază. La început stabilisem să mergem să ne plimbăm, undeva la țară, dar a venit curierul și după-masă am fost chemat la secretarul permanent. Stînd acolo și răspunzîndu-i lui Hector Rose la întrebări, puteam vedea frunzișul pomilor din St. James Park, unde știam că mă așteaptă cele două femei. Era una din primele zile calde ale anului și ferestrele fuseseră larg deschise, așa că după liniștea ce domnise în acest birou în timpul iernii, aveai acum impresia că auzi freamătul primăverii.

Înainte ca Rose să scrie raportul adresat ministrului a trebuit să dea telefon la alt departament. S-a creat o scurtă pauză și, stînd acolo să așteptăm răspunsul telefonic, secretarul permanent deveni conștient de vremea frumoasă de afară.

— Îmi pare rău, dragul meu, c-am fost nevoit să te chem și după-amiază, spuse. Ar trebui să ieșim cu toții la aer. Disciplinat, puternic, nu prea-i păsa de starea vremii dar era un om prea eficient ca să stea în birou să lucreze numai de dragul de a lucra și să mă țină și pe mine lîngă el. În timpul războiului muncea paisprezece ore pe zi, dar nu era nimic obsesiv în asta ; o făcea pentru că aceasta era munca lui și hotărîrile trebuiau luate. Singurul lucru obsesiv la el era politețea exagerată. În după-amiaza aceea, cînd Margaret și sora ei mă așteptau afară în parc, Rose și-a exprimat de nenumărate ori părerea de rău că-mi răpește timpul.

Împlinea în anul acela patruzeci și cinci de ani ; era unul dintre cei mai tineri șefi de departament, și părea chiar mai tînăr. Ochii, de un albastru spălăcit, erau acoperiți de pleoape grele, părul blond, pieptănat lins peste cap. Se număra printre cei mai apreciați funcționari de stat din vremea lui. Aveam un deosebit respect pentru el și el mă respecta oarecum dar raporturile dintre noi nu erau prea apropiate și, în așteptarea telefonului, nu aveam nimic spontan să ne spunem unul altuia.

— Sincer, îmi pare nespus de rău, mi se adresă

Cuvintele păreau exuberante și prosteşti ; de fapt era mai puțin exuberant și prost dintre oameni și, dintre cei pe care-i cunoșteam, el și Lufkin aveau cele mai [illegible] aptitudini pentru funcții de decizie. De cînd începuse [illegible]boiul fusese total absorbit de el, asumîndu-și responsabilități fără să clipească. Constituise o lecție pentru [illegible]ne, făcîndu-mă să meditez la felul în care emitem judecăți greșite. Căci, în marea seziune politică dinaintea [illegible]boiului, nu numai partenerii de afaceri ai lui Lufkin [illegible]rîau în tabăra opusă mie. Bevill, acest vechi aristocrat, [illegible] pricepu politician, fusese pro-München ; la fel Rose [illegible]ți funcționari de stat în ascensiune. Nu-l cunoșteam [illegible] Rose pe atunci ; dacă l-aș fi cunoscut în momentele [illegible]rului, n-aș fi avut îndoieli în el. Și aș fi făcut o mare [illegible]șeală. De fapt, cînd s-a declarat războiul, Bevill și Rose [illegible] dăruit cu totul muncii lor. În comparație cu prietenii [illegible] de stînga, nervii lor erau mai tari.

Rose continuă să se scuze pînă cînd sună telefonul. [illegible] cu o iuțeală remarcabilă, îmi ceru o lămurire și redactă raportul către ministru. Îl redactă sub forma unei [illegible]rebări, dar era o întrebare astfel pusă, încît numai un [illegible]inistru nesăbuit ar fi putut da un răspuns greșit.

— Ei, spuse Rose, cu asta contribuția dumitale în [illegible]easță problemă pare să se fi încheiat, dragă Eliot. Mii [illegible] mulțumiri. Acum sper că te vei duce să găsești un [illegible]rtisment mai potrivit pentru o simbătă după-amiază [illegible]t de plăcută.

Politeţea lui se încheia deseori pe o notă ironică ; dar [illegible] numai o politeță de dragul politeței. Viața mea nu-l [illegible]erăsa cîtuși de puțin. Dacă ar fi știut, nu s-ar fi formalizat ; nu era rigid în concepții, dar altele erau problemele care-l preocupau.

Odată ajuns în parc, am început să-o caut pe Margaret, [illegible]ntre uniformele și rochiile de vară lungite în iarbă. [illegible]-am văzut-o într-o înghesuială, cîțiva pași mai încolo de locul unde ne dădusem întîlnire. Stătea la soare, cu fața [illegible] jos, cu capul întors spre sora ei, amîndouă absorbite în [illegible]discuție. Uitîndu-mă la cele două fețe apropiate una de [illegible]alta, am simțit un fel de intimitate față de Helen, [illegible] nu-i vorbisem niciodată. Unele din expresiile feței i [illegible] cunoșteam, căci le văzusem deja la sora ei. Dar avea [illegible]ceva pentru care Margaret nu mă pregătise deloc.

Șezînd pe iarbă, cu spatele drept și picioarele întinse unul peste altul, arăta elegantă ; nepotrivit, aproape deplasat de elegantă în această vară de război, ca și cum ar fi fost observator indiferent dintr-o țară neutră. Rochia neagră, pălăria de aceeași culoare, cu boruri mari, ieșeau în evidență pe acest fundal de gunoaie, iarbă arsă și pomi acoperiți de praf.

Împlinise douăzeci și nouă de ani, era cu patru ani mai mare ca Margaret și părea în același timp mai așezată, dar mai fragilă. Ambele figuri aveau aceiași pometi proeminenți, dar pe cînd la Margaret carnea era tare ca la orice femeie tînără și sănătoasă, la sora ei apăruseră primele semne de rigiditate — tipul de rigiditate pe care-l văzusem în urmă cu o generație la unele din mătușile mele, care au stat prea mult sub aripa părinților și la vîrsta lui Helen s-au resemnat la un celibat timpuriu. Totuși, Helen se căsătorise la vîrsta de douăzeci și unu de ani și Margaret îmi spusese că avea o căsnicie fericită.

Erau atît de absorbite, că Margaret nu mă observă pe mine. Vorbea, plină de însuflețire, dar îngrijorată în același timp. Figura lui Helen părea gravă, își mormăia răspunsurile. Profilurile lor, care se asemănau izbitor, aveau o linie ascuțită și hotărîtă. Am strigat-o și Margaret se ridică spunînd :

— Ei e Lewis.

Helen mi-a zîmbit imediat, deși am remarcat că făcea un efort să se elibereze de ceea ce discutaseră mai înainte. Îmi spuse două-trei cuvinte formale de salut. Vocea îi era mai domoală decît a lui Margaret, vorbirea mai sacadată ; dar îți dovedea prin energia cu care vorbea o prietenie de care era prea intimidată, prea preocupată pentru a o exprima în cuvinte. Pe cînd mă așezam îmi spuse :

— Bagă de seamă, e atît de murdar că trebuie să ai grijă unde te așezi.

Margaret se uită la ea și rîse. Îmi spuse :

— Rezolvam niște probleme de familie.

— Plicticoase pentru alții, adăugă Helen. Apoi, temîndu-se că s-ar putea să mă simt dat deoparte, adăugă repede : Plicticoase și pentru noi de data asta.

Zîmbi și făcu o observație apreciativă în legătură cu vremea. Numai o umbră de tristețe i se mai vedea pe față ; nu voia s-o văd eu ; dorea ca întîlnirea noastră să fie plăcută.

Totuși, toți trei eram tăcuți sau mai degrabă interveneau pauze în conversație, apoi vorbeam cu ușurință și urma iar o pauză. Probabil că Helen era neliniștită de legătura dintre mine și sora ei, dar de fapt Margaret era cea care era mai îngrijorată. Descori se uita la Helen cu privirea aceea vigilentă, de cloșcă, pe care o soră mai mare o are față de o soră mai mică care-i e dragă, în special față de o soră fără experiență, incapabilă să se descurce singură.

Așa cum stăteam împreună, în lumina soarelui, în vreme ce pașii grei ai soldaților și ai prietenelor lor se auzeau scîrțîind pe alee la cîțiva metri de noi, Helen continua să fie absorbită în gînduri ; apoi se sili să se ocupe de Margaret și de mine, aproape ca și cînd faptul că ne vedea împreună era o consolare. Într-adevăr, departe de a fi îngrijorată pentru sora ei, păru foarte fericită în după-amiaza aceea cînd află cîte ceva despre noi. Unde ne întîlnisem ? Nu știa nimic. Cînd anume ?

Așa timidă cum era, punea întrebări directe, așa cum observasem și la alte femei provenite din familii ca a lor. Unele din reținerile pe care un om de felul meu le învățase i-ar fi părut lui Helen și lui Margaret un fel de negare a integrității. Helen era reținută și nu foarte mondenă, dar dacă Margaret i-ar fi ascuns că trăiam împreună, nu ar fi fost numai jignită, ci și șocată.

Minute în șir, faptul că o descoseă pe Margaret și pe mine o înveselea, îi abătea gîndurile de la problemele ei. Aveam impresia că încerca să-și imagineze viitorul nostru. Dar nu reușea. Caldura era dogoritoare, lumina soarelui strălucitoare ; stătea acolo învăluită într-o reverie meditativă.

XX

O FEREASTRĂ CARE SE ÎNTUNECĂ

SPERÎND CĂ HELEN AR VORBI CU sora ei dacă ar fi fost singure, le-am lăsat pe amîndouă în parc și n-am mai văzut-o pe Margaret pînă luni seara. Îmi spusese deja la telefon că va trebui să ia masa cu Helen în seara aceea și cînd ne-am întîlnit într-o bodegă din Tothill Street, Margaret îmi spuse direct :

— Îmi pare rău c-a trebuit s-o vezi în starea asta.

— Îmi place foarte mult, am încredințat-o.

— Sper să-ți placă.

De săptămîni de zile așteptase cu nerăbdare întîlnirea mea cu Helen ; dorea ca și eu s-o admir pe sora ei, la fel cum o admira ea. Îmi spuse din nou, cu dorința de a mă convinge, că Helen nu era mai înclinată spre melancolie decît ea însăși și departe de a fi egoistă.

— Cum ar putea cineva s-o considere egoistă ? Oh, doamne, ce păcat, exclamă ea.

Am întrebat-o la ce se referea.

— A crezut că, în sfîrșit, va avea un copil. Și sîmbătă a aflat că se înșelase.

— E chiar atît de important pentru ea ? am întrebat.

De prisos, căci îmi spusese deja cît de mult își dorea un copil.

— Ai văzut cu ochii tăi, nu ?

— În ce măsură îi va afecta căsnicia ?

— Deloc. E o căsnicie fericită. Dar, nu pot să nu mi-o amintesc cînd era foarte tînără, chiar pe timpul școlii și îmi povestea cum o să-și crească copiii.

Era tocmai pe punctul de a pleca să se întîlnească cu Helen, cînd intră Betty Vane.

În timp ce făceam prezentările, Betty mărturisi că telefonase la birou, vorbise cu Gilbert Cooke și aflase că aceasta era una din bodegile mele preferate ; între timp o studia pe Margaret, cu urechile ciulite să audă pe ce ton ne vorbim. De fapt, Margaret nu prea vorbi ; se tot uita la ceasul de deasupra barului și curînd se scuză și plecă. A părut un gest nepoliticos sau o stratagemă că ne lăsase singuri ; de fapt, însemna numai că dacă ar fi trebuit să fie protocolară, nepoliticoasă cu cineva, voia să se asigure că acest cineva nu era sora ei.

— Ei ? exclamă Betty.

O secundă am fost descumpănit de toată neînțelegerea. I-am explicat, dar n-a acceptat explicația mea. Îmi spuse cîntărindu-mă cu o privire prietenoasă :

— Trebuie să recunosc că arăți mult mai bine.

N-o mai văzusem de cîtăva vreme, dar acum eram bucuros s-o revăd. Cînd murise Sheila, Betty mă luase în grija ei. Îmi găsise apartamentul, mă ajutase să mă mut din casa din Chelsea ; și apoi, după ce se asigurase că practic nu mai aveam nevoie de ajutor, dispăruse din

viața mea. Presupusese că nu doream s-o mai văd, nici pe ea și nici pe altcineva care să-mi amintească de ca - tastrofa mea. De atunci o mai întîlnisem o dată sau de două ori, primisem vreo două scrisori și atît.

Spre deosebire de majoritatea celor din cercul nostru, ea nu lucra la Londra, ci în birourile unei fabrici într-un oraș din Midland. Motivul era neobișnuit : ca, pe departe cea mai aristocrată dintre toți prietenii mei, avea cea mai puțină școală ; în camera ei de acasă îi se predase un minimum de cunoștințe ; deșteaptă cum era, nu avea nici cea mai neînsemnată calificare și ar fi fost pusă la grea încercare dacă ar fi fost nevoită să obțină vreuna.

Iat-o acum, în jur de treizeci și cinci de ani, stînd în fața mea de cealaltă parte a măsuței. Zîmbetul ei era mai reținut, scrutîndu-mă cu ochii ei frumoși. Îi plăcuse întotdeauna să bea un păhărel și acum bea la masă cu mine. Nu menționă numele Sheilei și nu vorbi nici de ajutorul pe care mi-l dăduse pe cînd aveam necazuri, dar îi făcea plăcere să vorbească de vremurile de demult ; avea o undă de sentimentalism, nu pentru vreo bucurie anume, ci pur și simplu pentru tinerețea noastră.

Eram cuprinși de un sentiment de nostalgie, strălucind de plăcere, care persistă și cînd am plecat să mîncăm împreună. Să mîncăm mai bine decît mîncasem în anul acela, căci Betty, deși nu locuia în Londra, continua să urmărească restaurantele pe care să-și facă un bun renume. Mi se părea că o face cu tot atîta grijă ca un bărbat singur, activ și dependent cu traiul lui. Astfel, la o măsuță din colț, în Percy Street, ne descoperirăm unul pe altul, cu mulțumirea, respectul, melancolia și relaxarea unor vechi prieteni — conștienți de sentimentul, în care ne învăluia nostalgia, că dacă condițiile ar fi fost altele, am fi putut fi mai apropiați.

M-am interesat de persoanele cu care se întîlnea și cu cine se mai împrietenise, căutînd de fapt să aflu, dacă avea vreun iubit sau măcar un viitor soț. Părea absurd din partea mea că folosesc eufemisme sau viclenuguri, să umblu pe căi ocolite, ca domnul Knight, față de această femeie pe care o cunoșteam atît de bine și al cărei limbaj era deseori vulgar. Dar Betty nu era vulgară decît în legătură cu trupul, despre sentimentele ei era mai reținută ca o școlăriță. Știam de mult că, pur și simplu, nu putea să exprime ceea ce simțea pentru un bărbat. Chiar și acum

părea ca o fetiță care refuza să se lase tachinată. Da, întîlnise o mulțime de oameni la fabrică :

— Unii din ei sînt interesanți, zise.

— Cine sînt ?

— Oh, directori și tipi de genul ăsta.

— E vreunul deosebit de interesant ? Eram sigur că voia să se destăinuie.

— De fapt, izbucni ea. este cineva care-mi place.

Am întrebat-o despre el — un văduv, mult mai în vîrstă decît ea. destul de apreciat.

— Desigur. i-am spus eu, n-ai mai întîlnit pînă acum oameni de genul ăsta.

— E un om drăguț. Totul pare să fie foarte bine, zise, cu ceva din speranța pe care nu o pierduse niciodată complet, dar cu toată lipsa de încredere.

— Draga mea, te rog, am izbucnit eu, nu te mai subaprecia atît.

Zîmbi încurcată :

— Nu știu.

— Pentru numele lui Dumnezeu, de ce n-ar fi foarte bine ?

Oh, zise ea. nu prea sînt pe gustul multora.

Vorbea deschis. Se simțea ușurată acum că se spovedise cuiva, chiar și în forma asta strangulată. Tăcu, ca și cum s-ar fi simțit rușinată de propria-i vorbărie. Brusc, începu să vorbească despre mine. Într-o clipă o auzii spunînd :

— Ce-i cu fata asta care a șters-o din bodegă ?

— Am întîlnit-o toamna trecută. am răspuns.

— E serios ?

— Da, este.

Betty dădu din cap. Spuse pe un ton prietenos, aproape dezaprobator :

— Ai fost atît de nefericit ! Sper că nu va fi la fel și de data asta.

— Nicidecum.

Mă privi insistent.

— Ar fi grozav, spuse, vocea devenindu-i deodată blîndă, dacă ai putea fi fericit.

Și adăugă :

— Nu cunosc pe nimeni care s-o merite mai mult.

În acel colț al restaurantului plutea aerul cald al apropierii sentimentale.

Betty era o femeie realistă ; atît de realistă în ceea ce o privea pe ea, încît realismul devenea un serios handicap ; celor mai mulți oameni nu le acorda circumstanțe atenuante. Dar cînd era vorba de mine, realismul ei slăbea adesea și mă considera un om mult mai bun decît eram de fapt. Cu cît mai bun — am putut să-mi dau seama o oră mai tîrziu. Plecasem radios de la restaurant acasa la Margaret, unde am găsit-o stînd de vorbă cu Helen. Cînd am sosit erau fericite. Starea de spirit a lui Helen se îmbunătățise ; ca și Margaret, nu ceda așa ușor. Am înțeles că fusese la un doctor ; apoi refuză să mai discute în seara aceea despre problemele ei. Cînd am intrat, era limpede că discutaseră în schimb — cu plăcere și haz — despre mine și Margaret.

În seara de vară, ușile pliante dintre dormitorul lui Margaret și salon erau deschise ; scaunele lor erau așezate față-n față, de o parte și de alta a căminului gol din salon, pe care iarna nu-l folosisem niciodată. Afară, în stradă, stăruia încă lumina deși era aproape zece. Copiii se jucau și în dreptul ferestrei, la nivelul scaunelor. puteau vedea umerii și capetele celor care treceau pe trotuar. Ar fi putut foarte bine să fie „camera de la stradă" din copilăria mea.

Helen, îmbrăcată cu aceeași eleganță exagerată ca în parc, părea mai deplasată ca oricînd. O clipă m-am gîndit cît de mult se deosebeau. În ciuda faptului că era căsătorită, în ciuda farmecului său, ceva din prima mea impresie despre ea persista ; o notă de inteligență, delicatețe și un aer de domnișoară bătrînă. Și totuși aveau amîndouă aceeași atitudine de independență, aceeași certitudine că erau propriii lor judecători, imprimată de familia împotriva căreia Margaret se răzvrătise mai mult decît sora ei. Era independența comună tuturor membrilor familiei ei, la fel ca și alunița de pe șold despre care-mi spusese că este un semn de familie. Helen nu avea nimic din neglijența lui Margaret ; se deosebea în multe privințe de sora ei, care trăia din plin bucuria de a-mi face mie plăcere, și avea senzualitatea profundă, lipsită de sentimentul vinovăției al acelor femei pentru care a fi sursa plăcerii este cea mai mare bucurie, întrucît o împărtășesc și ele.

— N-ar trebui să trăiești în felul acesta, spuse Helen aruncîndu-și ochii prin cameră, e cam dezordine. Miles e de părere c-ar trebui să...

— Ah, Miles, zise Margaret. Cred și eu.

Vorbeau despre soțul lui Helen, pe care amîndouă păreau să-l privească cu un fel de blîndă și drăgăstoasă condescendență, ca și cum s-ar fi coalizat într-un fel de pact pentru a-l salva de el însuși. Totuși, din cîte auzisem, era un om care reușise în viață, amabil, independent, acceptînd responsabilitățile ca pe un soi de privilegiu.

— Noroc că dintre noi două a ales-o pe cea care s-a potrivit !

— Mare noroc, spuse Helen, l-ai fi făcut tare nefericit. Cînd vorbea despre el fața-i devenea mai gingașă, mai mulțumită. Era o bucurie maternă ; ca un copil tandru și ascultător, el îi dădea aproape tot ce-și dorea.

Margaret îi zîmbi și o clipă mi s-a părut că observ pe fața ei dorința de a simți și ea aceeași bucurie, de a avea un asemenea cămin : ordonat, așezat, cu un foc care te așteaptă arzînd în cămin, cu draperiile trase ascunzînd noaptea de afară.

— N-ar fi fost genul meu, spuse ea.

Și în clipa aceea am simțit că discuția mea cu Betty, care mă lăsase atît de radios, atinsese deodată un punct nevralgic și declanșase un val de tristețe și autodistrugere.

Mi s-a părut o seară ca alte seri, cînd după ce beam un păhărel cu Betty, plecam la Sheila, nu o seară anume, ci mai degrabă mai multe nopți puse laolaltă, cînd nu mă aștepta nimic decît prezența Sheilei.

Noaptea aceea se suprapunea peste cea de acum. Le revăzui pe Margaret și Helen, îmi simțeam corpul ca de plumb, o clipă mi s-a părut că mă aflu într-unul din acele vise în care ești spectator, dar nu poți să te miști.

Cînd Margaret îmi vorbise în seara aceea, mai devreme, despre copiii pe care și-i dorea sora ei, repeta ceva ce-mi mai spusese și înainte ; și, tot ca atunci, îmi ascundea ceva.

În urmă cu o jumătate de oră cînd le văzusem împreună, în cameră, mă gîndisem că, deși se deosebeau în multe privințe, se asemănau prin faptul că-și alegeau singure calea. Dar se mai asemănau și în altă privință. Nu numai Helen își dorea copii ; Margaret era la fel. Odată discutasem despre asta și de atunci, ca și astăzi, devenise reținută. Nu voia ca eu să-mi dau seama cu cîtă nerăbdare aștepta să aibă copii. Dacă m-ar fi lăsat

să-mi dau seama, mi-ar fi pus pe umeri o răspundere și mai mare.

Ascultîndu-le, mă simțeam în mare încurcătură față de Helen, pentru că era convinsă că o voi face fericită pe sora ei.

Cînd se ridică să plece, i-am spus cît de bine mă simțisem în seara aceea. Dar Margaret mă studiase ; după ce o conduse pe sora ei pînă la ușă, se întoarse în salonul gol și mă privi îngrijorată.

— Ce s-a întîmplat ?

Stăteam în picioare. Am luat-o în brațe și am sărutat-o. Pe deasupra capului ei, prin ușile deschise, puteam vedea patul și ferestrele luminate de asfințit. Cu un efort disproporționat de mare, am căutat să-mi scutur greutatea de pe suflet și i-am spus :

— Nu crezi că a sosit timpul să stăm și noi de vorbă ?

— Despre ce ?

— Ar trebui să vorbim despre noi.

Se desprinse din brațele mele și mă privi. Ochii îi străluceau, dar ezită. Spuse :

— Tu nu vrei încă.

Am continuat :

— Nu putem amîna prea mult.

Întrebă pe un ton dintr-odată mai ridicat :

— Ai siguranța că ești pregătit ?

— Ar trebui să discutăm despre căsătorie.

Au trecut cîteva momente pînă a vorbit din nou, deși nu și-a luat ochii de la mine. Atunci expresia feței ei, care fusese gravă și pătrunzătoare, se schimbă brusc ; înfățișarea îi deveni plină de îndrăzneală, care la altă femeie ar fi marcat începutul unei riscante legături de dragoste.

— Nu, spuse ea, te vreau, dar te vreau liber.

Expresia aceasta, pe care o deprinsese de curînd, o folosea ca totul să pară un lucru neînsemnat pentru amîndoi. Dar de fapt mă făcea să înțeleg cît de multe știa. Știa că, deși arătam bine dispus, încă nu mă eliberasem de remușcări sau poate de altceva care nu merita acest nume și care era mai mult o teamă în legătură cu Sheila. Această suferință îmi infiltrase o altă teamă morbidă ; nu o dată Margaret își întorsese capul să-și ascundă lacrimile, pentru că știa că la vederea nefericirii pînă și azi îmi pierdeam complet încrederea în mine.

Accepta acest fapt, după cum accepta şi altceva, deşi îi venea mai greu. Faptul că uneori nu frica mă cuprindea cînd mă gîndeam la Sheila, ci bucuria. Înşelat de memorie, eram transportat în vremurile — a căror durată fusese neglijabilă în istoria căsătoriei noastre — cînd Sheila, mai puţin realistă decît mine, mă luase în lumea ei ireală. Înşelat de amintiri, simţeam uneori această bucurie mirifică, o imagine falsă a trecutului, strălucind deasupra fericirii mele cu Margaret, fericirea devenind astfel apăsătoare.

Ştia toate astea ; dar ceea ce nu ştia era dacă eu începusem să mă eliberez. Eram oare capabil să iau totul de la început, să duc viaţa pe care şi-o dorea ea ? Sau eram un ins care în străfundul inimii îşi construia propria înfrîngere ? Căutînd un răspuns, mă privea cu dragoste, cu tandreţe, dar neîndurătoare faţă de amîndoi.

— Nu te nelinişti, spuse punîndu-şi braţele în jurul gîtului meu, avem destul timp.

Murmură, cu capul pe pieptul meu :

— Nu sînt prea răbdătoare, mă cunoşti acum, nu ? Dar voi deveni.

Îi simţeam părul moale : fereastra se întunecase repede în minutele care trecuseră ; îi eram recunoscător.

XXI

ÎNŢELEGERE ŞI OPACITATE

TOATĂ PRIMĂVARA ŞI VARA, ministrul reuşise să-l mai amîne pe Paul Lufkin. Proiectul de la Barford intrase într-un impas, se părea că nu se va ajunge la nici un rezultat în Anglia şi nu era nimic de lucru pentru industriaşi. Toate acestea erau adevărate şi rezonabile, aşa că Lufkin a trebuit să le accepte ; dar se alertă iarăşi în toamnă, cînd începu să circule un nou zvon. Se spunea că la Barford apăruse o idee nouă, pe care unii, inclusiv Bevill, doreau s-o pună în aplicare.

Ca de obicei, informaţia lui Lufkin era aproape exactă. Nimeni nu ştia dacă vom reuşi să salvăm proiectul de la Barford sau dacă oamenii noştri de ştiinţă vor fi trimişi în America, dar în octombrie discuţiile continuau ; şi pe cînd eram cufundaţi în aceste discuţii, Lufkin nu-l mai

vizită pe ministru, ci, din senin, mă invită pe mine la cină.

Cînd am primit invitaţia, care pica cu o săptămînă înainte de a se lua o hotărîre definitivă în legătură cu proiectul de la Barford, am considerat necesar, ca o prudenţă elementară, să stau de vorbă cu Hector Rose. Astfel, într-o dimineaţă de octombrie, mă aflam pe un scaun în faţa biroului lui. Dincolo de fereastră, cerul se arăta mohorît, bătea vîntul, frunzele toamnei îngălbeneau. Chiar şi după propriul lui standard, Hector Rose era elegant şi tînăr în ziua aceea — poate pentru că veştile de pe front erau bune, după cum în timpul verii, fuseseră zile în care, deşi tenace, rămînea în birou palid şi crispat. Vaza era întotdeauna plină cu flori, indiferent de natura ştirilor ; în dimineaţa aceea îşi oferise un buchet de crizanteme.

— Dragă Eliot, mi se adresă, mă bucur că te văd. Nu cred că am ceva special pentru tine, dar poate ai tu vreo problemă. Mă bucur sincer că am ocazia să mai schimbăm o vorbă.

L-am informat de invitaţia lui Lufkin. Într-o clipă, tonul de conversaţie uşoară dispăru şi mă ascultă cu răceala unui calculator. Nu era nevoie să-i amintesc că pînă nu demult fusesem consilierul lui Lufkin şi nici că Gilbert Cooke fusese angajatul lui. Faptele acestea făceau parte din situaţia creată ; le acorda toată atenţia chiar mai înainte să vorbesc eu, după cum cugeta şi la modul în care Lufkin îl abordase pe ministru.

— Dacă şefii noştri hotărăsc să mergem înainte cu proiectul de la Barford, — Rose vorbea de parcă nişte oameni fără nici o legătură cu el aveau de ales între un costum albastru şi unul maro, deşi era total în favoarea lucrărilor de la Barford şi dacă proiectul supravieţuia, el devenea, după oamenii de ştiinţă, persoana căreia îi revenea cea mai mare responsabilitate, — dacă hotărăsc să continuăm, se înţelege că va trebui să ne gîndim imediat la stabilirea primelor contacte.

— Va trebui să hotărîm, adăugă Rose cu imparţialitate, dacă este bine să-l implicăm şi pe Lufkin. Tu ce părere ai, Eliot ? Crezi c-ar fi bine ?

— Pe cît pot eu să judec, situaţia este destul de încurcată. E limpede că firma lui nu este cea mai nimerită, dar nici nu poate fi scoasă din discuţie.

— Exact, spuse Rose. N-o să fie o problemă uşoară.

— Cred că mulţi vor fi de acord că firma lui nu are resursele tehnice ale celorlalte două. Le-am rostit numele.

— Ce are Lufkin ?

— Mă tem că răspunsul la această întrebare este : pe Lufkin însuşi. E de departe personajul cel mai puternic dintre toţi.

— Un băiat de treabă, se exprima Rose total nepotrivit. Nu se referea la latura morală a personalităţii lui Lufkin şi nici la meritele sale ca asociat ; Rose voia să spună că Lufkin este un pantocrat ca şi el.

Mă privi insistent.

— Dragul meu Eliot, spuse, sînt sigur că nu e nevoie să te sfătuiesc eu, dar dacă ajungi la concluzia că el este omul potrivit pentru noi, n-ai de ce să te simţi stînjenit sau să-ţi faci prea multe scrupule. Faptul că se întîmplă să ştii cîte ceva despre el nu înseamnă deloc că aprecierea ta devine şi mai valoroasă pentru noi. Este foarte important să nu întrecem măsura şi din motive total nejustificate să neglijăm a încredinţa contractul omului potrivit, bineînţeles în cazul în care ajungem la concluzia că el se dovedeşte a fi omul potrivit.

Am fost oarecum surprins. Nimeni nu putea pune la îndoială integritatea lui Hector Rose. Ar fi fost adevărată nerozie să încerci să-l mituieşti ; el avea aceeaşi părere despre mine. Totuşi, mă aşteptam să fie mai minuţios în ceea ce priveşte procedura, să amintească despre necesitatea nu numai de a face dreptate, dar şi de a face să apară [illegible] făcut dreptate. De fapt, pe măsură ce războiul avansa şi statul se implica tot mai mult în probleme de afaceri, funcţionarii civili, ca Rose, deveneau mai [illegible] ; nimic nu-ar mai fi putut realiza dacă ar fi stat mai întîi să se asigure că totul va ieşi imaculat.

În acelaşi fel, cînd l-am întrebat dacă e bine să accept invitaţia lui Lufkin, Rose mi-a răspuns :

— Regula e foarte simplă, draga Eliot, şi rămîne ca fiecare dintre noi s-o aplice pentru el însuşi. Adică, în cazul în care vreo parte interesată îşi manifestă subit dorinţa de a se afla în compania celeilalte, regula este : acţionează exact ca şi cum invitaţia nu ar fi fost făcută în [illegible]. Dacă în mod normal n-ai accepta invitaţia bunului nostru prieten, nu te duce. Dacă ai accepta-o în

mod normal, atunci du-te neapărat, în caz că suporţi. Nu pot să spun că te invidiez, mărturisi Rose, a cărui idee despre o seară petrecută în oraş consta dintr-o masă în doi şi o sticlă de vin roşu la *Athenaeum*.

Cînd m-am dus să-mi petrec seara cu Lufkin, aş fi optat şi eu pentru o masă în doi. Ca şi în trecut, cînd făcusem parte din suita lui, am simţit din nou că indiferenţa manifestă faţă de timp, pe care la oricine altcineva ar fi etichetat-o ca „orientală", mă enerva. În apartamentul său din St. James Court, oaspeţii — nouă la număr, numai bărbaţi — se adunaseră la ora opt, ora la care fusesem invitaţi, şi stăteau în salon, bînd cîte ceva, Lufkin era şi el acolo, vorbea puţin, bea puţin, stătea în picioare ca şi cum ar fi fost pregătit să rămînă aşa ore în şir, bucuros să se ştie înconjurat de oameni, centrul atenţiei.

Apoi, unul din angajaţii săi intră cu o problemă de afaceri şi Lufkin o clarifică pe loc, de faţă cu oaspeţii. Cînd termină de discutat, îl invită şi pe el să rămînă şi făcu semn majordomului, care stătea lîngă masă în cealaltă cameră, să mai pună un tacîm. Pe urmă, ca unul care avea multe alte treburi ce-şi aşteptau rezolvarea, fără agitaţie şi fără grabă, aşa cum proceda în toate acţiunile sale, hotărî să dea un telefon : tot în picioare, vorbi cincisprezece minute cu una din mîinile sale.

Între timp, oaspeţii, majoritatea colegi şi subalterni, stăteau în picioare, continuau să soarbă din pahare şi-şi transmiteau reciproc complimente [illegible] : „Ce implimente lui Lucille", „Ce mai face Brenda ?", „Nu uita să-i transmiţi lui Jacqueline gînduri bune din partea mea". Continuau în acest fel, aşa cum se întîmplă şi pe vremea cînd participam la aceste mese şi oamenii se interesau cu solicitudine de Sheila şi-i transmiteau urări ; nu e-ar fi cunoscut-o, căci, cum ea nu venea la petreceri, s-ar fi putut s-o fi întîlnit vreodată numai cîteva minute, din întîmplare. Dar, conform etichetei, îi reţinuseră numele şi, după aceea, se interesau politicos de ea, cu obişnuinţa cu care spui bună-seara. Fără îndoială că cele mai multe din întrebările pe care în seara aceea soţii şi le adresau între ei atît de sincer şi insistent se refereau la femei pe care vorbitorii abia dacă le cunoşteau.

Era aproape nouă jumătate cînd Lufkin spuse :

— Cred că e timpul să cinăm. Să mergem în sufragerie.

La masa plină de lume, Lufkin nu se așeză la capăt, ci în mijloc, pe o parte, fără să-și dea osteneala să întrețină conversația, aparent ignorînd zgomotul, simțind, totuși, că, așa cum se și cuvenea, petrecerea era reușită. Era mai multă mîncare și băutură decît la mesele obișnuite date în timpul războiului ; în zgomotul și rîsetele puternice, bărbătești, m-am gîndit cît de reținuți erau totuși unii față de alții. Păreri ortodoxe, glume cunoscute, cîteva coate date unul altuia erau suficiente ca să mențină buna dispoziție ; toată seara n-auzisem nici o părere personală. Eram neliniștit și doream să mă strecor afară, nu numai ca să evit discuția cu Lufkin, ci pur și simplu ca să fiu liber.

Zidurile parcă mă apăsau, vocile mă asurzeau : și dominat de claustrofobie tînjeam să fiu singur cu Margaret, în camera ei. Într-un fel de visare entuziastă, așteptam cu nerăbdare să ne căsătorim. În mijlocul acestui vacarm masculin îmi recăpătam încrederea în mine. Îmi spuneam, așa cum te destăinuiești deschis, cu optimism și nesinceritate unei cunoștințe de pe vapor, că era natural să am atît de puțină încredere într-o a doua căsătorie, cînd prima fusese atît de groaznică.

Dacă ar fi fost povestea altcuiva, n-aș fi fost atît de încrezător în șansa vieții. Gîndindu-mă la mine eram la fel de încrezător ca oricare. Stînd la această masă, răspunzînd politicos, mecanic, la monologul unui străin, am simțit că reținerea mea față de Margaret dispăruse.

Cînd unul din oaspeții lui Lufkin spuse primul noapte bună, am încercat să plec cu el. Dar Lufkin mă opri :

— N-am avut timp să schimb nici o vorbă cu tine, Eliot. Nu pleca încă.

Asistența se pricepea să interpreteze comanda șefului. Într-un sfert de oră, cu mulțumiri și complimente soților, apartamentul s-a golit și am rămas singuri. Lufkin, care nu se mișcase din scaun cît timp ceilalți își luau rămas bun, mă invită :

— Ia-ți ceva de băut și stai jos lîngă mine.

I-am spus că băusem destul. În ce-l privea, bea întotdeauna cu măsură, deși rezista mai mult decît te-ai fi așteptat de la un om atît de solicitat și care nu se cruța. M-am așezat pe un scaun la dreapta lui și se întoarse spre mine încercînd să-mi zîmbească. Nu fuseserm niciodată prea intimi, dar exista un fel de simpatie între noi. Ca de obicei, trecu direct la obiectul discuției ; eu am făcut

cîteva observații în legătură cu războiul, în legătură cu firma, la care îmi replică prin da și nu. Apoi abordă problema direct :

— Ca să fiu sincer, nu-mi place modul în care se conduce proiectul de la Barford.

O spuse liniștit și sec, cu o notă acuzatoare, care la el era a doua natură.

— Îmi pare rău.

— N-are rost să-ți pară rău, conchise el. Problema este că trebuie să îndreptăm lucrurile.

— Mă aflu într-o situație oarecum dezavantajată, am căutat să mă justific, neputînd să spun prea multe.

— Poți să spui atît cît este necesar.

L-am întrebat direct :

— Ce știți exact ?

— Am auzit, răspunse Lufkin, pe un ton cît se poate de neutru, ca și cum ar fi făcut o remarcă întîmplătoare, că voi vă pierdeți vremea și o pierdeți și pe a celorlalți, discutînd dacă să încetați sau nu lucrările.

— Sper că pînă la urmă să se hotărască continuarea lor, am zis tatonînd terenul. Dar nu pot fi sigur.

— În acest caz, nu prea ești la curent, spuse Lufkin zîmbind cu răceală. *Bineînțeles* că vor continua lucrările.

— Ce vă face să afirmați asta ?

O clipă l-am suspectat că deține informații secrete, dar îmi răspunse :

— Nimeni nu pune definitiv capăt unui proiect. Guvernele nu pot s-o facă ; e una din lipsurile lor. Continuă : Nu, e mai mult ca sigur că-l vor menține. Dar nu vor investi suficient, tot timpul dînd cu o mînă ca să ia cu cealaltă. Ceea ce după mine e cea mai proastă soluție posibilă.

— S-ar putea să aveți dreptate.

— Am mai avut dreptate și cu alte ocazii. Așa că nu voi avea prea mare satisfacție.

În negocierile sale, Lufkin se folosea deseori de tăceri încărcate de sens și o astfel de tăcere se lăsă și acum. Dar în seara aceea m-am decis tactic să n-o întrerup ; eram gata să nu scot o vorbă pînă nu va interveni el. După un timp, continuă :

— Putem presupune că-și vor subaprecia în mod nepermis responsabilitățile și dacă nu intervine cineva vor strica totul. De fapt, trebuie să-i ferim de propriile lor greșeli.

Deodată, ochii săi, cu o privire atît de tristă şi pierdută, înfundaţi în capul lui cu linia craniului bine conturată, se uitară drept într-ai mei şi i-am simţit voinţa puternică, pentru că era canalizată spre acest mic obiectiv, pentru că natura sa era nedivizată, toată dintr-o singură bucată.

— Am nevoie de ajutorul tău, spuse.

Din nou n-am zis nimic.

— Înţeleg că hotărîrile cu privire la acest proiect şi cine se va ocupa de fabricare vor fi discutate la diverse nivele.

Cu obişnuitul său realism şi cu precizia sa caracteristică, Lufkin studiase îndeaproape felul în care lucr guvernul ; de ani de zile învăţase că nu avea nici un ros să ai acces la miniştri dacă nu cîştigi şi încrederea unor Hector Rose şi a adjuncţilor lor.

— Nu sînt pregătit să mă retrag fără să încerc măcar Nu mă gîndesc la propriul meu interes. E oricum un ri minor şi în ceea ce priveşte firma se vor găsi întotdeauna bani pentru o afacere bună. În ceea ce mă priveşte pe mine personal, nu văd cum aş putea fi mai bogat decî sînt, aşa că oricum ar fi nu asta e important. Dar trebuie să intru în această afacere pentru că este domeniul în care pot efectiv să aduc o contribuţie. De aceea am nevoie de ajutorul tău.

Suna teribil de ipocrit, dar Lufkin se purta exact cum se purtase şi cu Bevill în ziua de Anul nou, fără nici ce mai mică schimbare, la fel de echilibrat şi sigur de propriile sale motive, deşi se adresa unui alt interlocutor Suna teribil de ipocrit, dar Lufkin credea sincer fiecare cuvînt rostit şi în aceasta consta una din puterile sale

Cît despre mine, simţeam că o parte din mine, partea spontană, rămasă încă din tinereţe, care simpatiza cu el, era gata să spună da. Chiar şi acum exista această tentaţie, o tentaţie pe care Lufkin n-o bănuise niciodată. Dar, încă din tinereţe, am fost nevoit să învăţ cum să-mi înfrînez o asemenea pornire în situaţii ca acestea. Tocmai pentru că trebuia să fiu precaut cu răspunsul, înclinat cum mă ştiam să satisfac plăcerea celuilalt şi să spun da în loc de nu, mă specializasem să nu las să-mi scape nimic prin care să mă angajez în vreun fel ; într-o manieră diferită de cea a lui Lufkin şi din motive total opuse, mă pricepeam la acest joc la fel de bine ca el.

În seara aceea, încă nu hotărîsem dacă trebuia să-mi folosesc influenţa, atît cît aveam, în favoarea sau împotriva lui.

— Chiar acum nu prea pot face mare lucru. Şi chiar dacă aş încerca, n-ar fi prea înţelept.

— Nu sînt sigur ca te înţeleg.

— Am lucrat cu dumneavoastră, i-am spus, şi unii îşi vor aminti acest lucru la momentul cel mai puţin potrivit. Puteţi ghici repercusiunile în cazul în care îmi depăşesc atribuţiile.

— Ce-ai zice dacă aş califica asta drept laşitate ?

— Nu cred că e vorba de aşa ceva, i-am replicat.

Pentru scopurile lui personale era un bun judecător al oamenilor şi un şi mai bun judecător al situaţiilor. A înţeles că pentru moment nu putea merge mai departe şi fără să fie mai puţin amabil ca de obicei a trecut la o discuţie pe teme generale.

— Ce să fac cînd mă voi retrage din afaceri ?

Nu mă invita să-mi dau părerea ; planurile sale erau la fel de precise ca cele pe care le trimitea directorilor săi comerciali ; deşi nu avea decît patruzeci şi opt de ani, erau planuri aşa cum şi le fac oamenii dinamici cînd uneori simt că tot ceea ce realizaseră prin activitatea lor intensă era să se închidă între pereţii unei închisori clădite de ei înşişi. În realitate, Lufkin era fericit că este activ şi nu se aştepta cu adevărat să-şi pună vreodată planurile de retragere în aplicare. Totuşi, făcîndu-le, avea senzaţia că-şi deschide o poartă.

Cînd am auzit ce proiecte avea, m-am gîndit din nou că era mai ciudat decît ţi-ai fi putut imagina : nu pomeni niciodată despre soţia sau familia sa : deşi nu circula nici un zvon şi el se ducea în fiecare sfîrşit de săptămînă la casa lui de la ţară, proiectele şi le făcuse ca şi cum ar fi fost văduv.

— Îmi voi lua un apartament în Monaco, anunţă brusc. Nu oriunde în principat, ci în vechiul oraş. Nu e uşor pentru un străin să obţină o locuinţă acolo, dar am început unele demersuri.

Era curios să auzi aşa ceva, în plin război.

— Şi ce-o să faceţi acolo ? întrebai cu intrînd în joc.

— Voi coborî spre mare, apoi voi urca la Cazino în fiecare zi şi de acolo înapoi, spuse. În felul ăsta voi face o plimbare de circa cinci kilometri în fiecare zi ; un exer-

cîțiu suficient. Nici un om de cincizeci de ani sau peste nu are nevoie de mai mult.

— Și în restul timpului ?

— Am să joc cinci ore pe zi sau pînă îmi voi cîștiga cheltuielile de fiecare zi.

— N-o să vă plictisiți ?

— Niciodată, mă încredință Lufkin.

Continuă sumbru și nu prea clar :

— E un loc frumos. N-am să vreau să mă mut ; aș putea să și mor acolo. În care caz mă vor putea îngropa în cimitirul protestant. Ar fi un loc frumos pentru un mormînt. Deodată, pe față îi apăru un zîmbet timid și romantic. Pe neașteptate, ca și cînd ar fi fost supărat pe mine, reveni la probleme de afaceri.

— Îmi pare rău, spuse ca și cînd ar fi fost o chestiune marginală, că ești prea circumspect în legătură cu proiectul de la Barford. Ți-e teamă. Nu mă așteptam să fii așa fricos.

Îmi propusesem să nu mă las nici atras, nici provocat. În loc să-i răspund, i-am spus, ceea ce știa deja, că pentru cele mai multe hotărîri Hector Rose era omul cel mai influențat și după el cîțiva din tehnicienii de la Barford. Dacă se încredința lucrarea unei firme, firma lui Lufkin, de pildă, tehnicienii ei vor trebui să fie aprobați de cei de la Barford. Lufkin dădu din cap : era un lucru evident, dar care merita să fie luat în seamă. Apoi spuse pe un ton rece, dar plin de solicitudine :

— Ce planuri au în ce privește viitorul dumitale ?

I-am răspuns că pur și simplu nu știam.

— Am auzit că ești foarte apreciat în serviciu, dar cred că nu intenționezi să rămîi acolo, n-ar avea nici un sens.

Am repetat că era prea devreme să iau o hotărîre.

— Desigur, spuse Lufkin, mă simt oarecum îndreptățit să mă aștept că ai să te întorci la mine.

— N-am uitat, i-am spus.

— Nu-mi dau seama de tot ce-ți dorești dumneata, spuse Lufkin, dar eu sînt în măsură să-ți ofer măcar o parte.

Uitîndu-mă la el, nu-mi dădeam seama dacă era vorba de amabilitatea sa aspră sau de un calcul greșit.

XXII

SE MENȚIONEAZĂ NUMELE UNUI BĂRBAT

M-AM TREZIT ȘI AM CLIPIT DIN ochi din cauza luminii, deși era lumina slabă a unei după-amiezi de iarnă. Lîngă pat, Margaret, zîmbind, veghease lîngă mine ca o mamă.

— Mai dormi puțin, îmi spuse.

Era sîmbătă după-amiază, sfîrșitul unei săptămîni foarte pline ; în ziua dinainte se hotărîse soarta proiectului de la Barford și, așa cum prezisese Lufkin, victoria fusese de partea noastră. Pe cînd stăteam lungit, moțăind în patul lui Margaret, mă gîndeam că în curînd va trebui să avem cu Lufkin o întîlnire oficială.

— Mai dormi puțin, repetă dînsa.

I-am răspuns că ar trebui să mă scol.

— Nu-i nevoie.

Își trăsese un fotoliu lîngă pat și se instalase acolo îmbrăcată în halat. Mîngîindu-mă pe frunte, zise :

— Nu-i un mod de viață prea rațional, așa-i ?

Nu era un reproș, deși în după-amiaza aceea eram extenuat după ședințele din timpul săptămînii, care durau seară pînă noaptea tîrziu ; masa cu Lufkin, masa cu ministrul. Se prefăcea că mă ceartă, dar surîsul ei era indulgent, matern. Pentru ea era o plăcere să se îngrijească de cineva ; atît de mare era această plăcere, că aproape-i era jenă și, încercînd s-o minimalizeze, vorbea despre ea ca despre un viciu. Cînd eram obosit de nu mă mai puteam ține pe picioare, încleștarea voințelor noastre era lăsată deoparte și mă înconjura cu dragoste. Deseori, eu, care fugisem de dragostea protectoare a mamei mele, și de cînd mă știam nu fusesem ocrotit de nimeni în felul acesta, eram surprins s-o văd comportîndu-se astfel.

Și, totuși, în după-amiaza aceea, urmărind-o cu ochi somnoroși, gata să se închidă din nou, lăsînd-o să-mi acopere umerii cu pătura, mă simțeam fericit ; atît de fericit, încît mă gîndeam la ea așa cum mă gîndisem și pe cînd mă aflam la Lufkin, în absența ei. O clipă, lucru rar la mine, imaginația și realitatea s-au împletit. Așa trebuia să continue toată viața, m-am gîndit, poate că acum era momentul s-o conving să ne căsătorim.

Se uita spre mine şi părea plină de dragoste, maliţioasă, stăpînă pe ea.

Nu, am gîndit, nu voi întrerupe această stare paradisiacă ; s-o mai prelungesc puţin ; n-avea importanţă dacă mai amînam pînă mai tîrziu, spre seară, sau pînă săptămîna viitoare, atîta vreme cît aveam convingerea că vom fi fericiţi.

Aşa că nu i-am mai spus nimic. În schimb, amorţit după somn, cuprins de oboseală, am început să pălăvrăgesc despre persoane pe care le cunoşteam amîndoi. Atingîndu-mi obrazul cu degetele, intră alături de mine într-una din acele conspiraţii ale blîndeţii pe care le împărtăşeam cînd eram liniştiţi, ca şi cînd din gratitudine pentru situaţia noastră trebuia să facem planuri cum să-i aducem şi pe alţii să simtă la fel. Puteam face ceva pentru Helen ? Nu-i puteam găsi pe cineva lui Gilbert Cooke ? Reluam vechi discuţii în legătură cu tipul de femeie care i s-ar potrivi, cînd, amintindu-mi brusc un alt aspect al convorbirii mele cu Lufkin, i-am dezvăluit că s-ar putea ca în curînd Gilbert să aibă alt soi de probleme de rezolvat.

I-am explicat că el, ca şi mine, vom lua parte la negocierile cu privire la firma cu care urma să încheiem contractul iar acum că se hotărîse continuarea proiectului, aceasta înceta să mai fie o controversată problemă pentru un viitor îndepărtat, ci ceva ce urma să fie decis în cel mult o lună. Şi aşa cum Lufkin era prea competent să treacă cu vederea rolul meu în negocieri, tot aşa ştia şi de Gilbert ; avea un rol mic, dar în nici un caz neglijabil. Iar după război, Gilbert va dori cu siguranţă să se întoarcă la firma lui Lufkin : va fi oare acceptat dacă va acţiona acum împotriva intereselor lui Lufkin ?

I-am povestit lui Margaret cum la sfîrşitul tête-à-tête-ului, cînd eram amîndoi obosiţi şi uşor ameţiţi de băutură, Lufkin începuse să mă interogheze despre viitorul meu şi încă nu eram sigur dacă fusese sau nu o ameninţare. S-ar putea foarte bine ca Gilbert să se simtă înclinat să fie mai grijuliu.

Margaret zîmbi, puţin absentă, puţin stînjenită, şi schimbă subiectul, începînd să vorbească despre un bărbat pe care-l întîlnise de curînd şi al cărui nume nu-l auzisem. Era doctor de copii, spunea ea, şi n-avea cuvinte să spună cît de mult ar fi dorit ca şi eu să am o viaţă ca a

lui. Lumea oficială, coridoarele puterii, dilemele conştiinţei şi ale egoismului — toate îi displăceau. Indiferent dacă o credeam mărginită, ea era convinsă că aş fi putut fi un om mult mai bun şi mai fericit fără toate acestea. Aşa încît, cu oarecare insistenţă, menţionă activitatea din spital a acestei noi cunoştinţe. Îl chema Geoffrey Hollis ; considera şi dînsa că părea ciudat ca un om atît de tînăr să se dedice copiilor. Era total diferit de Gilbert, afară doar că şi el era celibatar şi timid.

— Alt candidat pentru o fată bună, spuse.

— Ce fel de om e ?

— Nu prea-i genul tău, răspunse zîmbind.

Cu ani în urmă, de fiecare dată cînd Sheila menţiona în discuţia noastră numele vreunui bărbat, deveneam gelos. O făcea într-adins, căci în anii dinaintea căsătoriei noastre o iubisem fără ca ea să mă iubească ; fusese neîndurătoare, inocentă şi crudă. Ce se întîmplase atunci între noi mă vindecase de gelozie şi cu Margaret, deşi uneori mă studiam, ajunsesem aproape imun.

Cu toate acestea, rădăcinile obişnuinţei erau adînci. Auzind despre Hollis deşi figura ei nu-mi ascundea nimic, îmi părea rău că n-o cerusem în căsătorie cu o jumătate de oră mai înainte, cînd încă nu simţeam aceste vestigii ale unei strîngeri de inimă, cînd nu apăruse din nou tentaţia, izvorîtă din vechi suferinţe şi dintr-o slăbiciune cu care mă născusem, de a mă ascunde în spatele pasivităţii şi a ironiei.

O priveam aşa cum şedea lîngă pat în lumina rece cu tonuri maronii. Încet, în timp ce mă studia cu privirea, buzele i s-au subţiat şi, pe nesimţite, i-a dispărut zîmbetul acela de fată iubitoare, zîmbetul de mamă. Peste noi se aşternu — şi într-o clipă se întinse peste liniştea şi fericirea din după-amiaza aceea — un sentiment de neînţelegere, de nedreptate, de distanţă infinită, de prejudiciu.

După un timp, spuse pe acelaşi ton grav :

— E în regulă.

— Da, răspunsei eu.

Îmi zîmbi din nou şi lăsînd de o parte dilema lui Gilbert, se interesă ce aveam să fac în problema Lufkin şi ce interes prezenta pentru mine. Nu mă mai presase niciodată să spun ce aveam de gînd să fac după război. Puteam s-o rup cu trecutul, mi se deschideau diverse posi-

bilităţi să-mi cîştig existenţa şi ea se mulţumise numai cu atît ; dar acum, în penumbră, luîndu-mi mîinile între-ale ei, dorea să-i vorbesc despre planurile mele.

XXIII

GIGANTIC

MINISTRUL ÎŞI CAM PIERDEA răbdarea cu mine cînd apărea o problemă ce trebuia s-o rezolve, dar pe care el voia s-o ignore în continuare. Rămînea la fel de prietenos şi sincer, dar cînd a trebuit să-i amintesc de contractul privitor la proiectul Barford ce trebuia pus în discuţie în cel mult două săptămîni, că două firme dintre cele mai mari în afară de firma Lufkin, ne presau să le dăm un răspuns, Bevill mă privi de parcă făcusem o remarcă de prost gust.

— Toate la vremea lor, spuse el misterios, ca şi cum maxima ar fi rodul a cincizeci de ani de înţelepciune politică, cu atît mai misterios, cu cît în următoarele două săptămîni nu avea nimic altceva de făcut.

De fapt, nu-i făcea deloc plăcere că era nevoit să dezamăgească vreo două-trei persoane influente. Nici chiar cei ca mine, care-l îndrăgeau pe bătrîn, nu puteau pretinde că cea mai de seamă virtute a sa era curajul politic. Spre surprinderea celor mai mulţi, dovedise ceva îndrăzneală în lupta pentru continuarea proiectului de la Barford ; înfruntase, efectiv, oameni cu alte opinii din consiliul de miniştri şi reuşise să obţină ceea ce voia şi să-şi păstreze şi postul. Acum, cînd toate acestea trecuseră, considera nedrept să fie silit să ducă noi discuţii controversate, să fie silit a-şi spori numărul duşmanilor. Duşmani — bătrînul Bevill ura pînă şi cuvîntul. Dorea să poată încredinţa contractul tuturor celor care-l rîvneau.

Între timp, Sir Hector Rose îşi forma propria sa părere. Dosarul secret al proiectului Barford sosi la mine, cu rugămintea lui Rose de a-mi exprima punctul de vedere în privinţa contractului.

N-am stat prea mult pe gînduri. Am vorbit cu Gilbert, care deţinea informaţii mai recente decît mine despre firma Lufkin, mă depăşea în insistenţe şi îmi împărtăşea ideile. Era o ocazie, am hotărît fără să mă neliniş-

tesc, să fiu precaut atît în interesul meu personal, cît şi al serviciului.

Aşa că, în cele din urmă, nu am dat un răspuns echivoc, ci am scris că nu era cazul să ne asumăm riscuri ; proiectul nu necesita flerul unui mare industriaş ca Lufkin, ci sute de ingineri chimişti competenţi, în care marile firme chimice îl depăşeau ; în această situaţie trebuia exclus de pe listă.

Bănuiam că Rose ajunsese deja la o concluzie similară. Nu m-am ales decît cu mulţumiri exagerate la telefon şi cu invitaţia să viu personal şi să-l aduc şi pe Cooke la ceea ce numea el „o conversaţie cu Lufkin şi oamenii săi veseli".

„Conversaţia" a avut loc într-o dimineaţă geroasă de decembrie, într-una din sălile mari din spatele biroului nostru, cu ferestrele dînd spre cazarma regimentului de cavalerie de gardă, de unde se vedea pînă la clădirea Amiralităţii ; dar la data aceea majoritatea geamurilor fuseseră sparte în urma exploziilor şi ferestrele fuseseră acoperite cu placaj, aşa că în cameră nu prea intra lumina, ci numai aerul îngheţat. Candelabrul strălucea peste scaunele prăfuite ; prin singura fereastră întreagă se vedea cerul de un albastru glacial ; camera era atît de rece încît Gilbert Cooke, nu îndeajuns de copleşit încît să-ţi uite de propriul său confort, se întoarse să-şi ia paltonul.

Lufkin venise cu o suită de şase persoane, majoritatea dintre tehnicienii săi de frunte ; Rose avea numai cinci persoane, dintre care un secretar, eu şi Cooke din departament, şi doi oameni de ştiinţă de la Barford. Ministrul se aşezase între cele două grupuri, cu picioarele încolăcite unul în jurul celuilalt, aşa fel că nu atingea podeaua ; întorcîndu-se spre dreapta, unde şedea Lufkin, începu un discurs de alambicată cordialitate. „Este întotdeauna o plăcere ; de fapt, uneori este singura plăcere a ceea ce se numeşte cabinet, spuse el, să poţi sta în jurul unei mese împreună cu colegii noştri din industrie. Sînteţi cei care livraţi marfa şi recunoaştem pe cel ce se înhăma de bunăvoie la caleaşca noastră ; cînd îl întîlnim ştim cu toţii cum să ne purtăm cu el. Ministrul continuă vesel, chiar dacă era puţin cam confuz ; nu fusese niciodată un bun vorbitor, se pricepea mai bine la convorbiri particulare, dar gusta propriul său discurs şi nu-i păsa dacă suna ca şi cînd capul i-ar fi fost plin cu cîlţi. Se referi

în treacăt la „un anumit proiect despre care cu cît vorbim mai puțin, cu atît mai bine", dar recunoscu că era vorba despre o treabă de tehnologie. Credea și spera că domnul Lufkin va fi de acord cu el, că nu putea să rezulte de cît un lucru bun din această întîlnire în jurul mesei, la care aveau să-și spună cu toții părerea.

Apoi spuse afabil, cu zîmbetul său de bătrînel inocent:

— Dar acum va trebui să spun ceva care mă necăjește, deși nu cred că va îngrijora pe altcineva.

— Domnule ministru ? spuse Lufkin.

— Mi-e teamă că trebuie să vă părăsesc, spuse Bevill. Știți, avem fiecare șefii noștri. Se adresă funcționarilor lui Lufkin. Dumneavoastră îl aveți pe prietenul meu Lufkin și sînt sigur că este un șef plin de energie. Eu îl am pe al meu și el are nevoie de mine în chiar dimineața aceasta, cînd așteptam cu nerăbdare o discuție folositoare și cu adevărat prietenească. Se ridică, îi strînse mîna lui Lufkin, spunînd că nu-i vor simți lipsa fiind în compania prietenului și colegului său Hector Rose, vorbi simplu exprimîndu-și regretul că era nevoit să plece, dar hotărî să nu mai rămînă în cameră nici cinci minute. Sprinten și vioi, dădu mîna cu toți cei de față și se îndepărtă de-a lungul coridorului rece, vocea-i ajungînd la noi ca un ecou „La revedere tuturor, la revedere tuturor !"

Rose se mișcă în scaun.

— Cred că partea protocolară poate fi considerată îndeplinită în mod impecabil, spuse el. Poate că vom putea trece la treabă dacă voi încerca să limpezesc lucrurile. Odată în viața lui nu mai folosea politețea alambicată. Eram sigur că numai cu cîteva minute înainte de întîlnire aflase de intenția ministrului de a se eschiva. Dar expunerea lui era la fel de lucidă și clară ca de obicei și nimeni nu și-ar fi putut da seama dacă avea să ia o hotărîre în favoarea sau împotriva lui Lufkin. Nu era decît o singură lucrare care trebuia executată, a spus el ; nu se puteau spune prea multe, dar, pentru a face posibil un schimb de opinii cît de cît rațional, își asuma personal răspunderea de a da tehnicienilor lui Lufkin un minimum de informații. Lucrarea nu va aduce un cîștig financiar ; guvernul va plăti ca pentru un contract obișnuit. În plus, după părerea celor mai buni experți, această metodă nu era considerată ca fiind economic viabilă în timp de pace.

— Astfel că celui căruia îi vom încredința lucrarea nu poate spune că-i oferim ceea ce se cheamă un beneficiu.

— Este o datorie, spuse Lufkin, cu un ton ce suna ipocrit, deși credea sincer ce spunea. Iată de ce sînt gata să accept.

— Ați putea executa lucrarea cu resursele de care dispuneți în prezent ?

— Da, aș putea, răspunse Lufkin.

Cînd vorbea nonșalant, dar cu încredere și aplomb, oamenii nu puteau să nu-i simtă puterea, nu numai puterea poziției, ci și a naturii sale.

Un timp părțile și-au adresat întrebări, mai ales de natură tehnică : în cît timp se putea construi o uzină în Canada, cît de pură trebuia să fie apa grea, care era producția maximă. Ascultîndu-i mă gîndeam că există o ciudată diferență între funcționarii de stat și oamenii de afaceri. Oamenii lui Lufkin îl tratau cu o deferență extremă, aproape feudală ; nu puneau întrebări pe cont propriu ; toate comentariile îi erau adresate lui. În timp ce funcționarii de stat, în totală contradicție cu imaginea stereotipă pe care ceilalți o au despre ei, vorbeau cu cerul democratic că fiecare e îndreptățit la părerea sa și că opinia oricăruia dintre ei era la fel de valoroasă ca a lui Sir Hector Rose.

Lucrul era valabil chiar și pentru John Jones. Jones era trecut de cincizeci de ani, tocmai fusese numit secretar și n-avea nici o șansă să meargă mai departe. Pe bună dreptate mă întrebam cum de ajunsese și aici. Avea o figură pămîntie, trandafirie, aerul cuiva gata să se elibereze de toate constrîngerile și subterfugiile, gata să vorbească deschis, din suflet. Dar cînd vorbea, de obicei o făcea ca să-și laude vreun superior.

Totuși, chiar și el își menținea măcar o notă de independență și, ca mulți alții din departament, i se adresa lui Rose, omul cel mai puțin entuziast, pe numele mic lucru care nu numai că ar fi fost considerat nepotrivit, ci pur și simplu de neconceput pentru subordonații lui Lufkin în raporturile cu șeful lor.

Stînd lîngă mine, rezemat de spătarul scaunului dar cu bărbia lăsată în piept, Gilbert Cooke făcea un zgomot ca și cum ar fi bufnit sau ar fi mormăit ceva pentru sine. Pe măsură ce discuția continua, bufnea și mai impacientat, nu se mai rezema de spătar, ca și cum ar fi fost la bar

la White's și se aplecă peste masa de ședințe, un spate lat umplînd haina sa din stofă de lama.

— Ați spus un lucru pe care nu-l înțeleg, i se adresă el deodată, peste umăr, lui Lufkin.

— Ce nu înțelegi ? Lufkin, ridică din sprîncene.

— Ați spus că puteți efectua lucrarea cu resursele dumneavoastră.

— Așa e.

— Nu puteți, dacă prin resurse înțelegeți și oameni, ceea ce este indispensabil.

— Prostii. Lufkin ridică din umeri și i se adresă lui Rose, dar Gilbert îl întrerupse :

— Nicidecum. Pentru cea mai importantă parte a acestei lucrări nu aveți decît trei grupuri de oameni pe care-i puteți folosi, cei de la... și cei de la... Repede, Gilbert începu să menționeze nume care multora din cei prezenți nu le spuneau nimic. Continuă :

— N-aveți altă alternativă. Dacă vreți să nu ratați lucrarea, va trebui să transferați optzeci la sută din oameni. Asta înseamnă să-i luați de la lucrările dumneavoastră prioritare, fapt pentru care alte departamente nu ne vor binecuvînta și veți da fuga la noi să cereți înlocuitori, pe care noi va trebui să-i luăm de la alte firme. Orice am face, e clar că se va produce o perturbare prea mare și n-are nici un sens.

Lufkin se uită la omul mai tînăr cu un rictus sarcastic, disprețuitor. Se cunoșteau bine unul pe celălalt : în treacăt fie spus descori mă uimise faptul că erau atît de intimi. În cîteva minute amîndoi se înfuriaseră, Lufkin cu sînge rece, Gilbert înfierbîntat.

— Vorbești despre lucruri pe care nu le cunoști, spuse Lufkin.

Furios, Gilbert răspunse :

— Le cunosc la fel de bine ca dumneavoastră. Apoi, îndîrjit la culme, făcu o greșeală de tact ; și ca să dovedească că își amintea tot ce știuse despre firmă în urmă cu patru ani, insistă menționînd și mai multe nume.

Revenindu-și, pe un ton iritat, dar reținut, Lufkin i se adresă lui Rose :

— Nu văd în ce măsură aceste detalii ne pot fi de folos

— Poate că ne putem opri aici Cooke, nu crezi ? spuse Rose politicos, vexat, pe un ton hotărît.

Ca și cum ar fi îndepărtat incidentul, Lufkin remarcă :

— Înțeleg că în ceea ce privește personalul, tot ce doriți este o asigurare din partea mea că am suficienți oameni pentru executarea lucrării. Ei bine, o aveți.

Rose întrebă domol :

— Fără să ne cereți oameni, nici acum, nici mai tîrziu ?

Figura lui Lufkin rămase impasibilă :

— În limitele rezonabilului, fără.

— Ce înseamnă rezonabil ? O clipă vocea lui Rose sună la fel de strident ca a celorlalți.

— Nu pot să mă oblig pe timp nelimitat, spuse Lufkin calm și apăsat. Nimeni în situația mea nu cred c-ar putea.

— Se înțelege de la sine și vă sînt foarte, foarte recunoscător pentru această afirmație, spuse Rose revenind la tonul său politicos. Cu aceeași politețe, Rose conduse discuția în continuare. Dimineața trecea, în cameră se făcea din ce în ce mai frig, de cîteva ori oamenii au fost nevoiți să bată din picioare ca să se dezmorțească. Rose voia să discute fiecare argument, chiar dacă hotărîrea sa fusese luată de la bun început. Trecuse de mult de ora unu cînd se întoarse spre Lufkin :

— Nu știu care este părerea dumneavoastră, dar mie mi se pare că asta ar fi cam tot ce putem face azi.

— Trebuie să recunoaștem că am făcut totuși un progres, spuse John Jones.

— Cînd ne întîlnim din nou ? întrebă Lufkin.

Voi raporta, evident, discuția noastră de astăzi șefului meu. Rose pronunță cuvîntul cu obișnuita umbră de ironie ; dar nu era omul care să fugă de răspundere. Spre deosebire de ministru, nu se ferea să-ți dea o veste proastă. De fapt, cu obișnuitele arabescuri, o făcu oarecum tăios :

— Sînt sigur că va dori să discute problema cu dumneavoastră mai în amănunt. Poate că dumneavoastră și cu el, și cred că ar fi bine să fiu și eu de față, am putea avea o nouă întîlnire înainte de sfîrșitul săptămînii. Nu pot să anticipez rezultatul la care se va ajunge, calea cea mai bună pentru noi toți, dar personal cred c-ar fi posibil — bineînțeles că acum de fapt gîndesc cu glas tare — că s-ar putea să considerăm că cerîndu-vă deja atît de mult, n-ar fi corect față de dumneavoastră, cel puțin pentru moment, să vă cerem să vă extindeți activitatea

într-un domeniu dificil și neprofitabil. S-ar putea să facem sugestia ca remarcabilele dumneavoastră servicii să fie ținute în rezervă, ca să putem apela la ele ceva mai tîrziu.

M-am întrebat dacă Lufkin își dădea sema că asta era sfîrșitul. Uneori realismul lui era absolut : dar, asemenea altor oameni de acțiune, părea să aibă darul de a-l lăsa să se manifeste după plac. Astfel, putea continua să spere și să lupte multă vreme după ce o problemă era deja hotărîtă ; și apoi te uimea remarcînd că renunțase la respectiva tranzacție cu cîteva zile înainte. Acum, vorbea cu Rose cu încrederea și autoritatea unuia care, la întreruperea negocierilor presupunea că, dacă va conduce bine lucrurile, va reuși să obțină ceea ce voia.

În aceeași seară Gilbert intră în biroul meu. Era ora cînd răsfoiam corespondența sosită, încercînd să văd ce mai puteam rezolva înainte de plecare. În urmă cu un an, la această oră el, cu mine și cu Margaret obișnuiam să ieșim împreună. Pe atunci intra în biroul meu și mă aștepta să termin.

De luni de zile n-o mai făcuse. Deseori, cînd luam dejunul cu el sau cînd ne plimbam prin parc după aceea, îmi mai punea cîte o întrebare despre mine și Margaret, prinzîndu-mă în capcană, și eram nevoit fie să mint, fie să mărturisesc ; o știa pe ea, îi cunoștea familia, prietenii, nu putea fi un secret pentru el că Margaret și cu mine ne petreceam multe seri împreună, dar, luînd toate acestea drept bune, îi răspundeam ca și cînd n-ar fi nimic interesant de comentat.

Zărindu-i silueta acolo, în sfera conului de lumină ce cădea de la lampa de pe birou, am avut un sentiment de caldă prietenie pentru el.

— Ei bine, i-am spus, n-am fi cîștigat fără tine.

— Nu cred că a acordat cineva prea multă atenție spuselor mele, răspunse Gilbert. Suna cumva între ironie și timiditate ; avea aerul cuiva care așteaptă să fie lăudat pentru un giumbușluc de salon. De fapt era sincer. Lui Gilbert îi venea greu să creadă că oamenii îi acordau atenție.

Apoi emise rîsul acela răgușit, ca un nechezat, pe care-l auzi deseori la oamenii activi, puternici și bine clădiți

— Al naibii să fiu dacă nu mi-a făcut plăcere, exclamă el.

— Ce anume ?

— M-a distrat să pun bețe în roate !

— Tu ai făcut totul.

— Nu, eu am contribuit numai cu partea comică.

Nu-și dădea seama că îndrăzneala lui era de mare ajutor oamenilor mai precauți. Voiam să-l asigur, să-i spun cît de mult îi admiram comportarea. Așa că anunțîndu-l că întîmplător în seara aceea urma să ies împreună cu Margaret l-am întrebat dacă i-ar face plăcere să vină și el.

— Aș fi încîntat, răspunse Gilbert.

Stînd între noi doi la restaurant, nu-și ascundea încîntarea. Deși era un tip atît de solid, părea că se ascunde între noi, iscodind cu ochii lui mici și ageri fiecare privire pe care o schimbam. Îi plăcea atît de mult să mănînce, încît își ridica automat nivelul de viață căci oamenii aveau pe undeva impresia că-i datorau lui un lux la care ei personal nici nu aspirau ; și în seara aceea, în plin război, am reușit să-i fac cinste cu o sticlă de vin bun. Afară era ger dar de mult nu mai fuseseră raiduri de noapte ; Londra traversa o perioadă de acalmie în ceea ce privea războiul, în restaurantul ticsit de lume, ne simțeam învăluiți de căldură, stăteam într-un colț la o măsuță și Gilbert radia fericire. M-a molipsit și pe mine, a molipsit-o și pe Margaret, iar senzația de bunăstare ce emana de la el ne-a cuprins protector.

Deodată, spre sfîrșitul mesei, în ochi cu strălucirea unei satisfacții, îmi spuse :

— Ți-am luat-o înainte.

— Ce-ai mai făcut ?

— Am intrat într-o casă care s-ar putea să te intereseze.

Am dat din cap.

— Casa unei familii care înseamnă ceva pentru tine, spuse Gilbert, cu aer de cunoscător, imperios. Apoi uitîndu-se țintă la Margaret.

— N-are nici o legătură cu tine.

O clipă m-am întrebat dacă nu cumva fusese la familia Knight.

— Despre cine e vorba ?

— Fie-ți milă de el, interveni Margaret și ea pe ghimpi.

— Ar trebui să poată ghici și singur, replică Gilbert dezamăgit, ca și cînd jocul lui n-ar fi avut mare succes.

— Nu-s în stare.

— Bine atunci. Gilbert se adresă lui Margaret. Are o secretară nouă. Am aflat totul despre iubitul ei şi familia lui. Am luat ceaiul cu ei.

Era ceva atît de neînsemnat, încît am izbucnit în rîs. Chiar şi aşa, întreaga poveste lua proporţii gigantice. Ce-i drept aveam o secretară nouă, o tînără văduvă, Vera Allen ; nu ştiam nimic despre ea. Gilbert ne-a povestit că era îndrăgostită de un tînăr de la birou. A cărui familie o depistase.

Cînd Gilbert ne descrise vizita, pe care o plănuise ca pe o operaţie militară, curiozitatea lui — căci numai ea îl împinsese — îl făcu să pară şi mai gigantic, chiar puţin nebun. Ne povesti vesel cum descoperise adresa lor, găsise o scuză să facă o vizită oficială lui Kilburn, sunase la uşă, aflase că sînt plecaţi, îi găsise într-o bodegă şi-i convinsese să-l invite acasă la ceai ; n-o făcuse din dorinţa de a cerceta condiţiile de trai din cartierele mizere. Ar fi pornit la aceeaşi vînătoare şi dacă tatăl tînărului ar fi fost conte.

Curiozitatea lui Gilbert era atît de vorace, încît se simţea la fel de fericit şi de neceremonios, indiferent pînă unde ar fi mers, cu condiţia să fi cules o informaţie cît de neînsemnată despre un semen al său. Luînd o ceaşcă de ceai cu părinţii tînărului, îl încerca doar un sentiment fratern, de n-ar fi fost sclipirea din ochii săi care se aprindea atunci cînd culegea informaţii şi zvonuri despre ei, ca şi despre Helen, despre căsătoria ei şi poate, în cele din urmă, chiar despre mine şi Margaret.

— Eşti un pericol public, spuse Margaret cu indulgenţă şi o umbră de invidie pentru oricine se lăsa dus atît de departe.

Cînd am ieşit din restaurant în aerul rece care ne tăia respiraţia, ne simţeam toţi trei fericiţi : Gilbert continua să ne vorbească triumfător despre descoperirile sale şi păşind între noi, Margaret ne luă pe amîndoi de braţ.

XXIV

VÎNT DOMOL DUPĂ O CEARTĂ

DUPĂ ÎNTRUNIRE, ROSE LUCRĂ operativ şi în două săptămîni contractul fu încredinţat unuia din rivalii lui Lufkin. Se zvonise că în acest ra- timp unii din colegii ministrului fuseseră să ia masa la St. James's Court ; poziţia ministrului devenise precară şi cîţiva dintre aceşti colegi nu-l vedeau cu ochi buni. Dar, contractul odată semnat, mi se părea puţin probabil ca Lufkin să-şi mai piardă timpul ţesînd intrigi împotriva bătrînului. Lufkin era o persoană mult prea practică pentru a se irosi în răzbunări. În ceea ce mă privea, mă aşteptam să se lepede definitiv de mine, dar nimic mai mult. Ştia să accepte înfrîngerile, atît psihologice cît şi financiare, cu o francheţe pe care unele firi mai contemplative ar fi luat-o drept sarcasm.

O dată această afacere încheiată, cu cugetul împăcat, într-o sîmbătă după-amiază, devreme, mergeam pe Bayswater Road, spre apartamentul lui Margaret. Era pe la mijlocul lui decembrie, o zi blîndă şi umedă, cu vînt suflînd dinspre sud-vest ; nori grei acopereau strada şi parcul ; aerul călduţ, care-mi sufla în faţă, aducea dinspre parc o mireasmă de primăvară, dar în acelaşi timp şi o boare de frunze de toamnă intrate în descompunere. O zi în care nervii erau relaxaţi şi aerul blînd te îndemna să visezi la plăceri viitoare.

N-o văzusem pe Margaret de vreo două zile ; în dimineaţa aceea nu-mi telefonase cum avea obiceiul sîmbăta, dar pentru după-amiază aveam o înţelegere veche şi, relaxat, aşteptîndu-mă la lucruri plăcute, mi-am scos cheia şi am intrat în casă. Şedea pe scăunelul din faţa oglinzii ; nu s-a ridicat, nici n-a întors capul : în clipa în care i-am văzut expresia feţii, crispată şi aspră, am exclamat :

— Ce s-a întîmplat ?

— Trebuie să te întreb ceva.

— Ce anume ?

Fără să întoarcă capul, pe un ton impersonal, spuse :

— E adevărat că Sheila s-a sinucis ?

— Ce vrei să spui ?

Deodată se întoarse spre mine şi mă privi furioasă :

— Am auzit aseară. *Am auzit-o pentru prima oară.* E adevărat ?

Plin de resentimente, stăteam acolo fără să scot un cuvînt. În cele din urmă am mărturisit :

— Da. E adevărat.

Numai cîteva persoane ştiau ; aşa cum prevăzuse domnul Knight în seara cînd stătusem de vorbă, pe cînd corpul Sheilei zăcea sus, ziarele acordaseră un spaţiu prea mic unei anchete obscure ; eu nu spusesem nimănui.

— Este de necrezut că mi-ai ascuns faptul, strigă ea.

— N-am vrut să te urmărească gîndul.

— Ce fel de viaţă îţi închipui că vom duce ? Crezi că nu pot să accept nimic din ceea ce ţi s-a întîmplat ? Dar nu pot să suport că încerci să-mi ascunzi lucruri importante. N-am să pot să suport dacă insişti să trăieşti ca şi cînd ai fi singur. Mă faci să simt că în toate aceste douăsprezece luni mi-am pierdut vremea

— Cum ai aflat ? am izbucnit.

— Ne-am prefăcut...

— Cum ai aflat ?

— Am aflat de la Helen.

— N-avea de unde să ştie !

— A fost convinsă că ştiu. Cum îţi închipui că ne-am simţit amîndouă cînd a aflat că nu ştiam ?

— Nu ţi-a spus cum a aflat ?

— Cum ai putut lăsa să se petreacă aşa ceva ?

Vorbeam pe un ton ridicat, cuvintele ni se ciocneau unele de altele.

— Ţi-a spus cum a aflat ?

— Gilbert i-a relatat acum cîteva zile.

Era cumplit de îndurerată ; se sufoca de furie. Şi eu mă simţeam la fel de ultragiat ; deşi singur îmi atrăsesem aceste necazuri, mă simţeam nedreptăţit.

Deodată, sentimentul acesta de disperare, de furie mocnită pe care voiam să-l îndrept asupra ei, s-a întors asupra altcuiva.

— N-am să tolerez, am strigat. Peste umăr mi-am văzut faţa în oglindă, albă de furie, în timp ce a ei se înfurunecase.

— Îl dau afară. Nu-l mai accept în preajma mea

— Ţine la tine...

— Nu va mai avea prilejul să facă aşa ceva.

— Pînă acum te-a distrat de nenumărate ori cu fel de fel de bîrfeli despre alţii.

— Asta nu-i un lucru de bîrfit.

— Acum a făcut-o, spuse ea.

— Îl dau afară. Nu-l mai accept în preajma mea.

Am spus-o cu atîta amărăciune că s-a înmuiat. Pentru prima oară şi-a plecat ochii ; în tăcere, s-a dat puţin înapoi, rezemîndu-şi cotul de pervazul ferestrei, fără vlagă. Uitîndu-mă la ea fără s-o văd, sentimentele mele se învălmăşeau izbindu-se cu furie — proteste, spirit antagonic, umbra unei dorinţe. Alte sentimente se suprapuneau acestora : gîndul că Gilbert Cooke căutase informaţii despre moartea Sheilei, cercetînd ziarele locale, interesîndu-se de rapoartele poliţiei, îi contura în mintea mea imaginea unui monstru. Apoi se redeschise o veche rană şi am murmurat :

— A existat altcineva care i-a făcut mult rău.

— Ce vrei să spui ?

În fraze sacadate i-am povestit despre R. S. Robinson.

— Biata Sheila, murmură Margaret, apoi întrebă, pe un ton mai blînd decît folosise în după-amiaza aceea : Asta a însemnat mult pentru ea ?

— N-am s-o ştiu niciodată. Apoi am adăugat : Poate că nu. Probabil că nu.

Margaret se uita la mine cu milă, oarecum cu teamă ; ochii îi erau plini de lacrimi ; în clipa aceea ne-am fi putut repezi unul în braţele celuilalt.

— Nu voi accepta asemenea oameni în preajma mea. De aceea nu vreau să am nimic de-a face cu Gilbert Cooke.

Margaret continua să mă privească fix, dar i-am văzut faţa împietrindu-se ca şi cum, printr-o hotărîre luată cu bună-ştiinţă în prima seară cînd fusesem singuri, dar care acum era şi mai dureroasă, încerca să-şi impună voinţa.

Răspunse :

— Nici despre Robinson nu mi-ai vorbit şi nici nu mi-ai spus prin ce-ai trecut atunci.

N-am răspuns. Mi se adresă cu un cuvînt de dezmierdare, mirată, presimţind pericolul.

— Trebuie să clarificăm totul, spuse.

— Mai bine lasă.

După o pauză, spuse cu o voce răguşită :

— Ar fi prea uşor. Nu pot trăi astfel.

— Renunţă, îţi spun.

— Nu.

De obicei, lumea o credea mai tînără decît era în realitate, dar acum părea mult mai bătrînă. Zise :

— Nu-l poţi îndepărta pe Gilbert.

— Nu cred că există ceva care să mă poată opri

— În afară de faptul că ar fi o greşeală şi o nedreptate. Şi tu nu eşti atît de nedrept.

— Ţi-am spus motivul, am ridicat din nou vocea.

— Nu acesta este motivul. Te minţi singur.

Mă înfuriam din nou.

— M-am săturat de toate astea.

— Pretinzi că Gilbert a făcut-o din răutate şi ştii bine că nu-i adevărat.

— Ştiu mai multe despre oameni ca Gilbert decît ai să ştii tu vreodată. Şi ştiu mult mai multe despre răutate.

— Ţi-a fost perfect loial în toate problemele cu adevărat importante, spuse ea, nefăcînd nici un fel de concesii. N-ai nici o scuză ca să-l dai afară din serviciu. N-am să te las să faci aşa ceva.

— Nu e treaba ta.

— Ba da. Vina lui Gilbert este că te-a tratat şi pe tine aşa cum tratează pe toată lumea. Bineînţeles că este iscoditor. Dar n-are nici o importanţă, atîta vreme cît se interesează de treburile altcuiva, dar cînd se atinge de tine — nu poţi să suporţi. Vrei să fii lăsat în pace, nu vrei să oferi şi să primeşti ca orice om. Continuă : Iată de ce eşti furios pe Gilbert. Tu dai buletine de ştiri despre persoana ta, nu vrei ca ceilalţi să afle ce-i cu tine. Şi adăugă : La fel te porţi şi cu mine.

Am încercat s-o opresc cu asprime, dar era la fel de furioasă ca şi mine, doar cuvintele îi erau mai reci.

— Cum altfel ai putea explica faptul că mi-ai ascuns felul în care a murit ?

Ajunsesem în culmea furiei, cînd nu mai puteam vorbi ; sufocat, îi ascultam acuzaţiile.

— Cu cei care nu cer prea mult de la tine, nu eşti egoist, recunosc, spunea ea. Cu oricine vrea totul, eşti crud. Căci nu se ştie niciodată cînd ai să te ascunzi, cînd ai să te închizi în tine. Cu cei mai mulţi eşti bun, dar în cele din urmă ai să zdrobeşti inima oricui te va iubi. Poate c-aş putea să suport, nu mi-ar păsa atît de mult, dacă nu ţi-ai face atîta rău ţie însuţi !

Ascultînd-o, nu mai ştiam dacă intuiţia ei era corectă sau nu. Cuvintele, violenţa şi dragostea ei năvăleau asupra mea ca o furtună, obligîndu-mă să mă închid în mine, împingîndu-mă la capătul mîndriei şi furiei. Mă simţeam ca pe vremea copilăriei, cînd mama mă copleşea cu dragostea ei şi, furios pe ea pentru comportarea pe care mi-o stîrnea, încercam cu orice preţ s-o îndepărtez.

— Destul, am spus şi mi-am auzit propria voce, subţire dar aspră, în camera devenită acum prea strîmtă ; m-am îndreptat spre uşă, fără să mă uit la ea.

În stradă, lumina după-amiezii era tot blîndă şi un aer călduţ îmi scălda faţa.

XXV

RĂSUFLARE ÎNTRETĂIATĂ ÎN ÎNTUNERIC

CURÎND M-AM ÎNTORS LA EA ŞI, în ianuarie, cînd am ieşit amîndoi în oraş cu Helen, eram convinşi că reuşisem să trecem peste cele întîmplate, că ne comportam exact ca pe vremea primei noastre fericiri. Dar aşa cum şmecherii subtili gen R. S. Robinson se îmbată cu iluzia că manevrele lor sînt de nepătruns, cînd de fapt nu pot păcăli pe nimeni — tot astfel, cei care se controlează tot timpul, cînd îşi propun să-şi ascundă starea de spirit, nu se amăgesc decît pe ei înşişi.

Peste cîteva săptămîni, Helen m-a sunat la birou, spunîndu-mi că e în Londra pentru o zi şi că doreşte să-mi vorbească. Primul meu impuls a fost să mă eschivez. Stînjenit, am invitat-o să ne întîlnim la un restaurant.

Am propus Connaught, ştiind că, din toată familia, ea era singura căreia îi plăcea atmosfera de lux şi opulenţă. Cînd am sosit, am găsit-o aşteptîndu-mă în hol şi mi-am dat seama că era nervoasă. Machiată mai mult ca de obicei, purta o rochie de o eleganţă rigidă. Poate că-i plăcea atmosfera, dar nu se putea dezbăra de sentimentul că de mică fusese învăţată să o dispreţuiască. Poate că uşoara aprehensiune, lipsa de familiaritate care, chiar după atîţia ani, o tulburau ori de cîte ori pătrundea într-o lume în care viaţa nu se reducea la un trai modest şi la o gîndire elevată, constituiau pentru ea însuşi farmecul acestei lumi. Spre deosebire de Betty Vane, nu o lua drept ceva de la sine înţeles ; pentru ea, lumea aceasta nu-şi pierduse încă savoarea. Dar la această stînjeneală temperamentală se mai adăuga tulburarea datorată celor ce avea să-mi spună.

Cuibărită într-un colţ al restaurantului, nu vorbi mult. O dată, ca şi cum şi-ar fi cerut scuze pentru timiditate, îmi zîmbi la fel ca sora ei, cu un zîmbet blînd şi în acelaşi

timp senzual. Făcu cîteva observaţii despre cei din juru nostru, se exprimă admirativ în legătură cu toaleta unc doamne, apoi tăcu, privindu-şi mîinile, jucîndu-se nervo cu verigheta.

Am întrebat-o despre soţul ei. Îmi răspunse la fel d direct ca de obicei, privind puţin dincolo de mine, ca şi cum l-ar fi văzut acolo şi l-ar fi învăluit cu un fel de afecţiune obişnuită, ironică. Aveam impresia că nu prea cunoscuse plăcerile trupului.

Deodată îşi înălţă privirea, căutînd-o pe a mea, aşa cum făcea şi Margaret. Îmi spuse :

— Ai prefera să nu-ţi spun nimic.

— Poate, am zis.

— Dacă aş avea impresia că s-ar putea să înrăutăţe situaţia nu m-aş apropia de nici unul dintre voi, dar lucrurile stau cum nu se poate mai rău, aşa-i ?

— Aşa să fie ?

— Cum ar putea fi mai rău ?

— Nu cred că-i chiar atît de grav.

Mie şi lui Margaret, care ne agăţam unul de celălalt cu tenacitatea ce ne caracteriza pe amîndoi, situaţia nu ni se părea chiar atît de rea ; dar Helen mă privea atentă, ştiind că vorbele o dată rostite nu mai puteau fi retractate, că după cum există cristalizări care duc la iubire, tot astfel altele te pot îndepărta de ea. Ştia de faptul c ascundeam sinuciderea Sheilei ; spectea oare că aceasta era începutul unei astfel de cristalizări ? Că din cauza aceasta Margaret nu-şi va mai putea redobîndi încrederea în mine ?

— Ştii, Lewis, eu de mult ţin la voi amîndoi.

— Da, ştiu.

Era o tăcere să-i răspunzi cu propria ei simplitate

— Cînd v-am văzut prima oară împreună, am fost cuprins de fericire !

— Şi eu. Am adăugat. Cred că şi ea era.

— Ştiu sigur că era.

— M-am gîndit că aţi avut noroc că v-aţi găsit unul pe celălalt, zise. M-am gîndit că amîndoi aţi făcut o alegere foarte înţeleaptă.

Se aplecă spre mine

— Mă tem, însă, spuse ea liniştit şi deschis, că tu o îndepărtezi

O ştiam şi nu prea. Margaret era la fel de tenace ca şi mine ; dar în acelaşi timp avea şi mai multă voinţă şi era mult mai puţin resemnată. Într-o relaţie umană înclina spre acţiune, pentru ea acţiunea reprezenta un lucru natural şi apărea ca o eliberare, la fel ca pentru Paul Lufkin sau Hector Rose pe plan public. Uneori simţeam că, deşi îşi concentrase toată voinţa pentru salvarea noastră, de fapt îşi spunea ei însăşi că în curînd va trebui să ia o hotărîre. O dată sau de două ori am avut impresia că descopăr în ea ceea ce se cheamă „un tainic făurităor de planuri", care există în fiecare dintre noi, necunoscut de noi înşine, care, în faţa unui dezastru şi cu atît mai mult în faţa unei permanente nefericiri, caută diverse ieşiri care să ne ofere o şansă de autoconservare, o şansă de redresare.

— Nu e prea tîrziu, spuse Helen şi acum îşi lua şi mai mult curaj, căci trebuia să întrerupă tăcerea, să încetezi s-o mai îndepărtezi. Îşi puse mănuşa pe mîna stîngă şi o netezi pînă la cot, concentrîndu-se asupra ei ca şi cum eleganţa i-ar fi dat încredere, făcînd-o să devină genul de femeie care are dreptul să spună ce vrea

— Sper să mai fie vreme.

— Bineînţeles, spuse ea. Nici unul din voi nu va mai găsi un astfel de partener şi nu trebuie să renunţaţi.

— În ceea ce mă priveşte pe mine e adevărat. Nu sînt, însă, sigur că e adevărat şi în ceea ce o priveşte pe ea.

— Fii convins că este.

Se încruntă, vorbind ca şi cînd aş fi fost obtuz.

— Uite, Lewis, eu o iubesc şi bineînţeles că nu sînt mulţumită de situaţia ei, pentru că ceea ce vă oferiţi unul altuia nu este suficient pentru ea. O iubesc, dar nu cred c-o idealizez. Încearcă să fie bună, dar nu cred că natura a înzestrat-o cu genul de bunătate simplă şi care nu aduce necazuri. Nu poate să se uite pe sine îndeajuns pentru asta ; poate că-şi doreşte prea multe, poate că e prea pasionată.

Nu folosea cuvîntul în sens fizic

— Cît despre tine, nu te potriveşti cu oricine, nu-i aşa, dar cu ea te potriveşti perfect ; tu eşti singura persoană faţă de care se simte cu totul liberă, neîngrădită, şi bănuiesc că ăsta este motivul pentru care a fost atît de minunat pentru ea. Cu greu i s-ar mai ivi o a doua şansă. Cred că nici măcar n-ar căuta-o, continuă Helen. Dar nu mă gîndeam în primul rînd la ea. O clipă tonul ei deveni

nerăbdător şi caustic, se stăpînea şi eram uluit. Tot timpu presupusesem că se forţase să mă pună la încercare d dragul lui Margaret. Cred că tu eşti cel care ai de pierdut spuse. Înţelegi, nu s-ar mai aştepta la atît de mult şi atît vreme cît va găsi pe cineva pe care să-l ocrotească, s-ar putea mulţumi cu atît.

Mă gîndeam la bărbaţii care-i plăceau lui Margaret, la doctorul Geoffrey Hollis, la alţi prieteni.

— Tu te-ai putea mulţumi ? insistă Helen.

— Mă îndoiesc.

După intervenţia lui Helen, am încercat s-o îmbărbătez pe Margaret, dar şi pe mine. Uneori eram plin de speranţe, puteam să apar bine dispus în faţa ei ; era în firea mea să fiu bine dispus, în ciuda temerilor. Îmi pierdusem judecata ; uneori îmi aminteam cum şi-o pierduse Sheila pe a ei ; îmi aminteam de alţii pe care-i văzusem după ce pierduseră totul, fără speranţă şi cu nervii la pămînt ; acum ştiam ce înseamnă acest lucru.

Am încercat să mi-o apropii din nou, şi, la rîndul ei, Margaret a încercat acelaşi lucru cu mine. Cînd eram împreună se prefăcea că este fericită, încercînd să lupte împotriva unei noi tristeţi, împotriva primejdiei ca aceasta stare să devină permanentă. Doream să cred în veselia ei. Şi uneori reuşeam : chiar şi atunci cînd îmi dădeam seama că se prefăcea de dragul meu.

Într-o seară m-am dus la ea. Taxiul hodorogea în noaptea rece de martie. În clipa în care am văzut-o zîmbind, m-am simţit uşurat. După ce am făcut dragoste, am stat în întuneric, tăcuţi, cuprinşi de o plăcere totală, pe care n-o mai simţisem niciodată. Uşor adormit, am reuşit să ies din starea în care, în adîncul temerilor mele, ea lua locul Sheilei. La început mi se părea că am ales-o tocmai pentru că se deosebea atît de mult. Şi totuşi, în ultima vreme, erau momente în care Sheila îmi apărea în vis, deşi ştiam că e Margaret. Ba chiar şi fără să visez, cînd eram treaz, descopeream puncte de asemănare între ele ; mersesem atît de departe, încît găseam că Margaret îi semăna şi la chip.

Dar, cum stăteam lungit, simţindu-i trupul cald lipit de al meu, mi se părea de necrezut că am putut avea asemenea gînduri, asemenea temeri.

În liniştea absolută care ne învăluia, am auzit-o ţinîndu-şi răsuflarea, o dată, apoi încă o dată. Am ridicat imediat mîna şi i-am trecut-o pe faţă : era udă de lacrimi.

Se spulberase totul. M-am uitat la ea, dar nu făcusem focul în seara aceea şi era atît de întuneric, încît nu i-am putut vedea faţa, nici măcar înainte să-şi fi întors repede capul în partea cealaltă.

— Doar ştii cît de uşor plîng, spuse printre lacrimi. Eu încercam s-o liniştesc pe ea ; ea încerca să mă liniştească pe mine.

— Ce păcat, zise cu furie şi începu din nou să plîngă.

— Lasă. Nu-i nimic, spusei mecanic. Nu-i nimic.

Nu găseam în mine acea bunătate plină de dragoste ca să pot înţelege că pentru ea plăcerea fizică nu însemna nimic, atîta vreme cît între noi doi se deschisese o prăpastie.

Nu mă mai înţelegeam nici pe mine însumi. Mă încerca doar un sentiment de inutilitate şi ceva ce aducea a dispreţ. Seara, tîrziu, cînd ne-am dus nă ne plimbăm în parc, n-am putut să scot nici o vorbă.

XXVI

DIN SEARĂ PÎNĂ ÎN ZORI

CÎND NE PLIMBAM ÎN PARC, ÎN seara aceea şi în alte seri din săptămînile ce au urmat, înviorati de aerul rece de primăvară, deseori am sperat că totul se va termina cu bine, că vom reuşi să avem încredere unul în celălalt.

Apoi, într-o dimineaţă de mai, am aflat că a murit Roy Calvert. Fusese prietenul meu cel mai bun. Deşi prietenia mea cu George Passant, cu Charles March şi cu fratele meu era strînsă, cea cu Roy fusese de cu totul altă natură. Îl cunoscusem în perioada în care eram foarte îngrijorat de Sheila ; mi se păruse omul cel mai favorizat de soartă, îmi acordase o prietenie mai temeinică decît oricui altcuiva, dar şi el suferea de o melancolie care-i distrusese viaţa. Încercasem să-l ajut ; un timp poate că i-am fost de folos, dar n-a durat mult. Acum murise şi nu mă puteam elibera de tristeţea care mă învăluise. Stă-

tea ca un ecran de sticlă fumurie între mine și siluetele treceau pe stradă.

Îl văzusem foarte rar în ultimii doi ani, căci se angajase pilot în armată și, deși atît el cît și Margaret știu cît de mult însemnau pentru mine, nu se întîlniseră niciodată. Totuși, fiecare avea o tresărire neplăcută cînd auzea numele celuilalt. Lui Roy nu-i plăceau femeile cu prea multă personalitate, cu atît mai puțin dacă aveau și o inteligență pătrunzătoare ; dacă se punea problema să mă recăsătoresc, ar fi dorit pentru mine o femeie mai puțin sofisticată, nu neapărat prea deșteaptă, cu o fire veselă.

La rîndul ei, Margaret îl considera un poseur, un prostins romantic, fără prea multă substanță, de a cărui pătrunzătoare înțelegere se îndoia și care nu prezenta nici o valoare. În adîncul sufletului ei, păstra credința că el îmi întreținea stările împotriva cărora lupta ea.

La vestea morții, după cîte mi-am dat seama din tăcerea ei de circumstanță, nu și-a manifestat în nici un fel antipatia față de el și n-a dorit decît să-mi aline suferința. Dar eu n-am reacționat în nici un fel. Devenisem un fel de funcționar-robot, așa cum fusesem și în săptămînile care au urmat morții Sheilei — astfel încît continuam să fiu politicos și eficient și să fac unele remarci pertinente la ședințe. Dar de cum ieșeam de la birou, nu voiam pe nimeni în preajma mea, nici chiar pe ea. Îmi aminteam de ceea ce mă avertizase Helen. Voiam să mă prefac, dar nu reușeam.

Și-a dat repede seama.

— Vrei să fii singur, nu-i așa ? îmi spuse. N-avea nici un rost să neg, deși tocmai astfel de lucruri o dureau cel mai mult. Nu-ți pot aduce nici un fel de alinare. Te simți mai bine singur.

Îmi petreceam seri de-a rîndul în camera mea, fără să fac nimic, fără să citesc, zăcînd pe un scaun. Cînd eram cu Margaret rămîneam deseori tăcut, cum nu se mai întîmplase niciodată. O vedeam cum mă privea, întrebîndu-se cum să ajungă la mine, agățîndu-se de orice semn din parte-mi, întrebîndu-se dacă totul se năruise, dacă aceasta însemna cumva o ruptură definitivă.

Într-o noapte, pe la mijlocul verii, cînd cerul nu se întunecase încă de tot, am colindat străzile din Bayswater și apoi am intrat în Hyde Park și ne-am așezat pe o bancă. Privind în jos, spre Bayswater Road, distingeam fîșii de

iar, pete albe, — cămășile și rochiile perechilor lungite în iarbă, — strălucind în lumina crepusculară, gunoaiele de peste zi, furtuna care se apropia. Stăteam fără să ne privim ; fiecare din noi simțindu-se singur, pătruns de acea singurătate ce include un sentiment de vinovăție, dar și de privațiune, conținînd deopotrivă antipatie și un soi de ură mocnită, ce se ivește numai între cei ce au cunoscut o intimitate perfectă pe care o văd destrămîndu-se. În singurătatea aceasta ne țineam de mînă ca și cum nu am fi putut îndura ultimele semne ale despărțirii.

Mă întrebă liniștit, pe un ton de conversație ușoară :

— Ce mai face prietenul tău Lufkin ?

Ne cunoșteam atît de bine amintirile ! Îmi cerea să-mi amintesc că odată, cu luni în urmă, pe cînd nu eram atît de frămîntați, îl întîlnisem întîmplător, nu aici, ci pe aleea de lîngă Albert Gate.

— Nu l-am mai văzut.

— Se mai consideră neînțeles ?

Din nou mă forța să-mi adun gîndurile. Odată îi mărturisisem că mă învățase atîtea lucruri. Și tu m-ai învățat pe mine, recunoscuse ea. Cei mai mulți dintre bărbații despre care-i vorbeam nu făceau cîtuși de puțin parte din lumea tatălui ei ; nu-și putuse da seama ce fel de oameni erau cu adevărat.

— Sînt sigur că da.

„Șerpi-în-iarbă" era una din exclamațiile favorite ale lui Lufkin, cînd era pus în fața unor noi exemple — perpetue surse de uimire pentru el — ale duplicității, egoismului și ambiției altora. Margaret nu putea înțelege cum oameni atît de capabili nu învață nimic din propria lor experiență. O amuzase și, căutînd în seara aceea o amintire pe care s-o împărtășim amîndoi, regăsise această expresie și începu să rîdă.

Un timp sporovăirăm, bucuroși că stăm de vorbă, despre unele din personajele cu care o distrasem. Mai tîrziu m-am gîndit că era un fel straniu de a face uz de aceste personalități, ce ocupau funcții atît de importante, caractere ferme, de care ne amuzam, noi, care ne agățam cu disperare de firul fragil al dragostei, noaptea tîrziu, în parc.

N-am reușit să reînnodăm conversația și am tăcut din nou. Acum, că se lăsase întunericul, nu-mi mai dădeam seama de trecerea timpului. Îi simțeam degetele într-ale

mele ; în cele din urmă îmi pronunță numele, mecanic, ca și cum ar fi vrut să mă desmierde, dar o simțeam departe. Spuse :

— Ți s-au întîmplat atît de multe în viață !

Nu se referea la viața mea publică, se referea la moartea Sheilei și a lui Roy Calvert.

— Așa-i !

— Nu se putea să nu te afecteze, îmi dau seama.

— Aș fi vrut să te fi întîlnit înainte să mi se fi întîmplat toate astea.

Deodată se înfurie.

— Nu, nu vreau să mai aud așa ceva. Ne-am întîlnit atunci cînd ne-am întîlnit și aceasta este singura perioadă de timp pe care o vom petrece vreodată împreună.

— Aș fi fost mai...

— Nu. Încerci întotdeauna să evadezi din prezent și nu mai suport.

Am răspuns posac. Momentul prezent, momentul existent — așa cum ședeam acolo, în întunericul apăsător — nu-l puteam nici schimba, nici lăsa să-și urmeze cursul. Nu puteam să arătăm unul față de celălalt bunătatea pe care am fi arătat-o unor străini : și cu atît mai puțin am fi putut pronunța acele cuvinte care, în intimitatea noastră, eram siguri că ar fi adus celuilalt liniștea unei nopți. Dacă ea mi-ar fi putut spune : n-are importanță, lasă, într-o zi te vei simți mai bine și o vom lua de la capăt. Dacă eu i-aș fi putut spune : voi încerca să-ți dau tot ce dorești, mărită-te cu mine și o vom scoate noi la capăt cumva. Dar nu ne puteam spune aceste lucruri ; era ca și cum cuvintele ni se opreau în gît.

Stăteam acolo, mîinile ni se atingeau ; nu atît obosiți cît amorțiți în timp ce vremea trecea ; nu cu o viteză halucinantă, ca atunci cînd ești beat, ci apăsîndu-ne cu ceva din presiunea aerului care ne învăluia, prevestitor de furtună, care-ți producea dureri de cap. Uneori discutam, aproape cu interes, aproape ca și cum am fi ieșit împreună pentru prima oară, sau am fi luat masa prima dată împreună, despre o piesă ce trebuia văzută sau despre cartea pe care tocmai o citisem. După o nouă perioadă de tăcere, spuse pe alt ton :

— Înainte de a începe legătura noastră, am întrebat ce vrei de la mine. Ai răspuns că nu vrei nimic unilateral, că nu vrei să reeditezi trecutul.

— Da, așa m-am exprimat.

— Te-am crezut.

Peste Park Lane cerul nu mai era atît de întunecat lumină plumburie se ivea în spatele acoperișurilor. Priveliștea era chiar mai neprietenoasă decît întunericul. Noaptea de miez de vară era pe sfîrșite. Întrebă :

— Se pare că am ajuns la un punct mort ?

Chiar și atunci am fi vrut fiecare să auzim răzbătînd în glasul celuilalt o undă de speranță.

XXVII

VEDEREA UNEI UȘI TURNANTE

FĂRĂ SĂ MĂ MAI ÎNTÎLNESC DIN nou cu Margaret, am plecat într-o delegație și m-am întors la Londra peste două săptămîni. În ziua cînd am revenit am găsit un bilet pe birou. Telefonase Margaret. Întreba dacă puteam să ne vedem în seara aceea în foaierul de la Café Royal. Am rămas surprins. Nu ne mai dusesem niciodată acolo. Era un loc care nu-mi stîrnea nici un fel de asociații.

Așteptînd-o, un sfert de oră înainte de ora fixată, priveam spre ușa turnantă și prin fereastră la lumina de afară. Faruri de autobuze, capotele sclipitoare ale mașinilor, zgomotul usii cînd intra cineva, eram la capătul răbdării. Cînd în cele din urmă apăru în ușă, sosind mai devreme, i-am văzut fața aprinsă și încordată ; dar pasul, pe cînd traversa camera, îi era ușor, rapid și plin de energie.

Mă salută, aruncîndu-mi o privire lipsită de expresie. Ochii i se adînciseră în orbite.

— De ce aici ? izbucnii eu.

— Trebuie să afli. Sper că știi, spuse.

— Spune-mi.

Vorbeam amîndoi altfel decît în orele crispate pe care le petrecusem în parc, ca în momentele cînd ne simțeam foarte apropiați.

— Mă mărit.

— Cu cine ?

— Cu Geoffrey.

— Bănuiam.

De cealaltă parte a mesei, faţa îi apărea cu precizie strălucitoare cu care-ţi apar obiectele cînd ai temperaturi mare, cu muchiile ascuţite, atît de pregnante încît fără, vederea lor te deranjează.

— E lucru hotărît, ştii, spuse-ea. Nici unul dintre noi n-ar putea suporta dacă n-ar fi, nu-i aşa ?

Vorbea liniştită, plină de înţelegere, ca şi cum grija ei pentru mine ar fi mai vie decît oricînd, ca şi grija mea faţă de ea ; vorbea ca o persoană cuprinsă de efervescenţa faptei, care a reuşit să iasă dintr-un impas şi se eliberase prin însuşi faptul că trecuse la acţiune.

Am întrebat-o :

— De ce nu mi-ai scris să mă înştiinţezi ?

— Nu-ţi dai seama că mi-ar fi fost mai uşor să scriu?

— De ce n-ai făcut-o ?

— Nu puteam accepta să primeşti astfel de veşti singur, la micul dejun.

M-am uitat la ea. Cumva, ca de la mare depărtare, cuvintele mi-au făcut să înţeleg ceea ce pierdeam — firea ei, maternă, iraţional de practică, principială, uşor vanitoasă.

M-am uitat la ea nu ca un om afectat de o pierdere, ci mai degrabă cu înţelegere.

— Ai fi făcut totul pentru mine, îţi dai seama, nu-i aşa ? zise.

Am dat din cap că nu.

— Mi-ai dat încrederea pe care n-aş fi dobîndit-o niciodată, continuă ea. Ai îndepărtat multe din temerile mele.

Cunoscîndu-mă, ştia exact ceea ce mi-ar fi făcut despărţirea mai uşoară.

Deodată spuse :

— Aş dori, aş dori să poţi şi tu spune acelaşi lucru.

Îşi pusese în gînd să fie mărinimoasă şi protectoare pînă la sfîrşit, dar n-a putut să reziste. Ochii i s-au umplut de lacrimi. Cu o mişcare rapidă, bruscă şi hotărîtă se ridică.

— Sper să-ţi meargă bine.

Cuvintele, rostite pe un ton furios şi plin de îndoială ne de grijă faţă de mine, îmi ajunseseră estompa la ureche. Fuseseră rostite în grabă, ca o poveste tristă. în timp ce o priveam îndepărtîndu-se şi îndreptîndu-se spre şă cu pas hotărît. Împinse uşa fără să privească înapoi, cu atîta forţă, încît, după ce n-am mai zărit-o, uşa continua să se învîrtească în gol, ducînd cu ea timpul, lăsîndu-mă cu desăvîrşire singur.

Partea a III-a

CONDIȚIA DE SPECTATOR

XXVIII

O SCHIMBARE DE GUST

DUPĂ CE MARGARET RENUNȚASE la mine, mă întorceam de obicei singur acasă în serile de vară. Dar aveam o mulțime de musafiri în noul meu apartament, oameni de care mă atașasem atît cît să-mi facă cît de cît plăcere să-i văd, cunoscuți cu care mă împrietenisem, unu-doi protejați. Pentru mine erau seri obișnuite, care nu mă solicitau mai mult decît lectura unei cărți.

Uneori, în mijlocul unei lungi ședințe oficiale, mă gîndeam, amuzat, cît de stupefiați ar fi toți oamenii ăștia dacă ar vedea cunoștințele în compania cărora aveam de gînd să-mi petrec seara. Căci acum eram destul de vechi în minister pentru a fi considerat un om de bază : de cînd ministrul fusese schimbat, nu mă mai bucuram de aceeași influență de culise ca pe vremea cînd eram tînăr angajat, dar crescusem în ochii persoanelor oficiale și aveam sentimentul stabilității, plin de încrederea pe care ți-o dă puterea. Apoi, de la ședințele lui Hector Rose, mă întorceam acasă, în apartamentul meu sordid.

Imediat după plecarea lui Margaret a trebuit să mă mut din blocul Dolphin și, nefiind dispus să-mi bat capul, am închiriat primul apartament de care am aflat, într-o piațetă din apropiere. Era situat la parterul uneia din casele cu portic din Pimlico ; mirosul de praf stăruia la fel de persistent ca cel de spital ; în salon lumina soarelui nu intra înainte de ora cinci nici în toiul verii. În această cameră îmi ascultam cunoștințele care veneau pe la mine;

în această cameră Vera Allen, secretara mea, de obicei atît de rezervată, îmi vorbea despre tînărul pe care Gilbert îl identificase. Părea să fie îndrăgostit de ea, îmi spunea Vera printre lacrimi, dar nu voia nici să se căsătorească și nici să se culce cu ea. La prima vedere o poveste destul de banală în comparație cu altele pe care le auzisem.

Dintre vechii mei prieteni, doar Betty Vane, venea mai des să dea apartamentului un aspect mai locuibil, la fel cum se ocupase de mine și după moartea Sheilei. Știa că o pierdusem pe Margaret ; despre ea nu-mi dezvăluise nimic, afară doar că-și schimbase serviciul și-și găsise altul la Londra, lăsîndu-mă să deduc că ne aflam amîndoi în aceeași situație.

Iritabilă, fără pretenții, deretica prin camere și apoi ne duceam împreună după colț, la cîrciumioara de pe chei. Prin ușa deschisă auzeam larma graurilor ; ne uitam unul la altul, scrutîndu-ne cu afecțiune, cu reproș. Fusesem cu intermitențe prieteni de atîta vreme și acum ne reîntîlneam pentru ca fiecare să descopere că celălalt nu reușise în viață.

După ce ieșea pe ușă seara, ea sau orice alt vizitator, se auzeau de obicei pași înăbușiți și o forfotă în spatele ușii mele, urmate de o bătaie ușoară, insistentă, insidioasă. Apoi, de după ușă apărea o siluetă bondoacă, un trup greoi și lăbărțat, înfășurat într-un capot de satin roz. Era doamna Beauchamp, proprietăreasa mea, care locuia la etajul de sus și care-și petrecea zilele spionînd din camera ei de deasupra porticului iar nopțile trăgînd cu urechea la pașii de pe scări și la zgomotele ce se auzeau din apartamentele chiriașilor ei.

Într-o seară, imediat după plecarea lui Betty, apăru ca de obicei :

— Tocmai mă întrebam, domnule Eliot, știu că n-ai să te superi că îndrăznesc, mă întrebam dacă nu cumva ai un strop de lapte.

Întrebarea era numai de formă. Cu fiecare chiriaș nou, nutrea speranța unei discuții de la suflet la suflet și, fiind ultimul sosit, treceam prin perioada lunii de miere. Tot de convenință am întrebat-o și eu dacă nu putea să se descurce și fără lapte la cina din seara aceea.

— Oh ! Domnule Eliot, murmură ea pe un ton ce nu prevestea nimic bun, să văd ce pot face.

Apoi trecu la ce o interesa de fapt.

— Era o tînără foarte drăguță, dacă pot să-mi perm să spun astfel, domnule Eliot, care părea că venise să v facă o vizită tocmai cînd s-a întîmplat să-mi arunc ochi pe stradă în seara asta, nu chiar tînără în înțelesul p care-l dau unii acestui cuvînt, dar eu spun totdeaun că nici unul nu sîntem atît de tineri pe cît am dori.

Am asigurat-o că Betty era mai tînără ca mine, da cum mă credea cu zece ani mai bătrîn decît eram în reali tate, doamna Beauchamp s-a simțit încurajată să continue

— Eu spun întotdeauna că oamenii care nu mai sînt tocmai tineri au aceleași sentimente ca și ceilalți și uneori sentimentele lor le dau mult de gîndit, dacă-mi permiteți s-o spun, domnule Eliot, zise ea pe un ton în care obsceni tatea se împletea cu o extremă dezaprobare morală. Dar nu se simțea încă mulțumită.

— Nu m-aș mira, adăugă, dacă mi-ați spune că această tînără drăguță provine dintr-o familie foarte bună.

— Chiar așa ?

— Ce mai, domnule Eliot, e așa sau nu ? Regret că pun întrebări pe care n-ar trebui să le pun, dar îmi place să știu că atunci cînd alții îmi pun mie astfel de întrebări nu-i las cu impresia că au făcut *un faux pas.*

— De fapt așa e.

— Educația se vede imediat, exclamă doamna Beauchamp.

Partea curioasă era că puteai stabili cu deosebită exactitate originea socială. Pe năpăstuiții care mă vizitau îi puneai pe seama excentricității mele ; pe funcționarii respectabili din clasele de mijloc, ca Vera Allen sau Norman al ei, doamna Beauchamp îi depista imediat și-mi sugera că-mi pierd vremea. Printre prietenii mei boemi, detecta cu precizie care era deștept și care nu.

Continuă vorbindu-mi despre educația aleasă pe care o primise ea însăși, școala la maici, — „dragele de ele", — și despre Beauchamp, care, după cum spunea ea, era îndreptățit să poarte șaptesprezece cravate, fiecare însemnînd o distincție pe care o merita. Așa neconvingătoare cum suna autobiografia doamnei Beauchamp, cînd o vedeai stînd ondulată în ușă, ajunseseșem să cred că nu era chiar pe de-a întregul inventată.

Ori de cîte ori răspundeam la telefonul de pe hol, auzeam zgomotul unei uși care se deschidea la etajul de sus

și tîrșîitul papucilor doamnei Beauchamp. Dar mă puteam acomoda cu activitatea ei de detectiv, așa cum mă acomodasem, pînă în clipa în care mă călcase pe nervi, și cu cea a lui Gilbert Cooke.

În tot acest timp, din clipa în care-i vorbise surorii lui Margaret despre sinucidere, îl întîlneam pe Gilbert la birou ; discutam probleme de serviciu, chiar unele mici bîrfe, dar niciodată nu am lăsat să-mi scape față de el vreo vorbă despre problemele mele personale. Era primul care-și dădea seama cînd celălalt începe să se retragă, dar de data asta nu eram sigur că știe motivul real. Totuși aveam convingerea că descoperise ruptura mea cu Margaret și că era dispus să facă eforturi să afle cum trăiam acum.

Intrînd în biroul meu într-o seară, spre toamnă, mi se adresă imperios, dar reținut :

— Ai vreun program în seara asta ?

I-am spus că nu.

— Te invit la masă.

Nu-l puteam refuza și nici nu voiam, căci nu exista pic de prefăcătorie în amabilitatea lui debordantă. Trebuie să recunosc că nu era numai amabil, ci și sensibil : nu mă invită la White's, căci realiza — era ultimul lucru despre care aș fi vorbit cuiva, cu atît mai puțin lui — că legam amintirea mesei pe care o luasem împreună acolo, cu noaptea cînd a murit Sheila. În schimb, a găsit un restaurant în Soho, unde a putut să comande una sau două din mîncărurile mele preferate, al căror nume le reținuse, cu acea monstruoasă memorie a sa. Începu să mă descoasă cu blîndețe despre apartamentul meu.

— E lîngă Dolphin, nu ? (Știa adresa.) E una din casele alea de pe la 1840, cred. Nu prea sigure în timpul raidurilor aeriene. Trebuie să te muți dacă încep iar, spuse îndreptîndu-și degetul spre mine. Nu te putem lăsa să-ți sumi riscuri inutile.

— Dar tu ? i-am spus. Propriul său apartament era la ultimul etaj al unei case dărăpănate din Knightsbridge.

— La mine nu contează.

Ignorînd întreruperea mea, reveni la subiectul mult mai interesant pentru el, al locuinței mele.

— Ai o menajeră ?

I-am spus că presupun că aș putea-o numi pe doamna Beauchamp astfel.

— Te îngrijește bine ?
— Categoric nu.
— Și atunci, interveni el impacientat, de ce nu fac nimic în această privință ?
— Nu te necăji, îi spusei, nu-mi pasă cîtuși de puțin.
— Ce fel de femeie e ?
Dorind să-l avertizez că totul e inutil, i-am răspuns zîmbind :
— Dacă zic că e cam prea curioasă, minimalizez lucrurile.
Mi-a părut rău, după ce-am spus, căci mi-a trecut dintr-o dată prin minte că n-ar fi imposibil ca Gilbert să găsească ocazia să aibă un *tête-à-tête* cu doamna Beauchamp. Pentru moment, însă, rîse tare, ușor enervat pe mine.
Masa a decurs destul de agreabil. Am vorbit despre problemele noastre oficiale și despre trecut. M-am gîndit din nou că tot ceea ce spunea Gilbert suna foarte personal ; în felul său releva un spirit creator. Era foarte darnic cu băutura și acum aveam pe masă, în fața noastră, o jumătate de sticlă de coniac. De mult nu mai băusem atît. Eram vesel ; mă bucuram că seara se prelungește. Cînd tocmai încheiam o remarcă fără importanță, l-am văzut pe Gilbert, cu umerii săi mari aduși, aplecîndu-se peste masă, spre mine. Păstrînd în ochi căutătura aprinsă, obsesivă, șopti misterios :
— Am să-ți spun ceva care te va interesa cu siguranță.
— Las-o baltă, am răspuns, dar fusesem luat prin surprindere.
— Te-ai mai văzut cu Margaret de cînd s-a măritat ?
— Nu.
— Presupuncam. Rîse satisfăcut, stăpîn pe situație. Nu trebuie să-ți faci prea multe griji pentru ea. Cred că se va descurca bine.
Voiam să strig „Nu vreau să ascult", așa după cum evitasem să mă apropii de oricine o cunoștea sau să aflu data căsătoriei ei. Singura știre pe care n-am putut să n-o aflu a fost că s-a măritat. Îmi venea să urlu în fața ochilor aprinși ai lui Gilbert : „Pot să suport mai ușor dacă nu știu nimic". Dar el continuă : Geoffrey Hollis își găsise un post la un spital de copii ; locuiau la Aylesbury.
— Cred că o să se descurce bine, zise Gilbert.

— Bun.
— E îndrăgostit de ea pînă peste urechi.
— Bine.
— Ar mai fi ceva.
— Da ? Mi-am auzit propria voce lipsită de inflexiuni, mecanică, protejîndu-mă, încercînd să respingă știrile.
— O să aibă un copil.
Cum eu nu reacționam în vreun fel, continuă :
— Va însemna foarte mult pentru ea, nu crezi ?
— Da.
— Desigur, spuse Gilbert, nu poate să fie decît o sarcină de o lună, cel mult două...
Pe cînd vorbea, m-am ridicat și am pretextat că trebuie să mă culc devreme. Nu era nici un taxi afară și am plecat împreună pe Oxford Street. Răspundeam afabil, dar absent la pălăvrăgeala lui. Nu-l dușmăneam. Hotărîrea mea fusese luată.
A doua zi dimineață ședeam la birou gîndindu-mă cum s-o spun, înainte de a o ruga pe Vera să-l poftească pe Gilbert la mine. Se așeză neglijent în fotoliul de lîngă masa mea, relaxat și prietenos.
— Uite, începui, vreau să te transferi la alt serviciu.
Pe moment s-a crispat, și-a lăsat repede picioarele pe podea, ca un om gata de luptă.
— De ce ?
— Crezi că răspunsul are vreo importanță pentru vreunul din noi ?
— Adică dorești să scapi de mine, după patru ani, fără nici un motiv și fără zgomot ?
— Exact.
— N-am să accept.
— Trebuie.
— Nu mă poți forța.
— Pot, i-am răspuns. Și am s-o fac dacă trebuie. Vorbeam în așa fel ca să mă creadă. Apoi am adăugat pe alt ton :
— Dar nu va fi nevoie.
— De ce crezi că poți să faci așa ceva ?
— Pentru că plecarea ta îmi poate ușura viața.
— Doamne Dumnezeule, strigă Gilbert privindu-mă furios și nedumerit. Nu cred că merit să te porți astfel.
— Țin mult la tine, o știi foarte bine. Ai fost foarte bun cu mine în diverse situații și nu o voi uita. Dar chiar

în clipa asta există momente din viaţa mea despre ca[re] nu vreau să mi se amintească.

— Şi ?

— Atîta vreme cît eşti în preajma mea nu poţi să nu mi le aminteşti.

— Cum adică nu pot ?

— O ştii prea bine.

Înfierbîntat, furios, neîncercînd să se cruţe sau să [se] scuze, Gilbert spuse :

— Aşa-i firea mea. Doar mă cunoşti.

Îl cunoşteam chiar mai bine decît îşi închipuia el căci în tinereţe fusesem la fel de predispus, ca majori[tatea] oamenilor, spre un pic de trădare, gata cu un co[mentariu] maliţios pe seama unui prieten, genul acela d[e] imperialism personal de care dăduse dovadă cu o seară î[n] urmă, prin care te impui cu forţa în viaţa altuia.

Am urmărit cu şi mai multă fascinaţie aceleaşi c[a]pricioase schimbări şi la alţii. Aşa cum se întîmplă mu[l]tora dintre noi în tinereţe, labilii, capricioşii, ambivalenţ[i] Lebedevii şi Fiodorii Karamazov m-au ajutat să-mi f[ac] o idee despre abisurile şi minunea vieţii. Dar pe măsu[ră] ce m-am maturizat am început să-mi dau seama nu num[ai] că toate acestea erau departe de a fi atît de minunate că erau oarecum plicticoase atît la alţii cît şi la mine însumi. La vîrsta la care mă descotoroseam de Gilbert Cook îmi venea greu să-mi imaginez nerăbdarea şi atenţia c[u] care, în tinereţe, explorasem scena transformării temp[e]ramentului unui prieten nou. La aproape patruzeci de a[ni] gusturile mele privind caracterul oamenilor se schimb[au] seară, nu mai eram în stare să le acord aceeaşi atenţi[e]. Dacă aş mai fi fost în stare, mi l-aş fi făcut pe Gilbe[rt] pricten intim.

XXIX

PRIMA ÎNTREVEDERE CU GEORGE PASSANT

CÎND I-AM SPUS LUI ROSE CĂ D[o]resc să-l transfer pe Gilbert Cooke s-a creat un moment penibil.

— Desigur, cunosc destul de vag acţiunile dumitale îndrăzneţe, dragul meu Lewis, spuse Rose, înţelegînd prin

[s]ta că studia fiecare hîrtie cuvînt cu cuvînt, dar mi se părea că aranjamentul actual mergea destul de bine.

Am încercat să-l conving că o schimbare ar prezenta unele avantaje.

— Ca să fiu sincer, replică Rose, aş dori să am o certitudine.

— Îi va prinde bine lui Cooke să capete o experienţă mai vastă.

— În momentul de faţă nu ne putem permite să ne considerăm o instituţie care formează cadre. Modestul meu interes este să mă asigur că admirabila dumitale activitate, unică în felul ei, nu suferă cu nimic. Îmi adresă zîmbetul său politicos şi încrezător. Şi, iartă-mă dacă greşesc, dar am vaga impresie că va suferi dacă-l lăsăm pe tînărul Cooke să plece.

— Din multe puncte de vedere aşa-i, am fost nevoit să recunosc.

— Nu s-ar cuveni să uităm că a dat dovadă de un oarecare curaj moral, poate chiar un curaj moral uşor stînjenitor în complicaţiile ce s-au ivit anul trecut cu Lufkin. L-am aprobat cu acel prilej şi am impresia că a început să progreseze. În orice caz a progresat mult în ceea ce pune pe hîrtie şi-i apreciez foarte mult informările pe care le redactează.

Ca de obicei, Hector Rose avea dreptate. Părea, de asemenea, uşor enervat că nu mă lăsam convins. Se enervă şi mai mult cînd află cu cine propuneam să-l înlocuiesc pe Gilbert. Căci, văzîndu-mă că mă încăpăţînez, mi-o retează scurt, replicîndu-mi că vor reuşi poate să-mi dea „un înlocuitor adecvat" ; era sfîrşitul lui 1943, existau o mulţime de tineri ofiţeri clasaţi ca invalizi sau cîteva tinere capabile, care doreau să se afirme.

— Nu, i-am spus, nu vreau să-mi asum nici un risc cu cineva pe care să nu-l cunosc foarte bine ; slujba avea să devină tot mai complexă şi unele aspecte erau secrete ; voiam alături pe cineva în care să pot avea tot atîta încredere ca în mine însumi.

— Trebuie să deduc că această consideraţie n-ai avansat-o la modul general şi că te-ai gîndit la o sugestie valoroasă ?

Am pronunţat numele lui George Passant. Omul care îmi fusese cel mai bun prieten în tinereţe, deşi lui Rose

nu i-am pomenit despre asta. De douăzeci de ani funcționar șef la un birou de avocatură într-un orășel de provincie. În ochii lui Rose singurul argument convingător era foaia matricolă excelentă.

Dar a trebuit să-i spun lui Rose că George avuse odată o încurcătură judiciară, dar nu fusese găsit vinova

— În cazul acesta n-o vom lua în seamă. Rose d vedea corectitudinea sa rece, dar era ușor iritat. I ă deoparte acest subiect ce nu mai trebuia luat în discuți Dar pe neașteptate, mă întrebă ce dovezi a înaltelor sa capacități dăduse „omul acesta". Cu pleoapele grele, cu expresie impasibilă, Rose mă asculta.

— Nu este o prezentare foarte convingătoare, dra Lewis, nu-ți dai seama ? Mi-ar fi mult mai ușor dacă te- mai gîndi la problema asta. Nu vrei să mai reflectezi, s mai discutăm mîine ?

— Reflectez de mult la lucrul ăsta, i-am răspuns. Da se pune problema ca această slujbă — mă referec și Rose mă înțelegea, la proiecte ca selectarea conduce administrative de la Barford, care cădea în sarcina mea — să fie făcută așa cum trebuie, nu pot să mă gîndesc l nimeni altcineva care să poată aduce o contribuție ma substanțială.

— În regulă. Vreau să stau de vorbă cu el cît ma curînd.

În clipa aceea, Hector Rose fu, ca niciodată, pe punc tul de a deveni aproape nepoliticos, dar cînd, trei zil mai tîrziu, îl așteptam pe George Passant, își revenise în momentul cînd George a fost introdus în cabinet, Ros a fost de o politețe excesivă, neobișnuită chiar și din partea lui.

— Dragă domnule Passant, este deosebit de amabil din partea dumneavoastră că v-ați deranjat atît, numai pentru a ne acorda plăcerea unei întîlniri. Am aflat cîte ceva despre dumneavoastră de la colegul meu Eliot, de care cu siguranță vă amintiți, dar e o adevărată bucurie pentru mine să am ocazia să vă întîlnesc personal.

Spre surprinderea mea, George, care intrase timid, cu capul plecat, ascunzîndu-și pieptul și umerii puternici, zîmbi încîntat de primirea lui Rose, liniștit imediat de o efuziune de căldură aproape la fel de sinceră ca mulțumirile unui taxator de autobuz.

— Nu prea vin des la Londra, spuse George, dar vin întotdeauna cu plăcere.

Un început curios ! Vocea sa, în care se mai simțea accentul din Suffolk, răsuna puternic și așezîndu-se îi zîmbi lui Rose timid, dar totuși ca de la egal la egal. Erau amîndoi blonzi, amîndoi de statură mijlocie, bine legați, cu capul mare ; și totuși, dincolo de această asemănare fizică, greu ai fi găsit doi oameni mai diferiți.

Chiar îmbrăcat cu grijă pentru întrevedere, George purta nu atît neglijent cît demodat, într-un costum albastru cu pantalonii prea strîmți. Pantofii, cravata îl distanțau de Rose la fel de mult ca și accentul și ceea ce-i deosebea nu era atît clasa căreia îi aparținea cît mai ales succesul în carieră.

În fața acestui om elegant, relativ tînăr, marcat de un succes în viață negalat de orice altă cunoștință a sa, George, care nu se simțea la largul lui decît în compania protejaților săi sau a femeilor, era mai preocupat ca oricînd să respecte regulile etichetei.

Așezîndu-se, îi zîmbi lui Rose timid și, dintre toate contrastele dintre ei, expresia diferită a feței era cea mai pregnantă. La patruzeci și șase de ani, fața inexpresivă a lui Rose era încă tînără, fațada neatinsă a unui om preocupat numai de munca sa, cu o privire pătrunzătoare și dură. George, mai tînăr cu trei ani, își arăta vîrsta : părul nici nu-i albise, nici nu-i căzuse, dar i se citeau pe chip semnele eforturilor pe care le făcuse deseori pentru a-și domina firea ; fruntea-i era netedă și înaltă, nasul, gura și întreaga expresie aveau o vioiciune senzuală și deschisă — cu excepția ochilor albaștri, adînciți în orbite, păstrînd o privire distrată, adesea pierdută, uneori tristă.

Cu experiența și siguranța pe care le dobîndise în întrevederile avute ca funcționar public, Rose îi puse întrebări.

— Dacă sînteți atît de amabil, domnule Passant, ne-ați face un mare serviciu dacă ne-ați spune cîte ceva despre cariera dumneavoastră.

George se conformă. Era poate intimidat, dar rămăsese lucid ca întotdeauna. Studiile ; ucenicia la un birou de avocatură din Woodbridge.

— Iertați-mă că vă întrerup, domnule Passant, dar mă surprinde că avînd o situație școlară ca a dumnea voastră nu ați încercat să obțineți o bursă la universitate.

— Dacă aș fi știut ce-mi oferă, poate că aș fi obți nut-o, spuse George cu voce sigură.

— Lăsîndu-ne pe cei mai mulți dintre noi în urma continuă Rose înclinîndu-se politicos.

— Cred că aș fi obținut o bursă, spuse George, și apo fu cuprins deodată de unul din accesele lui orgolioa de clasă. Dar pornind de unde am pornit eu, bineînțele nu am avut pe nimeni care să mă sfătuiască.

— Sper că în zilele noastre nu mai irosim un materi uman ca dumneavoastră, dacă-mi permiteți s-o afirm

— Mai mult decît vă închipuiți. George era din nou la largul său. Continuă să vorbească despre cariera sa examenele de la Societatea de drept ; premiile ; slujbe de la Eden și Martineau, o firmă de avocați dintr-un o de provincie, ca funcționar calificat.

— Unde lucrați și în prezent. Adică din octombri 1924, completă Rose amabil.

— Cam așa, spuse George.

De ce nu v-ați schimbat serviciul ?

— Trebuie să vă declar, zise George fără urmă de reținere, că am avut o neplăcută încurcătură în urm cu zece ani.

Mi s-a spus, zise Rose fără a face caz. Înțeleg foarte bine că această încurcătură v-a ținut în loc de ce n-ați întreprins ceva înainte ?

George răspunse :

— Și eu m-am întrebat adesea. Desigur nu am avut pe nimeni care să mă sprijine.

Rose îl privi ca și cum ar fi vrut să descopere dacă nu era lipsit de inițiativă. Dar se răzgîndi și cu dexteritate îndreptă discuția spre probleme juridice. Ca mulți alți funcționari publici, Rose era foarte competent în materie de drept. Am stat deoparte, nefiind nevoie să intervin, în timp ce George răspundea cu vechea lui siguranță

Apoi, Rose spuse :

— Majoritatea țărilor își recrutează funcționarii aproape exclusiv din rîndul juriștilor ; ministerele noastre nu prea îi agreează. Oare cine are dreptate ? Era un subiect foarte familiar lui Rose. dar George. degajat, ar-

gumentă ca și cum ar fi lucrat în birourile secretarilor permanenți de ani de zile. M-am surprins ascultînd, nu felul cum decurgea întrevederea, ci la a[illegible] bine. Am observat, de asemenea, că Rose, care de obicei își limita întrevederile la cam două minute, o lăsa pe aceasta să dureze de peste zece minute. În cele din urmă spuse, cu o plecăciune la fel de ceremonioasă ca și cum i-ar fi luat rămas bun de la Lufkin sau chiar de la vreun șef mai mare :

— Dacă sînteți de acord, domnule Passant, cred că ar fi poate mai bine să ne oprim aici pentru moment. A fost o ocazie deosebit de plăcută și voi avea grijă să fiți înștiințat dacă argumentele noastre vor fi destul de indreptățite pentru a justifica transplantarea dumneavoastră temporară...

Zîmbind, George părăsi încăperea. Cînd s-a [illegible] Rose nu s-a uitat spre mine, ci afară pe [illegible] încrucișase mîinile la piept și a [illegible] în tăcere.

— Ei bine, zise.

Am așteptat.

— Ei bine, zise, e fără îndoială un om deosebit de inteligent.

Din acest punct de vedere, într-o jumătate de oră, Rose fusese în măsură să aprecieze calitățile lui George mai exact decît șeful său de la biroul de avocatură, care-l cunoștea de o viață. Continuă :

— Are o minte viguroasă și precisă și e efectiv impresionant. Dacă-l angajăm pe postul lui Cooke, din punctul de vedere al inteligenței tranzacția e în favoarea noastră.

Făcu o pauză. Concluziile nu erau formulate cu fluența lui obișnuită. Apoi continuă : Dar mă văd nevoit să spun că aspectele negative sînt cam prea numeroase.

M-am încordat, decis să duc discuția pînă la capăt.

— Care anume ?

— Fără să vreau să fac din asta o problemă, consider că trebuie să fie ceva în neregulă pentru ca un om cu aptitudinile lui să se mulțumească de atîția [illegible] slujbă oarecare.

Un străin asistînd la această di[illegible] în cîteva [illegible] considerat-o discuție [illegible] bine argumentată. Atît de calm era [illegible]

vreme învățasem să mă stăpînesc, încît nici n-ar fi observat că de fapt eram amîndoi foarte furioși. Știam că pentru a obține ce doream, nu trebuia să cedez. Mă pricepeam bizui pe lealitatea lui Rose. Dacă George ar fi fost un candidat de neluat în considerație, l-ar fi respins imediat. Dar, deși Rose avea sentimentul că nu este omul potrivit pentru un post unde s-ar fi simțit străin, era prea corect pentru a-l respinge de la prima vedere.

Așa stînd lucrurile, îl puteam obține pe George dacă rămîneam pe poziție ; căci ne aflam în plin război și aveam o misiune grea. În timp de pace, aș fi fost nevoit să accept pe oricine mi-ar fi fost trimis. Rose fusese instruit că nu intra în atribuțiile lui să aleagă personalul un subaltern, după cum nu putea numi un șef ; faptul îl afecta cu atît mai mult, cu cît alegerea mea era pur personală. Ne aflam totuși în război ; activitatea mea era considerată ca foarte pretențioasă și unele aspecte erau neobișnuit de secrete. În cele din urmă trebuia să fiu lăsat să fac după capul meu. Dar știam că într-o zi urma să plătesc.

— Să știi, dragă Lewis, că încă am serioase rețineri față de sugestia ta. Îmi permit să-ți spun că sînt ușor surprins că insiști, ținînd seama de cele ce am încercat, evident fără succes, să-ți explic.

— N-aș insista în nici un caz, i-am răspuns, dacă n-aș fi absolut sigur.

— Da, asta-i impresia pe care ai reușit s-o lași. De data asta Rose își manifesta nemulțumirea. Repet. Sînt uimit că insiști atîta cu această sugestie.

— Sînt sigur de rezultat.

— Bine. Rose curmă discuția cum ai închide un buton. Am să fac propunerea pe căile obișnuite. În două săptămîni omul își va putea începe activitatea.

Mă privi. Fața îi era din nou calmă.

— Îți sînt foarte recunoscător că mi-ai acordat atîta timp în după-amiaza asta. Dar n-aș fi cinstit față de tine, dragă Lewis, dacă nu ți-aș spune că eu tot mă tem că hotărîrea se va dovedi una din rarele dumitale erori de apreciere.

Acesta era prețul pe care-l plăteam. Căci Rose, care atunci cînd nu era de acord spunea mai puțin decît gîndea, îmi dădea de înțeles nu că alegerea mea s-ar fi putut dovedi vreodată o eroare de apreciere, ci că de fapt eu și

făcusem eroarea, și anume, îmi impusesem părerea peste părerea oficială, mergînd cu insistența dincolo de punctul unde s-ar fi cuvenit să cedez. Dacă aș fi fost un adevărat profesionist, cu ambițiile unui profesionist, nu mi-aș fi putut permite așa ceva. Căci nu era nevoie ca multe „greșeli de apreciere" — cea mai amenințătoare expresie pe care Rose și-o permisese față de un coleg — să se adune în mintea lui judicioasă pentru a împiedica pe cineva să ocupe funcții înalte. Dacă aș deveni profesionist, aș avea viitorul atîtor oameni capabili, pe care-i întîlneai prin cluburile din Pall Mall, deseori mai inteligenți decît șefii lor, dar care în mod inexplicabil rataseră ultimele două trepte din vîrful carierei.

Nu-mi păsa. În tinerețe, cînd fusesem prea sărac pentru a mă gîndi la altceva decît cum să scap de sărăcie, visasem să obțin mari succese la barou ; de atunci păstrasem un interes pentru succes și putere, ce părea prietenilor mei nepermis de insistent. Sigur că nu greșeau. Dacă un om își petrece jumătate din timp discutînd despre baschet, gîndindu-se la baschet, examinînd cu o curiozitate plină de pasiune toate dedesubturile baschetului, nu greșești dacă-l suspectezi că este excesiv preocupat de acest joc.

Și, totuși, în ultimii ani, aproape fără să-mi dau seama, căci astfel de schimbări nu apar într-o zi, aceste lucruri nu mă mai interesau. Sau poate nu că nu mă mai interesau, ci mă transformasem pe nesimțite din participant în spectator. Parțial, rezultatul faptului că știam că acum îmi pot cîștiga existența în două-trei feluri. Parțial era și pentru că, din cele două femei pe care le iubisem cel mai mult, Sheila ignorase cu desăvîrșire setea mea de putere, iar Margaret o detestase fățiș. Și, deși cred că influența lui Margaret a grăbit această transformare, sînt totuși convins că ar fi survenit oricum.

Acum, că simțeam că se închisese un capitol din viața mea, consideram ca foarte probabil că pornisem în viață cu o sete de putere mai mare decît a altor oameni chibzuiți, dar nici a zecea parte din ceea ce-i stăpînea pe Lufkin sau Rose, deci mult mai puțin ca să dureze o viață întreagă. Presupun că voi continua să urmăresc cu atenție manevrele altora : cine obține slujba ? și de ce ? și cum ? Știu că uneori, văzîndu-i pe alții ocupînd posturi care

mi-ar fi plăcut, am să regret. Dar asta nu conta pre[illegible]

Pe măsură ce [illegible] lucse locul. Dar acest altceva era real ; îmi apăruse foar[illegible] clar, deşi fusesem nevoit să-l dau la o parte, încă d[illegible] vremea cînd eram copil. Am ştiut întotdeauna că mai d[illegible] vreme sau mai tîrziu voi [illegible] căţi de [illegible] ; nu[illegible] făceam [illegible] : în[illegible] [illegible] să scriu [illegible] [illegible] gîndu[illegible] mă liniştise ad[illegible] [illegible] ului o al[illegible] mai puternică în viitor viaţa. Chiar [illegible] după ce [illegible] Marg[illegible] în ochii răsfăţatului, chi[illegible] [illegible] pentru a scrie [illegible] h[illegible] chiar [illegible] [illegible], înainte de culcare, îmi revedeam întrumu[illegible] [illegible] g[illegible] o mulţumesc, îmi [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]

... ain cu vreo sursă secretă de satisfacție, și deseori ... mîneam singuri în apartament, rostea plin de el. ... cu un ușor aer de superioritate :

— Nu vreau să-ți stînjenesc viața particulară.

Apoi pleca fericit și traversa piața fluierînd și învîr... du-și bastonul.

În serile în care venea cu noi acasă, Vera Allen obiș... pleca cînd vedea că George mai are încă de lucru, ... să nu poată găsi un motiv să o conducă pînă la auto... fi continua să fie bine dispus și conștient de prezen... ... într-o seară, cînd au sosit cu o jumătate de oră ... mea. Am simțit o tensiune între ei atît de puter... ... ar fi fost lipsit de tact dacă m-aș fi făcut că n-o ... ... În seara aceea George a fost cel care a plecat prim...

Cînd i-am auzit pașii răsunînd sfidător pe calda ... ... uitat amuzat la Vera. Stătea în picioare, cu silu... ... frumoasă și viguroasă ca a unei dansatoare, întin... ... mi niște hîrtii. Nu părea obosită după atîta muncă. Fi... ...ătoare, mai ales datorită siluetei, căci figura ei lat... ...deschisă nu era frumoasă, nici măcar drăguță, totuși, ...ele expresiei deschise, se putea găsi o aluzie — pe ca... ...deseori am considerat-o iluzorie — la o speranță ascun... ...anță pentru bărbați, care făceau tot felul de pres... ...peri referitor la surprizele ce le-ar fi rezervat celui car... ...ar fi cuprins-o în brațe. Dar, spre deosebire de Georg... ... mai mulți știau că e zadarnic.

Era o tînără nesofisticată, sinceră și modestă. Deși n... ...avea decît 27 de ani, soțul îi fusese ucis în urmă cu pa... ...ani. Acum era îndrăgostită din nou, cu o pasiune oarb... ...încît părea că aerul și hrana nu sînt pentru ea decît mij... ...spre atingerea unicului ei scop : să-l cucerească ... să-l păstreze pe Norman. Nu erau amanți, dar nici măcar ... clipă nu i-ar fi trecut prin cap că ar putea găsi plăceri ... carnale în brațele altui bărbat. După cîte presupuneam ... era pasionată și castă.

I-am zîmbit. Avea încredere în mine. Am întrebat-o :

— Ce-i cu domnul Passant ?

Vera se uită în ochii mei fără să clipească : o umbră ... roșeață parcă-i acoperi fața și gîtul, în timp ce-și căuta ... cuvintele :

— Aș zice că era puțin cam prea nervos, domnule Eliot.

Făcu o pauză, ca un politician care emite o părere, apoi ... adăugă.

— Da, e genul puțin cam prea înfierbîntat. Cred că ... ...a e expresia cea mai potrivită.

Am fost pe punctul să-i spun că după părerea mea ... era expresia cea mai nepotrivită. Deși nesofisticată, Vera ... nu era timidă : dar avea darul să găsească expresii insi... ...dde care o satisfăceau numai pe ea și să se cramponeze de ... le ca de o umbrelă. Prea înfierbîntat ! De acum avea să ... nită această expresie „remarcabilă" ori de cîte ori va ... fi vorba de George. Ce voia să însemne ? Amorez inoportun, impertinent, galant ? Ceva din toate astea : mă ... îndoiesc dacă făcuse vreo deosebire sau dacă ar fi putut ... face deosebirea dintre un tip de o senzualitate violentă ca ... George și curtezanii care roiau în jurul ei. Imparțială, ca ... îi respingea pe toți. Pentru o femeie de vîrsta ei era deo... ...sebit de inocentă.

Dar exista o autoritate care nu o considera astfel. Curînd după ce am întrebat-o despre George — nu a vrut ... să-mi spună nimic mai mult — am condus-o pînă la ușă și ... pe cînd mă întorceam pe coridor am auzit o voce nerăbdă... ...toare, insinuantă, venind de pe palierul de sus :

— Domnule Eliot ! Domnule Eliot !

— Da, doamnă Beauchamp — i-am răspuns iritat.

N-o puteam vedea ; era pe la începutul lui 1944 și ca... ...mufajul era încă în vigoare. Singura lumină venea de la becul din hol, vopsit în albastru.

— Trebuie, dacă bineînțeles vă permite timpul, să vorbim ceva *entre nous*.

Am urcat scările și am zărit-o în lumina spectrală, stînd în fața ușii închise a apartamentului ei.

— Consider că trebuie să vă spun, domnule Eliot. Cred că nu mi-aș face datoria dacă nu v-aș spune.

— Nu vă faceți probleme.

— Ba-mi fac, domnule Eliot, cînd știu că este dato... ... mea, îmi fac mai multe probleme ca oricare altul.

Era limpede că nu găsisem încă tehnica potrivită de comportare cu doamna Beauchamp.

— Știți, domnule Eliot, șopti ea triumfătoare, înainte de a vă întoarce acasă, astă seară, ușa apartamentului dum... ...neavoastră s-a întîmplat să fie deschisă și eu tocmai s-a întîmplat să urc scara, de fapt tocmai fusesem la cumpă... ...rături, și nu că mi-ar trece vreodată prin cap să mă uit în

camera dumneavoastră dacă nu se aude zgomot, dar m-am gîndit : sînt sigură că domnul Eliot ar dori să iau seama la ce se întîmplă ; o știu prea bine domnule Eliot, dacă ați fi văzut ce-am văzut eu.

— Ce-ați văzut ?

— Respectă întotdeauna intimitatea altuia, obișnuia să spună maiorul Beauchamp, răspunse ea. Am făcut tot ce-am putut ca să respect întotdeauna acest principiu, domnule Eliot, și știu că-l respectați și dumneavoastră, adăugă ea în mod surprinzător, de parcă și eu mă ghidam tot după principiile morale ale maiorului Beauchamp.

— Ce-ați văzut ?

— *Écrasez l'infâme,* spuse doamna Beauchamp. În șoaptă, cu voce gravă, cu sufletul la gură, izbucni : Vai, îmi pare rău de bietul dumneavoastră prieten, sărmanul domn Passant !

Asta mi s-a părut o absurdă presupunere : să-ți închipui că George respins, plecase prin noapte cu inima zdrobită ! Era prea mult chiar pentru doamna Beauchamp.

— O să-i treacă, i-am zis.

— Nu sînt sigură că vă înțeleg, replică ea virtuoasă.

— Vreau să spun că domnul Passant nu va suferi prea mult pentru că o tînără doamnă a fost prea ocupată pentru a lua masa cu el.

Cînd vorbeam cu doamna Beauchamp, hipnotizat parcă de exemplul ei, mă surprindeam uneori devenind din ce în ce mai prețios.

— Dacă ar fi doar atît !

Prin întuneric, îi zăream mîinile strînse peste bustul ei mare, revărsat.

— Oh, dacă ar fi numai atît, repetă ca un ecou.

— Ce altceva ar putea fi ?

— Domnule Eliot, mi-a fost întotdeauna teamă că aveți o părere prea bună despre femei. Un gentleman ca dumneavoastră are această tendință, știu eu bine, nu vă supărați că v-o spun, le ridicați pe un piedestal și nu le mai vedeți picioarele de lut. Așa făcea și maiorul Beauchamp și întotdeauna m-am rugat la Dumnezeu să n-aibă ocazia să-și schimbe părerea, căci asta l-ar fi ucis, și sper că nici dumneavoastră nu vi se va întîmpla așa ceva, domnule Eliot. Secretara aia a dumneavoastră, nu-mi place să vorbesc de rău pe cineva cu care dumneavoastră sînteți atît de bun, dar eu am fost cu ochii pe ea de la bun început.

M-am gîndit că asta nu o deosebea pe Vera cu nimic de celelalte femei care-mi trecuseră pragul.

— Mutră de mironosiță, spuse doamna Beauchamp cu o indignare crescîndă. Apoi adăugă : *Cherchez la femme !*

— E o prietenă a mea și o cunosc foarte bine.

— Numai o femeie poate cunoaște cu adevărat altă femeie, domnule Eliot. În seara asta cînd m-am uitat în cameră, ușa fiind întîmplător deschisă și auzindu-l pe bietul om strigînd, am văzut exact ceea ce mă așteptam să văd.

— Și ce-ați văzut, pentru Dumnezeu ?

— Am văzut-o pe tînăra aceea, care e atît de drăguță și liniștită cînd vrea să fie în compania unui gentleman ca dumneavoastră dezlănțuită ca un animal de pradă cînd vrea să înhațe pe cineva.

— Ce vreți să spuneți ? Că domnul Passant încerca s-o seducă sau că ea îl încuraja sau ce ?

— Oamenii cumsecade spun că bărbații seduc femeile, șopti doamna Beauchamp dulceag și enervos. Oamenii cumsecade ca dumneavoastră nu pot crede că se poate și altfel, dar de cele mai multe ori se întîmplă invers ; ar fi trebuit să vedeți ce am văzut eu cînd urcam scara !

— Poate c-ar fi trebuit !

— Nu, n-ar fi trebuit. nu v-aș fi lăsat să vă uitați prin ușa aia deschisă.

— Ei, ce era ?

— Nu prea-mi face plăcere să vă spun, domnule Eliot. Dar doamna Beauchamp nu s-a mai putut abține.

— Pentru că am văzut-o pe tînăra aia, cel puțin așa cred că ea își zice tînără, și de unde mă aflam eu îi puteam vedea privirea pătimașă și plină de dorință. Stătea în picioare, cu brațele deasupra capului, oferindu-se în plină lumină, gata să-l înghită pe bietul om și el se ferea de ea și am putut vedea că era șocat, șocat pînă-n adîncul sufletului. De n-ar fi fost deschisă ușa, domnule Eliot, nu vreau nici să mă gîndesc la ce ar fi putut face. Dar chiar și așa a fost îngrozitor c-am fost nevoită să văd asemenea ceva.

Presupun că trebuie să fi văzut ea ceva. Dar care fusese cu adevărat scena nu puteam să ghicesc. O clipă, întrebă mă hipnotizase cu imaginația ei exaltată, încît m-am surprins întrebîndu-mă dacă nu cumva avea dreptate — care, a doua zi, la rece, mi-am dat seama că era la fel de

probabilă ca şi ideea că eu personal i-aş face avansuri doamnei Beauchamp, aici pe palier, în faţa uşii. Nu mai înţelegeam nimic. Era posibil ca Vera să-i fi tras o palmă lui George, dar, deşi uneori fără tact, George nu era obraznic şi nu se pripea pînă nu se asigura că femeia îl va accepta. În orice caz, reuşiseră să se pună într-o situaţie penibilă ; şi cînd i-am văzut la birou, Vera, discretă, îmbrăcată într-un costum de tweed, George cu capul aplecat peste hîrtii, grozav aş fi vrut să ştiu adevărul.

Indiferent de starea de tensiune creată între ei, urmau să continue a colabora foarte strîns, căci eram mai ocupaţi ca niciodată cu un nou proiect ultrasecret. De fapt, nu atît un proiect nou, cît mai degrabă un plan de perspectivă ce urma a fi pus în eplicare în cazul în care experienţele de la Barford ar fi reuşit. Se întîmpla să fie tipul de plan făcut anume pentru colaborarea mea cu George. George se pricepea cu mult mai bine decît mine să pună datele în ordine. În numai cîteva săptămîni, înţelesese perfect mecanismele industriale implicate, pentru care trebuiau făcute calcule cu o iuţeală şi exactitate de care ar fi fost capabile numai alte două persoane pe care le cunoşteam, una din ele fiind Hector Rose. Pe de altă parte, lui George îi lipsea tocmai ce aveam eu, un fler pentru ceea ce era fezabil, intuind lucrurile cu care nu merita să-ţi iroseşti timpul. Eu urma să conduc discuţiile cu Lufkin sau cu alte firme omoloage.

În timpul negocierilor, Lufkin se arătă la fel de rezonabil ca şi cînd ciocnirea noastră anterioară nu avusese loc. În ceea ce mă priveşte, îmi dădeam seama că greşisem contracarîndu-l : am fi cîştigat trei luni dacă primul contract i-ar fi fost încredinţat lui. Nimeni nu-mi reproşa nimic : fusese una din acele hotărîri, numai aparent corecte, pentru care erai apreciat în loc să fii criticat. Şi, totuşi, fusese cea mai gravă greşeală pe care o comisesem. Acum era limpede că dacă proiectul Barford avea să se materializeze, am fi făcut o prostie să-l lăsăm din nou deoparte.

Cînd, spre sfîrşitul primăverii i-am prezentat raportul lui Rose, acesta a început prin a-şi exprima obişnuitu-i entuziasm :

— Permite-mi, dragul meu Lewis, să-ţi mulţumesc şi să te felicit. Îţi mulţumesc din suflet pentru tot ce ai făcut pentru noi.

[illegible] obişnuiserăm atît de mult cu frazele lui bombastice [illegible] cuvintele îşi pierdeau sensul, încît am fost surprins cînd l-am auzit spunînd pe un ton sec, foarte rar folosit :

— Cred că este cea mai bună lucrare pe care ai întocmit-o de cînd eşti aici.

— S-ar putea, am zis.

— Dovedeşte că ne putem descurca în viitorii trei ani fără a părea imbecili în mod inutil. Se pare că există posibilitatea să înregistrăm unele succese.

Erau cuvinte de laudă. Planul i se părea realist ; lauda venea de la un maestru.

Încîntat, i-am răspuns :

— Meritul principal nu-i al meu.

— Pot să-mi permit să întreb al cui este ?

— Passant a întocmit peste 60% din lucrare, de fapt aproape 70%.

— Dragă Lewis, e foarte frumos din partea dumitale, dar nu cred că e cazul să devii atît de excesiv de mărinimos.

Zîmbea politicos, rigid, ţeapăn.

— Asta-i adevărul, am spus explicîndu-i ce a făcut George. Rose m-a ascultat pînă la capăt cu răbdarea obişnuită.

— Îţi sînt foarte recunoscător pentru acest interesant [illegible] de analiză profesională. Şi acum, dragul meu, te rog să permiţi altora să hotărască cît merit îţi revine dumitale şi cît revine achiziţiei dumitale, fără îndoială valoroasă.

În timpul acesta, George se plimba cu zîmbetul omului mulţumit de sine, conştient de meritele lucrării, satisfăcut pentru că era sigur că meritele îi erau recunoscute. Ani în şir acceptase să fie subapreciat şi acum, cînd, în sfîrşit, se afla printre intelectuali, egalii săi, era sigur că va fi apreciat cum se cuvine. La un moment dat, acest optimism agresiv mă agasase, dar acum îl găseam emoţionant şi eram hotărît să-l conving pe Rose cît era de bun. Căci, oricît îl antipatiza pe George, considera de datoria sa să acorde omului ceea ce i se cuvenea.

Neştiind nimic din toate acestea, George trăia fericit, deşi, după primele săptămîni la Londra nu mă mai întovărăşea seara, în plimbările mele de celibatar cufundat în gînduri. În ochi îi apărea o privire pierdută, distrată, pe

cînd luam un păhărel la sfîrşitul orelor de serviciu şi ieşea din bar ca un somnambul, lăsîndu-mă să mă întorc singur în Pimlico.

În mod cu totul neaşteptat, tocmai Vera, şi ea preocupată de propriile-i emoţii şi care nu avea nici simţ de observaţie şi nici nu pălăvrăgea, a fost cea care mi-a făcut prima aluzie. Într-o seară de mai, cînd venise după ultimele scrisori din ziua aceea, rămase cu ochii la fereastră cu ceva — total neobişnuit la ea — ce aducea a afectare.

— Nu-l prea mai vedem aşa mult pe domnul Pasant, zise ea.

— Nu vă vedeţi ?

— Sigur că nu, zise ea roşind. Apoi continuă : de fapt, circula un zvon, că ar fi găsit pe cineva care-l preocupă foarte mult.

Cînd mi-a povestit, totul părea verosimil, dar în acelaşi timp ultimul lucru la care te-ai fi aşteptat. Căci fata cu care-şi petrecea George timpul era o dactilografă dintr-un alt departament, virgină, înspăţînată, care nu avea nimic lumătate din anii lui ; relaţia dintre ei părea să constea dintr-o prelungită dezbatere, foarte adecvată pentru rubrica „curier al inimii" din vechile reviste pentru femei, dacă el era sau nu prea bătrîn pentru ea. Pînă şi lui Vera i se părea caraghios că George era atît de prostit, dar lucru pe care era total subjugat, se purta de parcă n-ar fi avut anii lui, ci ar fi fost de aceeaşi vîrstă cu fata. Nimeni nu şi l-ar fi putut imagina ca fiind un senzual ; se chinuia numai s-o convingă să se mărite cu el. Mi-am amintit cum mai încercase o dată să se însoare.

— Nu-i amuzant ? spuse Vera compătimitor, dar şi cu un dram de maliţioziate. Eu îi urez succes !

Ca un spectator grăbit să dea un verdict, mă gîndeam că ea şi George ar fi fost o pereche potrivită. Poate că nu era prea deşteaptă, nu avea simţul umorului sau era nerealistă, dar George i-ar fi trecut cu vederea mai mult decît oricărui alt bărbat ; în fond era la fel de puternică şi el. În schimb, ea găsise pe cineva care părea că nu-i poată oferi nimic, ceea ce era un neobişnuit triumf al instinctului ei biologic. Şi acum, ca să le pună capac la toate, George făcea şi el acelaşi lucru. Şi totuşi era sincer îndrăgostită şi probabil că aşa era şi el. Gîndindu-mă la ei doi, simţeam o curiozitate excesivă, iritare, dar şi o undă de invidie.

XXXI

ANUNŢ LA ZIAR

ÎN DORMITORUL MEU PLIN DE praf, unde lumina dimineţii se reflecta de pe peretele din fund, doamna Beauchamp apărea cu micul dejun la ore din ce în ce mai tîrzii. Chiar şi micul dejun ajunsese la un minim ireductibil : un minuscul ceainic cu ceai şi un biscuit.

— Fac şi eu ce pot, domnule Eliot, spunea doamna Beauchamp, nicidecum scuzîndu-se, ci cu o mîndrie care-i făcea evident plăcere.

Pe cînd şedea acolo, ca şi cum ar fi aşteptat felicitări, în speranţa că va descoperi alte semne ale păcătoşeniei umane, eu întindeam imediat mîna după ziar. În fiecare dimineaţă, mînat de o obişnuinţă pe care nu mi-o puteam controla, ca unul care se simte nevoit să atingă fiecare cutie de scrisori de pe stradă, parcurgeam cu ochii coloana de naşteri, căutînd numele Hollis. După ultima indiscreţie a lui Gilbert, acest obicei pusese stăpînire pe mine cu mult înainte ca să se fi putut naşte copilul lui Margaret ; şi în fiecare dimineaţă, cînd nu-i găseam numele, simţeam o uşurare superstiţioasă şi mă simţeam gata să o flatez pe doamna Beauchamp.

Într-o dimineaţă, în luna mai — aşteptam invazia, după cum stătea scris pe manşeta exterioară a ziarului *The Times* — mă dedam la acest obicei, ticul de rutină, căutînd la litera H, înainte de a deschide ziarul.

Numele era acolo. Îmi apărea ca ceva nefamiliar, ca şi cum ar fi fost scris într-un alfabet similar cu cel rusesc, de pildă, pe care nu-l puteam citi cu uşurinţă şi trebuia să-l silabisesc. Margaret. Un fiu.

— Ceva interesant, domnule Eliot ? vocea onctuoasă a doamnei Beauchamp venea parcă de la celălalt capăt al unei camere imense.

— Nimic deosebit.

— Nu se întîmplă niciodată ceva deosebit.

— O veche cunoştinţă a mea a născut un copil, asta-i tot.

— A fost o vreme cînd mi-aş fi dorit un copil, domnule Eliot, dacă pot să mă exprim aşa. Dar mai tîrziu, cînd am

văzut ce devin cînd cresc mari, am considerat că tot răul e spre bine.

După ce am scăpat de ea, am citit și recitit notița fără nici un rost, cu ziarul încă nedeschis. În ciuda hotărîrilor mele, nu-mi puteam alunga gîndul de a o revedea. I-am scris cîteva rînduri, pe același ton pe care-l foloseam pe vremea cînd obișnuiam să-i scriu, spunîndu-i că am citit știrea.

Cunoșteam sfaturile înțelepte ale celor care acceptă înfrîngerea, de cîte ori nu-i sfătuisem și eu pe alții ? Nu te întîlni, nu scrie, nici măcar nu auzi cînd se pronunță numele : resemnează-te, îndreaptă-ți gîndurile spre alții, nu te gîndi la cel ce a plecat. Iată ce-mi impusesem, în mare parte pentru mine însumi, poate și cu o urmă de responsabilitate, pentru ea. Acum, degeaba-mi aminteam toate acestea ; dar, în cele din urmă, am reușit să rup scrisoarea.

Traversînd piațeta, încercam să mă obișnuiesc cu vestea. Probabil că e foarte fericită ; chiar dacă pînă acum fericirea nu i-ar fi fost deplină, lucru la care nu voiam să mă gîndesc, nașterea copilului ar fi o compensație. Poate copiii vor deveni mai importanți pentru ea decît soțul. Așa s-ar fi întîmplat și cu mine. Apoi, pe cînd mă gîndeam detașat, aproape cu plăcere, mă cuprinse o furie posesivă, ca și cum stomacul mi s-ar fi întors pe dos și mi s-ar fi pus un nod în gît. Copilul acesta ar fi trebuit să fie al meu !

Încercam să mă obișnuiesc cu gîndul, să mă gîndesc la ea cu duioșie, ca și cînd ne cunoscusem cîndva, cu multă vreme în urmă ; va fi desigur o mamă excesiv de grijulie, care va pune la inimă orice greșeală pe care o va face cu copilul ; nu avea aceeași încredere ca mine în înzestrarea de la natură, considera creșterea unui copil o responsabilitate totală ; răspunderile o vor copleși, poate că o vor îmbătrîni, dar avînd copii nu va considera că și-a irosit viața.

Aceste gînduri duioase mi-au mai potolit furia.

În mod deliberat și mult mai atent decît pînă atunci am început să-i studiez pe cei din jur. Atunci am reușit să înțeleg cu adevărat natura legăturii dintre Vera și Norman. Spre sfîrșitul verii, cînd au încetat bombardamentele și puteam sta de vorbă în liniște au venit amîndoi de

cîteva ori pe la mine ; ca mai apoi Norman să înceapă să vină și singur.

Cînd i-am văzut prima oară împreună, m-am gîndit că, pe lîngă ea, el era total insignifiant : mic de statură, cu o față palidă și delicată. Fusese declarat inapt pentru armată și rămăsese la serviciul său, funcționar la un departament guvernamental, unde, ca și Vera, intrase încă de la 16 ani. Părea că n-are niciodată nimic interesant de spus, deși fața lui degaja o expresie plăcută și sensibilă ; cînd am încercat să-l sondez, aducînd în discuție vreo carte sau vreun film, am constatat că era la fel de puțin cultivat ca și ea. Se duceau la dans, ascultau muzică ușoară și la sfîrșit de săptămînă mergeau să se plimbe la țară ; cîștigau cam 400 de lire pe an fiecare, ceea ce, pentru ei, însemna o existență confortabilă și, în mod neașteptat, viața lor se eliberase de orice presiune exterioară. Amintindu-mi de prietenii din tinerețe, cam de aceeași condiție socială ca a lor, întreaga existență a Verei și a lui Norman, preocupările și speranțele lor, mi se păreau incomparabil mai modeste.

Chiar și Vera, care era cu mult mai aptă să ducă o viață plină de emoții decît credea ea, în seara aceea, cînd a venit la mine cu Norman, era preocupată în mod special de ineficiența aranjamentelor mele domestice. De ce trăiam în această lipsă de confort ?

— Nu e logic, spuse ea.

I-am răspuns că pentru mine nu avea nici o importanță.

— Nu sînt convinsă de asta.

I-am explicat că uneori faptul că nu acorzi nici o importanță felului cum trăiești e psihologic o ușurare.

Vera clătină din cap.

— V-ați simți la fel de independent și într-un apartament bine întreținut, replică ea.

Nu mă înțelesese, dar l-am văzut pe Norman uitîndu-se la mine.

— Aveți nevoie de cineva care să îngrijească de casă, spuse Vera și apoi adăugă : Vă rog să nu credeți că am ceva cu doamna Beauchamp. E cît se poate de cumsecade, mi-am dat seama de la prima vedere. E, bineînțeles, tipul mămos.

Mă gîndeam că Vera se pricepea la oameni mai puțin ca oricare dintre cunoștințele mele, cînd, deodată, atenția

mi-a fost atrasă de zîmbetul lui Norman, un zîmbet plin de dragoste și înțelegere, care reflecta exact același gînd. Mi-a devenit dintr-o dată simpatic. M-am simțit mai aproape de el decît de ea.

L-am încurajat să mai treacă pe la mine, deși era conștient de dificultățile pe care mi le cream.

Pe măsură ce-l cunoșteam mai bine, îmi dădeam seama că primele mele impresii fuseseră corecte ; era într-adevăr înzestrat cu puterea de a înțelege pe alții ; mai mult deseori am avut prilejul să constat că avea o bunătate fundamentală. Dar această înțelegere și bunătate erau la el cuplate așa cum mai constatasem și în alte cîteva ocazii, cu o infirmitate care-l handicapa. Era nevrotic, pradă anxietăți din care cauză făcea cu greu față cerințelor vieții.

Oricît mi-ar fi fost de simpatic și oricît aș fi dorit să fac ceva pentru el și pentru Vera ca să-i văd fericiți, mi-era greu să-l ascult depănîndu-și temerile lui neurastenice care altuia îi par în general obositoare cînd sînt repetate mecanic, ore întregi, seară de seară. De îndată ce începea să vorbească despre „condiția" lui, cum îi spunea el, îmi dădeam seama cît de greșit fusesem cînd îl considerasem incapabil să se exprime. Dar, dacă faptul că-l ascultam îi era de ajutor, trebuia să continui.

De fapt, nu știam dacă-i eram de vreun ajutor, afară doar că-mi dădeam seama că oricine era gata să-l asculte fără să-l contrazică îi oferea o oră-două de ușurare. Fusese la nenumărați doctori, cheltuind de ani de zile o avere în raport cu cîștigul său, dar își pierduse speranța în ei. Totuși, cu inconstanța unui nevrotic, redobîndi încrederea după ce i-am spus cu cîteva platitudini de bun-simț : că nu era un caz unic, că existau mulți — mai mulți decît își închipuia — care nu se acomodau ușor cu viața. I-am spus că și eu știam ce înseamnă asta ; ar trebui să trage unele învățăminte din cele ce mi s-au întîmplat mie și să nu se lase pradă firii sale. Altminteri, se va vedea într-o zi dat la o parte, trăind ca un spectator nemulțumit de sine, dar complet singur.

Și, totuși, pe cît îl cunoșteam mai bine, cu atît îmi plăcea mai mult și mă gîndeam mai puțin la gîndurile sale. Spre sfîrșitul anului, cînd îmi repeta poveștile pe care le știam deja pe dinafară, începeam să cred că e un caz irecuperabil.

Într-o seară de decembrie, nu mult după plecarea lui Norman, capul doamnei Beauchamp apăru ca o fantomă de după ușă. Nu-și făcuse apariția în [illegible] ca de obicei plecarea oricărei vizite feminine ; cred că trecuseră vreo zece minute de cînd se închisese ușa, dar eu țineam încă pe scaun.

— Arătați cam obosit, dacă-mi permiteți s-o spun, zise ea în șoaptă.

Chiar mă simțeam obosit. Pentru a-i fi de vreun ajutor lui Norman, era nevoie să te stăpînești tot timpul, să nu-ți arăți deloc enervarea.

— Hai să vă spun ce am de gînd [illegible]. Mi-aș dori o mică gură tare pe care v-aș fi invitat-o la [illegible] dacă aș fi putut pune casa la punct, dar n-am reușit.

Deși mi-era foame, am privit-o pe doamna Beauchamp cu entuziasm reținut. Aceste acese de mărinimie erau destul de spontane și nu aveau alt motiv decît să te înveselească, dar, ulterior, pica în admirația lor, își dădea seama că a efectuat unele servicii în afara contractului și se simțea astfel îndreptățită să mai întîrzie dimineața o oră în pat.

Doamna Beauchamp reveni cu o cutie de somon, o franzelă, două farfurii, o furculiță și un cuțit.

— Dacă nu vă deranjează, am să spăl tacîmurile după ce vă luați gustarea, zise ea. N-am reușit să spăl toate vasele.

Și astfel, mi-am mîncat somonul și apoi am stat deoparte, în timp ce doamna Beauchamp își mînca porția. În ciuda mulțumirii care i se citea în ochi-i strălucitori, se simți obligată să remarce :

— Bineînțeles că nu e ca cel proaspăt...

Mi-am amintit brusc de mama, pentru care somonul proaspăt era una din emblemele vieții îmbelșugate a claselor avute, după care tînjise cu atîta mîndrie.

— ...dar îmi place să știu că ați mîncat ceva bun înainte de a vă culca. Sper că nu mi-o luați în nume de rău, dar fac și eu ce pot, domnule Eliot.

Se uită la mine cu o privire invulnerabilă, încrezătoare și în același timp îndatoritoare.

— Unii fac tot ce pot, iar alții *nu fac nimic*, domnule Eliot, [illegible]. De [illegible] atît de [illegible] [illegible] [illegible]

tr-adevăr tot ce putem. Credeţi că ne apreciază cinev
Aşa credeţi ?

Doamna Beauchamp se monta din ce în ce ; expresia
rămînea fermă şi impasibilă, dar ochii îi ieşiseră din o
bite şi se îmbujorase la faţă. Vocea îi deveni o şoapt
insidioasă.

Am clătinat din cap în semn că nu.

— Cînd mă gîndesc la tot ajutorul pe care încerc
să-l daţi oamenilor, — la fel ca şi mine, dacă pot să spu
astfel, în felul meu, fără să fac caz de asta, — cînd m
gîndesc la ajutorul pe care-l dăm şi la ceea ce *fac* ani
mite persoane ! Cîteodată mă întreb dacă vă puteţi mă
da seama ce *fac* aceşti oameni, domnule Eliot.

Continuă în şoaptă :

— Nici nu îndrăznesc să mă gîndesc.

Vocea îi coborî şi mai mult :

— Dac-am privi pe fereastra aceea, domnule Eli
am putea vedea ferestrele de pe cealaltă parte a piaţet
V-a trecut prin minte vreodată ce-am vedea *dac-am rid*
transperantele ? E un gînd îngrozitor. Uneori îmi imagin
cum ar fi dacă aş deveni invizibilă, ca omul acela d
film, şi ar trebui să mă duc prin toate camerele din piaţet
una după alta, şi aş sta acolo într-un colţ şi n-aş av
cum să nu văd ce fac oamenii.

Visînd cu ochii deschişi la paradisul unei *voyeuse*, pe
care o licoare o făcuse invizibilă, doamna Beauchamp ş
dea pe scaun înfăşurată în satin roz, cu obrajii aprinşi
privirea pierdută.

— Dacă aş fi nevoită să văd toate acestea, domnul
Eliot, zise, mă-ndoiesc că mi-aş mai putea reveni vreo
dată din şoc.

Am zis că eram convins că are dreptate.

— Decît să fac ce fac unii, spuse, mai degrabă rămîn
aşa cum sînt, în camerele mele mici de sus, descurcîndu-mă
cum pot şi eu, îngrijindu-mi chiriaşii şi prietenii, dacă-mi
permiteţi să vă numesc astfel, domnule Eliot. Oamenii
n-au decît să rîdă de mine că-mi fac datoria, dar să nu-şi
închipuie că-mi pasă. Unii nu mă plac, degeaba vreţi să-mi
spuneţi contrariul, domnule Eliot, nu sînt eu chiar atît de
naivă cum par şi vă asigur că nu mă plac. Dar nici de asta
nu-mi pasă. Dacă cineva îşi face datoria, ce importanţă
are ce cred alţii despre el ? Presupun că-şi închipuie că
mă simt singură. Dar sînt mai fericită ca ei, domnule

Eliot, şi ei o ştiu prea bine. N-a spus nimeni, niciodată
Uite-o pe bătrîna doamnă Beauchamp, sărmana, are nevoie s-o îngrijească cineva, nu mai poate trăi singură.

Era adevărat. Nimeni nu gîndise astfel despre ea.

— Nu prea mi-ar plăcea dac-ar zice cineva aşa, remarcă în şoaptă, dar arţăgos doamna Beauchamp.

Apoi afabilă, continuă pe un ton dulceag :

— Sînt de părere că e mare lucru să ştii să îmbătrîneşti cu demnitate. Ştiu că sînteţi de acord cu mine, domnule Eliot. Desigur, cînd voi ajunge la amurgul vieţii, şi nu consider că l-am atins încă, dacă vreunui om cumsecade şi respectabil i-ar trece prin cap că el şi cu mine ne-am putea uni forţele, atunci nu zic că aş respinge propunerea fără a reflecta cu foarte, foarte multă seriozitate.

XXXII

ÎN FAŢA CASEI

ÎNTR-O SEARĂ DE MAI, IMEDIAT după ce războiul cu Germania luase sfîrşit, Betty Vane îmi făcu o vizită. Nu ne prea văzusem în primăvara aceea. Mă sunase o dată sau de două ori, dar fusesem ocupat cu Vera, Norman, sau vreo altă cunoştinţă, şi Betty, totdeauna gata să-şi închipuie că prezenţa ei nu e dorită, se retrăsese. Totuşi, era una din persoanele la care ţineam cel mai mult şi în care aveam încredere, iar în seara cînd intră pe uşă, grăbită şi aferată, i-am mărturisit că-i simţisem lipsa.

— Ai destule pe cap şi fără mine, zise ea.

Părea nepoliticoasă. Nu fusese niciodată în stare să spună cuvinte convenţionale. Mă privea avînd întipărită o expresie stînjenită pe faţa ei ascuţită.

Zise brusc :

— Poţi să-mi împrumuţi 50 de lire ?

O clipă am fost uimit, căci mai înainte, cînd o dusese greu, insistasem să-i dau bani, dar nu acceptase. Era extravagantă : ori de cîte ori avea bani îi risipea în dreapta şi-n stînga ; veşnic hărţuită de lipsa lor, viaţa ei se desfăşura într-o învălmăşeală de datorii la cărţi, chitanţe, lucruri amanetate şi portărei. Sărăcia ei era, însă, sărăcia cuiva obişnuit să fie somat de perceptor pentru 100 de lire, cînd

în spate se afla o avere de cîteva mii. Refuzase, în mod invariabil, să împrumute bani de la mine sau de la alt cineva care-şi cîştiga existenţa muncind. Oare de ce o făcea acum ? Deodată mi-am dat seama. Nepricepută l cuvinte de complezenţă, neştiind să accepte favoruri, în cerca să-mi răspundă la ceea ce tocmai îi spusesem : er felul ei de a-mi declara că şi ea avea încredere în min

Punînd cecul în geantă, se exprimă pe acelaşi ton fu gerător, de comandă :

— Acum poţi să-mi dai un sfat.

— În legătură cu ce ?

— E vorba şi despre altcineva.

— Era cazul să-ţi fi dat seama pînă acum că sînt în stare să păstrez un secret, i-am răspuns.

— Da, ştiu.

Continuă stîngaci :

— Păi, un bărbat pare că mă place.

— Cine e ?

— Nu pot să-ţi spun.

N-a vrut să-mi dezvăluie nimic despre el, afară doar că era cam de vîrsta mea. Explicaţiile ei deveniră atît d confuze, încît erau aproape neinteligibile, dar de data asta spunea despre omul acela că „o plăcea" şi că voia să „fac casă" cu ea. Înainte, de fiecare dată cînd mi se destăinuis , fusese invers.

— Ce să fac ? mă întrebă.

— Eu îl cunosc ?

— Nu pot să-ţi spun nimic despre el.

— Ce să zic dacă tu nu-mi spui mai nimic ?

— Aş vrea să-ţi povestesc totul, dar nu pot, mă în credinţă, cu aerul unei fetiţe care-şi dăduse cuvîntul d onoare.

Mă gîndeam că atîţia bărbaţi se temeau de ea, era atît de perspicace şi suspicioasă, lipsa de încredere în sine făcînd-o să pară lipsită de încredere în alţii. Dar cînd ho tăra că se poate bizui pe cineva, încrederea-i era oarb .

— Îl iubeşti ? am întrebat-o.

Deschis, cinstit şi fără ezitare, veni răspunsul :

— Nu.

— Îl respecţi ? Pentru ea, nici o legătură nu ar fi fo t tolerabilă altfel. De data asta ezită. În cele din urmă spuse

— Cred că da.

Apoi adăugă :

— E un om ciudat.

M-am uitat la ea. Îmi zîmbi puţin ranchiunoasă.

— Cu puţinul pe care-l ştiu, am zis, ce pot să-ţi spun ? Tu ştii mai bine decît mine.

— N-am prea reuşit în viaţă pînă acum.

— Nu prea văd care ar fi avantajele. Pentru tine vreau să zic.

Pentru prima oară în seara aceea mă privi cu afecţiune.

— Nu întinerim nici unul, ştii. Nu uita că ai aproape 40 de ani. Eu am împlinit 37, în martie.

— Asta nu-i un motiv.

— N-avem toţi răbdarea ta.

— Nici ăsta nu cred că este pentru tine un motiv întemeiat.

Trase o înjurătură.

— Nu prea am ce aştepta de la viitor.

Era atît de nesigură pe ea că a trebuit să facă o pauză înainte să-i pot spune :

— Las-o baltă. Hai la petrecere !

O cunoştinţă comună o invitase şi voia să mă ia şi pe mine. În taxi, în drum spre Chelsea, îmi zîmbi cu afecţiune. Uitase stînjeneala şi confidenţele făcute parcă în pofida propriei voinţe ; se părea că abia ne întîlnisem, parcă o luasem cu maşina să mergem la o petrecere, fiecare dintre noi întrebîndu-se dacă ne vom bucura de o seară plăcută. După atîţia ani de cînd se ducea pe la petreceri, obrajii încă i se mai îmbujorau şi ochii îi străluceau de nerăbdare, încă mai spera că ar putea surveni ceva, că ar putea apărea cineva.

De cum am ajuns la studio, am întîlnit o cunoştinţă ; croindu-ne drum, ne-am retras într-un colţ ca să evităm mulţimea şi am discutat despre o carte nouă. Pe cînd îl ascultam, am auzit vocea cuiva care şedea în spatele nostru, pe scaunul de la fereastră. Am recunoscut-o de la primele cuvinte. Era vocea lui R.S. Robinson.

Stătea cu spatele la mine, cu ceafa roşie şi coama lui fruмoasă de păr argintiu strălucitor. Interlocutoarea lui era o femeie în jur de 30 de ani ; părea inteligentă, amabilă şi ştearsă. Înţelesei repede că publicase nu de mult un roman.

— E nevoie să mă întorc mult în urmă pentru a găsi un scriitor care să deschidă larg fereastra experienţei,

așa cum o faci dumneata, îi declara el. Nu că ai realiz[at] tot timpul. Sînt obligat să-ți spun că uneori ești destul deconcertantă. Uneori îmi dai senzația că deschizi o f[ereastră], dar nu ridici și transperantul. Dar, relativ la p[rimele] 30 de pagini, care sînt cele mai reușite, e nevoie, într-adevăr, să mă întorc mult în urmă ca să pot face o com[parație]. Cam la cine crezi c-ar trebui să mă întorc ?

— Exagerați, se auzi vocea femeii, jenată, vocea unei persoane cu educație.

— Trebuie să mă întorc mult în urmă.

Robinson vorbea cu vechea sa autoritate, pe tonul ușoară mustrare a cuiva ale cărui elogii sînt respinse [și] se vede nevoit să insiste.

— Înainte de dragul meu Joyce. Nu vreau să spun performanța dumitale o egalează pe a lui, dar insist în susținerea că viziunea dumitale este mai apropiată de izvoarele vieții. Trebuie să merg mai înainte de el. Și înainte de sărmanul și bătrînul Henry James. Cu siguranță înainte de George Eliot. N-au decît să spună ce vor, dar mai toate lucrările ei sînt greoaie ca un terci și scriitorii consistenți de acest fel trebuie să fie cu mult mai buni decît a fost ea. Aceste prime pagini ale dumitale nu sînt deloc un terci. Îți dau mai degrabă senzația că guști pentru prima oară un excelent *pâté*. Trebuie să merg puțin înaintea ei și, ca să spun drept, n-aș ezita să merg înapoi pînă la — n-ai să ghicești la cine...

— Spuneți-mi.

— Doamna Henry Wood.

Chiar și acum, cînd o flata urmărindu-și scopurile, nu putea rezista să nu joace un renghi, să nu recurgă la acest mod elaborat de a dezamăgi pe cineva. Părea o femeie modestă, dar în vocea ei se simțea dezamăgirea și un ușor protest :

— Dar nici nu se compară cu George Eliot !

Robinson se reculese repede.

— George Eliot era plină de talent, dar n-avea nici un dram de geniu. Doamna Henry Wood avea foarte puțin talent, dar avea o fărîmă din acest lucru binecuvîntat. Tocmai asta s-ar fi cuvenit să se spună despre dumneata și, crede-mă pe mine, ăsta-i cel mai important lucru ce se poate spune despre un scriitor. Mi-ar plăcea să-mi asum răspunderea să-i fac s-o spună despre dumneata. A observat cineva acest lucru ?

— Nu mi-a spus-o nimeni.

— Am fost întotdeauna de părere că e nevoie de un antreprenor înzestrat și el cu un pic de geniu ca să recunoască geniul unui scriitor. De aceea cred că e o ocazie providențială că noi doi ne-am întîlnit aici, astă-seară. Mi-ar plăcea să mai scot o lucrare cu adevărat bună înainte de a închide ochii. Sînt absolut sigur c-o pot face pentru dumneata.

— Cum se numește firma dumneavoastră, domnule Robinson ?

Robinson rise.

— Pentru moment nu pot spune că am o firmă. Va trebui s-o repun pe picioare pe cea pe care am avut-o. N-ai auzit de R.S. Robinson ?

Păru încurcată.

— Doamne Dumnezeule, zise el într-unul din accesele sale de hilară sinceritate, dacă acum 25 de ani mi-ai fi spus la o petrecere ca asta că n-ai auzit de mine, ți-aș fi întors spatele și aș fi plecat să caut un interlocutor interesant. Dar vei mai auzi de R.S. Robinson. Prevăd că dumneata și cu mine vom face lucruri bune în viitor. Sînt sigur că ne vom impune unul pe celălalt.

Atunci l-am bătut pe umăr. Se întoarse să vadă cine e. Foarte bine dispus, strigă :

— Ia te uită, e Lewis Eliot ! Bună seara, domnule !

I-am zîmbit tinerei doamne, dar Robinson, cu șiretenia lui sclipitoare, nu intenționa să mă lase să conversez cu ea. Se întoarse cu fața spre cameră și spuse, plin de voioșie sau prefăcîndu-se de minune :

— După părerea dumneavoastră, cei de față reprezintă oare o mostră a spiritului postbelic ?

L-am întrerupt.

— Nu ne-am mai văzut de mult.

Robinson era convins că îi periclitam planurile sale de ultima oră, dar nu se intimidă. Nu se schimbase deloc din ziua în care recuperasem banii Sheilei ; costumu-i era ponosit și ros la manșete, dar după șase ani de război cam așa arătau și alți oameni mai prosperi. I se adresă tinerei femei cu candoarea și permanenta-i demnitate :

— Acum cîțiva ani domnul Eliot se interesa de planurile mele editoriale. Regret că trebuie să mărturisesc că nu s-au materializat.

— Ce-aţi mai făcut de atunci ? l-am întrebat
— Mai nimic, domnule. Mai nimic.
— Ce-aţi făcut în timpul războiului ?
— *Absolut nimic.* Plin de veselie, adăugă : Vă gîndiţi că eram prea bătrîn ca să pună mîna pe mine. Bineînţeles că eram ; nu puteau să mă înhaţe. Dar m-am hotărît să-mi ofer eu serviciile, aşa că am obţinut o slujbă la... (pronunţă numele unei uzine de avioane) şi m-au subvenţionat timp de patru ani, iar eu *n-am făcut absolut nimic.*

Tînăra izbucni în rîs. Era atît de încîntat să etaleze lipsa lui de conştiinţă, încît o încînta şi pe ea. La fel ca pe Sheila.

— Cum vă treceaţi timpul ? îl întrebă ea.

— Am descoperit cum să fiu *funcţionar moşmondit.* Ascultaţi-mă pe mine. Nimeni nu şi-a bătut capul cu această problemă pînă acum. Cînd am plecat, reuşisem să întind pe două zile ceea ce se putea face în mod rezonabil cam într-o oră. Asta-mi dădea timp să mă gîndesc la lucruri serioase, adică să mă gîndesc la programul despre care vorbeam înainte de venirea domnului Eliot.

Rînji spre mine cu o veselie maliţioasă, cu superioritate şi dispreţ.

— Presupun că dumneata ţi-ai făcut datoria faţă de ţară.

Era aşa cum mi-l aminteam, gata să dea o replică oricui de la egal la egal.

L-am întrebat :

— Acum aveţi vreo slujbă ?

— Bineînţeles că nu, spuse Robinson.

Mă întrebam dacă, cu obişnuita lui frugalitate, economisise bani din salariul primit la uzină. Apoi m-am adresat interlocutoarei.

— Nu cred că v-am fost prezentat.

Curînd după ce i-am aflat numele, spre surprinderea şi uşurarea lui Robinson, i-am părăsit. Ne-am despărţit cu un „bună seara, domnule", rostit de Robinson pe un ton triumfător ce răsună în toată camera, şi i-am şoptit lui Betty că plec. Singura din toată camera ea îşi dăduse seama că mi se întîmplase ceva neplăcut. Dezamăgită, după seara care începuse atît de promiţător, îmi citea pe faţă semnele unei inexplicabile amărăciuni.

— Îmi pare rău, murmură ea.

Avea dreptate. Mă răscolise numele tinerei doamne. De cum l-am auzit, am ştiut că era una din verişoarele lui Charles March. Foarte posibil deci să fie o persoană cu dare de mînă şi, de altfel, Robinson nu s-ar fi ostenit s-o copleşească cu laude dacă n-ar fi fost bogată. Dar asta n-avea nici o importanţă, era simplu să-i spun lui Charles două vorbe despre Robinson ; nu din cauza ei plecasem de la petrecere ; ieşind în Glebe Place, am luat-o spre chei şi, fără să-mi dau seama, paşii m-au dus spre casa în care locuisem cu ani în urmă. Nu eram împins de cele ce se întîmplaseră la petrecere, ci de faptul că pentru prima oară, de ani de zile, mă năpădise din nou profunda mea mîhnire cauzată de Sheila, cu aceeaşi intensitate ca pe vremea cînd, după moartea ei, mă regăseam singur în camera noastră pustie.

La primul sunet al vocii lui Robinson am avut o tresărire. Trăgînd cu urechea la ceea ce, în alte condiţii, m-ar fi amuzat, m-am crispat, am strîns pumnii, dar am rămas stăpîn pe mine, pînă cînd, auzind numele femeii, m-au năpădit amintirile trecutului. Şi, totuşi, înainte nu mai auzisem acest nume decît în situaţii cu totul lipsite de dramatism, fără vreo legătură cu Sheila sau cu moartea ei ; poate că Charles March îl menţionase vreodată, pe vremea cînd ne vedeam mai des, pe cînd eram amîndoi necăsătoriţi şi ne plimbam împreună prin Londra sau ne duceam la casa de la ţară a tatălui său. Asta era tot, dar şuvoiul de amintiri declanşat de acest nume m-a mînat prin întuneric spre Cheyne Row, apoi spre Tamisa.

Pe Cheyne Row ferestrele erau luminate. Dinspre cîrciumioara de la colţul cheiului venea larmă de glasuri ; eram la fel de copleşit ca şi cum aş fi fost încă însurat şi m-aş fi îndreptat pe străzi dosnice, spre casă.

Nu vedeam nimic, nu-mi aminteam nimic ; nu moartea ei mă copleşea, ci faptul că, păşind grăbit prin dreptul caselor luminate, cu geamurile deschise pentru a primi briza caldă a serii, nu mă încerca un sentiment de neîmplinire, de pierdere, de nefericire. Cu un an în urmă, cînd primisem o veste proastă, mai proaspătă şi mai dureroasă, că Margaret născuse un copil, am putut să mă stăpînesc şi să-mi alung tristeţea. Acum, această tristeţe mai veche mă copleşise din nou. Stoicismul nu mă mai asculta. Am simţit, ceea ce nu mai simţisem de pe cînd aveam opt ani, lacrimi curgîndu-mi pe obraji.

Curînd am ajuns în fața casei, de care, de cînd mă mutasem în primăvara de după moartea Sheilei, nu mă mai apropiasem ; o ocolisem ca să n-o mai văd. Și totuși vederea ei mi-a mai alinat durerea în loc s-o ascută. Un perete fusese distrus, așa că locul unde doamna Wilson își avusese salonul era acum năpădit de bălării, iar la etajul întîi o cadă de baie se profila în toată goliciunea pe cerul întunecat. Lumina unui felinar de pe chei cădea pe poteca din grădină, unde iarba crescuse printre dale.

Uitîndu-mă în sus spre casă, am văzut ferestrele astupate cu scînduri. Am reperat ferestrele de la dormitorul nostru și cele de la camera de alături. Camera în care zăcuse corpul neînsuflețit al Sheilei. Gîndul m-a impresionat prea puțin ; stăteam acolo privind ferestrele, fără să simt aproape nimic, trist, dar cu un fel de ușurare hipnotică.

N-am rămas multă vreme. Încet, pe sub platani, trecînd pe lîngă casele nezugrăvite, decolorate de soare, am luat-o pe chei, spre apartamentul meu. Din grădina botanică vîntul umed aducea un aer îmbălsămat, iar pe pod, strălucea salba de lumini. Deodată m-a străbătut un gînd : mă întorsesem oare acasă ? Era oare aceeași casă din care nu puteam să evadez ? Și cu ce se deosebea apartamentul singuratic de casa în fața căreia stătusem ?

XXXIII

PATOLOGIA SPECTATORILOR

ÎN ANUL ACELA AM TRĂIT ÎN UMbra a două situații dramatice. Prima era secretă, știută numai de cîțiva dintre noi și avea să umbrească mare parte din viața noastră ; era rezultatul acelor întruniri pe care le avusesem la bătrînul Bevill, la începutul războiului, rezultatul demersurilor, al intrigilor lui Lufkin și al științei unor oameni ca fratele meu ; era producerea bombei atomice. Cea de-a doua a fost publică, dezvăluită deschis, timp de o săptămînă, oricui deschidea ziarul, importantă însă numai pentru vreo șase persoane, printre care, deși nu mi-am dat seama decît mult mai tîrziu, mă număram și eu.

Fără vină, o jucărie a soartei oarbe, Norman Lacey și prin el și Vera au ajuns cunoscuți în toamna aceea, căci

tatăl lui Norman a fost judecat la Old Bailey. Chiar dacă era găsit vinovat, delictul era minor ; dar urmările procesului i-au afectat pe cei doi atît de mult, încît o perioadă am avut impresia că Norman cel puțin nu-și va mai reveni. Prin ce au trecut, cum s-a dovedit ea destul de tare pentru amîndoi, ar fi o întreagă poveste, dar pentru mine a fost o lecție de cît de neadecvat m-am comportat.

Norman și Vera mi-au cerut ajutorul, un ajutor care m-ar fi pus într-o situație penibilă și probabil mi-ar fi dăunat oarecum dacă l-aș fi dat. Voiau să mă prezint la tribunal să depun o mărturie care nu le-ar fi ajutat cu nimic nici lor și nici tatălui lui Norman, dar mie mi-ar fi putut aduce prejudicii. Era o mărturie atît de neînsemnată, încît nici un avocat nu m-ar fi citat doar pentru atît. Nu făcea decît să dovedească că eu îi cunoșteam bine. Agățîndu-se de orice șansă, aveau un fel de credință că numele meu i-ar putea apăra.

Era tipul de rugăminte care, dacă ar fi venit de la o cunoștință, aș fi evitat-o cu conștiința liniștită. Dar îmi asumasem oarecare răspundere cu ei doi ; se gîndeau că le-am acordat prietenia mea ; puteam oare să le întorc spatele ? Dacă nu, trebuia să accept consecințele ?

De cum am simțit că vor da de bucluc, am vrut să-mi găsesc o scuză și să mă retrag. Era o dilemă care nu-mi plăcea, după cum nu-mi plăceau nici propriile mele sentimente. Am făcut ceea ce nu mai făcusem de ani de zile : am cerut un sfat. Nu voiam un sfat de complezență, tînjeam după sfatul lui Margaret și într-o seară chiar am parcurs toată lista de Hollis din cartea de telefon a Londrei, întrebîndu-mă dacă se mutaseră din nou în oraș, știind că aveam un motiv real pentru a-i scrie, dar în același timp că motivul era doar un pretext. În cele din urmă m-am dus cu problemele mele la George Passant.

Cu cîteva luni în urmă, tînăra după care umblase cu ardoare adolescentină pusese capăt disputei lor ce dura de ani de zile și se întorsese acasă. Refuzase să se căsătorească sau să se culce cu el, iar George, hilar de frustrat pentru un om pasionat părea, unui privitor din afară, să nu se fi ales cu nimic. Dar nu asta era și părerea lui. „A fost o aventură magnifică !" exclama, ca și cum natura plăcerilor sale alunecase în mod misterios pe un făgaș greșit. Pe măsură ce îmbătrînea, părea că se complace tot mai mult în propria-i ciudățenie.

Cu toate acestea, cînd într-o seară de toamnă ne-am dus împreună într-o cîrciumioară de pe Tothill Street și i-am povestit totul, a fost surprinzător de prozaic.

— Ar fi absolut ridicol să-ți asumi cel mai mic risc, decretă el.

Îi explicasem cît am putut mai exact care erau relațiile mele cu Norman și Vera. Îi spusesem și despre cercetările întreprinse de poliție, de care nu puteam pomeni altcuiva : căci George, oricît de gălăgios își trăia propria-i viață, știa să păstreze un secret.

Ascultîndu-mă părea îngrijorat. Îmi trecu prin minte că se mîndrea cu reputația mea publică. Nu-i plăcea să mă vadă intrînd într-o afacere care mi-ar putea dăuna așa cum ar fi intrat el ; întotdeauna avusese o urmă de prudență imprevizibilă ; în seara aceea vorbea la fel de judicios ca Hector Rose.

— Dacă ai putea influența cu ceva șansele bătrînului (ale lui Lacey) de a scăpa, atunci am putea eventual să mai discutăm, spuse George, deși te anunț că și în acest caz aș putea veni cu contraargumente. Dar problema nici nu se pune și e limpede că nu există decît o singură cale rezonabilă de urmat.

George a comandat halbe de bere, înfruntîndu-mă cu optimismul său agresiv, ca și cum mi-ar fi spus că în viață nu reușesc decît cei cu mintea sănătoasă.

— Nu sînt chiar așa sigur, i-am zis.

— Atunci ești și mai incapabil să judeci rațional decît mă așteptam.

— Se vor simți părăsiți. În special tînărul. S-ar putea chiar să-i dăuneze întrucîtva.

— Mi-e teamă, zise George, că nu pot lua în considerație chiar fiecare consecință personală a fiecărei acțiuni. În special că tînărul va fi nevoit să suporte atîtea prejudicii. Nu pot să cred că dînd tu dovadă de puțină judecată, asta va mai conta în catastrofa generală.

— Poate că ai dreptate, am răspuns.

— Mă bucur că dai semne că-ți revii.

— Dar i-am luat pe amîndoi sub aripa mea ocrotitoare. Nu-i corect să mă distrez cu ei atunci cînd nu-mi cer nimic și acum să-i las baltă.

— Ideea că ar putea avea cel mai mic drept asupra ta este de neacceptat. George ridică vocea furios, aproape

strigînd. Își trase vesta în jos și, pe un ton încă enervat, mi se adresă neobișnuit de oficial.

— E mult de cînd nu ți-am vorbit despre aceste lucruri. Aș dori să te fac să înțelegi că toți cei care au beneficiat de prietenia ta au fost în cîștig. Mă limitez numai la prietenia ta, să fie clar. Nu pot spune același lucru și despre legăturile tale cu femeile. După cîte pot eu să-mi dau seama, cu Margaret Davidson te-ai purtat urît și prostește. Nu m-ar mira dacă ai face același lucru cu Betty Vane și cu altele. Cred că e cazul să-ți faci unele reproșuri pentru cîteva dintre ele.

Mă gîndeam că George nu era chiar atît de distrat cum părea.

— Dar este de neconceput ca cineva pe lumea asta să aibă dreptul a-ți reproșa ceva în legătură cu prieteniile tale. Aș vrea să văd cine mă contrazice, spuse George, tot furios, ca și cum ar fi luat cuvîntul la o dezbatere înfierbîntată. Dar figura lui era deschisă și plină de afecțiune. Pot să-mi dau și eu seama, ți-aș atrage atenția că pot să-mi dau seama la fel ca oricine altcineva din Londra, exact ce anume ai oferit ăstora doi. Ai fost la dispoziția lor ori de cîte ori au avut nevoie de tine, așa-i ?

— Da.

— Nu te-ai cruțat niciodată, nu-i așa ? I-ai lăsat să vină la tine și cînd ai fost obosit sau bolnav.

— Uneori.

— Le-ai permis să treacă înaintea plăcerilor tale. Nu te-ai dus la serate elegante din cauza lor : tare m-aș mira dacă n-ar fi așa.

Am zîmbit în sinea mea. Chiar și acum George păstrase o imagine strălucitoare a „seratelor elegante" și a fascinației pe care își închipuia că o aveau pentru mine. Și deși își folosea întreaga forță, vorbea cu vădită blîndețe :

— Știu prea bine ce le-ai oferit. Mulți dintre noi o știu din proprie experiență și nu uita că experiența mea cu tine e mai veche decît a celorlalți. Uneori m-am gîndit că n-ai nici cea mai mică idee de felul în care oamenii apreciază ce ai făcut pentru ei. Țin să te informez că treci drept un prieten absurd de altruist. Sînt cel mai în măsură s-o știu.

George se considera un frate al umanității întregi. Dar atunci cînd era cazul, se împotrivea aproapelui lui, nu căuta niciodată să cruțe pe cineva. Nu înțelegea tentația atît de

insidioasă, adesea atît de plină de satisfacţii pentru oameni ca mine, de a juca rolul lui Dumnezeu : să dau atît, dar nimic mai mult ; să fiu îndatoritor, uneori blînd, dar transformînd această cumsecădenie într-un fel de perdea cu care să-mi ascund eul meu secret pe care nu puteam suporta să-l dezvălui. Multe din cele ce spunea erau adevărate, dar asta pentru că în majoritatea cazurilor cînd îţi dezvălui temperamentul, ceea ce pierzi într-o parte cîştigi în cealaltă.

Pentru că am fost atît de tentat să mă transform în spectator, ceream foarte puţin de la cei din preajmă. Eram înţelegător, uneori în dauna mea, deşi nu făceam sacrificii excesive. Devenisem neobişnuit de răbdător. De asemeni destul de tolerant din fire şi propria mea experienţă de viaţă mă făcuse şi mai tolerant. Judecat după standardul uman obişnuit, eram interesat de ceilalţi şi demn de încredere. Toate acestea le dobîndisem, — aşa vedea George lucrurile şi nu era o opinie neglijabilă — prin neparticipare. Dar ceea ce nu vedea George era că în mine, în locul unei inimi de frate, purtam un imens gol.

În cele din urmă, m-am dus să depun mărturie. Am încercat să accept responsabilitatea mea faţă de Vera şi Norman ca şi cum aş fi simţit-o cu adevărat. După cîte mi-am putut da seama din cele ce mi-au ajuns la urechi, n-am pierdut prea mult ; deşi luni de zile n-am putut aprecia cu exactitate, de fapt, am cîştigat ceva.

În iarna aceea, pe cînd şedeam singur în cameră, m-am gîndit deseori la mine, aşa cum o făcusem în noaptea acordului de la München ; dar acum aflasem mai multe şi ceea ce aflasem îmi displăcea mai tare. Nu puteam să-mi dau seama ce anume deteriorase legătura mea cu Margaret şi unde era marea greşeală. S-ar fi putut crede că e moştenirea ce mi-o lăsase Sheila : era numai o scuză ; adevărul era mult mai meschin, mai profund şi fără nimic strălucitor şi apărea vizibil din faptul că mă retrăsesem în postura de spectator. Ştiam acum cît de mult greşeau cei ce deveneau spectatori. Domnul Knight era un spectator în lumea afacerilor, pentru că era prea mîndru şi fricos pentru a se pune cu ceilalţi ; şi puteam să-mi dau seama cum mîndria şi teama lui erau tot atît de meschine ca şi vanitatea : nu se punea cu ceilalţi pentru că îi displăcea eventuala postură de înfrînt. La prima vedere spre deosebire de domnul Knight, cu nu eram vanitos; dar în sufletul

meu, în relaţiile mele cele mai profunde, nu mă deosebeam de el.

Mai era şi o altă comparaţie şi mai puţin înrudită. Mai cunoşteam un alt spectator, care tocmai din cauza aceasta se simţea deasupra muritorilor de rînd. Doamna Beauchamp — da, aveam ceva în comun. Da, domnul Knight, cu ea şi cu mine făceam parte din aceeaşi familie.

Singur, în acea primă iarnă de pace, mă gîndeam cît de veseli fusesem la început Margaret şi cu mine, şi cum spre sfîrşit mă dusesem la ea, într-un taxi hodorogind în lumina cenuşie, biciuit cu forţa ploii ce bate în ferestre, de sentimentul vinovăţiei. Înţelegeam mai bine acum. Mai întîi încercasem s-o transform într-o făptură de vis, un fel de anti-Sheila, apoi am transformat-o într-o nouă Sheila ; mi-a fost teamă s-o văd aşa cum era ea însaşi, o persoană cu un spirit la fel de puternic ca al meu.

Deşi nu-mi dădeam seama, cîştigam totuşi ceva.

Aşa cum atunci cînd Margaret recunoscuse că legătura noastră se sfîrşise, eu văzusem în ea un complotist ascuns, căutînd aproape inconştient o cale de ieşire, tot astfel, acum, complotistul secret începuse să acţioneze în mine, eu însumi fiind un învins şi displăcîndu-mi profund ceea ce devenisem.

Deseori, cînd o ramură din viaţa cuiva se ofileşte, ceilalţi văd primii seva care reîncepe să clocotească. Nu eşti conştient de noul început pînă ce nu s-a efectuat ; sau, alteori ştii şi în acelaşi timp nu ştii. Poate că atunci cînd crezîndu-mă preocupat de Norman şi Vera am frunzărit cartea de telefon în căutarea adresei lui Margaret, îmi făcusem deja un plan care mi-ar fi putut schimba viaţa ; poate că atunci, cu luni în urmă, cînd am stat în faţa fostei mele case unde locuisem cu Sheila, gîndindu-mă că nu mai aveam nici o speranţă să-mi întemeiez un nou cămin, poate că tocmai atunci se născuse speranţa.

Poate că ştiam şi nu ştiam. Dar, de fapt, primele semne ale complotului secret pe care le-am observat, ca şi cum aş fi urmărit un intrus, şi încă unul plicticos, erau oarecum absurde. Căci dintr-odată am devenit nemulţumit de apartamentul de la doamna Beauchamp. În loc să mă simt gata de a accepta orice, de abia aşteptam să fac o schimbare. Agitat, cum nu-mi era firea, am telefonat la diverse agenţii, am vizitat vreo şase apartamente într-o singură după-

amiază și spre seară am ales unul. Era în partea de nord a Hyde Parcului, imediat după Albion Gate, prea mare pentru mine, cu trei dormitoare și două saloane, dar mi-am spus că-mi va face plăcere vederea spre pomii fremătînd, spre Bayswater Road, pe unde obișnuiam s-o iau cînd mă duceam la Margaret.

În seara aceea, pentru prima oară, eu eram cel care o căuta pe doamna Beauchamp, nu ea pe mine. Am bătut ușor la ușă, am zgîlțîit cutia de scrisori, am strigat-o, dar, deși nu eram convins că e plecată, nu am primit nici un răspuns. Așa că am lăsat un bilet și, dîndu-mi seama că tehnica mi se dovedise bună și că aș putea să-i fac un ultim compliment adoptînd-o eu însumi, am lăsat ușa deschisă, așteptînd să-i aud pașii. Dar chiar și atunci am auzit-o doar cînd foșnetul papucilor ajunsese în dreptul ușii.

— Domnule Eliot, am găsit notița dumneavoastră prin care mă înștiințați că veți să-mi vorbiți, șopti ea.

Am întrebat-o dacă fusese plecată, știind sigur că n-fusese nicăieri.

— De fapt, n-am fost, domnule Eliot, spuse. Ca să vă spun adevărul, în ultima vreme sînt atît de îngrijorată de pregătirea mesei că nu pot dormi pînă-n zori, așa că mi-am permis să moțăi puțin înainte de a începe să mă ocup de masa de seară.

Nu știu ce făcuse, dar asta nu făcuse precis. Expresia feței ei era sigură, impenetrabilă, trează. Pregătirea mesei însemna pregătirea ceaiului meu de dimineață și remarca reprezenta primul pas spre încetarea acestui serviciu.

— Regret că v-am deranjat, i-am spus.

— Face parte din obligațiile mele, replică ea.

— M-am gîndit că ar fi mai bine să vă anunț imediat, că va trebui să vă părăsesc în curînd.

— Îmi pare rău să aud așa ceva, domnule Eliot. Se uită la mine cu o privire fermă, dezaprobatoare, aproape dușmănoasă, dar și cu puțină milă.

— Îmi pare rău că trebuie să plec.

Am spus-o din politețe. E foarte curios, dar doamna Beauchamp te obliga să fii politicos. Mi-era imposibil să i dau măcar a înțelege ce credeam despre ea și despre casa ei.

— Îmi pare rău că trebuie să plec, am repetat. Și am simțit un sincer, ridicol și irațional regret.

— Nimeni nu e obligat să locuiască unde nu dorește, domnule Eliot.

Expresia feței ei vădea aceeași încredere în sine. Dacă eu simțeam o urmă de tristețe, ea nu părea niciodată mai puțin tristă. Pentru unii o despărțire putea însemna să mori puțin, dar nu și pentru doamna Beauchamp.

— Dacă-mi permiteți să întreb, în urma discuțiilor pe care le-am avut cînd vă simțeați singur și eu încercam să vă înveselesc — vocea ei era la fel de șoptită, parcă o idee mai puțin liniștită — dar dacă-mi permiteți să întreb, intenționați să vă recăsătoriți ?

— Nici nu m-am gîndit la asta.

— E totuși ceva, și, fără să mă amestec unde nu e treaba mea, ăsta-i cel mai înțelept lucru pe care l-ați spus în seara asta sau în alte seri, domnule Eliot. Și sper că vă veți aminti de mine dacă vreo femeie va voi să vă prindă în mreje și nu veți mai găsi nici o portiță de scăpare. *Nu dați nici o atenție lacrimilor*, domnule Eliot.

După această binecuvîntare, doamna Beauchamp spuse brusc : Poate c-ar fi bine să avem o mică discuție despre servitul mesei, domnule Eliot, pentru că presupun că veți mai sta aici încă vreo două-trei săptămîni.

Mă gîndeam că majoritatea oamenilor, cînd li se dădea preaviz, își continuau activitatea cu bunăvoință pînă la sfîrșit, devenind, în aceste două săptămîni, chiar mai îndatoritori ca înainte. Dar firea doamnei Beauchamp era aprigă. Hotărîse că pregătirea ceaiului meu de dimineață era prea mult pentru ea, iar faptul că aveam să plec în curînd n-a determinat-o să și-o schimbe. Îmi șopti cu blîndețe că voi putea lua un mic dejun foarte bun, mult mai bun decît mi l-ar putea face ea, vizavi, în Dolphin Square. Și mă privi cu un zîmbet onctuos și șiret.

— Ei, domnule Eliot, sînt sigură că veți locui la adrese mult mai bune decît aceasta, dacă pot să mă exprim astfel. Dar, deși presupun că nu sînt eu persoana cea mai îndreptățită s-o afirme și nu șade prea bine venind tocmai de la mine, nu pot să nu vă atrag atenția că va curge multă apă pe Tamisa înainte să mai găsiți un loc unde să vă simțiți așa cum v-ați simțit aici, ca acasă !

XXXIV

OFERTĂ CONFIDENȚIALĂ ÎN SENS INVERS

CÎND M-AM HOTĂRÎT SĂ REIAU legăturile cu Gilbert Cooke, știam ce urmăresc. Sau cel puțin așa credeam. Nu-mi lăsasem nici o portiță de comunicare cu Margaret ; el avea cu siguranță vești despre ea ; trebuia să le aflu. La ce va fi mai departe, nu mă gîndeam.

Așa că, într-o după-amiază de mai, spre seară, i-am telefonat la noua lui slujbă. Era liber în seara aceea ? Îmi răspunse rece. Nu, nu știa sigur. Dar ar putea să-și găsească timp să luăm în fugă masa împreună. Curînd mergeam unul lîngă altul, traversînd parcul ; mirosul de benzină ce umplea străzile Londrei în seara aceea de vară se împletea cu mirosul ierbii și al florilor agățătoare și mai puternic după ploaie. Îmi amintea de plimbările prin Londra, pe cînd eram student, miresmele parcului pline de promisiuni, dar și de frustrări, provocatoare pentru un tînăr cast.

Alături de mine, masiv, pășind ușor, Gilbert vorbea puțin : răspundea doar la întrebări ; altfel, buzele-i erau strînse sub nasul ca de pasăre. Uitasem cît era de mîndru. Nu accepta să fie dat deoparte și apoi rechemat. Uitasem, de asemenea, că era subtil și suspicios.

Nu credea că dintr-odată îi căutam din nou tovărășia numai de dragul lui. Își dădea seama că aveam un interes. Poate că bănuia oarecum care era motivul. Părea decis să nu mi-l satisfacă.

Totuși, n-a putut rezista să nu mă informeze că încă îi mai ajungeau diverse lucruri la urechi. Pe cînd urcam treptele Ducelui de York, spuse deodată.

— Cum e noul apartament ?

I-am răspuns, iritat că tot mă mai putea lua prin surprindere, că-i foarte bun.

— Crezi c-o să te simți bine ?

— Cred că da.

— O să meargă dacă bătrîna se va simți fie mai bine fie mai rău. Căci dacă se va simți mai rău, agenții imobiliari o vor înlocui. Dar va fi insuportabil dacă rămîne numai ușor suferindă.

Informația era exactă. Apartamentul meu era unul din cele patru de care se îngrijea aceeași menajeră ; de două săptămîni era la pat ca urmare a unui atac de cord.

— E destul de bun, i-am spus ca și cum i-aș fi cerut scuze.

— Nu știu zău, spuse Gilbert.

Ca atîția oameni cusurgii, avea darul să facă în așa fel încît aranjamentele domestice ale altora să pară total neadecvate. M-am simțit obligat să mi le apăr pe ale mele.

— În orice caz, e mai bun decît vechea locuință, îmi făcu Gilbert o concesie. Sînt de acord că e mai bun.

Deși începuse să vorbească despre confortul meu, cu vechea lui grijă, nu scotea o vorbă despre prietenii noștri comuni, despre nici unul care m-ar fi interesat și cu atît mai puțin despre Margaret. Seara de mai, mirosul de benzină, mireasma afrodiziacă îl făcură mai vorbăreț, dar era o conversație impersonală, evazivă, în mod deliberat evazivă.

La clubul meu, îl priveam cum stătea răsturnat într-unul din fotoliile de piele, exact ca în seara în care se oferise să renunțe a-i mai face curte lui Margaret. Trupul îi era relaxat, dar ochii îi străluceau, duri, încă plini de resentimente. Nu puteam decît să aștept cu răbdare. Mi-am impus să vorbesc cu el la fel de degajat ca atunci cînd lucram împreună. Cum o ducea ? Ce mai făcuse ? Ce planuri avea pentru viitor ? Răspundea cu plăcere. Simțea o bucurie malițioasă să-mi vorbească pe larg despre planurile lui de viitor, știind că n-aveau nici o legătură cu ceea ce urmăream eu. Dar, mi-am dat seama, că, în același timp, se afla și el în dificultate și era bucuros să-mi cunoască părerea. Acum, că se sfîrșise războiul, nu se putea hotărî ce să facă. Poate că l-ar putea păstra în minister ; dar dacă ar fi după el, ar prefera să se întoarcă la Lufkin.

— Din păcate, spuse Gilbert, nu pot să cred că m-ar reprimi.

— De ce nu ?

— Ai uitat figura pe care i-am făcut-o cînd i-am pus bețe în roate ?

— Erai îndreptățit.

— Paul Lufkin are părerile lui despre ce anume este drept. Iar ideea de a-l contracara nu se numără printre ele.

— Şi eu i-am stat în cale tot atît de mult ca şi tine, şi acum pot să spun că sîntem în relaţii bune.

— Şi la ce-mi foloseşte ? zise Gilbert. Apoi adăugă : Bătrînul pungaş nu mă va reprimi niciodată şi, pe Dumnezeul meu, care aş vrea să mă întorc acolo.

— De ce ţii aşa mult să te întorci ?

Pomeni ceva despre bani, că s-ar putea, în sfîrşit, să se însoare. În momentul acela vorbea cordial, chiar intim, cu faţa îmbujorată în semiîntunericul ce domnea în sala de la club ; eram convins că ideile lui matrimoniale erau reale, mă şi întrebam (se ferise să-mi dea o cît de vagă indicaţie) cine ar putea fi femeia.

Am zis :

— Aşa cum ţi-am spus acum cîteva minute, în ultimul timp sînt în relaţii foarte bune cu Lufkin. Mai bune chiar decît înainte. Mă autorizezi să sondez terenul în ceea ce te priveşte ?

— De ce ai face-o ? Privirea-i era suspicioasă, dar în acelaşi timp plină de speranţă.

— De ce nu ?

Apucă cu amîndouă mîinile cana de bere de pe masă.

— Ei bine, ezită încercînd să-şi ascundă satisfacţia, dacă nu te deranjează prea mult, m-aş simţi al naibii de uşurat dacă ai face-o.

În camera în care nu se aprinsese lumina era răcoare ca în biserică într-o seară de vară, dar Gilbert radia în scaunul său : ceilalţi plecaseră la masă şi rămasesem singuri. Exulta de bucurie, dădu pe gît încă o halbă de bere ; în camera răcoroasă părea să radieze căldură, dar asta era tot. Deşi îmi acceptase oferta, nu-mi oferea nimic.

Am cumpănit : va trebui să-i fac jocul şi să-i menţionez eu numele. Însemna o uşoară umilire, dar nu avea nici o importanţă : ceea ce avea importanţă era că mă dădeam prea mult în vileag. Un risc pe care n-ar trebui să mi-l asum. Comandîndu-mi din nou ceva de băut, l-am întrebat :

— Apropo, ai mai văzut-o pe Margaret în ultimul vreme ?

— Cînd şi cînd.

— Ce mai face ?

— I s-a întîmplat ceva ? Ochii îi străluceau.

— De unde să ştiu eu ? i-am răspuns impasibil.

— Te aşteptai să se comporte altfel ?

— N-am mai ţinut legătura.

— Ah ! spuse el pe un ton mai însufleţit. Bineînţeles că m-am mai văzut cu ei, cu toţi ; ne întîlnim, cred, cam o dată la două luni sau aproape. Începu să-mi înşire. Îmi comunică ceea ce ştiam şi din ziar, că mama lui Margaret murise cu un an în urmă. Continuă, cu entuziasm şi camaraderie :

— Bineînţeles că mă văd des cu Helen şi cu soţul ei. L-ai cunoscut, nu ? E un tip cumsecade.

— Da, l-am cunoscut, am răspuns. Cînd te-ai văzut ultima oară cu Margaret ?

— Nu chiar aşa de mult.

— Cum arăta ?

— Nu mi s-a părut schimbată.

— Copilul era bine ?

— Cred că da.

Am izbucnit :

— E fericită ?

— De ce n-ar fi ? întrebă Gilbert afabil. După părerea mea, a reuşit în viaţă la fel de bine ca cei mai mulţi dintre noi. Bineînţeles că nu poţi să fii sigur, nu-i aşa, decît dacă o cunoşti pe Margaret mai bine decît o cunosc eu.

Ştia, desigur, cu cîtă greutate îmi smulsesem această întrebare. O aşteptase : aş fi putut la fel de bine să-i mărturisesc deschis c-o mai iubeam încă. Dar refuza să mă ajute. Pe buze îi flutura un zîmbet încăpăţînat şi ochii lui, veseli şi maliţioşi, mă priveau ironic.

XXXV

O SIMPLĂ ÎNTREBARE PE IMPERIALA AUTOBUZULUI

A TREBUIT SĂ MĂ ŢIN DE PROMISIUNEA ce i-o făcusem lui Gilbert şi am aranjat să-i fac o vizită lui Paul Lufkin. Cînd am sosit în biroul său din Millbank, unde în trecut mă lăsase de nenumărate ori să aştept ore întregi şi de unde plecam apoi pe jos la Sheila, era plin de voie bună. Atît de plin de voie bună, încît

m-am simțit stînjenit, ca atunci cînd ai în față un om auster, care se comportă altfel decît îi este firea.

Cîțiva din suita lui așteptau în anticameră, dar am fost luat peste rînd și Lufkin a mers pînă acolo că m-a bătut pe spate (avea oroare de contactul cu altă persoană de sex masculin), apoi a împins spre mine scaunul pentru oaspeții de vază. Acum, că în ochii lui reușisem să fiu pe picioarele mele, cînd reprezentam o forță, deși minoră în comparație cu el, se purta în consecință. Interesant era că în mod sincer ținea acum mai mult la mine

Îmi spuse :

— Ei, amice, ia loc și fă-te comod.

Se așezase la biroul său. Anii trecuseră peste el mai ușor decît peste oricare dintre noi, trăsăturile feței lui slabe rămăseseră neatinse iar trupul îi era la fel de musculos ca al unui adolescent.

— Nu știu dacă ai să mă crezi, continuă el, dar tocmai mă gîndeam să te rog să iei parte la unul din micile mele dineuri. Trebuie să fixăm data, spuse, continuînd să-și joace rolul de persoană bine dispusă. Am participat la petreceri destul de vesele la viața noastră, nu-i așa ?

Am fost de acord.

— Am un secret pe care voiam să ți-l dezvălui. Dar acum, că mi-ai făcut plăcerea să mă vizitezi, continuă Lufkin cu o politețe ce nu-i era deloc familiară, nu e cazul să mai aștept, am să ți-l spun pe loc.

Mi-am dat seama că era încîntat să mă vadă. Simțea nevoia să vorbească cuiva.

— După cîte se pare, zise, cei de sus țin să mă vadă în Camera lorzilor.

„Cei de sus" însemna guvernul laburist de după război și la început părea ciudat că membrii lui voiau să-i ofere lui Lufkin titlul de lord. Dar, deși era unul dintre cei mai eminenți industriași din vremea sa, își păstrase, cu binecunoscuta lui clarviziune, un picior și-n tabăra adversă. Nu făcuse niciodată parte din aripa ortodoxă a partidului conservator ; pariase în mod deliberat pe cealaltă aripă și din 1940 politica lui își arăta roadele.

În particular, politica lui era politica colectivistă a unui administrator suprem, suprapusă pe ceea ce oricine în afara lui ar fi considerat incompatibil — liberalismul de modă veche.

— Veți accepta ?

— Nu văd nici un motiv să-i refuz. Ca să-ți spun adevărul adevărat, cred că mi-ar face chiar plăcere.

— Nu și colegilor dumneavoastră.

Mă refeream la ceea ce probabil se gîndise și el, că patronii de o seamă cu dînsul îl vor considera un trădător dacă va accepta onoruri de la dușmani.

— Ah ! M-ar mira. Dacă le sînt de folos, îmi vor deschide brațele. Și în clipa cînd nu voi mai fi folositor, tot îmi vor da un picior, cu sau fără titlu de noblețe.

Chicoti de încîntare.

— În orice caz, cei mai mulți dintre ei și-ar da un ochi pentru un titlu de noblețe. Marele avantaj al acestor tinichele — la care continui să consider c-ar fi cazul să renunțăm — adăugă el, scăldînd-o, ca de atîtea ori, nu e atît plăcerea pe care o fac celui care le primește, cît durerea pe care o pricinuiesc celor care nu le au.

Era foarte fericit și l-am felicitat. Îmi părea bine : în domeniul lui era mai priceput ca oricine : în ochii lumii ajunsese cel mai departe și-mi plăcea inexplicabil de mult.

L-am întrebat ce titlu își va alege.

— Da, asta-i o problemă, concedă Lufkin.

— Nu v-ați hotărît ?

— Presupun că va fi baronul Lufkin... de undeva. Lordul Lufkin. E un nume al naibii de urît, dar nu văd cum aș putea să-l ascund. Poate c-ar fi altfel dacă aș crede cu adevărat în toate prostiile astea. Ar fi fost plăcut să am un nume care să sune decent.

— Nu scăpați ocazia, l-am tachinat eu. Dar replică scurt :

— Nu. E prea tîrziu pentru asta. N-are rost ca negustorii bogați să se îmbrace în zorzoane. Va trebui să fiu lordul Lufkin.

Avea zîmbetul stîngaci al unui om jenat, căutînd să se eschiveze, surprins pe cînd era furat de imaginație. Scrisese diverse nume pe sugativă : Bury St. Edmunds era locul unde se născuse ; cum ar suna lordul St. Edmunds? Thurlow, Belchamp, Lavenham, Cavendish, Clare, satele pe care le cunoscuse în copilărie ; cu romantismul său tăinuit, dorea să-și ia unul din aceste nume. Mi le citi cu glas tare.

— Drăguțe nume, exclamă, ca de obicei negăsind cuvintele potrivite. Era tot ce găsise să spună ca să-mi co-

munice că pentru el erau ceea ce Tanse ville, Mésèglise Combray reprezentau pentru alţii.

— De ce să nu vă alegeţi unul din ele ? Voiam c măcar o dată în viaţă să-şi facă o plăcere.

— Nici nu se pune problema, respinse întunecat pr punerea.

M-am gîndit că era într-o dispoziţie bună pentru misiunea mea şi i-am declarat că voiam să-i cer o favoa

— Dă-i drumul !

— Aş dori să vă vorbesc despre Gilbert Cooke.

— Eu nu. Şi brusc, amabilitatea sa, vîrfurile degetelor lipite unele de altele, gestul lui Lufkin dispus să facă un serviciu unui prieten, dispărură. Deodată deveni îndîrjit şi furios.

Ca şi cum n-aş fi observat nimic, am încercat să-mi pledez cauza : Cooke se descurcase foarte bine în minister, era foarte apreciat de Hector Rose şi de ceilalţi.

— Nu cred că e cazul să ne pierdem timpul cu discuţia asta, mă întrerupse Lufkin. Vrei să mă rogi să-l reprimesc pe Cooke ?

— Voiam să ştiţi...

— În ultimă instanţă asta e, nu ?

Am aprobat din cap.

— Ei, bine, răspunsul meu e scurt şi simplu. Nu l-aş plăti pe Cooke nici cu boabe de fasole.

N-avea nici un rost. Implacabil, închise în furia sa, mai nepoliticos ca niciodată, mi-o reteznse scurt.

Cînd i-am transmis lui Gilbert răspunsul, a zis :

— Cu asta gata. Roşu la faţă continuă : N-ar fi trebuit să-l las să afle nimic despre intenţiile mele. Nici pe tine să te apropii de el. Asta-i ! Ei, spuse cu un aer provocator, ar fi mai sănătos să mă asigur că oamenii de aici vor să mă păstreze. Am fost întotdeauna de părere că în afaceri se cuvine să fii magnat ori sclav înnăscut. Şi, dracu' să mă ia, eu nu sînt nici una nici alta. Odată i-am spus-o şi lui P. L.

— Şi ce-a zis ?

— Mi-a oferit un contract pe trei ani.

Gilbert îşi ascunse dezamăgirea, afişînd o expresie degajată ; cînd se întoarse spre mine, avea un zîmbet de maliţioasă camaraderie. Mi-a trecut prin minte că, indiferent ce răspuns i-aş fi adus de la Lufkin, nu s-ar fi înmuiat. De altfel ieri se delectase lăsînd să-i scape vreo bîrfă ! Acum însă se delecta şi mai mult nelăsînd să-i scape nimic.

Înainte să pot căuta altă legătură cu Margaret, s-a întîmplat ceva care la vremea aceea mi s-a părut o extraordinară coincidenţă, o şansă dintr-o mie. Într-o sîmbătă dimineaţă, fără nici o ceremonie, mi-a telefonat bătrînul Bevill care după o perioadă pe care el însuşi o numea „pribegie" (dar nu la Whitehall ca preşedinte al proiectului pentru energia atomică. Tocmai pleca la ţară să-şi petreacă sfîrşitul săptămînii şi avea o „mică însărcinare" pe care voia să mi-o încredinţeze. Mă deranja să merg cu el pînă la Charing Cross ?

În situaţia actuală, mă gîndeam că probabil o să-şi permită să ia un taxi ; dar nici vorbă, Bevill stătea în staţia de autobuz, cu servieta în mînă, cu melonul pe cap, gata oarecum să plătească modestia sa. În cele din urmă ne-am urcat într-un autobuz, a cărui imperială era goală, sperînd că în loc să aştepte pînă ajungem pe peronul gării Charing Cross, Bevill a putut să-mi spună despre ce era vorba.

— Sînt urmărit. Lewis, îmi spuse, aruncînd o privire peste umăr, ca să se asigure că nu urca nimeni, lăsînd impresia că realmente e filat de cineva.

— De cine ?

— De oameni care întotdeauna ştiu ei mai bine decît ceilalţi, răspunse bătrînul. Nu cunosc părerea ta, Lewis, dar mie nu-mi plac oamenii care n-au nici cea mai mică îndoială de dreptatea lor. În special intelectualii, cum mi se pare că li se spune în ziua de azi sau nu ei înşişi impertinenţa să-şi spună. Partea proastă este că aştia pot face mare tărăboi.

— Ce vor ?

— Îţi aminteşti de tipul acela, Sawbridge ?

Întrebarea era retorică ; bătrînul Bevill, fratele meu şi oamenii de ştiinţă de la Bartord, Hector Rose şi cu mine nu puteam să-l uităm pe Sawbridge, care nu demult fusese închis pentru spionaj.

Autobuzul din faţa noastră dispăru la intersecţia cu Whitehall ca o săgeată roşie : ne oprirăm la semafor şi Bevill privi în sus, spre statuia lui Nelson.

— Tipul ăla de colo, el a fost de totul altfel decît Sawbridge. N-o să mă poţi convinge că şi-ar fi dat vreodată patria. În acţiune, bătrînul putea fi la fel

de capabil și de cinic ca oricine, dar în conversație deve nea cît se poate de banal.

— N-o să mă poți convinge că lui i-ar fi trebuit inte lectuali, continuă Bevill posomorit. Un picior în fund, ăsta le-ar fi dat.

Pe cînd făceam rondul la Piața Trafalgar, Bevill îm spuse că niște indivizi oarecare începuseră să pună „între bări stupide" despre procesele intentate odinioară celo acuzați de spionaj atomic : de ce recunoscuseră cu toți că sînt vinovați, de ce fuseseră condamnările atît d aspre ?

— Aspre ! exclamă Bevill. Părerea mea e c-au avut mare noroc dacă au scăpat de ștreang. Dar uite ce e Lewis, continuă el, liniștit acum, așa cum îi era de fapt firea de politician, niște tipi pun întrebări, toate în numele drepturilor civile, mă rog, și nu vrem să ni se pună mai multe întrebări decît este neapărat nevoie, din cauza complicațiilor ce s-ar putea ivi. E unul din acele cazuri în care o discuție particulară ar putea evita o întreagă tevatură publică, chiar dacă s-ar părea că ne punem cenu ă în cap.

Cu o umbră de zîmbet adăugă :

— Și aici ne poți ajuta tu, băiete.

— Vreți să stau de vorbă cu ei ?

— Nu, Lewis, vreau să-i asculți. Ascultatul nu ne-a făcut niciodată nici un rău, dar vorbitul da, spuse Bevill, într-unul din apartcurile sale à la Polonius. Cineva trebuie să-l asculte pe unul din acești tipi și tu ești omul potrivit. Vezi, continuă Bevill, impasibil la ambuteiajul ce se crease, ție s-ar putea să-ți acorde încredere, lucru pe care nu l-ar face nici cu Rose și nici cu mine. Nu le va ieși niciodată din cap că sînt un bătrîn încăpățînat, care nu-i înțelege și căruia nu-i pasă nici cît negru sub unghie de problemele care-i preocupă pe ei. Și nu sînt chiar atît de sigur, spuse Bevill, cu realismul și modestia sa obișnuită, că sînt prea departe de adevăr.

— Și cu cine vreți să stau de vorbă ? am întrebat, notîndu-mi întîlnirea plicticoasă, destul de dificilă, dar nu prea importantă, pentru săptămîna următoare.

— Unul din indivizii care scriu despre tablouri, răspunse Bevill, arătînd cu subînțeles spre Galeriile Naționale. Îl cheamă Austin Davidson. Cred c-ai auzit de el.

— Da, am auzit.

— Ne-a dat să înțelegem, el ori altcineva, că te cunoaște. Îl știi, Lewis ?

— Nu ne-am întîlnit niciodată.

— Presupun că-i unul din indivizii ăia care contribuie la reputația unui pictor și apoi își încasează partea de cîștig cînd încep să crească prețurile, spuse Bevill, cu disprețul cu care nici nu i-ar fi trecut prin cap să se exprime despre un om politic sau unul de afaceri. Dar eu nu dădeam nici o atenție acestei acuzații, care era, cred, ultimul lucru pe care Davidson, de la înălțimea sa morală, și-ar fi putut imagina că se poate emite în legătură cu el, în treacăt, dar cu sînge rece. În schimb, privind în jos la cel care desena pe pavaj în fața Galeriilor, auzindu-l pe bătrînul Bevill rostind numele tatălui lui Margaret, am simțit cum mă năpădește o căldură. Ca și cum aș fi fost complet relaxat și aș fi putut număra, într-atît îmi apăreau de vizibile, firele de iarbă de jos, de pe marginea trotuarului.

— Ești sigur că nu l-ai întîlnit niciodată ? insistă Bevill.

— Absolut sigur.

— Rămăsesem cu impresia, dacă nu cumva încurc eu lucrurile, că mi-a dat să înțeleg mie sau poate lui Rose, că tu ai fi o persoană foarte acceptabilă pentru această discuție. Și pentru mine, asta înseamnă că tu i-ai putea împiedica pe tipii ăștia să facă atîta tărăboi.

Autobuzul porni din nou și Bevill își aruncă ochii pe fereastră, încercînd să vadă ceasul de la Charing Cross.

— Nu-i cazul să-ți atrag atenția, zise el vesel, că nu trebuie să le spui nimic din ce n-ar trebui să afle.

XXXVI

VEIOZĂ APRINSĂ ÎNTR-O CAMERĂ LINIȘTITĂ

AUZIND CĂ I SE VOR DA LUI Davidson explicații speciale, George Passant tună și fulgeră.

— Dacă una din rudele mele, strigă el, ar fi avut dubii în legătură cu cazul Sawbridge sau orice alt caz afurisit, vrei să-mi spui mie că ramolitu' ăsta de Bevill ar fi dele-

gat un înalt funcționar civil să-i dea explicații ! Dar în țara asta unele sînt legile care se aplică pentru cei care vin de unde vin eu și altele pentru cei care vin din Bloomsbury.

De mult nu-l mai auzisem pe George explodînd cu înverșunarea radicală din tinerețe.

— Presupun, zise, că nu-ți convine să-i spui individului că nu există nici un motiv pentru care trebuie să i se acorde lui un regim special.

— Nu, i-am spus.

— Răspunsul potrivit pentru oamenii ăștia care vin să ceară favoruri este cel dat de doctorul Johnson lordului Chesterfield.

Nu-mi dădeam seama ce jignire ascunsă își răzbuna George.

— Bloomsbury ! George adăuga la fiecare înjurătură cuvîntul Bloomsbury. Pasiunile politice ale lui George continuau să-și tragă seva din solul Angliei de est, unde verii lui lucrau încă pămîntul. Ca majoritatea radicalilor de mai multe generații, n-avea nici o încredere în radicalii proveniți din clasele de sus, îi considera chiar mai puțin serioși decît pe reacționarii ca Bevill.

Apoi se potoli și spuse timid, cu prietenie :

— Ei tot a ceva, și mă bucur că nu s-au întîmplat toate astea pe vremea cînd îți mai era gîndul la Margaret. Ar fi fost destul de penibil. Și adăugă liniștit : Cel puțin povestea asta s-a terminat.

Davidson veni mai tîrziu, fără să aștepte să fie anunțat, cu capul plecat, în biroul meu. Nu se uită la mine și nici la Vera Allen ; nu se uită la nimeni și la nimic. Era atît de timid, încît nu-și ridică privirea și nici nu recurse la obișnuitele formule de prezentare.

Pe cînd se așeză în fotoliu, îi vedeam părul alb, din care o mușa îi cădea pe frunte, dar nu-i vedeam fața. Purta un costum maroniu pensezit și mînecile cămășii erau atît de lungi că-i acopereau jumătate de mînă ; dar, cu toată neglijența, cămașa era de mătase. Spuse fără nici un preambul, sfios, direct :

— Ați fost jurist, nu-i așa ?

I-am spus că așa era.

— Cît de bun ?

— N-aș fi ajuns niciodată un jurist de mîna întîi, i-am răspuns.

— De ce nu ?

În ciuda timidității, era un om căruia nu-ți venea să-i dai un răspuns ipocrit, de mîntuială.

— E genul de carieră, am zis, care nu-ți mai permite să te gîndești la nimic altceva, și eu n-aș putea.

Mă aprobă din cap și apoi o fracțiune de secundă își înălță privirea. Văzîndu-i pentru prima oară fața, am fost surprins cît de tînăr părea. Pe vremea aceea avea vreo 65 de ani, dar pielea bronzată nu era ridată, doar gîtul era brăzdat ca al unui bătrîn. Al doilea lucru care m-a izbit a fost frumusețea-i neobișnuită. Amîndouă fețele își moșteniseră structura delicată a oaselor feței ; dar figura lui Davidson, fină și sculpturală în același timp, releva o frumusețe abstractă ce lipsea fiicelor sale. Ochii, diferiți de ai lui Margaret, care erau limpezi și luminoși, aveau puternic — pigmentați căprui închis, opaci ca ai unei păsări.

Privindu-mă, pe chipu-i apăru un zîmbet fugar.

Asta vă face oarecum cinste, zise el. Cu capul plecat, privea din nou genunchii, spunînd : Am auzit că știți ceva despre cazul Sawbridge, e adevărat ?

— Da.

— Cunoașteți cazul cu adevărat sau ați citit doar ziarele ?

— Am fost de față cînd a fost angajat primul avocat. — și, la cuvintele mele, pe figura lui Davidson apăru același zîmbet fugar.

— Foarte bine. Se adevărește reputația că vă pricepeți la selectarea oamenilor. Ar fi mai simplu dacă am începe povestea din acel moment.

Așa că i-am spus toată istoria, din clipa în care Sawbridge a intrat la Barford, după ce lucrase trei ani în cadrul laboratorului din Oxford ; primul [illegible] din 1914, [illegible] informațiile în fața [illegible] mai întîmplate ca un an mai tîrziu ; interogatoriul la care participase și fratele meu, care-i fusese conducător [illegible] ; [illegible] și pe urmă.

Tot timpul cît am vorbit, Davidson nici nu s-a clintit. Cu capul plecat, — eu mă adresam părului său alb, — se mișca atît de puțin, încît făcea impresia că nu auzea nimic și chiar după ce am terminat a continuat să rămînă stană de piatră.

În cele din urmă vorbi :

— Ca mod de expunere, luînd ca etalon pe Maynard Keynes notat cu 100 de puncte, dumitale ţi s-ar acorda cam 75. Ba chiar, dacă luăm în consideraţie dificultatea materialului, ţi-aş putea acorda 79. După această surprinzătoare evaluare, continuă :

— Dar nimic din cele ce mi-ai spus nu mă satisface, — îţi dai seama, — dacă nu pot căpăta răspuns la trei întrebări.

— Care anume ?

— În primul rînd, este tînărul acesta cu adevărat vinovat ? Vreau să spun, a înfăptuit cu adevărat actele pentru care a fost condamnat ?

— N-am nici cel mai mic dubiu.

— De ce n-aveţi dubii ? Ştiu că a mărturisit, dar credeam că un lucru pe care l-am învăţat cu toţii în ultimii zece ani, în împrejurări nefaste, este că aproape oricine se poate recunoaşte vinovat de aproape orice.

— Nu mai aveam nici un dubiu cu mult înainte ca el să-şi recunoască vina.

— Mai deţineţi şi alte probe ?

Mă privi, expresia feţei îi era tulburată, aspră şi suspicioasă.

— Da.

— Ce anume ?

— Tot ce vă pot spune e că erau informaţii cu caracter secret. Nu am libertatea să vă spun mai mult.

— Acest lucru nu e de natură să mă convingă.

— Uitaţi... am început eu, dar m-am bîlbîit cînd să-i pronunţ numele şi în cele din urmă am rostit stînjenit „domnule Davidson", ca şi cum mă aflam la primul meu dineu şi nu eram sigur ce furculiţă să folosesc. Nu din cauză că era mai în vîrstă, nu din cauză că era un om cu idei liberale, care mă dezaproba, ci pur şi simplu pentru că-i iubisem fiica şi un curios simţ atavic nu-mi permitea să-i vorbesc ireverenţios, spunîndu-i pe nume.

După ce mi-a trecut bîlbîiala, i-am spus că multe din informaţiile venite de la serviciul secret erau prostii, dar că unele, totuşi, nu erau ; orice guvern trebuie să ţină secrete anumite căi prin care-şi culege informaţiile, atîta vreme cît mai există guverne ; şi ăsta era tocmai unul din acele cazuri.

— Nu vi se pare această explicaţie extrem de convenabilă, dumneavoastră ? zise Davidson.

— Probabil că aşa pare, i-am răspuns. Şi totuşi ăsta-i adevărul.

— Sînteţi sigur ?

— Da, am spus.

Mă privi din nou şi, ca şi cum ar fi fost mulţumit, îmi zise :

— Acceptînd explicaţia dumitale, să trec atunci direct la întrebarea următoare. De ce la proces s-a declarat vinovat ? Dacă n-ar fi făcut-o, din cîte mi-aţi spus, v-ar fi pus pe toţi în mare dificultate.

Am fost de acord.

— Atunci de ce a făcut-o ?

— Deseori mi-am pus această întrebare, i-am răspuns, şi n-am găsit nici o explicaţie.

— Lucrul de care vreau să fiu sigur, spuse Austin Davidson, este că nu a fost ameninţat sau că nu s-au făcut presiuni asupra lui înainte de proces.

Nici acum nu m-au deranjat vorbele lui. Erau prea impersonale. În loc să-i răspund cu obişnuita vorbărie oficială, căutam să fiu cît mai aproape de adevăr. I-am dat de înţeles că, după arestarea lui Sawbridge, personal nu mai deţineam informaţii de prima mînă, dar mi se părea foarte puţin probabil să se fi acţionat în mod incorect în legătură cu el.

— De ce credeţi asta ?

— De atunci l-am văzut în închisoare. Şi dacă s-ar fi întîmplat astfel de lucruri, nu văd de ce nu s-ar fi plîns. Mai ales că şi-a păstrat convingerile. Dacă ar avea de ce să se plîngă, nu cred că s-ar gîndi prea mult la sentimentele noastre.

— Asta aşa-i, spuse Davidson. Simţeam că are încredere în mine. Continuă :

— Ei, mai am o singură întrebare. Paisprezece ani ni se pare multora dintre noi o sentinţă mult prea aspră. A existat vreo presiune din partea guvernului sau din partea persoanelor oficiale, s-a sugerat cumva c-ar trebui să se dea un exemplu ?

— În legătură cu asta, i-am răspuns, nu ştiu nimic mai mult decît dumneavoastră.

— Mi-ar plăcea să vă cunosc părerea.

— Aş fi foarte surprins dacă s-ar fi făcut o presiune directă. S-ar fi putut întîmpla însă ca judecătorii, ca toţi

ceilalți din jurul lor, să fi fost influențați de un anumit climat de gîndire.

Nemișcat, Davidson a tăcut un timp, apoi, aruncîndu-și mește spre spate, ca un băiețandru, zise :

— Nu cred c-ai mai putea să-mi spui ceva și mă bucur c-am găsit pe cineva capabil să vorbească deschis.

Apoi continuă :

— Deci, în general sînteți mulțumit de felul cum s-a rezolvat cazul Sawbridge, nu ?

Poate că în situația sa era numai o simplă formulă de încheiere, dar deodată m-am iritat. Nu-mi făcuse plăcere să aper poziția oficială : dar eram enervat de aroganța oamenilor cu sentimente decente ca Davidson, care avuseseră mijloacele să-și cultive aceste sentimente decente fără a avea și interesul social sau realismul de a-și da seama unde îi vor duce. I-am vorbit aspru, nu ca o persoană oficială. I-am tăiat-o scurt :

— Nu trebuie să rămîneți cu impresia că mi-a plăcut ceea ce am făcut atunci sau că-mi plac alte lucruri pe care sîntem nevoiți să le facem acum. În această situație, oamenii ca mine au două alternative : ori să se dea deoparte și să lase pe alții să facă treburile neplăcute, ori să rămînă pe loc și să încerce să împiedice orori și mai groaznice, știind tot timpul că nu vor ieși cu mîinile curate. Nici una din cele două alternative nu e prea bună și dacă aș avea un fiu l-aș sfătui să facă ceea ce ați făcut dumneavoastră : să-și aștepte un loc mai bun și un moment mai norocos ca să se nască.

De mult nu-mi mai dădusem frîu liber nervilor. Davidson se uita la mine cu o privire încruntată, dar prietenoasă și înțelegătoare.

— Da, remarcă el, fiica mea mi-a spus că s-ar putea să reacționezi în felul ăsta. Am întrebat-o despre dumneata, continuă într-o doară, apoi adăugă cu o simplitate aroganță, dar pură în același timp : N-am pretins niciodată că pot să judec oamenii de la prima întîlnire. Așa că trebuie să le descopăr caracterul în felul meu.

Timp de două săptămîni am avut o senzație de mulțumire ca și cum aș fi trăit într-o somptuoasă gogoașă de mătase, cînd amîni cu bună-știință un lucru dorit și imineni, o senzație pe care o mai avusesem și după prima mea întîlnire cu Margaret. Încă nu-mi făceam planuri ; eu,

care îmi calculam atît de multe din acțiunile mele ; mergeam de colo-colo, mă comportam acum ca și cînd mașina mea de calcul se oprise ; aveam un nou permis de intrare la familia Davidson, și-mi dădea senzația că viitorul mi se redeschide.

Continuam să am aceeași senzație și cînd i-am scris un bilet lui Davidson, înștiințîndu-l că-i mai puteam furniza unele informații în legătură cu cazul Sawbridge și-l rugam să treacă pe la mine. A venit ; a părut satisfăcut și apoi am plecat împreună pe Victoria Street. Era o zi neobișnuit de caldă, oamenii mergeau pe partea cu umbră, dar Davidson a insistat să rămînem pe partea cealaltă.

— Nu trebuie să pierdem nici o secundă din soarele asta, spuse el ca și cînd ar fi fost o datorie morală.

Mergea cu pași mari, cu capul aplecat și, pentru un om atît de suplu, călca foarte sigur pe pavaj. Manșetele cămășii îi ieșeau de sub mînecile hainei, mult prea lungi și descheiate. Așa ponosit cum era, atrăgea totuși atenția trecătorilor. Era silueta cea mai frumoasă și mai izbitoare de pe toată strada. Mă gîndeam cît de mult luase Margaret din această ponosită neglijență.

Deodată spuse :

— Aranjez o expoziție la mine acasă săptămîna viitoare. O vizionare particulară cu lucrările a doi pictori tineri. Te-ar interesa ?

— Foarte mult. Am spus-o plin de elan, nereținîndu-mi impulsul.

Fără să mă privească, Davidson mai făcu cîțiva pași.

— Stai puțin, zise. Te pricepi la pictură ? Dacă nu te pricepi, îți pierzi timpul și mi-l irosești și pe-al meu, nu-ți dai seama ?

— Mă pricep puțin.

— Nu-i un bluf ?

— Nu cred.

— Mai bine să-ți pun cîteva întrebări.

Și chiar acolo, pe Victoria Street, sub soarele dogoritor, pe cînd treceam prin fața birourilor unor ingineri consultanți, Davidson m-a supus unui examen. Știind cît, dorito: să-l trec, străduindu-mă să răspund cît mai bine, am fost totuși ușor amuzat cînd mi-a trecut prin minte o comparație. Pentru Davidson, căruia nu-i plăceau lucrurile ascunse, era o problemă ce trebuia elucidată deschis ; se punea pur și simplu întrebarea dacă eram sau nu apt

să privesc un tablou ; nu vedea alte motive nici în ceea ce-l privea pe el și nici în ceea ce mă privea pe mine.

Nu i-a trecut prin cap că mă agățam de șansa de a-i reîntîlni fiica. Deși era un om — după cîte am auzit și n-am motive să mă îndoiesc — vestit pe vremuri pentru intrigile lui amoroase. Tatăl Sheilei, reverendul Laurence Knight, fusese un soț fidel, ducînd o viață obscură într-o parohie de țară, dar dacă ar fi fost în locul lui Davidson, și-ar fi dat seama imediat ce urmăresc, nu acum cînd era ușor de observat, ci la numai cîteva minute de la prima noastră întîlnire. Domnul Knight, probabil, m-ar fi ațițat și ar fi găsit apoi o scuză ca să-și retragă invitația.

Lui Davidson îi plăcea să vorbească fără înfloriturl, își formase o părere și o anunță :

— Nu ți-ai fi putut niciodată cîștiga existența în domeniul artelor. Cred că ești de acord, nu ?

Eram cu sufletul la gură. L-am aprobat.

— S-ar putea să merite totuși să vii, continuă el, privind fix pavajul din fața lui. Deși încă mă îndoiesc.

În seara expoziției particulare, așteptînd în apartamentul meu ora plecării, am văzut că dincolo de Hyde Park cerul se întuneca, vestind ploaie. Stînd la fereastră, mă tot uitam la ceas, deși nu era încă timpul să plec, și din nou am privit dincolo de copaci, la cerul plumburiu. Pe măsuța de lîngă canapea, veioza ardea și o carte pe care o lăsasem deschisă lucea la lumina lămpii.

Era liniște, camera nu mi se păruse niciodată atît de plăcută. O clipă am dorit să rămîn acolo, să nu plec. Ar fi fost ușor să stau acasă ; ar fi trebuit numai să dau un telefon și să mă scuz. În adunarea aceea nimeni nu mi-ar simți lipsa. Importanța pe care i-o dădeam era numai invenția mea și nimeni în afară de mine n-o știa. Am privit lampa și canapeaua, aproape cu o undă de invidie.

Apoi m-am întors din nou spre fereastră, m-am uitat la ceas, impacientat că tot nu sosise ora plecării.

Partea a IV-a

ADÎNC IMPLICAȚI

XXXVII

MIREASMA FRUNZELOR ÎN PLOAIE

ÎN HOLUL CASEI LUI DAVIDSON, lumina puternică și zgomotul petrecerii din interior m-au luat prin surprindere. Davidson însuși îmi ieși în întîmpinare.

— Așadar ai hotărît că merită să vii, îmi zise.

Pe cînd îmi atîrnam paltonul, îmi declară :

— Azi-dimineață m-am întîlnit cu cineva care te cunoaște. Pronunță numele unei cunoștințe mai în vîrstă. Arde de nerăbdare să te întîlnească. Să-ți dau asta pînă nu uit. Era o carte de vizită cu adresa și numărul de telefon

L-am întrebat dacă mai suferea amînare, dar Davidson se achitase de comision și nu-i mai acorda nici o importanță.

— Dacă vrei să rezolvi treaba asta la telefon, e unul sub scară. Vorbea pe un ton sever, ca și cum telefonatul era o artă complicată și ar fi fost o obrăznicie din partea mea să pretind că o stăpînesc. De fapt, Davidson, care se impusese de atîtea ori drept purtătorul de cuvînt al modernului și-și atîrna pe pereți arta cea mai nouă, nu reușise să se împace cu civilizația tehnică. Nu numai că surzea dintr-o dată dacă-și ducea receptorul la ureche, dar considera pînă și stilourile sau brichetele obiecte magice ale omului alb, de care nu voia nici să se atingă.

Pe cînd vorbeam la telefon, — convorbirea s-a dovedit fără importanță — singur cum mă aflam, am tras cu urechea la zvonul de glasuri ce venea dinspre camerele necunoscute. Simțeam o ușoară nervozitate, nu atît pentru că

s-ar fi putut să fie și Margaret acolo, ci ca și cum n-aș fi fost un bărbat de 40 de ani, obișnuit să mă mișc printre străini ; încercam senzațiile obișnuite doar la un om foarte tînăr.

Cînd în cele din urmă am intrat, m-am oprit undeva la marginea încăperii, încercînd să mă acomodez. Mi-am ferit privirea de imaginea oamenilor necunoscuți aflați acolo, privind pe fereastră, afară, în noaptea atît de neagră, încît terasa devenise invizibilă, — deși era numai nouă și eram în iulie ; undeva, tăind întunericul în două, se înșirau luminile din Regent's Park, sub ferestrele luminate, pavajul strălucea, ploaia nu începuse încă.

Apoi am pornit în jurul camerei, de fapt al celor două camere, căci, cu ocazia expoziției, ușile despărțitoare fuseseră larg deschise. Am numărat vreo 60—70 de persoane, dar în afară de Davidson, activ și prietenos într-un grup de tineri, nu întîlneam nici o figură cunoscută. Pe un perete lung atîrna un șir de picturi nonfigurative, în care forme geometrice erau învăluite într-o lumină turneriană. Pe celălalt, erau cîteva portrete cu trăsături înțepenite, nu chiar naturaliste, dar pe aproape. Am încercat să mă adun și să le studiez, dar n-am reușit.

M-am surprins retrăgîndu-mă în același refugiu la care recurgeam și la 20 de ani. Obișnuiam să-mi salvez propria demnitate luîndu-mi revanșa ca observator, și așa am făcut și acum. Da, majoritatea persoanelor de aici constituia o faună deosebită de cea pe care o întîlneai la dineurile lui Lufkin sau în jurul meselor, la ședințele cu Hector Rose ; o faună diferită, într-un înțeles tehnic exact : mai svelți, mai slabi, nu atît de musculoși, cu nervii la suprafață, cu vocile mai reținute ; mai puțin mîndri de puterea trupurilor lor decît mulți din colegii lui Lufkin și, totuși, puteam să pariez, cu mulți dintre ei erau mai erotici. Acesta era unul din paradoxurile care deosebeau persoanele de aici de oamenii de acțiune : mă gîndeam la cunoștințele mele din antrenajul lui Lufkin, care pășeau sigur pe ei cu mersul legant și degajat al unor condotieri ; dar toți erau și mîndri, obsedați pînă la obsesie, de viața erotică, și oameni cum ar fi doi sau trei dintre cei pe care i vedeam în jurul meu în seara asta, cu obraji supți și mișcări nesigure ; în locul lor ar fi putut fi îndrăzneți și siguri de ei prieteni ai lui Lufkin. Excepția arătă [illegible] vîrsta reală

Curînd cineva m-a recunoscut și am fost antrenat într-o discuție în fața unuia din tablourile nonfigurative. Eram cel mai bătrîn dintr-un grup de cinci-șase persoane și mă tratau cu respect, ba chiar mi se adresau cu „domnule". Participau la tipul de discuție pe care o știam pe dinafară în anii aceia, despre viitorul artei abstracte. Vorbeam cu fluența cuiva care mai folosise această tehnică, cu vocea omului matur, o voce exersată în discuții de acest gen. Îmi spuneau „domnule", mă considerau eterodox, nu erau chiar atît de obișnuiți cu dezbaterile sau atît de bine pregătiți pentru tacticile de șoc. Nici unul nu bănuia că, cinci minute mai devreme, fusesem emoționat și mă simțisem pierdut.

În timp ce vorbeam, continuam să privesc peste ei, dincolo de ei, ca și cum aș fi fost un tînăr care abia își croia drum în viață și căuta pe la petreceri pe cineva care i-ar putea fi mai folositor decît cei cu care se afla în momentul acela. N-o zăream în cale [illegible], pe măsură ce minutele se scurgeau, privirea îmi [illegible] în toate părțile.

În cele din urmă am zărit-o. Se desprinsese din grupul ce se adunase de partea cealaltă a camerei ; vorbea cu o femeie și gesticula așa cum o văzusem adesea, o mișcare ce-i scotea la iveală dintr-odată vioiciunea și veselia. O fixam cu privirea : după un timp, ochii ni s-au întîlnit.

Era puțin în fața unei picturi căreia lumea nu-i prea [illegible] atenție [illegible] rămase [illegible]. Cînd mă văzu, un tînăr porovăia în [illegible], a [illegible] cu [illegible] și schițicase. Se îndreptă spre noi. Cînd ni se alătură, tînărul încetă trăncăneala :

— Continuați, ne încurajă Margaret.

Cineva îmi [illegible] să ne prezinte unul altuia.

— Ne cunoaștem de ani de zile, spuse blînd și protector. Continuați, nu vreau să vă întrerup.

Cum stătea așa, cu capul plecat [illegible], am [illegible]-o o clipă ca și cînd acum o văd [illegible] pentru [illegible] Emoția, un amestec de nerăbdare și mulțumire [illegible], dar toate păreau să n-aibă nici o legătură, să nu fie declanșate de figura aceasta. Ea ar fi putut fi a unei străine oarecare. Palidă, mai degrabă delicată decît drăguță, lipsindu-i foarte puțin ca să fie frumoasă, cu nările și buzele armonios arcuite, dezvăluindu-și gingășia numai cînd zîmbea, — reliefa o figură interesantă, deși nu avea genul de trăsături pe care în imaginația mea le admiram

cel mai mult și nici cele pe care i le atribuiam cînd mă gîndeam la ea.

Apoi, o dată trecut primul moment, mi-am dat seama că se schimbase. Cu cinci ani în urmă, cînd ne întîlnisem prima oară, ar fi putut trece drept o puștoaică ; dar acum, la treizeci de ani, își arăta vîrsta. La lumina lămpilor, în părul negru străluceau fire argintii ; tenul, pe care, cu amestecul ei de neglijență și mîndrie ascunsă, nu-și dădea nici un strop de pudră, era acum fardat ; avea riduri în jurul gurii și pe la ochi. Deodată mi-am amintit că pe vremea cînd o cunoscusem apăruseră cîteva vinișoare sparte înspre ureche, neobișnuite la o femeie atît de tînără, cu un ten atît de delicat. Acum erau acoperite cu pudră.

Aici, în mijlocul grupului, nu se simțea stînjenită, cum s-ar fi simțit pe vremuri. Vorbea puțin și fără emfază, părea o femeie într-un grup de bărbați tineri ; acum energia și forța ei naturală nu mai puteau fi ascunse.

Mi se părea că lumina devenise mai strălucitoare, tablourile se îndepărtaseră, mulțimea din cameră era mai gălăgioasă, vocile mă înpresurau, mi se adresau întrebări, dar eu mă retrăsesem din discuție. Uitîndu-mă înspre Margaret, ochii ni s-au întîlnit. Încă nu mă adresasem ei direct. În cele din urmă grupul s-a risipit și o clipă am rămas izolați ; nimeni nu ne auzea. Dar acum, că aveam această șansă, n-am putut vorbi. Întrebările pe care voiam să i le pun, după trei ani de tăcere, nu le puteam rosti. Eram ca un bîlbîit nevoit să pronunțe consoanele de care se teme. Ne-am uitat unul la altul, dar n-am putut scoate o vorbă. Între noi tăcerea devenise apăsătoare.

Am rostit cu greu cîteva observații stupide în legătură cu tablourile, întrebînd-o cum îi plac, o întrebare banală, de parcă aș fi avut în față o cunoștință plicticoasă, cu care trebuia să-mi fac porția de conversație. În mijlocul acestor banalități, vorbele mi-au ieșit singure din gură, mi-am auzit propria voce, încordată, aspră, intimă, întrebînd :

— Ce mai faci ?

Tonul ei era mai blînd, dar la fel de încordat :

— Nu, ce mai faci tu ?

Nu-și dezlipea ochii de la mine. Fiecare dorea ca celălalt să răspundă primul. Am cedat :

— Nu prea am multe să-ți spun.

— Spune atît cît e.

— Ar putea fi mai rău !

— Ai fost întotdeauna gata să înduri orice, nu-i așa ?

— Nu, viața mea nu e insuportabilă, i-am spus încercînd să-i dau o imagine veridică.

Atunci ?

— E goală.

— Da, de asta mă temeam.

— Te temeai ?

— Lumea vorbește deseori despre tine, știi ?

Mulțimea ne presa din toate părțile, am fost despărțiți unul de celălalt. Înainte ca discuția să devină generală, bolborosi ceva ce suna a urare. Începuse s-o spună cu un zîmbet plin de nerăbdare, impacientat.

Pe cînd vorbeam cu noii veniți, am observat un bărbat înalt, destul de tînăr, detașîndu-se de un alt grup, șoptindu-i apoi ceva lui Margaret în timp ce ea se uita spre mine.

Arăta obosită, părea că vrea să plece acasă, dar imediat mi-a făcut semn să mă apropii.

— Nu l-ai cunoscut pe Geoffrey, nu-i așa ? îmi spuse. Era puțin mai înalt decît mine, foarte slab, cu mîini și picioare lungi, avea treizeci și cinci de ani, era arătos, o figură prelungă, cu ochi frumoși și cute adînci în jurul gurii. Ținuta capului denota emfază; unii l-ar fi considerat mîndru de înfățișarea lui, dar cînd ne-am strîns mîna, n-avea nimic arogant în el. Îi era la fel de greu să înjghebe o conversație cum îmi fusese și mie în urmă cu cîteva minute și tot ca mine deschise în mod stupid discuția spunînd ceva despre tablouri. Auzise de mine și de Margaret cu mult înainte să se căsătorească cu ea. Acum adoptase un mod excesiv de prevenitor de a se comporta, nefiresc — după cum mi s-a părut, — pe cînd îmi cerea părerea despre tablourile care-l interesau și mai puțin decît pe mine.

Margaret zise c-ar trebui să plece. Helen îi aștepta acasă.

— E cumnata mea, îmi explică Geoffrey încă foarte stînjenit și deosebit de atent față de mine. A rămas să stea cu copilul.

— Ea tot n-are copii ? am întrebat-o pe Margaret.

Îmi aminteam de timpurile cînd, fericiți noi înșine, făcusem planuri pentru fericirea sorii ei. Conspirațiile fericirii. Margaret dădu din cap în semn că nu :

— Nu, draga de ea, n-a avut noroc.

Geoffrey o privi și spuse, cu ceea ce consideram eu că trebuie să fie vocea lui sigură de doctor :

— Mare păcat că nu i s-a dat un sfat competent încă de la început.

— Copilul vostru e bine ? mă adresam amîndurora, dar, de fapt, tot pe Margaret o întrebam.

Geoffrey fu cel care-mi răspunse :

— E bine, zise. Sigur că dacă nu ești obișnuit cu copii așa mici, ai putea fi tentat să-l supraapreciezi. De fapt, în ceea ce privește dezvoltarea lui generală, s-ar putea clasa cu siguranță printre primii 10% dintre copiii de vîrsta lui, dar nu cred că s-ar clasa printre primii 5%.

Vocea îi era neobișnuit de impersonală și obiectivă, dar în ochi i se citea dragostea. Continuă cu același ton pretins obiectiv cu care profesioniștii socotesc că-și pot ascunde mîndria :

— Nu mai departe decît ieri, ca să-ți dau un exemplu, a demontat o lanternă și a remontat-o. Ceea ce eu n-aș fi putut face nici la patru ani.

Conștient de tăcerea lui Margaret, mi-am exprimat uimirea... Tonul vocii lui Geoffrey se schimbă și, cînd mi se adresă din nou, avea ceva dur, trufaș, vindicativ :

— Ar fi mai bine să vii să te convingi singur.

— Nu, nu i-ar face plăcere, spuse repede Margaret.

— De ce să nu vină să ia masa de prînz cu noi, cînd ar putea vedea și băiatul ?

— Ți-ar produce prea mari încurcături. Margaret mi se adresa direct.

— I-am răspuns lui Geoffrey :

— Cu multă plăcere.

Imediat după aceea. Margaret spuse hotărît că trebuia să plece acasă. I-am condus pînă în hol, unde, prin ușile deschise se auzea zgomotul ploii. Geoffrey fugi s-aducă mașina, iar Margaret și cu mine am rămas unul lîngă altul, privind afară în întunericul de pe terasă, uitîndu-ne, în lumina ce răzbătea prin ușa deschisă, cum băteau rafalele de ploaie. Ploaia șfichiuia pavajul, ricoșînd ; aerul se răcise ; pomii emanau o mireasmă proaspătă, făcîndu-mă să mă simt o clipă liniștit. Liniștit în momentele acestea în care nemaiputînd fi sigur de nimic, eram totuși sigur că numai liniștit nu puteam fi.

Nici unul dintre noi nu s-a întors spre celălalt. Mașina veni pe lîngă bordură, șiroaiele de ploaie strălucind în lumina farurilor.

— Ne vedem, deci ? îmi spuse cu o voce joasă, lipsită de relief.

— Da, am răspuns.

XXXVIII

SEMNIFICAȚIA UNEI CĂRȚI

STÎND LA MASĂ ÎNTRE MARGARET și Geoffrey Hollis, voiam să fiu umbrela cu el.

Afară soarele strălucea. Era momentul, din mijlocul zilei, cînd totul pare adormit. În grădina Summer Place nu era nimeni. Singurul sunet care intra prin ferestrele deschise era fîșîitul monoton al autobuzelor pe Fulham Road. Sosisem de un sfert de oră și discutam, toți trei, ca și cum am fi fost toropiți de căldură. Geoffrey avea o cămașă deschisă la gît și Margaret purta o rochie ușoară. Am mîncat ouă fierte și salată și n-am băut decît apă cu gheață. Din cînd în cînd, Geoffrey și cu mine schimbam între noi constatări politicoase, referitoare la serviciile noastre.

În sufragerie, o oază de răcoare după căldura străzii, tot ce ne spuneam suna plin de amabilitate.

Ascultam ce însemnă să fii doctor de copii, despre orele de consultații la cabinet, vizitele la spital, procentajul nopților în care se putea aștepta să fie chemat la un pacient. Era util ; era devotat : nu-și căuta propria plăcere în această profesiune după cum nu-și căuta plăcerea în mîncarea pe care o mînca și nici în felul în care vorbea despre activitatea lui. Recunoștea că în unele privințe fusese norocos.

— În orice caz, în comparație cu alți medici, spunea Geoffrey ; un medic cu orizont de specialitate se ocupă de pacienți a căror situație, cel puțin, e normal să se îmbunătățească. Marea majoritate a copiilor mei se vor simți, dimpotrivă, tot mai bine. Îți lasă alt gust, știi, și asta e o compensație.

Mă provoca ; era o meserie de invidiat, era admirabilă. Îmi venea să-i dovedesc că nu-i așa.

Îndoindu-mă de mine însumi, am schimbat subiectul De dragul conversaţiei, l-am întrebat ce părere avea des pre unele ştiri apărute în ziarul de dimineaţă.

— Ah, da, spuse cu indiferenţă, a pomenit ceva despre asta un părinte care a trecut pe la mine.

— Dumneata ce crezi ?

— N-am nici o idee.

— E destul de limpede, nu ?

— Poate, replică el. Dar nu citesc ziarele de dimineaţă

— Eşti chiar atît de ocupat ? încercam eu să fiu un interlocutor plăcut.

— Nu, zise el cu plăcere, dîndu-şi capul pe spate, ca cineva care gustase dintr-o mîncare aleasă. E o politică pe care am adoptat-o. Acum douăsprezece luni ne-am hotărît să nu mai luăm nici un cotidian. Mi se părea că de cele mai multe ori îmi strica ziua, făcîndu-mă să mă simt oarecum nefericit, fără nici un folos, diminuîndu-mi în mod vizibil eficienţa. Nu cred că e cazul să mai sporim numărul nefericiţilor din lume, chiar dacă e vorba numai de nefericirea mea. Aşa că am hotărît că lucrul cel mai înţelept e să încetăm să mai luăm ziarul.

— Eu n-aş putea face aşa ceva, am replicat.

— Vorbesc foarte serios, spuse Geoffrey. Dacă cei mai mulţi dintre noi nu s-ar întinde mai mult decît le este plapuma şi nu s-ar concentra decît asupra lucrurilor pe care le putem cu adevărat influenţa, ar fi mai puţina tensiune în jurul nostru şi am acorda mai multe şanse forţelor înţelegerii şi ale luminii.

— E un mod foarte periculos de a judeca lucrurile, îi spusei.

Mă provoca din nou. Uşoara enervare, care nu mă părăsise în timpul mesei, mi se simţea în voce ; de data aceasta socoteam că am o scuză. Parţial, pentru că acest gen de autolinistire devenise ceva comun printre unele dintre cunoştinţele mele şi n-aveam încredere în ea. Parţial, pentru că Geoffrey însuşi îmi părea plin de el, vorbind cu superioritate despre lucruri pe care nu le cunoştea, şi ca atîţia alţii care duceau o viaţă folositoare şi decentă, ca mulţi chiar dintre cei care aveau un suflet curat părea că se izolase în egoismul său.

Deodată, Margaret mi se adresă

— Are perfectă dreptate.

Zîmbea. Încerca să vorbească pe un ton de conversaţie uşoară, aşa cum încercasem şi eu să vorbesc cu Geoffrey, dar era îngrijorată şi furioasă.

— Ce te face să spui asta ?

— Trebuie să ne ocupăm de lucrurile asupra cărora putem acţiona.

— Nu cred, i-am răspuns enervîndu-mă, că poţi să te izolezi complet de viaţa celor din jurul tău. Şi dac-o faci, sînt sigur că tu ai de pierdut.

— Cum adică de pierdut ?

— De pierdut ca persoană. Întocmai ca fiinţele prea optimiste care refuză să vadă orice este dureros. Socot că te desconsideri dacă refuzi să-ţi înduri suferinţele şi să-ţi trăieşti bucuriile.

Margaret îmi zîmbi uşor maliţios, ca şi cum ar fi fost mulţumită că furia mea o depăşise pe a ei.

— Necazul, zise, cu oamenii prea realişti ca tine, este că deveniţi exasperant de nepractici cînd trebuie să acţionaţi. Tu nu-l consideri pe Geoffrey realist, dar nici nu-ţi dai seama cu cît este mai practic decît tine. Îi place să se ocupe de copii şi-i place să fie fericit. Nu te-ai gîndit că nimeni în afară de tine nu-şi mai pune problema dacă se „desconsideră" sau nu ?

Ieşisem prost din această discuţie ; n-o puteam înfrînge. Mă simţeam jignit pentru că îi luase apărarea atît de vehement.

La rîndul meu, m-am pomenit vorbindu-i cu scopul de a o răni.

I-am reamintit că nu-mi plăcuseră niciodată reţetele fericirii, — ca cele ale prietenilor tatălui ei, de acum douăzeci de ani, — care nu puteau da roade decît în cazul unor persoane excesiv de privilegiate.

— Ca să spun drept, m-am uitat întîi la Geoffrey, apoi la ea, nici reţetele voastre nu mi se par cu mult mai bune. Întreaga voastră atitudine este de neconceput, afară doar dacă aţi avea din întîmplare una din acele puţine slujbe eminamente caritabile şi dacă amîndoi aţi proveni întîmplător din familii care au fost obişnuite să facă bine mai degrabă decît să accepte binele ce li se oferă pe tavă.

— Lewis, — îmi pronunţa numele pentru prima oară de trei ani, dar cu furie, — nu eşti drept !

— Nu ? am întrebat-o, urmărind cum roşeaţa îi acoperă obrajii.

— Nu neg, spuse Geoffrey cu exasperantă imparțialitate, cu un zîmbet mulțumit și înțelept, că s-ar putea să ai oarecum dreptate.

— Insinuezi că eu patronez pe cineva ? strigă ea.

— Nu mă refer la persoane, n-aș spune. Dar cînd te gîndești la aspectele sociale, e limpede că asta faci.

Ochii îi erau întunecați și aruncau scîntei ; cu obrajii în flăcări, era așa cum mi-o aminteam cînd se înfuria ; îi creștea adrenalina, paloarea feței dispărea și arăta minunat.

— Trebuie să recunosc, zise Geoffrey împăciuitor, că înclin să-i dau lui dreptate.

— Presupun că acuș-acuș mă scoateți și snoabă ? Și ochii-i plini de scîntei erau ațintiți asupra mea.

— Într-o oarecare măsură, da.

Geoffrey îi aminti că e unu și jumătate și trebuie să-i dea lui Maurice să mănînce. Furioasă pe mine, fără o vorbă, luă cu brațele-i puternice tava și ne conduse spre camera copilului.

— Iată-l, zise Geoffrey, de cum zărirăm copilul.

Țarcul era așezat în afara unui con de lumină puternică. Stînd rezemat de gratii, ca un animal în cușcă la grădina zoologică, rupea metodic o revistă în bucățele. Nu aveam alt termen de comparație decît băiețelul fratelui meu și, în ciuda celor ce aflasem despre îndemînarea lui precoce, n-o prea sesizam. Îl vedeam rupînd pur și simplu hîrtia cu acea solemnă ineficiență concentrată, caracteristică tuturor copiilor, care făcea ca mișcarea mîinii și a cotului să se asemene cu mișcările unui bețiv, filmate cu încetinitorul.

Nu m-am dus lîngă el, ci am continuat să-l privesc, după cum și el, chiar după ce Margaret i-a vorbit, și-a continuat obsedanta îndeletnicire. Era, și constatarea m-a rănit deși eram pregătit, un copil neobișnuit de frumos. Genele jucaseră una din festele lor și adunaseră la un loc tot ce era mai frumos la părinți și bunici, încît, chiar și sub grăsimea de bebeluș în care era învăluit, se puteau distinge ovalul frumos al feței ce aparținea mamei și portul frumos al copilului moștenit de la tată. Era ușor să ți-l imaginezi cum va arăta mai tîrziu : un tînăr brunet, interiorizat, greu abordabil, cuprinzîndu-și admiratori tocmai din această cauză.

Margaret îi spuse că masa e gata, dar el răspunse că nu vrea să mănînce.

— Dar ce vrei ? întrebă ea cu blîndețea naturală cu care se purta cu cineva iubit.

Băiețelul strîngea în mînă o minge de ping-pong și, de cum îl ridică din țarc, începu s-o bată de oglinda de deasupra căminului și apoi de un tablou de lîngă pătuțul lui.

Geoffrey plecă să aducă ceva ce lipsea de pe tavă, dar copilul nici nu băgă de seamă și continuă să se joace cu mingea. Pe cînd se juca, i-am urmărit mișcarea elastică a umărului. Margaret îmi zise :

— Arată bine.

— E destul de mare pentru vîrsta lui, mi-am exprimat admirația.

Îmi zîmbea. Trecuse peste ceartă, datorită prezenței fiului său. Așa cum ședea alături de copilul care-i ajungea pînă la coapsă, nu reușea să ascundă motivul pentru care la petrecerea tatălui ei păstrase tăcerea, în timp ce Geoffrey fusese atît de volubil : pasiunea ei pentru copil. Îi îndulcise și-i împlinise trăsăturile feței, iar corpul devenise lax. Îndurerat din nou, așa cum fusesem și din cauza frumuseții copilului, mi-am dat seama că n-o văzusem niciodată atît de tandră.

— Îi place să poată zburda de colo-colo, zise.

Știam ce vrea să spună. Ca mulți oameni sensibili, își dorise deseori, în special înainte de a fi dobîndit încrederea că poate să facă un bărbat cu adevărat fericit, ca propria-i copilărie să fi fost mai puțin rafinată, să fi fost mai aspră, mai aproape de pămînt.

Am spus ceva ca să-i arăt c-am înțeles. Îmi zîmbi din nou, dar Maurice începu să urle, furios că vorbea cu altcineva.

Cît i-a dat să mănînce, am rămas în afara atenției celor trei, aflați într-un cerc luminat de razele soarelui ce poleiau picioarele scăunelului înalt. Geoffrey stătea într-o parte, Margaret în față, copilul privind-o fără să clipească. După două sau trei linguri, n-a mai vrut să mănînce pînă nu i-a cîntat. Ascultînd-o, mi-am dat deodată seama că în timpul cît fusesem împreună n-o auzisem nici măcar o dată cîntînd. Cînta cu o voce neașteptat de puternică și de profundă ; copilul nu-și lua ochii de la ea.

Sunetul puternic umplea camera ; Geoffrey, zîmbind, privea băieţelul ; raza de soare cădea la picioarele lor, ca şi cum ar fi fost la teatru în mijlocul scenei şi reflectorul era uşor dereglat.

Masa se sfîrşise. Geoffrey dădu copilului o bomboană ; o clipă în cameră se lăsă o tăcere mormîntală. Continuau să şadă cu cercul de lumină în jurul picioarelor. Margaret continuînd să privească copilul, fără să-şi dea seama sau poate crezînd că n-o observă nimeni. Apoi, după o clipă ridică capul şi am simţit mai mult decît am văzut, căci mă uitam în altă parte, că privirea ei se mutase de la copil la mine. M-am întors spre ea. Nu-şi plecă ochii, dar faţa-i deveni deodată tristă. Doar o secundă. Îşi întoarse din nou privirea spre copil şi-l luă de mînă.

Nu durase decît o secundă, dar acum ştiam. Dacă nu mi-aş fi dorit-o atît de tare, ar fi trebuit să-mi dau seama dinainte, de cînd ne despărţisem după petrecerea tatălui ei sau în mod cert de cînd se ciondănise cu mine, la masă, apărîndu-l pe Geoffrey. Ştiam acum că nu se eliberase de mine, după cum nici eu nu mă eliberasem de ea.

În camera călduroasă, zgomotoasă acum din cauza strigătelor copilului, n-am simţit nici premoniţia, nici responsabilitatea, nici vinovăţia care mi-ar fi părut inevitabile la altul, ci o totală exaltare, ca şi cum dintr-o singură mişcare aveam în braţe bucuria şi viaţa mea deveniseră miraculos de simplă. Nu exista nici o teamă care să-mi umbrească bucuria. Mă simţeam doar fericit şi împăcat cu toate.

XXXIX

HAZIA INVIZIBILITĂŢII

ERA O DUPĂ-AMIAZĂ DE SEPTEMbrie, cînd, pentru prima oară de cînd se căsătorise, aşteptam să mă întîlnesc cu Margaret singură. Participasem în acea zi la discuţia cu Gilbert Cooke privind viitorul lui în minister. Cu jumătate de oră înainte ca să plec la întîlnire, intră, după ce aflase deja de la Hector Rose că avea să-şi păstreze slujba.

— Deci i-am tras pe sfoară, spuse nu atît cu plăcere, cît mai degrabă triumfător, acesta fiind modul în care el, care nu prea se aştepta la succese, avea obiceiul să se bucure ori de cîte ori reuşea. De fapt, acum avusese mai mult decît succes, căci, deşi nu ocupa un post prea mare, îşi rezolvase, însă, pe viaţă problema carierei. Hector Rose lua hotărîri definitive în legătură cu fiecare om din departament care-şi manifesta dorinţa de a-şi continua activitatea în serviciu. O dată pe săptămînă, un comitet de patru oameni, printre care mă număram şi eu, se întrunea pentru un fel de examinare. Curînd avea să vină şi rîndul lui George Passant.

— Nu mai poate interveni nimic de acum înainte, nu-i aşa ? mă întrebă Gilbert, cu obrajii în flăcări, cu ochii injectaţi.

I-am spus că propunerea lui Rose va trebui acceptată.

— Al naibii să fiu, strigă Gilbert, dacă m-am aşteptat vreodată să-mi sfîrşesc viaţa ca funcţionar civil.

— Dar la ce te aşteptai ?

Ştiam că-i va veni destul de greu să-mi dea un răspuns, căci în ceea ce priveşte cariera sa fusese totdeauna neaşteptat de vag şi lipsit de ambiţii.

— Oh, zise oarecum încurcat, a fost o vreme cînd mă gîndeam că voi reuşi să fac ceva ca militar. Asta a fost înainte ca doctorii să mă stopeze. Apoi îmi făcusem socoteala că aş putea aduna o sumă frumuşică cu rechinu' de Lufkin. Nu ştiu ce să zic. Dar ultimul lucru la care mă aşteptam era să rămîn definitiv aici. Şi ca să-ţi spun tot adevărul, izbucni el, niciodată nu m-am considerat destul de deştept pentru asta !

În mod paradoxal, în sens limitat, nici nu era deştept ; nu avea nimic din acurateţa juridică şi din luciditatea unui funcţionar civil de înaltă clasă ; această deficienţă avea să-l împiedice să ajungă prea departe, lucru de care Rose şi ceilalţi îşi dăduseră seama. Mai mult ca sigur că va mai urca un singur eşalon şi acolo se va opri.

Totuşi, făcuse figură frumoasă în faţa acelor oameni atît de deosebiţi de el. Era atît de puţin înţepat, încît şi Rose şi-a mai lăsat morga deoparte şi asta i-a făcut plăcere. Uneori, refuzul său de a păstra distanţele, obiceiul de a se băga în sufletul omului erau, în mod paradoxal, acceptate de indivizi corecţi şi formalişti. Hector Rose şi colegii săi nu-l supraapreciau ; acumulaseră prea multă experienţă şi judecau lumea mult prea la rece. Aveau, probabil, dreptate să-l menţină. Totuşi, chiar dacă ar fi

existat mai multe îndoieli în legătură cu capacităţile lui, ar fi fost menţinut pentru că aceşti oameni respectabili îl simpatizau.

Mă întrebam ce ar fi gîndit ei dacă ar fi ştiut de aceste invitaţii năstrusnice ale lui Gilbert. Ar fi fost oare surprinşi să afle, de pildă, că în după-amiaza aceea, pe cînd şedea în biroul meu, eu, — care-i eram de doisprezece ani prieten şi de cîţiva ani şef, — mă temeam de el ? Vreau să spun că mă temeam de apucăturile sale de detectiv. N-aş fi îndrăznit să-mi scape nici cel mai mic indiciu că aveam de gînd s-o şterg la ora ceaiului. Chiar şi acum mă feream de antenele lui, ca şi cum ar fi putut să-mi afle secretul din aer.

Aşa că, lac de apă şi agitat, eram în întîrziere cînd am ajuns, în sfîrşit, la cafeneaua din faţa staţiei de metrou de la St. James's Park. Margaret era acolo, şi mai multe mucuri de ţigară se adunaseră în scrumieră. Părea îngrijorată, dar nu mă privea cu reproş şi era bucuroasă.

— Am să-ţi explic de ce am întîrziat.

— Nu contează, bine că ai venit.

— Nu, lasă-mă să-ţi spun. I-am explicat că nu putusem să scap de Gilbert, îmi fusese teama să nu descopere ceva mai mult decît ea.

— Ah, bine. Vorbea ca şi cum nu recunoscuse faţă de mine ideea că avea ceva de ascuns. În clipa aceea, obrajii mi-am îmbujorat de fericire şi de un fel de jenă înfiorătoare. Sigură pe ea, începu să mă întrebe cu ce mă ocupam.

I-am mărturisit că nu faceam nimic important.

— Nu, insistă ea, energica şi cu vioiciune, nici măcar nu ştiu unde locuieşti. Tu ştii mult mai multe despre mine decît ştiu eu despre tine.

Am informat-o la ce lucram, că nu mă mai simţeam la fel de fascinat de tabla de şah a puterii. În viaţa oficială ne jucăm pînă unde îmi dorim.

— Mi-am dat eu seama, spuse cu plăcere, înţelegînd-o pe deplin, prezentul mai mult decît trecutul.

— Nu ştiu dacă toate acestea s-ar fi întîmplat dacă n-aş fi fost tu.

— S-ar fi întîmplat.

Ceştile cu ceai erau aburinde, mucurile de ţigară mocneau în scrumierele metalice, în aer plutea un miros acru

O vedeam ca şi cum ecranul fumuriu al grijilor mi-ar fi fost smuls de pe ochi. Cu douăzeci de minute mai devreme, stăteam pe ghimpi ca nu cumva cineva, Gilbert de pildă, să treacă prin faţa vitrinei şi să ne vadă împreună. Acum, deşi ne zîmbeam unul altuia şi figurile noastre ne-ar fi trădat oricărei cunoştinţe, simţeam că păstrarea secretului nu mai contează sau mai exact că nimeni nu ne putea vedea. Fusesem învăluit de una din acele stări provenite din înţelegere, dorinţă şi bucurie, în care ne păream nouă înşine anonimi şi în afară de orice pericol. Era o stare care se dovedise periculoasă pentru mulţi bărbaţi discreţi, intraţi într-o poveste de dragoste extraconjugală, cînd deodată, cuprinşi de o fericire uimitoare, se comportă ca şi cînd ar fi invizibili.

Ţinea mîna pe masă şi i-am atins degetele. Făcusem deseori dragoste, nu mai constituiam o surpriză unul pentru celălalt, dar, atingîndu-i mîna, m-am înfiorat ca şi cînd ar fi fost o îmbrăţişare totală.

— Lasă-mă să-ţi vorbesc.

— Nu putem lăsa lucrurile aşa cum sînt ?

— Tu crezi că putem ?

— Ar fi mai bine să le lăsăm, măcar un timp. Vorbea pe un ton pe care nu-l mai auzisem, — un ton în care se împleteau bucuria şi frica, sau poate ceva mai acut decît frica.

— Am fost pe vremuri mare expert în a lăsa lucrurile aşa cum sînt pentru un timp, i-am răspuns, şi n-am avut prea mare succes.

— Acum ne-am găsit liniştea, începu ea. Şi adăugă : Cînd s-a spus un lucru, nu mai putem reveni asupra lui.

— Ştiu. Am tăcut amîndoi. M-am surprins încercînd, ca atunci, cu ani în urmă, să-mi găsesc cuvintele. De data aceasta imposibilitatea de a mă exprima era şi mai chinuitoare pentru cineva obişnuit să mînuiască vorbele. Apăruse muţenia ce mă cuprindea doar în momentele în care eram presat să-mi exprim sentimentele. Am rămas acelaşi, spusei într-un tîrziu, ca atunci cînd ne-am întîlnit prima oară.

A rămas împietrită, fără să scoată o vorbă.

— Sper, am continuat, rostind cu greu cuvintele, că nici tu nu te-ai schimbat.

Zise :

— Nu sperî, ci știi.

Camera se întunecase. Afară, soarele dispăruse. Vocea-i ușoară, încrezătoare, deveni aspră din cauza curiozității și a bucuriei prezente :

— Cînd ai știut sigur că nici tu nu te-ai schimbat ?

— Acum cîtva timp.

— În seara aceea, la tata ?

— Poate și mai demult, i-am răspuns. M-am gîndit foarte mult la tine. Dar mi-a fost teamă să nu mă înșele imaginația.

— Cînd anume în seara aceea ?

— Cred că atunci cînd te-am văzut stînd acolo, înainte să ne vorbim.

Am întrebat-o :

— Tu cînd ți-ai dat seama ?

— Mai tîrziu. Apoi adăugă : Dar doream să vii în seara aceea.

— Dacă nu ne-am fi reîntîlnit atunci, tot ne-am fi văzut curînd, am asigurat-o.

— I-am vorbit tatălui meu despre tine. Mă amăgeam pe mine însămi, dar de fapt încercam să-mi maresc șansele de a te întîlni.

— Nu trebuia să-ți faci griji, aș fi rezolvat eu problema asta.

— Nu-mi fac griji, zise. Dar voiam doar să-ți spun că vina e a amîndurora.

În ochii noștri vinovăția părea ceva îndepărtat și destul de greu de conceput. Fericirea ne umplea de propria-virtute.

N-am mai vorbit nimic, în afara unor fleacuri. Da cînd Helen va mai putea veni să stea cu copilul, mă v anunța. Trebuia să plec. Am ieșit împreună în stradă unde lumina avea acea densitate specială ce conferă fețe trecătorilor atît blîndețe cît și claritate. Siluetele treceau pe lîngă noi, plutind parcă. Pe cînd o priveam p Margaret punînd piciorul pe scara taxiului, m-a strîn ușor de mînă.

XL

FERICIRE ȘI AMĂGIRE

PESTE O SĂPTĂMÎNĂ, ÎN ACEEAȘI cafenea, Margaret ședea în fața mea, cu o privire deschisă pe chipu-i blînd, ca și cum ar fi trăit intens momentul prezent. Cînd o cunoscusem prima oară, fusesem uimit de capacitatea ei de a se înveseli imediat și capacitatea asta continua să mă uimească și acum. Nu existaseră niciodată momente în care dragostea noastră să se fi stins cu desăvîrșire ; lucru ce i s-ar fi putut lesne întîmpla unuia ca mine. Existaseră încleștări, resentimente și momente cînd nu ne agream unul pe celălalt, dar niciodată curmarea totală a oricărui sentiment.

În cercul de lumină provenit de la mica veioză de pe masă, o vedeam surîzînd. Dincolo de fereastră, lumina după-amiezei se estompă și fețele trecătorilor se profilau clar. Privea totul cu atenție, cu aviditate și mulțumire, hotărîtă să se bucure din plin de această clipă.

— E la fel ca săptămîna trecută, strigă ea. Dar săptămîna trecută era parcă o idee mai întuneric, nu ?

Nu dispunea de prea mult timp. Trebuia să fie acasă pe la șase, ca sora ei să poată pleca. Cu un amestec de triumf, umilință și jenă îi mărturisise lui Helen că se întîlnea cu mine.

M-am gîndit că nu era obișnuită să mintă. Pînă acum nu făcuse nimic necinstit, de care să-i fie rușine.

Era fericită așa cum ședea acolo, în fața mea. Dar știam că, pentru prima oară în viața ei, într-o oarecare măsură se prefăcea. Ceea ce-mi spusese acum o săptămînă, cînd îi mărturisisem dragostea mea, era adevărat. Pe cînd stăteam de vorbă, simțea o mulțumire pe care nu și-o putea stăvili. Împreună, ne dădeam seama că trăiam o viață mai plină de bucurii ca niciodată. Dar pentru ea, nu pentru mine, era aproape ireală. O minunată iluzie. Realitate era numai atunci cînd se întorcea la soțul ei și la copil.

Într-o căsătorie mai nefericită decît a ei, nu puteam să uit cum, întorcîndu-mă la Sheila, seara, nu mă aștepta decît o singură compensație : un sentiment de liniște morală. Eram sigur că în căminul lui Margaret, într-o căsătorie aridă, de n-ar fi existat copilul, nici ea n-ar fi cunoscut decît tot o astfel de liniște. Realizase asta cînd la întoarcerea acasă, după întîlnirea noastră, dăduse cu

ochii de copil. Vederea lui nu reușise să-i șteargă din minte întîlnirea noastră, ci doar să-i intensifice satisfacția și senzația de irealitate.

Tocmai această irealitate trebuia s-o înfrîng. Dar parcă ezitam : trăiam într-o armonie atemporală. Puteam continua să stăm de vorbă, era o conversație mai calmă decît o împărtășiseră multe căsătorii perfecte, pe care n-o putea întrerupe nici telefonul, nici vocea vreunui copil. Dar dorința mea era mult prea mare. Nu mă puteam mulțumi cu atît.

Din nou îmi căutam cuvintele pentru a exprima ce aveam de spus.

Ți-am spus, începui eu, că sentimentele mele au rămas aceleași, dar este totuși o deosebire.

— Care anume ? întrebă ea reținută, cu neîncredere.

Continuai :

— În perioada cît am fost împreună tu mai cea care avea de [illegible]

N-are importanță.

Ba are, pentru că acum lucrurile [illegible] schimbat. Spe[illegible] inte[illegible]le mine o metamo[illegible]n orice caz [illegible]-mi doresc. Ochii îi străluceau ca atunci cînd era ru[illegible] f[illegible] casă o vorbă.

Continuai :

— Îmi doresc pentru noi doi exact ceea ce tu ai dorit întotdeauna.

N[illegible]t s-am [illegible]a te aud v[illegible]odată vorbind astfe[illegible]

Fusese un strigăt de bucurie, dar, într-o clipă, tonul ei se [illegible]

— S[illegible]u fran formal[illegible]i alt[illegible] lucruri zise

Apoi privindu-mă drept în ochi :

— Ești sigur ?

Într-un răstimp atît de scurt încît nu-l puteam măsura, dispoziția i se modificase în chip neobișnuit, trecînd de la triumfătoare bucurie la amărăciune și jenă și apoi la grijă față de mine.

— Nu, izbucni ea, îmi retrag cuvintele, n-ar fi trebuit să-ți pun întrebarea. Căci n-ai fi putut face ce ai făcut dacă n-ai fi fost sigur.

— Am certitudinea dorințelor mele. După cum ți-am spus, sper că m-am schimbat, dar de asta nu pot fi chiar sigur, e greu să știi precis ce se întîmplă în propria-ți viață.

— Sună curios, venind tocmai de la tine. Din nou dispoziția i se schimbase ; îmi zîmbea cu afectuos sarcasm. Voia să spună că era obișnuită să-și urmărească îndeaproape propriile-i sentimente. Acum, descoperise același lucru și la mine. Atît de diferiți la suprafață, la acest nivel nu ne deosebeam deloc. Poate că tocmai aici și numai aici fiecare ieșea în întîmpinarea celuilalt.

— O dată sau de două ori, i-am spus, m-am trezit brusc și-am constatat că viața mea o ia pe un făgaș neașteptat. A fost o vreme cînd credeam că-mi cunosc bine forțele care mă mînă din spate, dar acum par mai misterioase decît de obicei, deși nu sînt mai slabe. Nu se întîmplă același lucru și cu tine ?

— S-ar putea.

Apoi adăugă :

— Dacă e așa, e înspăimîntător !

— Pe mine m-a făcut mai puțin doritor să accept...

M-am oprit o clipă.

— Ce să accepți ?

— Propria-mi natură ; sau în orice caz [illegible]a parte a ei care ne-a făcut atîta rău la amîndoi.

— N-a fost numai vina ta, zise ea.

Am răspuns :

— Nu, nu întru totul. Sînt de acord. Nu-mi asum toată vina, nu mai mult decît e necesar.

Am tăcut amîndoi ; unul din acele momente de tristețe ce apar în clipele de mărturisiri reciproce, întocmai ca într-o scenă de violență.

Rupse tăcerea, vorbind cu blîndețe, aparent realistă. Dacă ar fi posibil s-o luăm de la început, ai fi într-o situație penibilă, nu-i așa ? În special față de cei care cunosc povestea noastră.

Am dat din cap aprobator.

— Li s-ar părea nespus de penibilă, în cel mai bun caz, zise.

— Ar fi oarecum îndreptățiți, i-am răspuns.

— N-ai prea mare experiență în a apărea într-o situație penibilă, așa-i ? Ți-a trecut măcar prin cap cît de umilitor ar fi ? În special că lumea te consideră atît de înțelept și stabil în sentimente ?

— Pot să trec peste asta.

— S-ar putea să nu fie tocmai plăcut. Cei care țin la tine vor da vina pe biata Sheila, iar cei cărora le ești antipatic vor spune că a fost întotdeauna ceva în neregulă cu tine și că doar acum ți-ai dat arama pe față.

— Deseori dușmanii te judecă mai corect decît prietenii.

— Nu-i adevărat. Este genul de observație ce pare profundă, dar de fapt e absolut gratuită. O spuse cu dragoste.

Cafeneaua se golea. Se apropia timpul să ne despărțim. Zise pe un ton aspru și grav :

— Dar ce cred alții despre tine, poate că ai dreptate, nu e lucrul cel mai important. Important e că nu prea ești obișnuit să te porți urît : n-am dreptate ?

— Am făcut și lucruri urîte.

— Dar nu atît de urîte.

— Felul în care m-am purtat cu tine înainte, e mai urît decît orice ar trebui să fac acum.

— Atunci, îți dai seama de ceea ce-mi ceri să fac eu. Se referea la răul făcut altora, cînd ar fi trebuit să acționeze împotriva principiilor și a naturii ei.

— Crezi că nu sînt conștient de asta ?

Spuse :

— Nu eram tocmai sigură.

Și totuși, deși părea realistă, un nimb de fericire ne învăluia pe amîndoi. În mod straniu, mi-am amintit de noaptea cînd Lufkin, la apogeul puterii, și-a permis un vis romantic, de a se retrage la Monaco. Și ca se referea la un viitor pe care în adîncul sufletului nu se aștepta să-l vadă înfăptuindu-se. De obicei ea privea lucrurile mai realist ; de data aceasta era invers. Fața, pielea, ochii, totul radia fericire ; și totuși ceva o făcea să plutească, pe aripile unui vis.

Nu mă îndoiam că, rămasă singură, își va repeta de nenumărate ori tot ceea ce-i spusesem.

Îmi vorbi din nou blînd, rezonabil, apropiat :

— De-ar fi s-o putem lua de la început, mi-ar fi teamă pentru tine.

— Am nevoie de asta...

— Ai știi, continuă ea, ai și spus că știi ce înseamnă pentru mine să mă reîntorc la tine. Te-ai simți mai obligat decît s-ar cuveni. Dacă lucrurile ar merge vreodată prost și ar începe să-ți fie din zi în zi mai greu decît îți

poți imagina, atunci mi-e teamă că te vei simți obligat să rabzi tot restul vieții.

— Nu trebuie să te temi.

— Totuși mă tem puțin.

Putea vorbi deschis, la fel puteam și eu, — în timp ce, la lumina lămpii de pe masă, speranțele noastre prindeau contur, luîndu-ne cu ele într-o gigantică lume a mulțumirii. Speranțele noastre nu mai aveau nici o legătură cu sinceritatea, cu îndoiala exprimată de cuvintele pe care le rosteam.

XLI

SFÎRȘITUL UNEI EPOCI

DUPĂ ACEASTĂ A DOUA ÎNTÎLNIRE și înainte de a putea stabili alta, a apărut o ocazie de a ne mai întîlni deschis, căci am fost amîndoi invitați la aceeași nuntă. Ocazia era uimitoare prin ea însăși. Cînd am văzut invitația m-am simțit tras pe sfoară. Petrecerea anunța căsătoria ce avusese loc cu săptămîni în urmă, în secret ; căsătoria lui Gilbert Cooke cu Betty Vane.

Mergînd de-a lungul fluviului spre casa pe care o închiriaseră pentru această petrecere, o casă pe lîngă Whistler, care în anii aceia se putea închiria pentru asemenea ocazii, eram emoționat din cauza lui Margaret, dar și ușor trist, în armonie cu seara de toamnă. Cădea o ploaie fină, caldă, frunzele erau alunecoase pe pavaj, mirosul de mucegai te împresura din toate părțile. O seară de toamnă mai promițător senzuală ca primăvara.

Nu prea mi-era gîndul la Betty și Gilbert. Cînd am aflat prima oară vestea, m-am simțit vexat că Betty nu mi se destăinuise. Mi-a trecut prin cap că poate totuși o făcuse cam cu un an în urmă sau poate ceva mai mult. Asta era probabil ceea ce voia să spună prin șansa de a se așeza la casa ei. Ar fi trebuit oare să-i spun că nu credeam că va fi o căsătorie reușită ? Șireată cum o cunosc, ar fi ghicit ce simt fără să i-o spun. Știam totuși prea bine că dacă cei șireți și clarvăzători erau destul de nefericiți, de instabili și singuri, cum era ea, se pot amăgi pe ei înșiși cel puțin la fel de mult, ba poate chiar mai mult decît cei care cunoșteau mai puțin viața.

Cu toate acestea, pe cînd mă îndreptam spre petrecere, privind luminile ferestrelor cum sclipesc tremurător în ploaie, eram conştient de alte gînduri care-mi treceau prin minte, ca şi cum această căsătorie ar fi consemnat în mod straniu sfîrşitul unui capitol. Mi se părea că timpul marca sfîrşitul unei epoci. Îi cunoşteam pe amîndoi de atîta vreme : pe Betty de aproape douăzeci de ani. Urmărisem reciproc cum ni se scurg anii tinereţii, împărtăşisem griji şi speranţe înflăcărate, reduse cu timpul la proporţiile hărăzite de soartă, vieţile noastre s-au întrepătruns ; ne văzusem unul pe celălalt în vioiciunea celei mai superbe vîrste. Şi apoi, ani la rînd, în momente grele, ne ajutasem unul pe altul. Acum ne revedeam fără mască, cînd adevărata noastră personalitate se revela clar.

Viaţa noastra din anii '30, viaţa din timpul războiului, se sfîrşise. Cumva bătuse gongul. O uşă parcă se trîntise definitiv prin această căsătorie a ei, mai mult decît prin orice altă întîmplare din viaţa celor care-mi erau foarte apropiaţi. Prin ea, care nu-mi fusese decît camaradă şi la care ţinusem fără să fac prea mare caz.

În casă, prima persoană pe care am recunoscut-o a fost bătrînul Bevill, care bea un pahar de şampanie lîngă scară, vorbind cu o fată dragută. Camerele de jos erau deja pline de lume şi a trebuit să-mi croiesc drum sus ca să ajung la locul de unde provenea zgomotul. Cînd am trecut pe lîngă el, Bevill mi-a spus că Gilbert şi soţia sa erau „sus, deasupra". A continuat :

— M-am întrebat întotdeauna cînd va „sucomba" şi prietenul nostru. Ştii, Lewis, eu sînt căsătorit de patruzeci şi opt de ani. Asta-ţi dă de gîndit.

Pe bătrîn şampania şi compania tineretului îl grizaseră. Începu să relateze povestea tatălui lui Betty :

— Am fost, bineînţeles, colegi de şcoală. Nu ne-am gîndit niciodată că el va moşteni titlul, căci exista vărul ăla al lui care se cam scrîntise şi a rămas aşa scrîntit vreo treizeci de ani. Aşa că Percy nu prea părea să aibă vreo şansă. Noi nu-i spuneam Percy, îi ziceam Chinezul Vane, habar n-am de ce, pentru că orice altceva s-ar fi putut spune despre el, numai că arăta a chinez nu.

Această nepotrivire i se păru lui Bevill nemaipomenit de amuzantă şi capul său chel se înroşi de rîs ; era mulţumit că stătea în hol fără să se amestece cu persoanele însemnate prezente la petrecere. Dar mai existau şi unii

care nu erau mulţumiţi. Camera imensă de sus era ticsită de grupuri ce nu se puteau amesteca, căci Gilbert şi Betty invitaseră musafiri din toate cercurile pe care le frecventaseră. Erau acolo lordul Lufkin şi cîţiva din suita sa, reprezentînd trecutul lui Gilbert cînd lucra la firma, cunoştinţe din Chelsea dinainte de război, radicali, lumpen-burghezia.

Erau o serie întreagă de funcţionari civili, printre ei Hector Rose, care o dată în viaţa lui se vedea pus într-o situaţie care nu-l avantaja, anormal de stînjenit şi descoperit de politicos, detestînd privelişte oricărei societăţi în afara biroului său clubului său. Era George Passant, trecînd singur prin mulţime, cu o expresie distrată, visătoare, zîmbind absent, o atitudine pe care, în ultima vreme, o adopta tot mai des cînd se afla în preajma femeilor. Erau rudele lui Gilbert, mulţi dintre ei militari, cu capul mic, zvelţi, rostind cuvintele cu afectare. De asemenea şi rudele lui Betty, femei mai tinere, vorbind un curios jargon cu care generaţia lor din clasele mai înalte încerca să imite accentul Cockney, înghesuite una într-alta, cu un mănunchi de oameni de ştiinţă la Asociaţia Britanica, de teama să nu fie întrerupte de intrusi.

Între toate aceste figuri, eu căutam una singură. Curînd o zării, ascultînd fără să participe, la marginea unui grup mare, ochii ei căutîndu-mă neîncetat. Aşa cum se întîmplase şi la tatal ei, ne regăsirăm singuri în mijlocul mulţimii.

— Acum e mai bine, zise.

— Aş fi vrut să putem vorbi împreună, i-am spus.

— Ţinuram pumnii strînşi ; nu îndrăzneam să întreb de tine.

Era emoţionată. Cînd şi aprinse ţigara, degetele-i tremurau.

— Cu cine stăteai de vorbă ?

— Oh, n-am mers chiar pînă acolo. Ruden nu numai din cauza emoţiei, ci mai ales de ea. Chiar şi acum, că era o femeie în toată firea, tot manifesta timiditate. Dacă ar fi fost o petrecere obişnuită, nu numai un pretext pentru întîlnirea noastra, tot ar fi trebuit să-i dăruiesc — poate puţin curaj, deşi o dată pornita, îi făcea plăcere ca venise la petrecere.

— Oricum, iată-ne aici. Avem noroc, i-am zis.

— Avem noroc, repetă ca cu un zîmbet neastîmpărat.

Tocmai îi spuneam că în curînd ne vom putea strecura jos, să stăm de vorbă, cînd Betty însăşi veni spre noi.

— Lewis dragă, nu-mi urezi succes ?

Îmi întinse braţele şi am sărutat-o pe obraz. Apoi, cu ochi strălucitori, se întoarse spre Margaret :

— N-am impresia că ne-am cunoscut, nu-i aşa ?

— Ba da, am intervenit, dar Betty continuă :

— Oricum, scuză-mă, dar n-ai vrea să-mi spui cine eşti ?

Părea, în cel mai bun caz, că uitase, dar suna nepoliticos, căci manierele lui Betty faţă de un străin erau ţăioase şi repezite. Totuşi o puteai socoti femeia cea mai puţin arogantă ; eram uimit de comportarea ei şi în acelaşi timp supărat s-o văd pe Margaret pierzîndu-şi firea.

— Numele meu, spuse ea cu bărbia în piept, este Margaret Hollis.

— Ah, acum ştiu, strigă Betty. Te chema Margaret Davidson, nu-i aşa ?

Margaret aprobă din cap.

— Soţul meu mi-a vorbit de dumneata.

Cu acelaşi entuziasm, cu aceeaşi aparentă lipsă de perspicacitate, Betty continua cu tot felul de bîrfeli neînsemnate, fără să-i pese că Margaret şi cu mine păream stînjeniţi. Da, soţul ei, Gilbert, era prieten cu Helen, sora lui Margaret, nu-i aşa ? Da, Gilbert îi vorbise despre soţul Helenei. Într-un sfîrşit, Betty conteni cu vorbăria şi-i spuse lui Margaret :

— Sînt aici cîteva persoane pe care aş vrea să ţi le prezint. Te duc la ele chiar acum.

O luă pe Margaret. A trebuit s-o las să plece fără s-o pot apăra. Era disperarea celor care împărtăşesc o dragoste ascunsă, care nu-şi pot permite să fie spontani. Îmi făceam socoteala cît timp trebuia să aştept pînă s-o pot lua de acolo.

Între timp, eu însumi descumpănit, privii în jur.

Gilbert, îmbujorat, îşi supraveghea invitaţii cu o privire cercetătoare, îndrăzneaţă. Era colecţia cunoştinţelor strînsă într-o jumătate de viaţă. Presupun că-şi continua activitatea sa de detectiv, dar în acelaşi timp mă gîndeam, aşa cum mă gîndisem şi în drum spre petrecere, că ceea ce se întîmpla aici era un fel de sfîrşit. Căci Gilbert, căruia, în ciuda defectelor sale sau poate tocmai datorită lor, îi păsa cît se poate de puţin de deosebirile sociale,

făcuse cale lungă în societate, coborînd însă de la poziţia familiei lui, după cum cale lungă parcursesem şi eu, dar în cealaltă direcţie.

La fel ca Gilbert făcuse şi Betty : pentru ea nu contau decît cei fără şansă, politica, prietenii : altceva nimic. Cînd îi întîlnisem prima oară pe amîndoi, ni se păruse tuturor limpede că barierele sociale vor deveni mai puţin rigide şi curînd mulţi aveau să privească cu indiferenţă apartenenţa de clasă. Judecasem greşit. La vîrsta de patruzeci de ani, eram siliţi să recunoaştem că, în comparaţie cu situaţia din tinereţea noastră, societatea britanică devenise din contra mai rigidă. Formele sale se cristalizau sub ochii noştri într-un bizantinism elaborat şi codificat, destul de decent, tolerabil, dar nespulberat de vîntul scepticismului, de proteste individuale sau de sentimentul de revoltă care ne însufleţiseră tinereţea. Şi formele acestea nu numai că erau imuabile pentru noi. Le-ar fi părut neobişnuit de rigide şi englezilor din secolul XIX. Dovezile le vedeam în jur, pînă şi la această nuntă. Prea puţine lucruri deveniseră sub ochii noştri fixe şi, cu excepţia catastrofelor, nimic nu era definitiv. Apăruseră oamenii de tipul lui Hector Rose, cu listele lor de onoruri, sistematizate acum de mecanismul serviciilor guvernamentale, încetînd astfel să mai fie corupte şi imprevizibile, devenind la fel de impecabil ierarhice ca şi decernarea pălăriilor colorate la vechea curte a Japoniei. Şi nu cred că mă las prea mult influenţat de literatură dacă spun că rudele lui Betty Vane şi ale lui Thomas Bevill se comportau ca Guermantes.

Aşa după cum oamenii de afaceri se constituiseră într-un grup cu propriile lor reguli şi cu propria lor recompensă de Anul Nou ; aşa după cum artele, fără să-şi dea seama, alunecau spre invizibile academii, tot astfel şi aristocraţii, pe măsură ce-şi pierdeau puterea şi deveneau simple ornamente, se închideau tot mai mult, exagerînd importanţa semnelor distinctive într-un mod pe care bătrînul Bevill, care era mai grandoman decît oricare dintre ei, îl considera nemanierat şi, ceea ce era şi mai grav, apolitic. Dar bătrînul Bevill aparţinea unei generaţii în care aristocraţia încă mai deţinea unele funcţii şi era astfel obiectiv. În vremea lui, avea mult mai puţină importanţă de pildă, ce şcoală frecventai. Cînd ne povestea anecdote sale despre Percy Vane, şcoala la care fuseseră colegi nu era Eton ; dar acum, Eton devenise şcoala la care fami-

liile pe care le cunoșteam, absolut fără nici o excepție, își trimiteau fiii, cu conformismul disciplinat al aroganței de clasă. Cu același conformism, aceste familii nu mai produceau rebelii cu care mă împrietenisem în tinerețe ; Betty Vane și Gilbert Cooke nu aveau urmași.

Privind în jur, la lumea adunată la nunta lor, nu-mi puteam scoate din minte un clișeu al acelor ani, faptul că marcau sfîrșitul unei epoci. Mi-ar fi făcut plăcere tovărășia celor care puteau vedea începutul alteia.

Cineva-mi atinse brațul și Betty se uită în sus spre mine.

— E în regulă ? zise.

— Cu tine e ? Furios, aș fi vrut s-o întreb de ce fusese atît de nepoliticoasă cu Margaret ; dar din nou a trebuit să fiu chibzuit.

— Da, dragul meu.

— Niciodată nu m-am gîndit că lucrurile se vor întîmpla astfel.

— Pot să mă descurc, zise. Nu era numai curajul și buna sa dispoziție ; știa ce spune. Izbucni deodată aspru : Îmi pare rău c-a trebuit s-o iau de aici. Dar se uita lumea la voi.

— Și are vreo importanță ? am întrebat-o indiferent.

— Tu știi mai bine.

— Ce ar trebui să știu ?

— Să-ți dai seama că oamenii vă priveau.

— Înțeleg.

— Asta-i tot ce mai pot face pentru tine acum, spuse Betty.

Mă avertiza, desigur, despre soțul ei. Mi-a spulberat orice îndoială că s-ar fi putut să nu-l cunoască destul de bine și m-am simțit ușurat în ceea ce o privea. Era prea loială ca să spună mai mult, poate că asta avea să fie singura fisură pe care o voi vedea vreodată în loialitatea ei și o făcuse numai pentru că-și dăduse seama că eram în pericol. Îmi făcuse atîtea servicii ; am fost mișcat de acesta din urmă.

Și totuși nu-mi puteam da seama de ce se arătase atît de nepoliticoasă cu Margaret. Nu fusese nevoie, nici măcar ca o tactică. La singura lor întîlnire prealabilă, ea o considerase pe Margaret nepoliticoasă ; își lua oare revanșa ? Sau uitase cu adevărat cum arăta Margaret ? Sen-

timentul de rudă îi era mai străin ca oricui : se lăsase oare, pentru o clipă, pradă lui ?

Tocmai pe cînd ieșeam din cameră, pe palier, în drum spre Margaret, la parter, cineva m-a interceptat. Minute în șir am fost postat acolo, paharele zăngăneau pe tăvile care treceau, zgomotul creștea în amplitudine și înălțime ; Gilbert în ușă observa totul.

Cînd am reușit să scap, peste balustradă am zărit-o pe Margaret jos.

— Sînt cam plictisit, i-am spus de cum am ajuns la ea, simțind cum îmi dispare încordarea.

Și ea la fel.

— Totuși ne aflăm amîndoi aici și merită !

Îmi rosti numele, încet dar cu toată pătimașa mîngîios decît orice alintare. Fața-i era radioasă și abia cînd a început din nou să vorbească am văzut că o interpretasem greșit.

— Nu-i așa ? i-am spus.

Pe același ton calm și pasionat îmi zise :

— Ne amăgim singuri.

— În legătură cu ce ?

— În legătură cu noi.

— N-am fost niciodată mai sigur.

— E prea tîrziu. N-am știut oare tot timpul că e prea tîrziu ?

— Eu nu.

— N-am destulă putere, zise ea. N-o mai văzusem niciodată cedînd îndurare.

— Voi avea, i-am răspuns, dar îmi pierdusem siguranța.

Nu. E prea tîrziu. Am simțit-o precis în seara asta. O știu.

— Nu puteam hotărî nimic acum. Voiam s-o liniștesc.

— N-avem ce hotărî. Îmi rosti numele din nou, ca și cum asta era tot ce-mi putea spune.

— Va fi.

— Nu, mi-e prea greu.

— Hai să ieșim...

— Nu. Te rog cheamă un taxi și lasă-mă să mă duc acasă.

— Va trebui să uităm toate astea.

O clipă mi-am auzit vocea aspră.

— N-avem nici un viitor, exclamă ea, folosind o expresie comună în locul propriilor ei cuvinte. Lasă-mă să plec acasă.

— Mai vorbim mîine !

— Ar fi o cruzime din partea ta.

Oaspeţii treceau pe lîngă noi în drum spre ieşire. Uitîndu-mă la ea şi văzînd-o că e aproape la capătul puterilor, n-am mai putut face nimic. Am chemat portarul şi l-am rugat să găsească un taxi. Mi-a mulţumit aproape cu efuziune, dar am dat din cap a dezaprobare, cu ochii la ea, încercînd să fac eu însumi alegerea, încercînd să nu mă mai las paralizat de vechiul meu obicei de a accepta înfrîngerea, de situaţiile care se repetau, de periculoasele capcane lăuntrice.

XLII

APARENTĂ ALEGERE

A DOUA ZI DUPĂ-AMIAZA, ASCULtîndu-l pe George Passant vorbind despre viitorul său, n-am pomenit nimic despre al meu. De luni întregi, de ani aproape, de cînd începuse să prindă contur hotărîrea mea în legătură cu Margaret, n-am făcut nimănui, în afară de ea, nici cea mai mică aluzie la vreo speranţă măcar. Nu numai dorinţa de a păstra secretul mă făcuse reticent faţă de George, ci ceva ce aducea a superstiţie. Căci în dimineaţa aceea îi telefonasem lui Margaret, insistînd să ne vedem ca să clarificăm lucrurile şi ea cedase.

— Presupunînd că voi fi menţinut în acest departament, lucru ce mi se pare rezonabil, atunci s-ar cuveni să încep a-mi face planuri privind stabilirea mea la Londra pentru tot restul vieţii, spuse George.

Examinarea fusese fixată peste două săptămîni ; şi George, cu optimismul său neobişnuit din tinereţe, trecînd prin ghinioane şi chiar mai rău decît ghinioane, considera rezultatul favorabil de la sine înţeles.

— N-am nici cea mai mică idee, i-am spus — fapt ce era adevărat, dar nu puteam să nu mă simt alarmat de siguranţa de sine de care dădea dovadă George — de ce intenţii are Rose cu tine.

— Orice credem noi despre Rose, răspunse George relaxat, trebuie să recunoaştem că e un om deosebit de competent.

— Alegerile lui personale sînt uneori ciudate.

— Aş fi zis — George continuă neabătut — că acordă oarecare atenţie dreptăţii.

— N-o neg, am zis, dar...

— În acest caz sîntem în mod justificat îndreptăţiţi să considerăm că este destul de bine informat asupra activităţii pe care am depus-o aici.

— În limitele rezonabilului, probabil că aşa e.

— N-o să vrei să-mi spui — George începea să vină cu argumente — că un om atît de competent ca Rose nu este în stare să vadă o cît de mică diferenţă, din punctul de vedere al eficienţei, între ceea ce am făcut eu şi ceea ce unii din domnişorii aceia tineri, ieşiţi din Bastiliile pentru înalta societate (George se referea la şcolile publice) care s-au tot învîrtit pe aici, au încercat doar să facă ? Ia-l pe amicul Gilbert. E un băiat agreabil cînd mergi cu el la un pahar, mi-a fost întotdeauna extrem de simpatic, dar ferească-mă Dumnezeu, pot să rezolv mai multe într-o singură după-amiază decît poate Gilbert să priceapă vag în trei săptămîni de muncă îndîrjită.

— Baţi la uşi deschise, i-am spus.

— Ei, dacă eşti destul de cinstit să fii de acord cu acest simplu aspect, replică George, vei înţelege de ce nu-mi propun să mă las pradă unei neîntemeiate îngrijorări.

Şi, totuşi, eu, care eram nemulţumit de tipul de optimism al lui George, îl trăiam pe al meu. Îmi dădeam seama că mă lăsam împins de el ca şi cînd aş fi executat instrucţiunile altcuiva. Îmi dădeam seama că eram împins, în mod aproape absurd, să mă adresez unui avocat în legătură cu divorţul. Tocmai cînd era s-o iau razna, am început să fiu mai grijuliu, într-un mod şi mai absurd. Aşa că, hotărîndu-mă să apelez la un avocat, nu m-am adresat unuia din experţii în divorţuri pe care-i cunoscusem pe vremea cînd eram în barou, ci i-am făcut o vizită prietenească, dacă pot spune astfel, vechiului meu maestru, Herbert Getliffe.

Era o dimineaţă sumbră. O ceaţă deasă plutea peste fluviu şi în birourile avocaţilor lumina era aprinsă. Părea una din acele dimineţi de toamnă, de acum douăzeci de

ani, cînd stăteam acolo, privind pe fereastră, neavînd nici o treabă, dornic să-mi fac un nume, dezamăgit pentru că nu-l dobîndeam. Dar nu stăruia nici o amintire vie a acestui trecut; deși nu revăzusem aceste lucruri de ani de zile, nimic nu m-a făcut să retrăiesc vechile emoții cu aceeași intensitate. Sentimentul meu de ușor regret era foarte general și fals. Nici o amintire nu m-a năpădit nici cînd am citit lista numelor la piciorul scării, o listă pe care, pînă la sfîrșitul războiului, figurase și numele meu : domnul Getliffe, domnul W. Allen, ei fuseseră acolo înainte să apar eu. Nici o amintire nu mi-a fost stîrnită nici cînd am intrat în biroul lui Getliffe, cînd am simțit mirosul, atît de familiar odată, al tutunului său și am întîlnit privirea îndrăzneață, opacă și șireată a ochilor lui.

— Ah, iată-l pe vechiul meu prieten L.S., spuse Herbert Getliffe, strîngîndu-mi mîna bărbătește, cu frandu-mi inițialele. O făcea pe un ton entuziast și în același timp sever, ca și cum ar fi acționat sub impulsul unui cod. De fapt, era un om deosebit de viclean, ager la minte, dar și impresionabil. Fața-i era plată, ca de gumă, buzele roșii și, în pofida sa, chiar și în pozele lui cele mai marțiale, o lumină jucăușă îi strălucea în ochi. Cînd lucrasem în biroul său, mă tratase cu un amestec de încurajare și generoasă lipsă de scrupulozitate. De atunci păstrase pentru el o afecțiune intermitentă și suspicioasă. Chiar și acum mă mîndream faptul că era considerat unul din avocații pledanți cei mai renumiți din barou ; dar asta era realitatea.

Nu-l mai întîlnisem decît o dată sau de două ori din seara dineului Barbican, înainte de război, cînd mă întorsesem la Sheila beat și exaltat. L-am întrebat cum o mai ducea.

— Aș fi nedrept dacă m-aș văita, răspunse el cu emfază. Se cîștigă o pîine bună, — dar, ca de obicei, nu putu merge pe același ton pînă la capăt și-mi făcu cu ochiul. — Ba chiar și o bucățică de prăjitură. Cum o duci tu, L.S. ? Se dovedea sincer curios să afle despre ceilalți : era unul din atuurile sale. De cîte ori aud de tine, se pare că devii tot mai prosper.

I-am confirmat că îmi mersese destul de bine.

— Urci mereu scara puterii ! Secrete ale zeilor și domni în camere mici, cu inițiale înșirate după numele

lor, toți punîndu-ne lațul de gît, spuse cu un fel de asociație de idei. Apoi izbucni : Cîndva credeam că ne vom mîndri cu tine aici. Ricană : În care caz, cam pe la acest an de grație, am fi început să ne tăiem beregata unul altuia.

— Sînt sigur c-am fi făcut-o, i-am spus.

Schimbîndu-și brusc dispoziția, Getliffe se uită la mine cu reproș :

— Nu trebuie să spui astfel de lucruri, L.S. Nu trebuie nici măcar să le gîndești. Acolo sus, în vîrful piramidei, există întotdeauna loc, și oameni ca mine și ca tine ar trebui să se ajute reciproc. Știi, adăugă el în șoaptă, că în momentul de față ești nevoit să refuzi procese în care ți-ar plăcea să pledezi ?

— Ești prea ocupat ?

— Nimeni nu-i niciodată prea ocupat pentru un miar, spuse Getliffe încruntîndu-se. Era, în mod cu totul neașteptat, după prima impresie pe care ți-o făcea, unul din oamenii cei mai avizi de bani.

— Atunci ?

— Ajungi la un stadiu cînd nu vrei să faci nici o gafă.

Era rezervat, își repetă aluzia, mă privi cu îndrăzneală, ca un copil care se așteaptă să fie dat în vileag, dar nu-mi dădu nici o altă explicație. Deodată mi-am dat seama. În curînd vor fi locuri libere în magistratură. Getliffe figura printre candidați și în întreaga sa carieră ar fi sacrificat orice, chiar și venitul său însemnat, pentru a fi numit judecător. Așa cum ședea acolo, în dimineața aceea, mă gîndeam că-l vedeam aproape la apogeul carierii lui ; Getliffe *in excelsis*, unul dintre puținii care dobîndise aproape tot ce-și dorise. Lui trebuia, în momentele acestea, să-i dezvălui secretul meu.

— Herbert, am zis eu în treacăt, s-ar putea să am nevoie, nu e sigur dar e posibil, de un sfat în legătură cu un proces de divorț.

— Credeam că sărmana ta soție a murit, răspunse Getliffe și următoarele sale cuvinte le șterse pe primele : Îmi pare tare rău de vestea asta, L.S.

— S-ar putea să am nevoie de un sfat profesional, cum să rezolv problema cît mai puțin dureros.

— *Eu* am avut întotdeauna o căsătorie fericită, spuse Getliffe mustrător. Sînt foarte mulțumit că gîndul unui divorț nu ne-a trecut nici unuia prin cap.

— Oricui i-ar face plăcere să fie în situaţia ta, am zis, Dar...

— Am spus întotdeauna, mă întrerupse Getliffe, că trebuie să ai simţul umorului pentru a reuşi în căsnicie. Simţul umorului şi un fel de nu face altuia, — în special *anul altuia*, — ceea-ce-ţie-nu-ţi-place. Iată de ce este nevoie.

— Nu sîntem toţi atît de norocoşi.

— În orice caz, spuse Getliffe, devenit deodată curios, care-i situaţia ta ?

Ştiam că, deşi şiret, păstra discreţie. I-am relatat că înainte de a se căsători, întîlnisem o femeie, al cărui nume nu avea nici o importanţă. Era măritată de mai puţin de patru ani şi avea un copil de aproape trei ani. Acum ne reîntîlnisem şi doream să ne căsătorim.

— Ei, bine, L. S., dacă vrei să afli părerea mea de la bărbat la bărbat, sînt nevoit să-ţi spun că singurul lucru decent pe care-l poţi face e să te retragi.

— Nu, aşa ceva nu voi face.

— Întotdeauna te-am considerat ca pe aproapele meu întru păcat, dar nu te-am crezut niciodată fără inimă, să ştii.

Se uită la mine, cu o privire lipsită de expresie, şi o clipă trucurile sale, indignarea morală şi lăudăroşenia dispărură :

— Spune-mi, prietene, este chiar atît de important pentru tine ?

Am rostit un singur cuvînt : Da.

— Înţeleg. Tonul lui era amabil. Atunci, n-are nici un rost să mai discutăm ce cred eu. Sigur că pot să-ţi indic care-i cel mai bun tip căruia te poţi adresa, dar probabil că-l ştii şi tu. Dar dacă trebuie, te-aş îndrepta la... Ştii că în ultimul timp are un venit anual de 20 000 de lire ? Este o latură foarte uşoară a profesiei noastre, L. S., şi uneori ai dori să nu fi pornit la drum cu atîtea principii.

— La stadiul actual, i-am spus, mă îndoiesc că ne-ar putea spune ceva pe care tu şi cu mine să nu-l ştim. Vezi, femeia cu care vreau să mă căsătoresc nu-i poate reproşa nimic soţului ei.

— El va fi de acord ? Fie vorba între noi doi şi între patru pereţi, în locul lui, eu n-aş face-o.

— N-ar fi rezonabil să i-o cerem, chiar dacă s-ar simţi el în stare s-o facă, i-am răspuns. Întîmplător e doctor.

Getliffe se uită la mine cu o privire furioasă, agitată.

— Spune-mi L. S., ai legături cu ea ?

— Nu.

Nu eram sigur că mă crede. Era profund religios, puritan, dar în acelaşi timp senzual ; şi, ca un fel de rezultat al acestei combinaţii, trăia cu iluzia să restul omenirii, în special cei ce nu se simţeau îngrădiţi de religie, îşi petreceau tot timpul într-o perpetuă activitate sexuală.

Revenindu-şi din agitaţie, se întoarse din nou la sfaturile practice despre căile şi mijloacele legale, pe care şi eu le cunoşteam, pe care în mod normal le-aş fi găsit plicticoase sau supărător de meschine, dar care în dimineaţa aceasta îmi dădeau o rază de încredere. Cerul plumburiu, lampa de pe biroul lui Getliffe, mirosul de tutun ; dovada de la hotel de care aveam nevoie ; perioada din momentul intentării procesului şi pînă la prima înfăţişare ; timpul ce va trece pînă la sentinţa definitivă ; pe cînd le discutam, uitasem cît de mult am inventat cînd i-am vorbit lui Getliffe. Părea ceva real, dar pentru mine era exact opusul.

În după-amiaza următoare, aceeaşi calotă de nori a lui noiembrie se pogorîse asupra oraşului. Privind pe fereastra apartamentului meu, dincolo de luminile ce se reflectau în geamurile cu perdelele netrase, vedeam parcul devenit prea devreme cenuşiu. În fiecare clipă, pîndeam zgomotul liftului de afară, căci, pentru prima oară, Margaret îmi promisese că vine la mine. Nu era încă ora. Ceasul arăta patru fără zece, dar începusem deja să trag cu urechea. Înainte cu vreo cinci minute de ora fixată, am auzit scîrţîitul şi trosniturile anticei coşmelii şi am ieşit pe palierul întunecat. Luminile liftului urcau încet. Iat-o în uşă, cu obrajii îmbujoraţi de frigul de afară, cu mîinile vîrîte în haina de blană, cu ochii strălucind ca şi cînd s-ar fi simţit reconfortată că a ajuns la căldură.

Veni drept în braţele mele, blana mîngîindu-mi palmele în timp ce o îmbrăţişam. După ce ne-am sărutat, dar pe cînd se afla încă lîngă mine, zise :

— M-am gîndit la noi doi împreună.

Apoi adăugă :

— E mult de atunci.

Îşi scoase haina cu mişcări sigure, graţioase şi destinse : se simţea bine. Arăta atît de diferit de femeia de

care ma despărțiserm la petrecere, încît eram încîntat și stupefiat deopotrivă. Simțeam cumva că buna ei dispoziție se va dovedi autoamăgire.

Așezîndu-se pe canapea, își întinse picioarele spre focul electric. M-am așezat lîngă ea și am cuprins-o în brațe. Totul era atît de simplu, de familiar, ca și cum nu ne-am fi despărțit niciodată.

— Îmi pare rău de ce am spus în seara aceea, zise.

— M-am speriat.

— Nu trebuia.

— Nu puteam să cred că era sfîrșitul.

— N-ai chiar atît de ușor să sfîrșești, nu-i așa ? spuse cu un zîmbet sarcastic, dar cu privirea luminoasă.

— Sper că nu e. Nu numai că sper, dar o și cred.

— Continuă s-o crezi, exclamă ea, rezemîndu-se de brațul meu.

Priveam amîndoi spre fereastră, unde din cauza ceții care se întunecase nu puteam vedea decît imaginea luminilor din cameră reflectate în geamuri. Amîndoi împărtășeam aceeași ipostază sufletească, — și o recunoșteam unul la celălalt, — minunată dar amăgitoare, purtați de dorințe nemărturisite.

— Nu vreau să mă mișc, zise.

După puțin timp, cîteva secunde poate, se ridică instantaneu și se uită la mine. Avea aerul că luase o hotărîre precisă, aerul pe care îl au cei care au rezolvat o problemă. Ca și mine, trecuse prin nopți în care totul părea simplu : ca apoi, a doua zi, problema să apară din nou de nerezolvat. În după-amiaza aceea venise cu sentimentul că totul devenise limpede.

— Orice-am face nu va fi ușor, așa-i ? spuse.

— Nu.

— Mă refer, continuă ea, la faptul că nimic nu poate fi ușor cînd trebuie să ne gîndim la atîția alții.

Nu găsisem încă un răspuns, cînd relua :

— Nu e vorba numai de noi, mai sînt alți doi la care trebuie să mă gîndesc.

— Doar nu-ți închipui c-am uitat de Geoffrey și de copil, nu ?

— Nu poți să-mi ceri să pricinuiesc vreun rău unuia din ei. Fac orice pentru tine atîta vreme cît nu trebuie să le fac lor vreun rău. Sînt numai a ta.

Expresia feței îi era pasionată și voluntară.

— Iată propunerea pe care sînt nevoită să ți-o fac. Trebuie să ne ascundem. N-am crezut vreodată că voi ajunge să doresc să ascund ceva, dar o voi face de dragul tău, o voi face pentru că am nevoie de tine. Va fi greu să ne ascundem, va trebui să-i dezvălui totul lui Helen, ca să pot pleca. N-am să pot veni la tine mai mult de o dată sau de două ori pe săptămînă și asta va fi răsplata celorlalte sacrificii. Ne va salva, vom putea continua timp îndelungat și consider că avem mai mult noroc decît au alții într-o viață întreagă.

Vederea obrajilor ei, de obicei palizi, acum îmbujorați, mă tulbura.

M-am dus lîngă cămin. Privind-o, mi-am dat seama că n-o dorisem niciodată cu atîta pasiune. Mi-am amintit cum făceam dragoste, de cuvintele pe care mi le șoptea ; îmi revenea în minte o scenă, cu totul întîmplătoare, una extatică, cînd o ridicasem goală în fața oglinzii ; imaginea îmi revenea cu atîta putere, încît mi se părea aproape palpabilă.

Mă gîndeam și cît de perfect convenabil ar fi fost pentru mine să-mi fie amantă. O legătură care mi-ar fi adus bucuria secretă după care tînjeam, nu m-ar fi solicitat cu nimic și nu mai aveam nevoie să mă zbat să-mi refac viața.

Părea alegerea cea mai bună pe care o puteam face vreodată.

Mi-am auzit vocea, răgușită și aspră :

— Nu.

— De ce nu ?

— Totul sau nimic.

— Cum ar putea fi vreuna din alternative ?

— Trebuie.

— Ceri prea mult.

— Ți-a trecut măcar prin minte, am întrebat-o, ce-ar însemna pentru tine o legătură secretă ? Va avea farmecul ei la început, bineînțeles, toți cei care au trăit deschis se dau întotdeauna în vînt după riscuri și ascunzișuri. Dar nu va dura mult și vei descoperi că totul nu e decît minciună după minciună, măcinînd orice altă legătură existentă pentru a menține una de care te vei bucura tot mai

puțin. N-ai fost obișnuită să înșeli. Pentru tine ar însemna să nu mai poți să te comporți niciodată așa cum ai dori.

— Foarte probabil că va însemna toate astea, zise. Dar dacă evită altora durere, crezi că am să mă răzgîndesc ?

M-am agățat cu putere de consola căminului și-am rostit cît am putut de simplu :

— Pe mine nu mă scutești de durere.

— De asta mă temeam.

— Nu mă refer la gelozie, mă refer la privațiune. Dacă accept condițiile tale, voi pierde ceea ce-mi doresc cel mai mult. Acum nu mă gîndesc deloc la tine, ci numai la mine însumi.

— Mă bucur, zise ea.

— Doresc să fii cu mine tot timpul. Cred că vom fi fericiți, dar nu pot să ți-o promit. Dar tu știi mai bine decît oricine că nu mă prea pricep să trăiesc față-n față cu altă ființă umană. Dacă nu ești tu aceea, nu va mai fi nimeni, niciodată.

Auzindu-mi cuvintele, își ascunse fața în mîini, încît nu-i mai puteam vedea decît părul.

— Nu pot să mă simt tristă, nu pot, spuse în cele din urmă. Dar nu văd o cale de ieșire.

Ridică ochii spre mine, cu o privire lucidă :

— Nu pot evita să-ți vorbesc despre Geoffrey, deși n-o să-ți facă plăcere.

— Continuă

— Nu vreau să pară prea dramatic. Țin la el, dar nu mă simt atrasă de el așa cum mă simt de tine. Nici măcar nu știu cît de mult se bizuie pe mine.

— Atunci ?

— S-ar putea să conteze foarte mult. Trebuie să-ți mărturisesc că sperам să fie așa.

Continuă :

— Nu-l cunosc, nu l-am cunoscut niciodată atît de bine ca pe tine. Nu știu cît de puternice-i sînt sentimentele. Simțurile-i sînt puternice, își găsește mulțumirea cu ușurință, îl enervează oarecum cei care nu iau viața la fel de ușor ca el.

Dorea să creadă că asta era tot. Încerca să se convingă pe sine. Cuvintele pe care le spusese, — întocmai ca în

ziua cînd ne întîlnisem prima oară în taină la cafenea, — erau sincere. Dar încă o dată, speranțele ei, ca și ale mele, se dovedeau mai puternice decît vorbele. Dorea să creadă că el nu are prea mare nevoie de ea. La fel voiam să cred și eu.

Deodată izbucni :

— N-a făcut niciodată nici cel mai mic lucru, n-a spus niciodată nici o vorbă care să mă jignească. Nu m-a făcut să petrec nici măcar o oră de supărare pe care să i-o pot reproșa. Cum să mă duc să-i spun : „Îți mulțumesc, ai fost bun cu mine, dar acum, fără nici un motiv rezonabil, intenționez să te las baltă.'

— Sînt gata să-i vorbesc eu.

— Nu, zise ea cu violență. Nu vreau să discutați despre mine.

O clipă, enervarea, ceva mai adînc decît enervarea, îi luci în priviri. Apoi îmi zîmbi :

Scuză-mă. Doresc să mă pot înfuria pe el și nu reușesc decît să mă înfurii pe tine. Cît privește discuția voastră despre mine, adăugă, s-ar putea să nu-l deranjeze, s-ar putea s-o considere chiar civilizată. Dar tu și cu mine nu sîntem destul de civilizați pentru asta.

Sînt gata de orice ca să-l fac să înțeleagă, i-am spus.

Dar asta nu.

Atunci îi vorbești tu ?

După cele ce ți-am spus n-ar mai fi cazul să ma întrebi.

Stînd lîngă cămin, în camera luminată, uitîndu-mă la ea pe canapea, perdelele încă netrase și cerul întunecat de iarnă așternut peste parc, între noi era o atmosferă apăsătoare, apăsătoare într-un fel în care nici o tandrețe n-o mai putea risipi.

— Crezi că-mi place să văd că trebuie să-ți asumi partea cea mai grea ?

Aș face orice, dar asta nu

— Este singura noastră speranță.

Te implor, zise, hai să încercăm varianta mea.

A trecut mult timp înainte ca, în aerul dens, să pot da un răspuns

— Nu, am spus.

XLIII

VIZITA UNEI PERSOANE CARE-MI VREA BINELE

ÎNTR-UNA DIN DUPĂ-AMIEZILE următoare, cînd trăiam încă în nesiguranță, secretara intră în birou și-mi spuse că domnul Davidson dorea să mă vadă. Din spatele hîrtiilor mele, căci eram foarte ocupat în ziua aceea, l-am întîmpinat, așteptînd cu aprehensiune să menționeze numele lui Margaret. Dar el n-o făcu.

Nu puteam să cred că trecuse pe la mine numai pentru că era în toane bune și-i plăcea tovărășia mea.

— Te întrerup din lucru ? întrebă el și chicoti. E o întrebare care nu cere răspuns, izbucni. Ce poate spune cineva realmente foarte ocupat cînd un nătărău îl întreabă prostește dacă îl întrerupe ?

— Oricum, i-am spus, toate astea mai pot aștepta.

— Țara nu se va opri în loc ? Cu gestul vioi al unui tînăr își împinse coama de păr argintiu spre spate. Sînt în căutarea cuiva față de care să mă laud. Și nu e nimeni în partea asta a Londrei față de care să mă pot lăuda decent sau în tot cazul nu atît cît să mă declar satisfăcut.

Trecînd pe la Athenaeum, tocmai aflase că i se acordase un titlu onorific, nu de la universitatea sa, ci de la St. Andrews.

— Ceea ce este foarte respectabil, spuse Davidson. Bineînțeles că asta nu schimbă cu nimic tot ce încerc să fac. Dacă peste douăzeci de ani cinci persoane vor citi compunerile unui critic de artă demodat, n-o vor face din cauză că o amabilă personalitate academică i-a conferit titlul de Doctor în drept. De fapt, nu e sigur că e bine să se acorde criticilor vreo apreciere publică. Oricum, în momentul de față, se scrie destulă critică și e privită cu prea multă stimă. Dar, totuși, dacă e vorba ca vreo lucrare de critică să fie privită vreodată cu stimă, mi se pare absolut normal ca această lucrare să fie a mea.

Am zîmbit. Văzusem mulți oameni serioși primind titluri, oameni care l-ar fi considerat pe Davidson boem și excentric. Oameni serioși care, după ce acordaseră multă grijă obținerii acestor onoruri, se întrebau dacă era bine să le accepte și hotărau, după o matură chibzuință, că trebuiau s-o facă de dragul soțiilor și al colegilor lor. Pe lîngă ei, Austin Davidson era atît de inocent !

— Problema care se impune, spuse Davidson, este de a te asigura că toate cunoștințele au aflat de existența acestei excelente distincții. Au curioasa tendință de a trece cu vederea norocul aproapelui. Pe de altă parte, dacă cineva menționează într-o revistă minoră că Austin Davidson este cel mai prost critic de artă de la Vasari încoace, e uimitor cum toți cei cu care ai schimbat vreodată cîteva vorbe reușesc să dea ochi de această știre. Bineînțeles, remarca Davidson ferită presupun că am fi pe deplin mulțumiți dacă am găsi o formulă pentru a ne include numele în majoritatea anunțurilor publice. Ceva cam de genul ăsta. „Deoarece foștenii și membrii corpului didactic de la colegiul Eton nu au putut răsplăti serviciile domnului Austin Davidson, l-au numit vreo [illegible]" sau chiar „Deoarece Majestatea-Sa nu a reușit să-l convingă pe domnul Austin Davidson de adevărurile revelației divine, a fost ridicat la rangul de arhiepiscop de Canterbury.....".

Era atît de vesel, că nu voiam să-l las să plece, cu atît mai mult cu cît știam acum că simțise ceva între mine și Margaret. Cu cîteva luni în urmă fusesem pe ghimpi din motivul opus, sperînd să-l aud pronunțîndu-i numele.

Se simțea bine și nici el nu dorea să ne despărțim. Se făcuse prea tîrziu pentru a lua ceaiul la vreo cafenea de lîngă Whitehall și Davidson bea foarte puțin, așa că am propus un local din Pimlico ; cum Davidson avea pasiunea mersului pe jos, am pornit-o într-acolo. Pașii lui greoi bocăneau pe pavajul umed. Trecînd prin fața hotelurilor darapănate din Wilton Road, care inchiriau camere cu ora sau cu noaptea, m-a făcut semn spre unul din ele, cu ceva mai puțin sordid, cu ușa închisă și cu numele aproape șters deasupra ferestruicii.

— Cît ar trebui să-ți plătesc ca să-ți petreci seara aici ?

— Inclusiv consumația ?

— Bineînțeles că inclusiv.

— Ei atunci, fără consumație, trei lire.

— Prea mult, spuse Davidson cu severitate și-și văzu de drum.

Dorisem să evit această întîlnire și se dovedise o surpriză. Tot o surpriză s-a dovedit și alta întîlnire, pe care n-am dorit s-o evit — cu fiica sa Helen. Cînd mi-a tele-

fonat să-mi spună că vrea să mă vadă, fără să pară c-ar fi ceva urgent după cîte puteam judeca din glasul ei, m-am bucurat ; şi m-am bucurat şi cînd am ieşit s-o întîmpin pe palierul din faţa apartamentului meu.

N-o mai întîlnisem de ani de zile şi, de cum i-am văzut faţa la lumina din salon, m-am întrebat dacă aş fi putu să-i ghicesc vîrsta. Trebuia să aibă vreo treizeci şi cinci d ani şi obrajii şi gîtul i se subţiaseră. Trăsăturile ei, care avuseseră întotdeauna aerul de distincţie al familiei, însă fără culorile vii ale surorii ei, se ascuţiseră. Totuşi, acum cînd era în pragul sau poate intrase deja în aspra vîrstă mijlocie, îşi păstrase, mai mult decît oricare dintre noi, expresia deschisă din tinereţe. Nu-şi dădea aere de grandoare nici măcar simpla grandoare a vîrstei. Nu exista nimic căutat la ea, în afară de grija rebelă cu care se îmbrăca, fapt care, presupuneam, devenise ceva automat mai puţin conştient decît simplitatea lui Margaret. Privirea şi zîmbetul îi rămăseseră la fel de deschise ca pe vremea cînd era o fetişcană.

— Lewis, îmi spuse ea imediat, Margaret mi-a spus totul în legătură cu voi doi.

— Mă bucur.

— Te bucuri ? Ştia destule despre mine ca să fie surprinsă. Ştia că fiind posesorul acestui secret nu l-aş fi împărtăşit nici chiar fratelui meu, aşa apropiaţi cum eram.

— Mă bucur că există cineva care ştie în cine putem avea încredere.

Privindu-mă peste spătarul canapelei, Helen îşi dădu seama că spuneam ceea ce simţeam şi că de data aceasta, spre deosebire de atîtea altele, secretul mă apăsa. Ochii i se încruntară ; expresia gurii era aspră, aproape furioasă, cu sarcasmul familiei.

— Nu e cea mai fericită remarcă ce s-a făcut vreodată, zise ea.

— Ce vrei să spui ?

— Nu ţineam neapărat să vin la tine azi.

— Mi-ai adus vreun mesaj de la ea ? mă repezii eu.

— Ah, nu.

O clipă m-am simţit uşurat ; ea era mai crispată decît mine.

— Margaret ştie că am venit aici, spuse. Şi cred că ştie şi ce am de gînd să-ţi spun.

— Ce anume ?

Vorbi repede, ca şi cum s-ar fi simţit copleşită pînă nu deşerta sacul.

— Nu cred că e bine ce aţi plănuit să faceţi tu şi Margaret.

Am privit-o fix, aproape fără s-o recunosc şi fără să scot o vorbă.

După o vreme, spuse destul de blînd, acum că scăpase de partea neplăcută a misiunii ei :

— Lewis, ar fi cazul să ai simţul răspunderii.

— Oare ?

— Aşa cred. Nu intenţionezi să mă sperii, nu-i aşa ? Ai făcut-o destul cu alţii, o ştii prea bine.

Întotdeauna avusesem un deosebit respect pentru ea. După un timp, i-am declarat :

— Judeci moralitatea mai uşor decît mine.

— Poate c-am exagerat, spuse Helen. Dar cred că tu cazi în extrema cealaltă, ceea ce prezintă unele avantaje pentru tine, cînd plănuieşti ceea ce plănuieşti acum.

— Îţi închipui că-mi place rolul ?

— Bineînţeles că te frămînţi. Mă studie cu ochii ei atenţi, strălucitori. Nu ştiu, dar aş putea spune că pari mult mai fericit decît te ştiam cu.

Continuă :

— Ştii bine că vreau să fii fericit, nu-i aşa ?

— O ştiu, i-am spus.

— Şi vreau să fie şi ea. Deodată, în ciuda grăuntelui de supărare, zîmbi.

— Cînd o femeie vine la cineva care e în situaţia ta şi-i spune ..Bineînţeles că vreau să fiţi amîndoi fericiţi, v-o doresc mai mult decît oricui altcuiva pe lume, *dar...*', înseamnă că încearcă de fapt s-o distrugă. E adevărat. Şi totuşi o iubesc foarte mult şi la tine am ţinut întotdeauna.

Se lăsă tăcere.

Strigă deodată, aspru, necruţător :

— Dar copilul există. Deci nu se mai poate face nimic.

— L-am văzut..., am început eu.

— Şi nu te-a oprit ?

— Nu.

— Nu pot să te înţeleg. Apoi vocea îi deveni mai calmă. Sînt gata să cred că tu şi ea aţi putea face ceva mai bun unul pentru celălalt, decît ar reuşi ea vreodată s-o facă cu Geoffrey. Întotdeauna am sperat că vă veţi căsători. De la bun început.

Adăugă :

— Dar numai pentru că este posibil să fiţi unul pentru celălalt persoana potrivită, numai pentru că sînteţi capabili să fiţi buni unul cu celălalt şi unul pentru celălalt, nu vă mai puteţi întoarce din drum acum !

Pentru prima oară eram enervat şi încurcat, nu reuşeam să-i răspund în proprii ei termeni.

— Nu puteţi, spuse ea ignorindu-mi vorbele, să vă asumaţi nici cel mai mic risc în legătură cu copilul. Nu numai de dragul lui, ci şi de dragul ei, pentru că ştii doar ce-ar însemna pentru ea dacă s-ar întîmpla ceva cu copilul.

— Nu mă tem că s-ar putea să i se întîmple ceva.

— Nu-ţi poţi asuma acest risc. Şi continuă : Dacă lucrurile nu merg bine cu copilul, atunci n-ar mai avea nici o importanţă dacă ţie ţi s-ar părea că nu e vina ta şi că s-ar fi întîmplat oricum. Ea ce crezi c-ar simţi ?

Apoi adăugă :

— Ar trebui să-ţi dai seama de toate astea la fel de bine ca şi mine. Nu pot s-o înţeleg.

Am început să-i răspund. Orice am face, Margaret şi cu mine, nu mai putem să ne comportăm aşa cum ne-ar fi plăcut s-o facem. Ştim amîndoi ce responsabilităţi ne asumăm.

— Dacă se întîmplă ceva cu copilul, n-are să şi-o ierte niciodată.

— Dacă o face sau...

— Va fi acolo, intervenind între voi doi, tot restul vieţii, spuse Helen.

— M-am gîndit chiar şi la asta, am răspuns.

— N-aveţi dreptul s-o faceţi, izbucni ea. Eu îmi stăpînisem furia, dar ea nu mai reuşise să se abţină.

— Trebuie să ne laşi să ne asumăm singuri răspunderea, am zis.

— Ar fi prea uşor, strigă ea. Era mai blîndă decît sora ei ; o mai văzusem şi înainte pradă unei furii violente. E mai bine s-o ştiţi de acum, dacă continuaţi, nu vă dau nici unuia nici cel mai mic ajutor, nu vă voi înlesni lucrurile nici măcar pentru o jumătate de oră.

— Şi speri că asta o să ne facă să ne răzgîndim ?

— O sper chiar foarte mult, spuse. Şi dacă pot s-o opresc să se întoarcă la tine, am s-o fac.

Am încercat să mă controlez, să-i dau un răspuns corespunzător.

Pe cînd vorbeam, mă gîndeam că la Helen dragostea maternă era incomparabil mai puternică decît oricare alta. Era durerea ei neostoită că nu avusese copii şi continua să meargă din doctor în doctor. Avea devotamentul matern al unui temperament emotiv, dar rigid. Simţea că dragostea pentru copil se aşeza pe acelaşi plan cu dragostea sexuală.

Lui Margaret i s-ar fi părut un nonsens. Pentru că cele două sentimente erau de natură deosebită. Aproape la fel de maternă ca sora ei, abia dacă-mi pomenise de bebeluş şi totuşi tot timpul se gîndise exact la lucrurile cu care Helen ne ameninţa acum. Dragostea ei pentru copil era pasionată. Mai feroce decît ar fi fost vreodată dragostea lui Helen, şi totuşi nu putea ascunde acel alt sentiment care o echilibra, — ca să spun aşa, — acel sentiment care, spre deosebire de ideea pe care şi-o făcea Helen despre el, nu era la origine nici blîndeţe, nici prietenie, acel sentiment care, deşi conţinea un dram de dragoste maternă, nu era în totalitatea sa mai aproape de acest gen de iubire, cum nu era de autodistrugere sau autoexpunere.

Helen avea o acută putere de înţelegere. Mă gîndeam : învăţase mai mult decît marea majoritate şi puteai avea încredere în tot ce spunea despre acţiunile oamenilor, — afară doar dacă era vorba de dragoste sexuală. Atunci, era ca şi cum pionezele care fixează calcul pe planşetă s-ar desprinde, pionezele care erau atît de exact fixate cînd schiţa descrierea unui nepot sau gînd la pieptul mătuşii. Deodată, dacă trebuia să descrie trăiri sexuale, hîrtia se desfăcea de la colţuri, nu era chiar atît de departe de adevăr, dar nu era la obiect. Cumva schiţa prietenia şi încrederea şi ceva ca o joacă şi-şi închipuia că asta este dragostea sexuală. Îmi aminteam pe cîţi observatori îi ascultasem, sau îi citisem, ale căror schiţe erau desprinse, la fel ca ale ei — atît observatori mecanici, cît şi alţii cu concepţii largi, căsătoriţi, la fel ca bărbaţii şi femeile din romanele lui Jane Austen. Descoperi observaţiile lor [illegible] parcă acceptabile cînd nu erai tu însuţi implicat, dar cînd erai, îţi apăreau ca nişte versuri fără sens.

Totuşi nu puteam să nu iau în serios avertismentul lui Helen cu privire la copil. Cînd eram mai tînăr, aş fi putut crede că dacă-mi explicam mie însumi de ce era atît de

adînc implicată, reuşeam să înlătur greutăţile. Acum nu mă puteam amăgi atît de uşor.

Trebuia să răspund la ceva pentru care nu exista un răspuns direct, spunîndu-i că în ceea ce mă privea eram gata să accept repercusiunile şi să-mi asum vina şi că eram sigur că legătura noastră va rezista la ceea ce avea să ne rezerve viitorul.

Eram hotărît, i-am spus ; nu ştiam dacă Margaret va veni pînă la urmă la mine, dar eu o aşteptam.

XLIV

A DOUA EXAMINARE A LUI GEORGE PASSANT

A DOUA ZI, DUPĂ MICUL DEJUN, — cerul deasupra parcului strălucea atît de puternic în soarele de noiembrie, încît am reuşit să nu mă dau în vileag, deşi secretul mă apăsa tot mai mult, — i-am telefonat lui Margaret : trebuia neapărat s-o informez despre întrevederea ce-o avusesem cu sora ei, fără a îndulci cu nimic cuvintele rostite.

— Ştiam că e împotriva noastră, se auzi vocea lui Margaret.

— N-a spus nimic la care noi să nu ne fi gîndit, am asigurat-o redîndu-i cuvintele lui Helen despre copil.

— Poate c-ar fi trebuit să ni le spunem şi unul altuia.

— Dar asta n-are nici o importanţă.

— Nu m-am aşteptat să fie chiar aşa de înverşunată contra noastră. O notă de ranchiună se simţea în vocea lui Margaret, aproape o notă de persecuţie, neobişnuită la ea. Îngrijorat, m-am gîndit că săptămînile de minciună îi slăbiseră nervii. Le simţeam efectul şi eu, oricum mai obişnuit cu ele. În atîtea privinţe era mai tare şi cu siguranţă mai curajoasă decît mine, dar nu şi în situaţia asta.

I-am spus că trebuie să ne vedem. Nu, nu avea pe nimeni care să aibă grijă de copil. Mîine ? Puţin probabil.

— Trebuie să luăm o hotărîre, am zis, forţînd-o pentru prima oară.

— Va fi mai uşor săptămîna viitoare.

— Prea mult pînă atunci.

La celălalt capăt al firului se făcu linişte, ca şi cum legătura fusese întreruptă. Apoi rosti o vorbă şi se opri. Ea, atît de activă de obicei, nu mai putea acţiona ; era într-o stare prin care treceam şi eu, cînd îţi venea mai uşor să te gîndeşti că o ruptură va avea loc în viaţa ta, atîta vreme cît mai aveai în faţa o săptămînă pentru a lua o hotărîre, decît să găseşti o scuză pentru a ieşi în oraş chiar în acea după-amiază.

Într-un tîrziu

— Lewis.

Vocea ei avea asprimea, duritatea unei hotăriri. Cînd am răspuns, am auzit-o din nou.

Mă duc să iau ceaiul cu fata Vineri ; poţi să vii să ne întîlnim acolo ?

Uşurat pentru moment, aşteptînd vinerea care era peste două zile, am ieşit la Whitehall în lumina orbitoare a dimineţii. Mi se părea curios uneori să ajung aici după o astfel de scenă, să întîlnesc feţele ermetice pe care colegii mei le arborau cînd ieşeau în public şi să le confrunt cu propria mea faţă.

Se întîmpla ca dimineaţa aceea să nu fie o zi obişnuită; trebuia să mă duc direct în biroul lui Rose, unde urmau să aibă loc examinări cu două persoane, cea de-a doua fiind George Passant.

Pe masa lui Rose trona un vas cu enorme crizanteme, mireasma lor te întîmpina în aerul curat, igienic, o dată cu entuziastele mulţumiri ale lui Rose pentru a-i fi dedicat această dimineaţă, lucru care intra oricum în obligaţiile mele de serviciu.

— Poate c-am putea să ne luăm deja locurile în jurul mesei, spuse cu proverbiala-i punctualitate şi cu obişnuitu-i calm. Ceilalţi doi se aşezară şi mă aşezai şi eu. Începu prima discuţie. Ştiam deja, — îi auzisem pe Rose şi pe Jones discutînd despre persoana aceea, — că nu exista nici un dubiu asupra rezultatului. Era un fost ofiţer de carieră, care intrase la departament tîrziu în timpul războiului şi erau de acord — personal nu-i cunoşteam activitatea — că nu se ridica nici pe departe la nivelul cerut de orice funcţie administrativă.

Politicos, cu răbdare, în mod judicios, Rose şi ceilalţi i-au pus întrebări, expresiile feţei lor nearătînd nici încurajare, nici descurajare, nici interes deosebit, dar nici dezinteres. Se pricepeau toţi trei să judece oamenii sau cel

puțin să judece niște creaturi cu care urmau să întrețină relații de lucru. Se aflau pe teren propriu, selectînd oamenii în funcție de calitățile lor funcționărești, în care nu numai Rose, ci și cel mai tînăr dintre cei trei, Osbaldiston, era expert.

Cel de-al treilea era John Jones, acum Sir John. Mai avea un an pînă la pensie, arăta bine și avea o culoare sănătoasă la față, părea plin de păreri eterodoxe, pornite drept din inimă, dar după patruzeci de ani de precauții pentru a-și mulțumi șeful, hipnotizat de propria-i tehnică, era incapabil să-și ia ochii de la Rose, urmărindu-i reacțiile. Rose îl găsea agreabil. Ținînd seama de talentele moderate ale lui Jones, se descurcase mult mai bine ca funcționar obedient decît s-ar fi descurcat ca unul răzvrătit și ar fi fost o copilărie să crezi altfel. Dar cînd era vorba de o treabă serioasă, pentru Rose părerea lui nici nu conta pe lîngă a lui Osbaldiston, om cu douăzeci și cinci de ani mai tînăr.

Osbaldiston, recent angajat, era incomparabil mai eficient. Spre deosebire de Rose și Jones, nu provenea dintr-o familie de profesioniști cu dare de mînă și din punct de vedere social o pornise mult mai de jos decît mine sau decît prietenii mei : se născuse în East End, căpătase o bursă, studiase la Oxford, reușise la examenul de funcționar civil. La ministerul de finanțe se adaptase atît de bine că pentru el părea, deși nu era, aproape măestrie actoricească : folosirea numelor mici, eliminarea oricărui jargon, o notă de cultură afișată nonșalant ca un volum purtat în buzunar. Toate îi aparțineau de cînd lumea. Slab, deșirat, impasibil, părea multora obiectiv și oarecum dilettant. Dar era tot atît de obiectiv ca un mogul financiar și tot atît de dilettant ca Paul Lufkin. Deștept încît nu avea nevoie de nici un efort, își pusese în cap să ajungă la fel de sus ca Rose, ba chiar și mai sus. Părerea mea personală era că de data asta se supraaprecia. Nimic nu-i putea stăvili elanul, sînt sigur, cu siguranță că i se vor acorda onoruri, că va ajunge la fel de sus ca și Jones, — dar nu mai sus. S-ar putea ca în următorii zece ani, cînd va avea de concurat cu cei mai competenți, să-i lipsească ponderea necesară, forța pur animală, de a cuceri funcțiile cele mai înalte.

Prima discuție se încheie cu amabilitățile lui Rose către candidat. Cînd se închise ușa, Rose, impasibil, privi în

jurul mesei. Imediat, Osbaldiston dădu din cap a dezaprobare ; făcui și eu semn că nu, apoi Jones dădu și el din cap.

— Mă tem că răspunsul este negativ, spuse Rose și, fără altă discuție, începu să completeze formularul candidatului.

— E un tip simpatic, spuse Osbaldiston.

— Încîntător, zise Jones.

Atît cît a putut ne-a fost destul de folositor, spuse Rose în timp ce scr[ie].

— Are o pensie de la armată de 700 de lire, aproape egal cu zero, zise Osbaldiston. Are patruzeci și șase de ani, trei copii și numai prin cine știe ce întîmplare norocoasă mai poate căpăta altă slujbă. Nu prea-mi dau seama, Hector, cum vom putea, în aceste condiții, să ne recrutăm un corp de funcționari.

— Pentru moment nu asta e grija noastră de căpetenie, îi răspunse Rose dintre hîrtii, dar va trebui să ne gîndim și la asta.

Părea curios, dar știam că o vor face.

— Ei, zise Rose, punîndu-și iscălitura, cred că acum putem să-l chemăm pe Passant.

Cînd intră, George arboră un zîmbet sfios, aproape lingușitor, ce dovedea că, la fel ca atunci cînd pășise prima oară în această cameră, se aștepta ca înăuntru să i se întindă o capcană. Pe cînd se așeza pe scaunul liber, încă mai încerca să zîmbească. Abia după ce răspunse la prima întrebare a lui Rose, capul său mare și umerii-i puternici se conturară dincolo de masă și, îndepărtîndu-mi stînghereala, am putut o clipă să-l văd c[um] A[rată] fiecare. Era brăzdată, dar nu atît din cauza grijii, cît din cauza tulburării. Dacă comparai fețele lui Osbaldiston și Rose cu fața lui George, puteai vedea la acesta din urmă mai mulți ani, mai multe experiențe de viață și ale unor pasiuni pe care ceilalți doi nu le cunoscuseră și, totuși, alături de acești oameni mai disciplinați, figura sa, în lumina dimineții, părea în mod misterios, mai puțin matură.

Rose începuse prin a-l întreba ce considera el ca fiind pînă acum „contribuția sa cea mai folositoare" la activitatea departamentului.

— Proiectul A, la care lucrez acum, este deosebit de important și m-am străduit să-l execut cît mai bine, spuse George, trăind, ca de obicei, momentul prezent, dar cred

că proiectul original privind aliajele pentru țevi (se referea la primele proiecte administrative în legătură cu folosirea energiei atomice) a fost de mai mare anvergură.

— Sînteți amabil să ne prezentați pe scurt activitatea dumneavoastră pentru a avea un fel de perspectivă atît a părții ce v-a revenit personal, cît și a părții ce a revenit departamentului ? se interesă Rose cu desăvîrșită politețe. Poate ar fi bine să considerați că unul din colegii de față — și privi spre Osbaldiston — nu este prea bine informat despre primele stadii, nefiind aici de la început.

— Poate că n-ar fi rău, spuse Osbaldiston în treacăt. Deși, ca să spun drept, de atunci m-am mai pus la punct cu unele lucruri.

Antrenîndu-se, George prezentă istoria proiectului pentru folosirea energiei atomice din momentul în care intrase în serviciu. Chiar și mie memoria sa mi se păru fantastică. Aveam eu însumi o memorie deosebită, cunoșteam problemele la fel de bine ca și el, dar n-aș fi putut face niciodată această recapitulativă prezentare de date. Îmi dădeam seama că cei din jurul mesei erau impresionați și că toți considerau de la sine înțeles că era de neconceput ca să fi dat vreo dată sau vreo cifră greșită. Dar era puțin prea sigur pe el și nu mă simțeam liniștit. Parțial pentru că, spre deosebire de Osbaldiston, nu dădea expunerii nici o nuanță care să-i poată fi de folos la nevoie ; de-ar fi cunoscut problema, ar fi expus-o exact în același fel, pe același ton sigur, și acum douăzeci și cinci de ani cînd îl întîlnisem prima oară, pe străzile unui oraș de provincie. Și parțial, — și asta mă neliniștea și mai mult, — pentru că nu dăduse rolului nostru în elaborarea proiectului ponderea exactă : avusesem un rol destul de important, dar nu chiar atît de important cum pretindea el.

George era radios și relaxat. Jones, care știam că-l simpatizează, puse cîteva întrebări legate de metoda folosită, cu scopul evident de a scoate în evidență competența lui George. Acesta răspunse cu lucidă sobrietate. În momentele acelea mi se părea că era de neconceput ca vreo comisie, formată din persoane atît de obiective ca cele de față, să-l poată respinge.

Jones își aprinsese pipa, așa că mireasma crizantemelor de pe masă se estompase. Afară, pe fereastră, în spatele nostru, soarele trebuia să fi fost strălucitor, judecînd după lumina din cameră. Rose continuă discuția : la ce lucra în

prezent ? ce lucruri i se păreau de prisos ? Un răspuns strict la obiect, celălalt din nou prea optimist și cu pretenții prea mari, al treilea corect și bun. La toate discuțiile, Rose era mai impasibil ca oricînd, dar acum aprobă ușor din cap, urmat imediat de Jones.

Apoi, pe un ton oarecum afectat, vorbi Osbaldiston :

— Uite, îi spuse el lui George, există ceva care e normal să ne treacă ze i e mai bine s-o discutăm de chi , acă. E ți fără îndoială un om foarte inteligent, dacă mă pot exprima astfel. Dar cu tot respectul, se pare că nu ai reușit mare lucru în viața, înainte ca războiul să te fi adus aici, cînd aveai deja patruzeci și trei de ani. E normal să mi se pară tuturor destul de curios. De ce ? Ai putea să ne dai vreo explicație ?

George îl privi fix.

— Mă tem, spuse George bătăios, că nu mi s-a dat nici o șansă.

Mulți dintre noi au fost în aceeași situație, după cum știi.

— E cazul să vă spun deschis că familia mea era foarte săracă.

Fac pariu că nu era mai săracă decît a mea. Osbaldiston ținea să dovedească că nu e deloc snob în ceea ce privea originea sa socială. De aceea insista mai mult asupra lipsei de ambiție a lui George, decît o făcuse Rose la prima lor întrevedere de acum trei ani.

— Și, bineînțeles, spuse George, la școală toată lumea a considerat că situația de funcționar în biroul unui avocat reprezenta un pas înainte pentru mine, de fapt peste poziția mea socială. Nimeni nu mi-a atras vreodată atenția, chiar dacă au știut, fapt de care mă cam îndoiesc, cum că ar mai exista vreo altă cale deschisă pentru mine.

— P.s supun ca pe vremea dumitale școlile erau mai rabe, zise Osbaldiston. Și după aceea ai lucrat la fi ma dumitale, Eden și Martineau, peste douăzeci de ani și înțeleg că ți p strează încă postul. Mărturisesc că sînt încă nelămurit cum de n-ai reușit să găsești o cale de a promova.

— Poate că n-am acordat acestui aspect atenția pe care i-au acordat-o alții, dar la început au existat alte lucruri care m-au interesat mai mult. S-a întîmplat că nu mi s-a ivit niciodată ocazia favorabilă...

— Păcat, spuse Osbaldiston, dar se privea fără să se înțeleagă unul pe celălalt : tînărul, pe care oriunde l-ai fi pus ar fi știut imediat dincotro bate vîntul, George, care nu cunoscuse niciodată aceste căi.

Osbaldiston îi spuse lui Rose că alte întrebări nu mai avea ; meticulos, Rose îl întrebă pe George dacă mai avea ceva de adăugat. Nu, spuse George, considera că i se oferise posibilitatea să spună tot ce avea de spus. Cu o politețe stîngace și neobișnuit de servilă, George adăugă :

— Aș dori să spun că vă sînt recunoscător pentru considerația pe care mi-ați arătat-o.

Am ascultat pașii lui George îndepărtîndu-se pe coridor. Cînd sunetul lor s-a stins, Rose, cu aceeași impasibilitate și pe un ton neutru, spuse :

— Ei, ce impresie v-a făcut ?

Grăbit, fără a fi la obiect și pe un ton de conversație ușoară, Osbaldiston spuse :

— În orice caz, are personalitate.

— Consider că s-a prezentat destul de bine, spuse Jones.

— Da. A avut momente mai bune și mai rele, conveni Osbaldiston. În general s-a prezentat conform așteptărilor. A dovedit, ceea ce știam deja, că are stofă.

Rose nu spunea nimic, în timp ce Osbaldiston și Jones erau de acord că George avea minte înzestrată și ar fi făcut studii strălucite la orice universitate. Dacă s-ar fi prezentat la concurs de admitere în tinerețe, la vîrsta rudimentară, ar fi fost admis printre primii, observă Osbaldiston, și ar fi reușit să facă o carieră potrivită.

— Ce părere ai, Hector ? se interesă Jones.

Rose continuă să tacă, cu mîinile la piept.

— Poate c-ar fi reușit, spuse în cele din urmă. Dar, bineînțeles, nu asta ne interesează acum. Nu mai e tînăr, la patruzeci și șapte de ani e un om între două vîrste și poți spune că e categoric un om neobișnuit. Înclin să cred, continuă Rose, la fel de impasibil, că de data aceasta nu ne va fi la fel de ușor să ajungem la o concluzie.

Am știut imediat ce mă aștepta. Într-adevăr, o știam încă de cînd Rose ședea, ascultînd politicos părerile celorlalți, fără a-și dezvălui intențiile. Căci, în cele din urmă, el era cel care hotăra ; noi ceilalți puteam da un sfat, puteam argumenta, convinge ; el asculta opiniile, dar decizia îi aparținea. Deși nimic nu lăsa această impresie,

deși procedura era egalitară, neavînd nimic comun cu manierele de curte, și aici exista o ierarhie aidoma cu cea de la firma lui Lufkin și în dimineața aceea puterea lui Rose, e drept disimulată, era la fel de mare ca cea a lui Lufkin.

Mai aveam o singură șansă : să mă împotrivesc voinței lui. Se opusese la angajarea lui George de la bun început ; Rose nu era omul care să-și uite propriile sale judecăți. Din acel mic comentariu imparțial pe care-l făcuse, îmi dădeam seama că rămăsese inflexibil în credința sa că atunci avusese dreptate.

Și, totuși ne mișcam în limitele umanului și el nu era decît un om ; pregătindu-mă pentru o discuție în contradictoriu, știam că unele temeri puteau fi îndepărtate. Puteam să contez pe faptul că nu avea să menționeze procesul intentat lui George în urmă cu paisprezece ani ; fusese achitat și asta era suficient. Puteam, de asemenea, conta că nici el și nici ceilalți nu aveau să se lase prea mult influențați de zvonul că George ar fi ucis. Uitîndu-mă la cei trei care ședeau în jurul mesei în dimineața aceea, mi-am gîndit ulterior că nu existau mulți oameni care să fi fost mai corecți, mai puțin indiscreți, mai nepărtinitori.

— Ne-ar fi cred de folos, spuse Rose dacă Lewis, care cunoaște mai bine activitatea lui Parrott decît oricine dintre noi, și-ar spune părerea. Doresc foarte mult să fiu spus el, să fiu convins că știe ce anume ia tulburat informațiilor pe care consideri c-ar trebui să le deținem.

Adresîndu-mă lui Rose, mi-am început pledoaria. Probabil c-a fi vorbit mai convingător decît atunci, căci în mintea lui George. Eram crispat, trebuia să mă străduiesc să caut expresiile profesionale.

Am vorbit despre activitatea sa, încercînd să-i scot în evidență meritele, amintindu-mi cu ce Rose îi păruse corect dacă nu mi le demonstram pe toate. Am spus că era un om cu capacități fenomenale. E adevărat, — mă străduiam să subliniez cu tact — că spontaneitatea judecății lui nu era întotdeauna excelentă, nu intuia imediat ce se putea și ce nu se putea face. Dar avea două calități, rar întîlnite la una și aceeași persoană : mania detaliului și precizie în execuție, asociate cu un fel de imaginație, pe termen lung o previziune plină de perspicacitate. În arta de a se îndeletnici cu detaliu și previziune, nu se dovedea la fel de bun ca [illegible]

ționarii noștri obișnuiți, dar, totuși, aceste două calități erau atît de rare, încît îl consideram mai valoros decît pe oricare dintre ei.

Mă străduisem să vorbesc în termeni raționali, dar îmi auzeam vocea emfatică aspră, care nu contribuia însă la elucidarea sensului.

— Îți sîntem deosebit de recunoscători pentru expunerea ta, dragă Lewis. Îți rămînem, într-adevăr, foarte, foarte îndatorați.

Jones trăgea din pipă ; îl simțeai că mirosise disensiunea plutind în aer.

— Presupun că, dacă bătrînul Passant nu este reangajat, se va reîntoarce la avocații lui și nu va fi prea afectat financiar.

— Aici, ar avea un salariu cu 200 de lire mai mult, spuse Osbaldiston, dar asta nu reprezintă o sumă prea mare prin faptul că ar trebui să trăiască la Londra.

— Mă întreb dacă reangajîndu-l i-am face un serviciu, reflectă Jones. Pentru că e clar că e un om deosebit, cum a spus și Hector, dar oricîtă bunăvoință am avea nu putem face nimic pentru el. Ar trebui să înceapă ca simplu funcționar și are aproape cincizeci de ani. La vîrsta lui n-are cum să avanseze mai mult de o treaptă. Ceea ce nu-i mult pentru cineva care e, cu adevărat, în felul lui, un tip deosebit.

— Poate că nu e prea mult, dar și-o dorește, izbucnii eu.

— Asta n-are nici o importanță, spuse Rose cu enervare neobișnuită. Nu ne-am adunat aici să hotărîm ce e bine pentru el sau ce nu e și motivele sale nu ne preocupă. A cerut să fie reangajat și are dreptul s-o facă și așta e singurul lucru care ne interesează. Singurul lucru asupra căruia trebuie să hotărîm este dacă, luînd în considerație meritele sale, putem să-l recomandăm. Propun, spuse redobîndindu-și politețea, dar cu oarecare asprime în glas, să considerăm problema destul de complicată pentru a n-o complica mai mult introducînd considerațiuni de ordin psihologic.

— Nu cred, zise Osbaldiston, că pot găsi un motiv destul de puternic pentru a-l respinge.

— Tu vezi vreunul, Hector ? se interesă Jones.

— Nu credeți că exagerați? spusei, considerînd că sosise momentul să fiu precaut. Iată un om despre care

toată lumea este de acord că e înzestrat cu anumite calități. Ne gîndim la el pentru o funcție nu cu totul ieșită din comun. De obicei, admitem persoane cum a fost Cooke, de exemplu, fără atîtea discuții. Consideră cineva că Gilbert Cooke are pe sfert competența lui Passant ?

— Nu vreau să-mi spun părerea — Rose i se adresă lui Jones, vorbind rar și calm — înainte de a ști ce gîndiți și voi. Nu vreau să expediez lucrurile în grabă, dar poate că este momentul potrivit să vă arăt spre ce înclin. Cît privește întrebarea ta, Lewis, nu consider că am exagerat prea mult cu acest caz. Doresc ca omul să fie tratat așa cum se cuvine și nu vreau nici ca departamentul să-și asume un risc nejustificat. Nu este chiar atît de simplu să pui de acord aceste două obiective. Înclin să cred că, nu prea mult, dar perceptibil, exagerezi calitățile intelectuale ale lui Passant. N-am să-ți contrazic însă punctul de vedere cînd susții că are un cap categoric mai bun decît al lui Cooke, de exemplu, sau, dacă tot trebuie s-o spunem, mai bun decît al oricărui al simplu funcționar din departament. Mi se pare că-mi amintesc c-am spus aproape aceleași lucruri și cînd l-am întîlnit prima oară. Pe de altă parte, asta nu mă convinge întru totul că păstrîndu-l nu ne-am asuma un ușor, dar regretabil risc, după urma căruia departamentul ar putea pierde mai mult decît ar cîștiga. La urma urmelor, dacă l-am păstra pe Passant, cîștigăm un funcționar, în unele privințe mai bun decît de obicei, dar în alte privințe, așa cum foarte corect ai arătat, Lewis, mai rău. În același timp ne asumăm categoric un risc, e adevărat nu unul prea grav sau care e sigur că se va materializa, ci genul de risc pe care nu-l poți evita dacă te angajezi față de un om cu, — nu vreau să fiu nedrept față de el, dar poate c-aș fi îndreptățit să spun, — o personalitate puternică, neobișnuită și probabil ușor instabilă. În mod categoric există o șansă ca un astfel de om să nu se dovedească persoana potrivită pentru următorii treisprezece ani sau cîți mai sînt. Există categoric șansa să ne creăm singuri eventuale dificultăți. S-ar putea întîmplător ivi vreo altercație sau ciocnire care să ne dăuneze. Nu cred că dăm dovadă de spirit de responsabilitate dacă ne asumăm aceste riscuri pentru o angajare la acest nivel. Aș fi înclinat mai mult în favoarea lui Passant dacă ar fi fost vorba de un post la un nivel mai înalt. De fapt, este genul de om care ar fi putut crea

mai puține probleme ca secretar ministerial decît c simplu funcționar în serviciul administrativ.

— Ei bine, zise Jones, nu cred că s-ar mai putea adăuga ceva la o concluzie ca cea de față.

Atîta vreme cît existase un dubiu, Osbaldiston își dăduse tot atîta interes ca și Rose. Acum își lăsă scaunul p spate și vocea îi era mai detașată ca oricînd.

— De acord, zise, ca și cum ar fi căutat să nu se ma piardă timp. Deși, poate că e păcat că n-am pus mina p acest tip cît era tînăr.

— In acest caz, cu asentimentul vostru, remarcă Rose, propun să raportăm comisiei ceva cam în termenii ăștia. Vă voi trimite un concept. Dar propun să menționăm că ar fi putut îndeplini aici funcția de funcționar cu competență și, din unele puncte de vedere, chiar cu mai mult decît simplă competență. Că-l considerăm din punc de vedere intelectual foarte potrivit pentru serviciul administrativ, dar că, la vîrsta lui, ținînd seama de unele trăsături ale personalității sale, nu considerăm că ar fi persoana potrivită pentru a ocupa un post definitiv în departament.

— S-ar putea să-i facem un serviciu, spuse Jones și vorbea cu bunăvoință, dacă-l sfătuim să se retragă și să nu mai ajungă la comisie. Pentru că nu face altceva decît să-l respingă.

— De acord, spuse Rose.

Am început să vorbesc, păstrînd un ton calm, părînd încă rezonabil, încercînd să redeschid discuția, dar imediat Osbaldiston interveni :

— N-are rost s-o luăm de la început.

— Nici eu nu cred că mai are rost, spuse Rose.

Atunci mi-am pierdut cumpătul. Le-am spus că le plăcea prea mult tot ce era de mîna a doua. Că orice societate care angajează în mod deliberat numai oameni „așezați și siguri" se autodistruge.

— Ne pare foarte rău că nu putem să te facem să înțelegi punctul nostru de vedere, Lewis. Ochii lui Rose erau reci, dar el își păstra calmul.

— Nu vă dați seama de propriile voastre prejudecăți, am strigat.

— Nu, este absolut inutil și aici trebuie să declarăm că avem păreri diferite. Rose vorbea cu un calm exagerat. Ai avut mai multă experiență în selectarea oamenilor de-

cît oricare din colegii tăi. După cum știi, eu personal m-am lăsat deseori îndrumat de tine. Dar vei fi primul de acord că nimeni nu este infailibil. Și uneori chiar și oamenii cei mai înțelepți nu par mai puțin infailibili decît noi ceilalți, mai ales cînd trebuie să judece cazuri ca care nu pot fi în întregime obiectivi.

Își permisese sieși acest ultim bobîrnac. Apoi, rezemîndu-se în scaun, cu fața senină, spuse :

— Cred că asta-i tot pentru azi. Vă mulțumesc tuturor foarte, foarte mult pentru a vă fi irosit timpul vostru prețios. Mulțumesc, John. Mulțumesc, Douglas. Mulțumesc *foarte* mult, Lewis.

Intrat în cameră, am rămas cu ochii ațintiți afară, la clădirea Whitehall scăldată în soare, privind-o printr-un văl de furie, de oarecare anxietate, cu tristă și neliniștită amărăciune. Era starea, atît de bine cunoscută mie, pe care o trăiserm în perioadele cele mai negre. De mult nu mai fusesem atît de nefericit.

Îmi fusese destul de ușor, nu simțisem o prea mare părere de rău cînd am ieșit din lupta pentru putere — de regulă, nu-mi păsa cînd vedeam posturi ale puterii ocupate de Osbaldistoni, ei, cei care le rîvneau cel mai mult. Dar în dimineața aceea, privind fix la străzile însorite, regretam că nu le ocupam eu. Atunci și doar atunci aș fi putut face ceva pentru George și cei ca el.

Oamenii alături de care stătusem în birourile lor, cu certitudinile lor morale, cu indignările lor confortabile și conformiste care nu-i lăsau niciodată să facă un pas alăturea cu drumul, ei conduceau lumea, ei erau oamenii care-n orice societate ajungeau în vîrful piramidei. Ei aveau virtuți pe care noi ceilalți nu le aveam ; recunoșteam că le datorez respect. Dar în dimineața aceea eram în tabăra opusă.

XLV

UN SALON ÎNGHEȚAT

LA WHITEHALL CEAȚA ERA densă. Cînd taxiul luă colțul pe Baker Street, se mai înseninase puțin, puteam vedea luminile vitrinelor. Cînd am ajuns la Regent's Park, vizibilitatea crescuse și se distingeau chiar ferestrele luminate de la parterul case-

lor. Încercînd să-mi domolesc nerăbdarea, mă simțeam parcă mai calm așa învăluit în ceață ; în loc să simt hurducăturile taxiului, cuprins de un neastîmpăr de adolescent, de care nu te dezbari niciodată, aveam, ca în copilărie, senzația plăcută a unei liniștite după-amiezi de iarnă.

Indiferent de ce mă așteptam să văd, am fost uimit cînd am intrat în biroul lui Davidson. Căci Margaret îmi zîmbi fără nici o urmă de tulburare. Davidson nici nu ridică capul : jucau ceva. În cămin era un ceainic, căni și o tavă cu prăjituri, dar în ceașca de lîngă Davidson ceaiul prinsese o pojghiță, și deasupra prăjiturilor untul se întărise. Era aplecat peste tabla de joc. Figura lui își păstrase distincția, deși, în concentrarea sa, ținea gura deschisă. După cîte am putut să-mi dau seama dintr-o privire, tabla era lucrată de mînă, ceva ce semăna cu o tablă de șah, dar asimetrică și avînd de-a lungul bazei cel puțin de trei ori mai multe pătrate ; în unele părți păreau să fie locuri libere. Foloseau piese de șah obișnuite, dar fiecare din ei avea cîteva piese în plus și cîteva cutiuțe al căror rol mi-era imposibil să-l înțeleg.

Uitîndu-mă la fața lui Margaret, mi se părea că-mi amintesc de serile cînd mă întorceam în casa din Chelsea, găsind-o pe Sheila privind fix, cu psihotică concentrare, figurile de pe tabla de șah. Nu-mi provocă durere, ci ceva ce era mai degrabă plăcerea (exact opusul nefericirii dantești) cu care, în tovărășia cuiva pe care-l iubești, îți revin în memorie locurile unde ai fost nefericit.

— Mi-a spus că s-ar putea să vii, zise Davidson fără nici un preambul, privindu-mă pe sub sprîncene, ca apoi să-și întoarcă din nou privirea la tabla de joc.

Am spus „Numai pentru cîteva minute", dar Davidson nu mi-a acordat nici o atenție.

— Va trebui, bineînțeles, să joci, spuse sever. Jocul e mult mai plăcut în trei.

Era de fapt un joc de război, pe care Davidson îl inventase din perversitate pe vremea cînd el și prietenii săi erau pacifiști, în perioada 1914—18. După cîte puteam judeca, uitîndu-mă cum se desfășura jocul, fără ca vreunul din noi să vorbească, era complicat, dar bine gîndit. Davidson voia să mi-l explice în toată frumusețea lui, iritat pentru că nu păream să-l urmăresc. Îmi reproșa că nici măcar nu eram atent și nu reținem numele celor două tabere. Erau Foștii și Mistificatorii. Davidson comanda

tabăra Foștilor ; ofițerii lor erau selectați dintre aliați, asociații și profesorii săi. Cealaltă tabără era formată din persoanele pentru care Davidson avea o ireductibilă aversiune, printre ei D. H. Lawrence, Jung, Kierkegaard, cîțiva intelectuali catolici și unii critici de artă cărora le dăduse rang de generali.

Nu cunoșteam jocul destul de bine pentru a mă lăsa bătut. Tot ce pricepeam era că Davidson l-ar fi jucat la nesfîrșit. Nu-mi puteam nici da seama dacă Margaret dorea să curme liniștea de moment. Chiar atunci amenința una din turele tatălui ei, ce reprezenta un filozof din cercurile academice, pe care-l cunoșteam toți trei.

— Oricum, tot n-ar trebui să fie în tabăra ta, spuse Margaret.

Davidson studia planul de bătaie.

— De ce n-ar fi ? zise absorbit de joc.

— El va fi viitorul prozelit sau cel puțin așa spune guvernatorul.

— Guvernatorul, remarcă Davidson, încă preocupat de mișcarea sa, e un mincinos nepriceput.

În cele din urmă își apără tura și fu în stare să participe la conversație — el (filozoful) sînt tot atît de sigur că n-are să se convertească, cum sînt de mine însumi. E un om cu scaun la cap.

— Și mai imparțial nici c-ai putea fi, nu-i așa ?

Davidson zîmbi. Îi plăcea să fie tachinat de fiica sa. Era ușor să-ți dai seama că-i plăcuse să fie tachinat și de alte femei : poate că-i mai plăcea și acum.

— A fost întotdeauna un om cu scaun la cap, zise.

— De unde știi ?

— Nu-mi amintesc să-l fi auzit vreodată spunînd ceva grosolan, argumentă Davidson.

— Dar voi spuneți toți aceleași lucruri, zise Margaret. Întotdeauna m-am întrebat cum vă puteți deosebi între voi.

O vedeam pentru prima dată singură cu tatăl ei. O auzisem descori vorbindu-mi despre el, dar vorbindu-i lui, nu. Și acum o ascultam ; părea veselă și îi semăna întru totul. Deși ar fi trebuit să-mi fi dat seama mai de mult de acest lucru, am fost totuși surprins.

Drept e că nu împărtășea, ba chiar îi displăceau concepțiile tatălui său și ale prietenilor lui, iar indiferența lor în alte privințe îi displăcea și mai mult. Încă din copi-

lărie fusese absolut convinsă că modul lor de a vedea viața nu lua în seamă tocmai ceea ce-l făcea pe om fie oribil, fie minunat.

Și totuși, văzînd-o cu tatăl ei, ușor indispus pentru că tot ce voiam era să-i vorbesc între patru ochi, am remarcat că era mîndră de el. Modul ei de a se exprima era mai aproape de al lui decît de al meu ; și în unele privințe chiar și temperamentul.

Am mai observat și altceva, pe cînd încercam să-mi dau seama cînd avea să se termine jocul : faptul că era dezamăgită de el. În ochii prietenilor lui, el, care în tinerețe fusese unul din cei mai sclipitori dintre ei, nu se reacritic de talie înaltă. El nu-și făcea nici o iluzie ; uneori, presupunea Margaret, suferise din această cauză și alături de el și ea. Nu putea să nu simtă că dacă ea ar fi fost bărbat, s-ar fi dovedit mai puternică decît el. Acest protest, născut din legătura dintre ei sau stimulat de ea, avea surse prea adînci pentru ca eu să-l fi putut sesiza în prima perioadă a prieteniei noastre. Mi-o închipuiam așa cum și-o închipuiau și ceilalți ; și tot ce-și imaginau ei era adevărat : era iubitoare, bucuroasă să se îngrijească de cei la care ținea ; toate astea erau adevărate. Dar la fel de adevărat era faptul că avea un temperament tot atît de puternic ca cel al tatălui ei sau ca al meu și că, în ultimă instanță, nu ne-ar fi cedat cu nimic nici unuia dintre noi.

Jocul continua. Margaret se tot uita la mine, pînă cînd brusc, ca și cînd ar fi luat o hotărîre irevocabilă, spuse :

— Vreau să vorbesc o clipă cu Lewis.

Era rîndul lui Davidson să joace și aprobă din cap, ușor iritat. Într-o clipă am urmat-o în hol ; mă conduse în salon, unde era aproape întuneric. Lumina difuză provenea doar de la focurile din stradă, învăluite în ceață. Camera era rece, dar obrajii ei, cînd i-am atins, ardeau și am simțit cum sîngele-mi pulsa în vine. Aprinse lumina ; mă privi și deși eram singuri în cameră, deși nu mai era nimeni în casă decît Davidson, îmi spuse în șoaptă :

— Nu-ți face griji.

— Ușor de spus !

— Nu, nu e ușor de spus. Se animase. Figura-i era expresivă, dar putea la fel de bine să exprime bucurie sau durere.

— Îți spun că n-ai de ce să-ți faci griji !

Am privit-o neîncrezător.

— Nu mă crezi ?

— Aș vrea să te cred.

— Poți să mă crezi. Apoi adăugă pe un ton liniștit, dar epuizat :

— Am s-o fac.

Continuă :

— Am să-i spun.

Stăteam în picioare, într-un colț al încăperii înghețate. Am avut o clipă sentimentul triumfului deplin, apoi am simțit și eu aceeași epuizare. Era oboseala ce urmează după o perioadă de încordare, cînd răspunsul ce-l aștepți poate fi bun sau rău ; deodată primești vestea cea bună și, în mijlocul exaltării, te simți atît de năucit de oboseală, că nu ești în stare să citești scrisoarea pînă la capăt. Simțeam că fericirea îmi inundase fața, ștergînd orice urmă de îngrijorare ca un burete, așa cum te speli dimineața de săpun. I-am văzut fața, inundată de aceeași fericire.

Stăteam îmbrățișați în tăcere. Apoi mi-am dat seama că mai avea ceva pe suflet, că sub înfățișarea ei calmă mai era frămîntată de ceva.

Zise :

— Îți voi spune. Dar va trebui să mai aștepți puțin.

— Nu mai pot aștepta.

— Trebuie să ai răbdare. Numai de [illegible]

— Nu, fă-o imediat.

— Nu se poate, strigă ea.

— Trebuie.

Îi apucasem umerii cu amîndouă mîinile.

— Nu, zise privindu-mă. Nu te las să grăbești lucrurile ; ar fi o greșeală. Îți promit că nu va dura mult.

— Ce aștepți ? Spre stupefacția mea, îmi răspunse pe un ton cinic, acru, ca al unei mătuși bătrîne.

— De cîte ori ți-am spus că dacă tot ai de gînd să-i faci cuiva un rău, n-are nici un rost să-ți faci prea multe griji în legătură cu alegerea momentului. Ți-am spus întotdeauna, nu se putu ea opri, că faci un rău și mai mare încercînd să fii blînd. Ei bine, nimic nu e mai greu decît să aplici în practică ceea ce propovăduiești.

Era pusă în încurcătură și nu se putea hotărî să-i spună lui Geoffrey adevărul sau să-l supere cîtuși de puțin.

Printr-o ironie a soartei, motivul era la fel de prozaic ca unele motive care determinaseră, din cînd în cînd, propria-mi comportare. Întîmplător Geoffrey mai avea două săptămîni pînă la examenul de primariat, ceea ce însemna calificarea sa ca specialist. Se mai întîmpla că Geoffrey, de obicei atît de sigur pe el, era foarte emotiv la examene. Trebuia cel puțin să-i insufle încredere, să aibă grijă de el pentru ultima oară ; presupunea disimulare, ceea ce pentru ea constituia un chin, însemna să nu ia nici o măsură, ceea ce era ca o boală și, totuși, dacă nu ar fi avut grijă de el acum, cînd era vulnerabil, ar fi însemnat în ochii ei o culpă pe care n-ar fi putut-o suporta.

— Dacă trebuie, am acceptat în cele din urmă.

Respiră ușurată.

— Curînd, toate astea vor ține de domeniul trecutului, spuse. Apoi, ca și cum îi trecuse ceva prin cap, strigă: — Acum vreau să fac ceva !

— Ce ?

— Vreau să mergem să-i spun tatii.

Obrajii și fruntea i se îmbujoraseră, ochii îi ardeau plini de energie, umerii i se îndreptaseră. Mă conduse înapoi prin casă, pașii ei răsunînd energici prin hol.; dădu de perete ușa biroului în care, tatăl ei, cu capul lui frumos lăsat pe piept, își ațintea privirea pe tabla de joc, cu intensitatea unui matematician.

Am ceva să-ți spun, zise ea.

Mormăi ceva cordial, dar dezinteresat.

— Va trebui să asculți. Sau voi fi nevoită să-ți scriu o scrisoare ?

Cu părere de rău, se uită spre noi, cu ochii lui inteligenți, strălucitori și opaci.

— Dacă ai de gînd să deranjezi jocul, sper să n-o faci pentru vreun fleac.

— Ei bine, Lewis și cu mine vrem să ne căsătorim.

Davidson rămase împietrit. Nu se așteptase cîtuși de puțin la această veste ; parcă i-ar fi spus că văzuse un brontozaur.

— Asta vreți, Dumnezeule ! exclamă el.

Apoi începu să rîdă în hohote.

— Poate că aveai dreptate să întrerupi jocul. Nu, n-aș zice că vestea asta e tocmai un fleac.

— Încă nu i-am spus lui Geoffrey, zise ea. O vreme n-am să pot. Nu știu dacă el o să fie de acord.

— Va fi nevoit, spuse Davidson.

— S-ar putea să fie greu.

— Îl considerăm un om relativ civilizat, răspunse el. În cele din urmă, în situații de astea nu prea ai de ales, nu-i așa ?

Ar fi preferat să-l vadă pe tatăl său mai puțin liniștit ; dar faptul că-i spusese lui îi oferise plăcerea de a acționa. Era o bucurie să putem apărea împreună în fața altcuiva.

De data aceasta privirea tatălui ei nu coborî din nou ; se uită la ea arborînd un zîmbet critic, apreciativ, apoi se uită la mine.

— Mă bucur, zise.

L-am avertizat :

— Ar trebui să vă pregătiți pentru unele neplăceri. Se vor găsi destule necazuri pentru toți cei care vor dori să ia parte la ele.

— Cine și le dorește, răspunse cu indiferență, e binevenit, cred.

Presupun că nu cunoștea povestea noastră, dar continuai :

— Chiar și cei care ne sînt binevoitori vor găsi toată povestea oarecum bizară.

— Toate relațiile dintre oameni sînt ușor bizare dacă nu ești direct implicat, spuse Davidson. Nu văd de ce relația voastră să fie mai bizară decît a altora.

Continuă :

— Nu cunosc nici o situație în care să merite să-ți pleci urechea la ce spun ceilalți.

Era cel din urmă om care să vorbească numai de dragul de a epata ; o credea cu adevărat. Manifesta un soi de dispreț cu mult mai sincer aristocrat decît cel afișat de rubedeniile lui Betty Vane : disprețul unei aristocrații intelectuale, care nu s-a îndoit niciodată de valorile în care credea, cu atît mai puțin în probleme sexuale : componenții acestei aristocrații se ascultau unul pe celălalt, dar nu acordau nici o atenție celor din afară. Uneori, — lucru care o nemulțumise deseori pe fiica sa — lipsa de considerație față de părerea altora te lăsa cu impresia că cei din afara cercului magic ar putea să aparțină altei specii.

Dar, în momente de criză, Davidson devenea inflexibil, pentru el tentația de a fi neloial nu exista.

— De regulă, lăsînd toate prostiile deoparte, spuse, cînd doi oameni se află în situația voastră, singurul ajutor efectiv ce li se poate da este de ordin practic.

Brusc, surprinzător și directorial, întrebă :

— Cum stați cu banii ?

Era și mai surprinzător, căci Davidson, care nu reușea să se acomodeze cu stiloul sau telegramele, părea omul cel mai nepractic. De fapt, atenția pe care o acorda istoriei artelor sau marmeladei de casă o acorda și investițiilor sale și fusese în permanență deosebit de norocos în toate.

L-am asigurat că banii nu erau o problemă. Tot directorial, spuse :

— Știu că prinde bine să ai un loc unde să poți trăi, unde oamenii să nu te poată găsi. Pot să-ți pun casa asta la dispoziție timp de șase luni.

Margaret îl avertiză că s-ar putea să-l ia în serios. Va avea nevoie de o locuință unde să stea cu copilul pînă ne vom căsători.

Davidson era mulțumit. Nu mai avea nimic de spus. Se mai uită o dată cu plăcere la fiica sa, apoi ochii îi coborîră la nivelul lor obișnuit. Deși nu propuse deschis să terminăm jocul, privirile îi reveneau mereu spre tabla de joc.

XLVI

ULTIMUL TREN SPRE UN ORAȘ DE PROVINCIE

ÎN FIECARE DIMINEAȚĂ CÎND îi telefonam lui Margaret, cerul plumburiu de iarnă atîrnînd greu peste pomii de afară, simțeam din vocea ei că se străduiește să mă îmbărbătez. Acum, fiindcă ne aflam atît de aproape de clipa cînd urma să vină la mine, devenisem gelos. Nu puteam suferi gîndul la viața ei de fiecare zi. Mă forțam să mă gîndesc la altceva. Nu puteam suporta că-i susține lui moralul ; treceam prin acele prozaice chinuri ale imaginației în care ești torturat de căldura din căminul altuia, chiar dacă este un cămin nefericit.

Îmi spuneam că ei îi revenea partea cea mai grea, dar începusem să mă tem de telefon, ca și cînd mă forța să mă gîndesc la căminul ei, la ei doi împreună.

Cînd vorbeam, n-o întrebam niciodată data exactă a examenului. Parțial pentru că încercam să-mi respect partea ce-mi revenea în înțelegerea noastră, ea fiind cea care urma să aleagă momentul, dar și pentru că nu voiam să știu nici asta și nici altceva despre el.

Crăciunul trecu. Într-o dimineață, tocmai cînd mă pregăteam să-i telefonez, sună telefonul. I-am auzit vocea schimbată, crispată.

— Totul va fi în regulă.

— I-ai spus ?

— Da, i-am spus.

— E totul bine ?

— Totul va fi bine. Plîngea.

— Cînd ?

— Curînd.

— Foarte curînd ? izbucnii eu.

Spuse :

— Multă vreme n-a vrut să creadă.

— Cînd să viu să te iau ?

— Trebuie mai întîi să-l fac să mă creadă.

— Cu cît voi fi mai repede lîngă tine...

— Nu poate înțelege de ce i se întîmplă așa ceva.

— A acceptat ?

— Da, dar e amărît.

Se amăgise singură cînd discutasem despre el, îmi spunea.

I-am răspuns că dacă așa stăteau lucrurile și eu mă amăgisem la fel de mult. Apoi, plîngînd, aduceam mereu vorba de noaptea care trecuse (căci discutaseră pînă în zori). Îmi cerea, așa cum n-o mai făcuse niciodată, s-o liniștesc, să-i vorbesc despre ceea ce ne vom oferi unul altuia.

Cînd va veni la mine ? Nu în ziua aceea, zise, pe un ton care-mi dădu sentimentul că mai exista un ultim fel prin care încerca să aibă grijă de el. Nu în ziua aceea, ci a doua zi.

— În sfîrșit s-a terminat, spuse, pe un ton care nu era nici trist, dar nici jovial.

Chiar în seara aceea stăteam la un pahar cu George Passant, care-şi încheiase ultima zi de lucru la birou şi se întorcea cu cel din urmă tren în oraşul său de provincie. Ne întîlnisem într-o cîrciumioară, căci George nu se obişnuise cu cluburile. Stătea, lîngă foc, la fel de la largul său cum îl ştiusem în tinereţe. I-am spus din nou, cum o mai făcusem de atîtea ori, cît de furios eram pe cei din departament şi cum tot mă mai gîndeam, inutil, la modul în care aş fi putut să-i susţin mai bine cazul.

— A fost neplăcut, spuse George. Dar oricum am trăit trei ani foarte interesanţi, pentru nimic în lume n-aş fi vrut să mă lipsesc de ei.

Cumva, încă mai reuşea să tragă o linie peste trecut, să-l privească cu un optimism invulnerabil, ca şi cum toate s-ar fi întîmplat altcuiva.

— Cu cît mă gîndesc mai mult la această perioadă, spuse George, cu un zîmbet mulţumit de sine, cu atît îmi pare mai bună. Trei ani am trăit o viaţă deosebit de interesantă, am îndeplinit o muncă a cărei valoare o cunosc mai bine decît oricine. Se întîmplă că această valoare este considerabilă. În acest timp am fost în măsură să apreciez abilitatea superiorilor noştri ierarhici şi nu există nici un pericol să le exagerez calităţile. Şi am mai reuşit să prind ocazia de a mă alege şi cu oarecare viaţă particulară. Toate la un loc constituie o recompensă destul de bună în schimbul unei minore umiliri.

Cînd aflase pentru prima oară că a fost respins, izbucnise într-o furie plină de ranchiună, blestemîndu-i pe toţi cei care fuseseră vreodată superiorii săi, toate persoanele oficiale, pe toţi membrii noii ortodoxii, pe toţi cei care conspirau să-l ţină deoparte. Dar foarte curînd a devenit exagerat de rezonabil, observînd „bineînţeles că nu mă puteam aştepta la altceva...“ şi venea cu vreo interpretare ingenioasă, nerealistă, pe care ţi-o explica cu lux de amănunte, de ce Rose, Jones şi Osbaldiston considerase necesar să-l înlăture.

Aşa că acum şedea comod lîngă foc, bîndu-şi berea, dovedindu-mi că rămăsese neatins.

— Tot ce sper este că mă vei mai invita în oraş destul de regulat, spuse George. În viitor, o vizită la Londra din cînd în cînd, va fi foarte importantă pentru moralul meu.

Poate mai descoperise vreun nou local de noapte ; poate era balsamul, ştiut numai de el, de a reîntîlni cunoştinţe ce reuşiseră în viaţă ; probabil amîndouă, dar n-am insistat, căci îmi propusesem să-i comunic vestea şi îmi oferise prilejul.

— Bineînţeles, am zis.

O ascultasem pe Margaret cînd, bucurîndu-se cu căldoare, îi anunţase vestea tatălui ei. Eu însumi nu spusesem nimic deschis, nu făcusem măcar o aluzie, nici chiar fratelui meu sau unui vechi prieten ca George, în afara de momentul cînd, spre propria mea uimire, m-am dus să mă destăinui lui Getliffe. Nici chiar în seara aceea cu George, tot nu voiam să vorbesc. Tot mă mai ţeneam să nu forţez soarta. M-am auzit vorbind pe ocolite că aproape nu le mai puteam controla.

— Cînd vei veni, data viitoare, s-ar putea ca eventual să nu fiu singur.

— Te voi anunţa cu mult înainte, spuse George, dînd să priceapă.

— Vreau să spun că s-ar putea să mai fie cineva în apartamentul meu.

George chicoti.

— Ei, n-o să stea acolo o veşnicie.

— Ca să spun drept, am zis, n-ar fi chiar imposibil. Bineînţeles, e prea devreme s-o spun...

George era nedumerit. Nu mă prea auzise deseori vorbind atît de incoerent : nu fusesem nici pe departe atît de incoerent acum douăzeci de ani, cînd prietenii mei şi cu mine spuneam poveşti grozave despre orgii la care nici măcar nu participasem. În cele din urmă i-am prins sfîrşitul de clar şi, ridicîndu-se în picioare, porni spre bar, exclamînd cu vocea lui tunătoare :

— Ei, ăsta-i un început nou şi al naibii să fie dacă nu sărbătorim evenimentul !

Superstiţios, am încercat să-l opresc, dar se întoarse spre mine :

— Este sau nu este un nou început ?

— Sper să fie.

— Nu te mai da atîta după deget. Bineînţeles că e şi nimeni n-o să mă convingă să renunţ să-l sărbătoresc.

George continuă în aceeaşi stare de zgomotoasă exuberanţă argumentativă, pînă cînd, după ce mai bău câteva

— Între noi există astă-seară o oarecare simetrie, destul de frumoasă. Tu eşti pe punctul de a încheia o fază a existenţei, în momentul în care eu mă întorc frumuşel la vechea mea situaţie.

Rîse tare, fără ranchiună, fără invidie, dar cu o curioasă plăcere, care părea să fie desfătarea ce o afla în înşiruirea evenimentelor. Era un om fericit ; aşa fusese întotdeauna, dar şi mai fericit acum la maturitate, cînd tuturor celor din jur li se părea că eşuase. Aşa după cum spunea, se reîntorcea la vechea-i existenţă, în oraşul de provincie, la biroul de avocatură, unde-şi va continua activitatea nu ca asociat, ci ca şef de serviciu. Şi în seara aceea ai fi putut paria, George primul ar fi făcut-o, că acolo avea să rămînă pentru tot restul vieţii. Dar exala fericire, o fericire ce apărea deseori în viaţa oamenilor între două vîrste : era fericirea celor care au credinţa că şi-au trăit viaţa aşa cum le-a fost firea. În propriii săi ochi, George fusese el însuşi, trăise, mai mult ca oricine din jurul său, aşa cum îi era firea. Aceasta era, după el, cauza calamităţilor sale externe şi tot mai credea, — în parte ca o consolare, în parte pentru că în fericirea simţurilor sale i se părea adevărat, — că, la urma urmei, el era cel cîştigat.

Am sosit la St. Pancras cu cinci minute înainte de plecarea trenului. Pe cînd păşeam pe peronul îngheţat, luminile roşii aprinse estompate de o erupţie de abur sulfuros, i-am semnalat lui George că era exact acelaşi tren pe care-l luam de obicei cînd mă duceam acasă, de la Londra, după ce cinasem la Lincoln's Inn. Dar capacitatea lui George de a respecta trecutul, care nu fusese niciodată prea mare, se epuizase pentru seara aceea. Se mulţumi să-mi răspundă cu un aer absent . „Tot ce se poate", în timp ce se uita absorbit într-un compartiment de clasa întîi. Înăuntru, un bărbat solid, rumen la faţă, de vreo treizeci de ani, îmbrăcat elegant, ameninţa sever cu degetul, dezaprobator, un interlocutor spălăcit, c-o mutră veselă şi cu douăzeci de ani mai în vîrstă. După ce am trecut de el, privind afară, dincolo de peronul acoperit, în noaptea plină de fum, George începu să rîdă cît îl ţinea gura :

— Parcă aş fi fost eu ! strigă el. Parcă aş fi fost eu ! Tipul ăla tînăr seamănă cu A...

Răsunau fluierele, trenul era gata să se urnească din Londra şi el nu se gîndea decît la gluma doar de el înţeleasă.

— Seamănă cu A..., strigă el, privindu-mă de la fereastra trenului. Ca A..., care se aştepta să-i compătimesc pentru că era strîmtorat cu 3 000 pe an, ca apoi să mă stătuiască imediat cît ar trebui să economisesc din cei 800 ai mei.

XLVII

MIEZUL NOPŢII

CÎND M-AM TREZIT, CAMERA ERA întunecată. Pe la marginea perdelelor se zărea o dîră lăptoasă, care, cu un fel de linişte familiară, mă anunţa că e miezul nopţii. Eram fericit ; îmi datoram relaxarea şi confortul nu numai familiarei dîre de lumină, ci şi unui miros ce plutea în dormitor, neobişnuit acolo. Mulţumit, m-am întins şi m-am ridicat privind-o pe Margaret dormind. În întuneric abia-i puteam zări profilul feţei, înfundat în pernă, un braţ ridicat deasupra capului, celălalt mort de-a lungul trupului. Dormea adînc şi cînd m-am aplecat şi mi-am lipit buzele de umărul ei, carnea caldă n-a tresărit, respiraţia ei uşoară continuă să se ridice egală în atmosfera liniştită.

Deseori, în luna care trecuse, mă trezisem, zărisem dîra de lumină în jurul perdelelor, redevenisem conştient de grijile ce mi le făceam în legătură cu ea, ştiind că va trece mult pînă voi adormi din nou. Acum eram liniştit ; mi se părea curios să stai cu ochii deschişi în întuneric, fără nici o grijă, trebuia doar să mă întorc într-o parte, ca să adorm la fel de adînc ca şi ea.

Dar acum era o plăcere să stai treaz. Am coborît din pat şi m-am îndreptat spre uşa pe care o lăsasem deschisă ca să putem auzi orice zgomot din camera copilului ; şi el dormea adînc. Păşind uşor prin camerele întunecate, simţeam că aerul nu-mi opune nici o rezistenţă, aşa cum mai simţisem uneori în serile de vară calde, pe străzile oraşului. Da, puteam să mă gîndesc la grijile ce ne aşteptau, aceleaşi care mă frămîntaseră în nopţile albe de nelinişte; dar acum mă gîndeam la ele fără îngrijorare, aproape

fără emoție, ca și cînd erau în firea lucrurilor. Poate că aceasta era starea de spirit, am reflectat eu mai tîrziu, în care oameni ca Lufkin sau Rose își trăiseră cea mai mare parte a vieții.

De la fereastra salonului, priveam în jos pe stradă, unde farurile aprinse ale mașinilor dădeau contur tufișurilor de la marginea parcului. Mașinile și camioanele treceau acolo, jos. Deasupra lor, felinarele suspendate pe mijlocul drumului se legănau în bătaia vîntului. Privindu-le, mă lăsam pradă fericirii. Mă trezisem scăldat într-o fericire luminoasă, care se menținea aievea.

Partea a V-a

O NOUĂ ÎNTOARCERE ACASĂ

XLVIII

NAȘTEREA UNUI FIU

AȘTEPTÎND ÎN ÎNTUNERICUL DIN dormitor, am auzit-o pe Margaret întorcîndu-se în pat. Am întrebat-o dacă se întîmplase ceva și-mi spuse liniștită, în șoaptă, să-mi acopăr ochii căci avea să aprindă lumina.

Apoi zise :

— N-are nici un rost să-ți spun că sper că nu te deranjez. Tonul îi era sarcastic și calm. O clipă, cu însuși agitat, mi-am amintit de tatăl ei rîzînd de mine, folosind același ton, într-o după-amiază cînd mă întrerupsesc din lucru, la birou.

— Sînt sigură, spuse, că va sosi mai devreme.

Mai avea două săptămîni pînă să nască și m-am speriat.

— Nu, n-ai de ce să te sperii. Sînt foarte bucuroasă.

Părea atît de fericită și mai ales atît de calmă, încît liniștea m-a cuprins și pe mine. Puteam s-o ajut cu ceva ? am întrebat-o.

— Ar fi bine să-l rogi pe Charles March să vină.

Charles March, care-și mutase cabinetul în partea de nord a parcului, o îngrijise în timpul sarcinii. Pe cînd îl așteptam după ce-i telefonasem, i-am spus lui Margaret, încercînd să mă comport la fel ca ea, că după cît se pare pe Charles nu-l întîlnesc decît în momentele de criză din viața mea.

— Deși cea de acum nu este neplăcută, adăugă ea.

— Să bat în lemn ! Sînt mai îngrijorat decît tine.

— Ești superstițios, nu-i așa ? Cînd am observat prima oară, nu mi-a venit să cred. Și n-am îndrăznit să te întreb pentru că am crezut că s-ar putea să greșesc.

Trăsesem perdelele. Dincolo de fereastră, un parapet de cărămidă roșie reflecta primele raze ale soarelui de dimineață. Jos, cît vedeai cu ochii, se întindea parcul ușor învăluit în ceața risipită de lumina zorilor. Zidul de cărămidă strălucea orbitor. Un graur stătea nemișcat pe zid, puternic conturat, ca și cum ar fi fost de carton.

Margaret stătea în pat, rezemată de perne luîndu-mă în zeflemea nu numai ca să mă liniștească, ci și pentru că era liniștită și plină de o bucurie pe care eu n-o puteam împărtăși. Pentru ea, copilul trăia deja ; și începuse să-l iubească.

În timp ce Charles March o examina, iar eu ședeam la fereastra salonului uitîndu-mă în parc, mă temeam pentru ea, pentru că eram fericiți. Mă temeam pentru copil, pentru că mi-l doream. Aveam un motiv real să mă tem, căci Charles March mă avertizase că n-ar trebui să mai avem copii.

Jos, în stradă, primul autobuz trecea în goană, străpungînd lumina lăptoasă. De cînd se întorsese la mine, fusesem foarte fericiți. Înainte, consideram amîndoi că refacerea unei vieți cere efort, umilință și noroc ; nu știam dacă voi reuși. Că vom rămîne împreună era sigur ; în ochii lumii puteam face față, dar noi trebuia să ne jucăm numai după ceea ce vedeam unul în celălalt. Pînă acum reușisem pe deplin.

Într-o legătură adevărată, evitasem atîta vreme să accept acest lucru, — nu poți să te dai deoparte, nu poți fi neimplicat ; trebuie să lupți pînă la capăt. Îmi venea greu să învăț, dar în felul acesta reușeam să ne cunoaștem unul pe celălalt. Într-o singură privință numai, credeam eu, mă găsise stînd deoparte și numai ea ar fi putut sesiza acest lucru. L-a sesizat cînd m-a văzut cu băiatul ei, Maurice, fiul lui Geoffrey ; cu el nu mă purtam firesc, nu puteam fi cu înțeles. Simpatia pe care o afișam față de copil era pornită din rațiune, nu din firea mea, iar ea observa acest lucru. Îi arătam toată considerația și grija de care eram în stare, dar de fapt aceasta era vechea mea poziție : mă transformam într-un spectator binevoitor.

Iar aceasta ne făcea pe amîndoi mai nerăbdători decît oricînd să avem un copil al nostru.

După ce ne-am căsătorit, în vara anului în care s-a mutat la mine, era în 1947, au trecut patru luni pînă ce a rămas însărcinată. Mă privea jucîndu-mă cu băiețelul în cursul acestor luni și-i făcea plăcere pentru că eram plin de răbdare și aveam un temperament mai echilibrat decît al ei. Cînd a rămas însărcinată, mai întîi s-a simțit fericită pentru mine și numai după aceea a început să simtă dragoste pentru copilul ce urma să se nască.

În dimineața aceasta de septembrie, devreme în zori, ascultînd cuvintele lui Charles, care ajungeau la mine nedeslușit, prin pereți, am plecat de la fereastra salonului și m-am pomenit umblînd fără rost prin camera lui Maurice : pătuțul lui era gol și cele mai multe dintre jucării nici nu mai erau acolo : Helen luase copilul la ea pentru două săptămîni.

Frunzăream una din cărțile lui cu poze, cînd a intrat Charles March. Era neras și în ochi avea o privire intensă, care trăda interesul său de medic și sentimentul de dragoste față de semeni : o va duce el însuși cu mașina la clinică, spuse, și cu o mișcare bruscă, sarcastică, asemănătoare cu a ei, adăugă că o precauțiune în plus nu strică niciodată. De abia recent, după ce fusese căsătorit timp de mulți ani, avusese la rîndul lui copii. Într-o vreme, pe cînd mă despărțisem de Margaret, ne arătam unul altuia simpatie, tocmai pentru că știam că amîndoi voiam copii și că s-ar putea să fim lipsiți de această bucurie.

Îl priveam și mi-am amintit că vorbisem fără rezerve.

Cu toate acestea, dacă ar fi fost doar doctor, nu și prieten apropiat, i-aș fi pus mai multe întrebări. Așa, am intrat în dormitor, unde Margaret aproape terminase să-și facă valiza. Își pusese un pardesiu peste cămașa de noapte. Am luat-o în brațe și ea îmi spuse :

— N-are nici un rost să nu te duci la masa de dejun. Și apoi adăugă : Aș fi preferat să merg cu tine decît să mă duc la spital. Chiar și la Lufkin m-aș fi dus mai cu plăcere.

Poate c-o spunea în glumă, dar pentru mine, așa cum o țineam în brațe, cuvintele ei dobîndeau mai multe sensuri. Nu era nevoie nici să mă gîndesc, nici să răspund : era un mod de comunicare, mai adînc decît emoția sau senzualitatea, pe care doi oameni apropiați nu pot să n-o împărtășească. Mi-am dat seama că o clipă curajul o părăsise ; în imaginație vedea deja o cameră singuratică și antiseptică, lumina de lîngă pat. Curajoasă în atîtea pri-

vinţe, avea fobiile ei, îi era groază de camerele singuratice ; creştea în ea senzaţia unei nedreptăţi fără sens. De ce trebuia să treacă prin atîtea în timp ce alţii se distrau ?

Se distrau la Lufkin — nu era, totuşi, descrierea cea mai potrivită pentru ceea ce se petrecea acolo. Distracţia nu fusese niciodată şi nu era cazul nici acum. Sosisem gata să mă distrez, cu senzaţia aceea de plutire tipică celor care au scăpat de ceva groaznic ; căci dimineaţă, la micul dejun, la cîteva ore după sosirea lui Margaret la clinică, mă anunţaseră că s-ar putea să mai dureze patruzeci şi opt de ore, ca apoi, pe la cinci, să-mi spună că s-ar putea să mai dureze o săptămînă şi că puteam să plec fără grijă în oraş.

Ca şi în alte dăţi, în apartamentul lui Lufkin era băutură, zgomot : şi în starea mea de euforie eram gata să le accept pe amîndouă. Dar cît priveşte distracţia, puţini şi-ar fi putut-o permite sub privirea scrutătoare a lui Lufkin. Lucru curios, el credea cu tărie că se distrau. Cînd doamnele au ieşit şi Lufkin, cu obişnuita-i nepăsare faţă de trecerea timpului, abordă o discuţie de afaceri ce dură o oră, avu un zîmbet satisfăcut, ca şi cum toţi oaspeţii se amuzau de minune.

Aproape toţi erau angajaţii lui. Colegii lui magnaţi nu-l iertaseră pentru a fi acceptat onoruri de la opoziţie şi în societate se purtau foarte rece faţă de el, îi întorceau spatele. Nu părea să-i pese ; continua să invite la masă şefii mai tineri, pe care îi numise în posturile cheie ale firmei sale. Oameni mai educaţi, cu o vorbire mai aleasă decît cei vechi, care arătau şi se comportau mai degrabă ca nişte funcţionari superiori şi care, cînd se aflau în prezenţa lui, nu mai păreau un cor sicofant de heruvimi. Şi totuşi, cînd emitea o opinie pe care o considerau absurdă şi despre care toţi cei din jurul mesei ştiau că ceilalţi o consideră absurdă, nici unul nu i-o spunea, deşi unii dintre ei ajunseseră atît de sus încît Lufkin nu le mai putea face nici rău, nici bine. Puterea îi era la fel de mare ca întotdeauna.

Îmi făcea plăcere să pot urmări din nou aceste lucruri. Îmi oferea luxul, — eram relaxat, aveam să dorm liniştit în seara aceea, îngrijorarea din zori, fiind amînată, mi s-a şters din minte, — de a-mi aminti un trecut mai puţin fericit. Nopţile petrecute la această masă înainte de război ; alţi oameni capabili alegîndu-şi cu grijă cuvintele ; apoi întoarcerea la casa din Chelsea. Mi se părea ciudat că putusem trăi o astfel de viaţă.

Înainte ca Lufkin să ne permită să ne ridicăm de la masă, s-a mai întîmplat ceva care mi-a amintit de acele timpuri. Se discutase despre o problemă juridică, în care firma era interesată, şi printre numele avocaţilor pledanţi s-a pronunţat şi numele lui Herbert Getliffe.

— Greşesc eu sau ai lucrat la tipul asta pe vremuri, Lewis ? întrebă Lufkin.

În astfel de chestiuni nu greşea niciodată. L-am întrebat dacă-l cunoştea pe Getliffe.

— Ne dăm bună ziua, îmi răspunse Lufkin.

L-am întrebat dacă Getliffe avea să intre în curînd în magistratură.

— Nici pomeneală, zise Lufkin.

Părea o afirmaţie certă, chiar şi de la un om ca el.

— Ce s-a întîmplat ?

— Rămîne între noi. Şi-a cam murdărit mîinile. A cam făcut hocus-pocus cu impozitul pe venit şi a fost nevoie de intervenţii pentru ca să nu fie urmărit în justiţie. Lordul Lufkin o spunea nu atît cu maliţiozitate, cît mai degrabă cu certitudinea şi satisfacţia unuia ce cunoaşte dedesubturile

— N-am nici un pic de milă pentru nenorocitul ăsta. Nu numai că şi-a făcut un rău lui, dar ne face rău şi nouă, celorlalţi. În orice caz, peste aşa ceva nu se trece cu uşurinţă. Individul ăsta-i terminat, spuse Lufkin, declarînd închisă discuţia.

Cînd, după miezul nopţii, petrecerea se sparse, mă duse chiar el acasă cu maşina, mai puţin distant cu mine decît cu ceilalţi, cu nemaifiind un membru în suita sa. Şezînd destins, pe cînd maşina înainta încet prin Mall, pe St. James's, prin faţa ferestrelor cluburilor, am avut un moment de neliniştе, misterios şi acut, primul în seara aceea ; şi apoi din nou senzaţia de privilegiu şi putere ce mă cuprindea cînd eram în compania lui. Maşina, pe atît de opulentă pe cît era el de auster, urca încet spre Picadilly, trecînd de Ritz, de Green Park. Nu se găsesc destui oameni pentru posturile de conducere, spuse Lufkin. Numărul acestora creştea pe măsură ce societatea devenea mai complexă, iar numărul oamenilor competenţi nu sporise deloc. E drept, recompensa nu era prea mare în vremurile astea ; va trebui probabil întreprins ceva. Dacă

nu vor fi găsiți destui oameni să țină frînele, țara se va duce de rîpă — conchise Lufkin.

De data asta vocea lui își pierduse tonul neutru și devenise entuziastă, dar cînd mașina trase în fața apartamentului meu, îmi vorbi la fel de rece de parcă eram un străin.

— Transmite salutări încîntătoarei tale soții.

Pe cînd îi mulțumeam pentru cină, continuă :

— I-am trimis flori în seara asta.

O spuse la fel de rece ca și cum singura-i mulțumire ar fi fost că respecta eticheta și cunoștea formulele de politețe.

Din somnul adînc, în care mă cufundasem de îndată ce m-am despărțit de el și m-am dus să mă culc, m-a trezit un bîzîit îndepărtat ; inima începu să-mi bată cu putere, cuprinsă de groază, chiar înainte de a mă fi deșteptat complet și a-mi da seama că sună telefonul. Am pornit împleticindu-mă prin cameră, prin hol, aprinzînd lumina care m-a orbit ; gîtul mi se uscase. Acum telefonul se auzea tare, așa cum suna ori de cîte ori fusesem nevoit să ascult vești proaste.

De cum am ridicat receptorul, am auzit vocea lui Charles March, atît de puternică, chiar și pentru el, încît a trebuit să îndepărtez telefonul de ureche.

— Lewis ? Tu ești ?

— Da.

— Ai un băiat.

— Sînt sănătoși amîndoi ?

— Sînt bine.

Îi auzeam vocea, tot puternică, dar caldă și plină de afecțiune.

— O dată în viață ai avut noroc și te invidiez.

El avea fete, își dorise un fiu și se scuzase spunînd că era o reminiscență a atavismului evreiesc ; dar știa că și eu îmi doresc un băiat.

Nu puteam să-i vad decît dimineață, îmi spuse Mă informa la ce oră începuseră durerile și la ce oră născuse ; era fericit ca-mi putea face o bucurie. „Cam rar am avut ocazia să ne comunicăm vești bune unul altuia, nu găsești ?" Entuziasmul lui izvora din vechea noastră prietenie. Îmi spuse că aș face bine să mă odihnesc și eu și c-ar trebui să mă culc la loc.

Nu puteam și nici nu voiam. M-am îmbrăcat și am coborît în stradă, unde în aerul nopții se simțea apropierea furtunii. Ca atunci cînd, așteptînd să ai o bucurie ești deodată lovit de o cumplită dezamăgire, și mai ai încă momente cînd parcă tot mai aștepți bucuria, tot astfel umbrele fricii pot supraviețui șocului opus, șocului fericirii. Eram încă zdruncinat, incomparabil mai zdruncinat decît fusesem în timpul petrecerii lui Lufkin. O clipă, am început să înțeleg că era o noapte fericită, ca apoi să am din nou senzația, halucinant de acută, că încă nu s-a întîmplat.

Pe cînd traversam parcul, norii aducători de furtună coborîseră atît de jos că distingeai cu greu perechile înlănțuite de pe iarbă. În aerul nemișcat și apăsător, am trecut pe lîngă banca pe care șezusem cu Margaret în noaptea dezolantă cînd părea că tot ce fusese între noi se terminase. Dar nici seara aceea n-o realizam, după cum nu puteam realiza nici vestea dată de Charles March.

Fără să vreau, pașii mă purtau pe același drum pe care-l făcusem cu mașina lui Lufkin și m-am trezit în capătul lui St. James's Street. Era pustie acum și la club nu mai era nici o fereastră luminată. Deodată am încetat să-mi mai înăbuș neliniștea ce mă cuprinsese în mașina lui Lufkin. Căci, privind din mașină la aceste ferestre, m-am îndrăznit să mă gîndesc la o altă seară cînd luasem masa în oraș fără soția mea, — cînd luasem masa cu Gilbert Cooke, în timp ce Sheila murea. Acum puteam să las amintirile trecutului să se întoarcă goale și inofensive, astfel că, mergînd încet în josul străzii, m-am lăsat în cele din urmă convins că aveam cu adevărat motive să fiu fericit.

Și totuși, doar a doua zi, cînd am văzut-o pe Margaret, m-am simțit cu adevărat fericit. Deodată, văzînd-o acolo în pat, cu părul lins ca o școlăriță, cu gîtul gol ieșind din cămașa de noapte descheiată la guler, mi-au dat lacrimile și am început să plîng. I-am spus că n-o mai văzusem astfel ; apoi, cînd i-am dat drumul din brațe, am privit-o din nou și în cele din urmă am întrebat :

— Cum te simți ?

— Tu în ce secol crezi că trăiești ?

Era obosită ; vorbea cu indulgența celui care nu se concentrează. Continuă :

— Aș vrea să pot să-ți mai fac unu.

Am întrerupt-o și atunci spuse, după ce mă privi atent :

— Dar tu cam ce mi-ai făcut toată noaptea ?

— Am umblat pe străzi.

— După părerea mea... dar n-a putut continua să mă tachineze. Cînd aflasem ? Ce făceam exact în momentul cînd am aflat ? Cine îmi spusese ? Ce-am zis ? Deodată strigă :

— E un băieţel scump şi-l iubesc tare mult.

Ridicîndu-se puţin mai sus, cu capul rezemat pe malul dărul de perne, se întoarse şi privi pe fereastră în grădina spitalului. Norii erau la fel de grei şi amenințători deasupra copacilor. Spuse :

— Camera în care te-am văzut prima oară trebuie să fie undeva, în aripa cealaltă.

Era o aripă a aceluiaşi spital ; pînă în dimineaţa aceasta nu mai trecusem niciodată pe aici.

— Cred că era patru după-amiaza, dar mai pe la începutul lunii, nu ? zise, amintindu-şi cu precizie, pentru că era fericită.

— Mi-ai plăcut. Dar nu cred că m-am gîndit că voi ajunge vreodată soţia ta.

Apoi spuse relaxată, mîndră şi în acelaşi timp radioasă :

— Oricum, de data asta am făcut ceva pentru tine.

Imediat după aceea sună şi rugă sora să aducă copilul. Cînd veni, m-am ridicat şi ni-am uitat fix la el cîteva timp, fără să scot o vorbă. Sora — avea o faţă netedă şi plăcută de italiancă — spunea că nu e o poveste, ci un băiat frumos, „perfect sănătos" cum se spune. N-o ascultam. Priveam ochii care nu fixau nimic mişcîndu-se încoace, mîinile care gesticulau la întîmplare, ca nişte anemone. Mă simţeam complet străin de fiinţa aceasta din braţele ei ; dar în acelaşi timp eram obsedat de o idee insistentă, care n-avea nimic comun cu tandreţea, mai curînd sălbatică şi crîncenă decît tandră, că trebuia să trăiască şi că nimic rău nu trebuia să i se întîmple.

Cînd sora i-l dădu lui Margaret, capul copilului se înclină spre ea şi i-am văzut profilul, transformat deodată într-o caricatură de adult, un profil speriat. Strîngîndu-l la piept, Margaret îl privi cu o expresie ce nu mai era tinerească, expresie în care se citea răspunderea şi grijă, ca şi cum bucuria spontană cu care-mi vorbise despre el fusese înlocuită cu mila.

Am întîrziat privind-o cum ţinea copilul în braţe. În parte simţeam că n-am să mă pot obişnui cu aşa ceva, era peste puterile mele, totul se întîmplase atît de rapid,

nu era decît o scenă la care asistam ca spectator. În parte, un şoc îmi străbătea toate fibrele corpului, ca şi cum aş fi fost solicitat într-un fel pe care nu-l puteam înţelege ; ca şi cînd ceea ce pătrunsese în mine nu se concretizase încă în emoţie, în nimic din ceea ce puteam eu recunoaşte şi percepe.

XLIX

UN COPIL PRIVIND LA LUNĂ

CÎND, CINCISPREZECE LUNI DUPĂ naşterea copilului, am primit o scrisoare de la doamna Knight prin care mă anunţa că soţul ei fusese grav bolnav şi dorea să mă vadă, n-am ezitat să mă duc imediat. Stătea, aşa-mi spusese în scrisoare, la Brown's Hotel, — „ca să-l pot duce la mare în etape mai scurte. Are, bineînţeles, un simţ al datoriei atît de pronunţat, încît spune că vrea să se întoarcă să-şi reia activitatea la parohie. Dar am încredere în tine că nu-l vei încuraja în această privinţă. Nici nu trebuie să se gîndească la întoarcerea la vicariat pînă în vară".

După cum arăta, mie mi se părea că nici la pensionare nu trebuia să se gîndească, deşi avea aproape şaptezeci de ani. Nu avuseseră niciodată nevoie de salariul lui, fusese întotdeauna o sumă neglijabilă pe lîngă venitul ei, dar asta nu-l împiedica pe domnul Knight să ţină cu dinţii de el. Cît priveşte grija sufletelor ce i se încredinţaseră, de ani de zile descoperise că starea sănătăţii i se înrăutăţea cînd era confruntat cu mai mult decît strictele obligaţii de fiecare zi, afară doar de predici şi sfaturi, două activităţi care întîmplător îi făceau plăcere.

În după-amiaza aceea, la hotel, cînd am dat prima oară ochii cu el, nu arăta nici prea bătrîn, nici prea bolnav, deşi stătea lungit în pat şi mă salută în şoaptă. Doamna Knight se năpusti să relateze dramatica poveste a bolii lui. Am observat c-o duceau bine : luaseră un apartament şi în drum spre dormitor trecusem printr-un salon încărcat cu flori. Pe noptiera domnului Knight erau struguri, cărţi, sticluţe şi tuburi cu medicamente ; pe cea a doamnei Knight, reviste, o cutie cu bomboane de ciocolată, o sticlă de whisky şi un sifon. Era o atmosferă de confort,

de plăceri de la care nu te mai reții, pe care o mai văzusem și la alte perechi în vîrstă, care călătoreau.

Doamna Knight se așează pe pat, descriindu-mi simptomele bolii soțului său. În halat, fără haină și fără guler, domnul Knight stătea întins pe pat, cu ochii închiși, cu colțurile gurii sale inteligente lăsate în jos ; era lungit pe spate, cu picioarele în voia lor ca o statuie pe un mormînt sau ca o persoană într-o plăcută stare de hebefrenie.

După spusele doamnei Knight, de multă vreme se trezea brusc în mijlocul nopții din pricina palpitațiilor puternice.

— Îi iau, bineînțeles, pulsul, îmi spuse energică. Nouăzeci ! O sută ! Cîteodată chiar mai mult ! M-am hotărît, zise privindu-mă cu ochii ei vioi și inocenți, să țin un jurnal al stării sănătății lui. M-am gîndit că le-ar putea fi de folos doctorilor.

Îmi arătă o agendă cu o jumătate de pagină pentru fiecare zi și cîteva însemnări cu scrisul ei mare...

„L. s-a trezit ca de obicei : puls o sută patru. A scăzut la optzeci și cinci peste douăzeci de minute..."

„Zi mai bună Pulsul regulat s-a menținut douăzeci și patru de ore..."

Mi se părea condiția fizică a unei persoane nervoase și hipersensibile față de propria-i stare a sănătății, dar n-ar fi avut nici un rost să i-o spun doamnei Knight. În afară de „buna ziua", de cînd sosisem nu-mi spusese nici o vorbă care să nu fi fost în legătură cu sănătatea soțului ei.

Așa a fost dintotdeauna, se lamenta ea. N-am putut face nimic ! Se scula în puterea nopții, cu inima bătîndu-i uite așa.

Șezînd pe pat, își mișca repede brațele groase și musculoase în sus și-n jos, cu palmele întoarse spre podea. Pentru prima oară corpul tăcut de pe celălalt pat participă și el. Domnul Knight folosi un braț, nu două, și, fără să deschidă ochii, mi-că o mînă indicînd bătăile rapide ale inimii, dar nu la fel de repede ca soția lui, nu în același ritm.

— Și nu reușește să fie consultat cum trebuie, zise. Întotdeauna i-a fost frica de tensiune arterială, bineînțeles. Nu vrea să-i lase pe doctori să i-o ia. O dată, am crezut că l-am convins, dar chiar cînd doctorul îi înfășura manșonul în jurul brațului, începu să strige : „Scoate-l Scoate-l !"

Domnul Knight stătea absolut nemișcat.

— Apoi, într-o seară, acum trei luni, era în septembrie, căci tocmai își pregătea predica pentru sărbătoarea Recunoștinței, era o seară caldă și plăcută și băuse două pahare de vin la cină ; m-am trezit și nu l-am auzit deloc, dar am simțit că nu dormea. De obicei, în asemenea situații mă strigă și mi-am dat seama, — a fost ca un al șaselea simț, — am știut precis că ceva nu e în regulă pentru că nu mă striga. Apoi, l-am auzit spunînd, foarte liniștit, ca și cînd mi-ar fi cerut un pahar cu apă :

— Draga mea, cred că mă duc.

Din celălalt pat se auzi un suspin :

— N-am spus „cred că mă duc". Se auzi o șoaptă dinspre domnul Knight. Am spus „Draga mea, cred că *mor*".

Imperturbabilă, perseverentă, doamna Knight acceptă fără iritare corectarea. Îmi vorbi de vizita doctorului, de părerile lui, de încurajările și avertismentele, de propria ei activitate, de comportarea domnului Knight. Curios că, în ciuda faptului că-și adora soțul ca pe un erou, povestirea ei era strict faptică și-l prezenta cu un stoicism mult mai scăzut decît majoritatea oamenilor. După acest mic protest, el n-a mai obiectat nimic și nici n-a mai deschis ochii pînă cînd, într-un tîrziu, spuse cu un glas stins, dar ferm :

— Draga mea, aș dori să vorbesc cu Lewis numai cîteva momente.

— Dacă nu te obosești.

— Nu cred să mă obosească, dacă avem grijă, spuse domnul Knight cu aceeași precauție ca a ei.

— Bine, dacă nu te obosește prea mult. Oricum, eu nu voi fi departe.

Privindu-mă cu înțeles, trecu în salon, dar nu ne scăpă din ochi ; lăsă ușa deschisă și ne urmări ca și cînd ar fi fost un polițist asistînd la o conversație în închisoare. Cu mare grijă, domnul Knight își ridică capul puțin mai sus pe pernă. Nu mai ținea ochii închiși, se uita afară pe fereastră, dar se uita și la mine dintr-o parte, cu aceeași privire pe care mi-o aminteam, vicleană, malițioasă și ageră, ce urmărea un scop ascuns.

— Bineînțeles, îți dai seama că în ultimul timp nu prea sînt la curent cu ce se mai întîmplă, Lewis, dar tot ce-am auzit despre tine m-a făcut să cred că-ți merge bine.

Așa cum mi-l aminteam, o lua din nou pe ocolite. Eram pregătit să-i urmăresc meandrele pînă va ajunge la scopul discuției.

— După părerea ta, lăsînd deoparte incertitudinile vieții și necerînd prea mult de la ea, consideri că așa stau într-adevăr lucrurile ?

— În multe privințe, da.

— Îmi pare bine pentru tine. Îmi pare bine.

M-am gîndit că, în parte, spunea adevărul : întotdeauna avusese o oarecare afecțiune pentru mine. Apoi, sondîndu-mă din nou, zise :

— În *multe* privințe ?

— Mai multe decît mă așteptam.

— Sînt, natural, destule întrebări pe care ne vine greu să ni le punem unul altuia, din motive care ne întristează pe amîndoi și totuși aș dori să cred că tu, poate, ai reușit să cunoști ce înseamnă mulțumirea unei căsnicii fericite ?

Eram convins că nu ăsta era subiectul la care voia să ajungă pe un drum atît de întortocheat. M-a întrebat cu blîndețe și pe același ton i-am răspuns că da, reușisem să știu ce înseamnă.

— Este singurul noroc ce mi-a fost hărăzit și mi-a fost dat mai deplin decît multora, spuse domnul Knight. Și dacă-mi dai voie să ți-o spun, Lewis, nimic nu se compară cu asta.

Vorbea în șoaptă. Soția sa nu-l putea auzi, dar din nou, oricît de curios i s-ar fi părut unui spectator, era convins de ceea ce spunea. Continuă :

— Îmi amintesc, iartă-mă dacă greșesc, că parcă mi-au picat ochii pe un anunț la rubrica nașteri în *The Times* sau era *The Telegraph* ? Sau poate în amîndouă ? pe care cumva l-am asociat cu numele tău. Am dreptate

Am aprobat.

— Mi se pare că-mi amintesc, iartă-mă din nou dacă greșesc, că era de sex masculin ?

Am aprobat din nou.

— Dacă-mi aduc aminte numele din anunț era Charles George Austin. Desigur, neștiind nimic despre întîmplările mai recente din viața ta, am legat cumva numele de George de Passant, figura aceea excentrică, cu care-mi amintesc că erai prieten pe vremea cînd am auzit prima oară despre tine.

— Am recunoscut că-i dădusem numele după George Passant.

— Nu-i rău — domnul Knight zîmbi satisfăcut — pentru un bătrîn vicar de la țară, care n-a mai avut de mult nici o legătură cu tine și cu lumea.

Dar era încă departe de punctul unde voia să ajungă. Continuă :

— Sper ca fiul tău să-ți dea ocazia să te mîndrești cu el. Poate ai să fii unul din părinții aceia cărora copiii le aduc fericire.

Apoi schimbă din nou discuția. Spuse pe un ton ușor, gînditor :

— Uneori, cînd aud menționîndu-se vreo reușită de-a ta, mă întorc cu gîndurile la zilele cînd ai intrat prima oară în casa noastră. Să fie oare pentru că nu mai am nici o preocupare ? Îți dai seama c-a trecut un sfert de veac de atunci ? Și uneori, cu tot respectul ce-l am față de realizările tale și apreciind situația pe care ți-ai făcut-o, mă întreb, Lewis, dacă atunci nu aveai ambiții să realizezi mai mult decît, — ei bine, decît ai realizat de fapt. Știu, desigur, că toți trebuie să ne împăcăm cu soarta. Dar, totuși, uneori simt că au existat indiscutabil momente cînd te-ai uitat la tine și ți-ai spus „ei, ar fi putut să fie și mai rău, dar totuși n-a fost totul perfect", au existat unele dezamăgiri la care nu te așteptai.

Mă întrebam : asta urmărea oare ? I-am răspuns :

— Da. La vîrsta aceea mă așteptam ca la vremea asta să-mi fi făcut un nume.

— E adevărat, spuse domnul Knight, îngîndurat, multă vreme a trebuit să porți și povara grea a vieții tale particulare. Și cred că, dacă ar fi s-o iei de la început și să-ți croiești cu adevărat drum spre vîrful piramidei, nu te-ai mai mulțumi la vîrsta asta numai cu soția și copilul.

Asta să fie ? Mă adusese aici numai ca să-mi reamintească de cariera mea publică pe care n-o găsea tocmai minunată ?

Dacă asta era, puteam s-o suport mai ușor decît își imagina. Dar, cumva, aveam impresia că tot continua să ocolească subiectul. Era numai faptul că, la șaptezeci de ani, crezîndu-se bolnav, îngrijindu-se atît de mult de propria-i viață încît nu-i mai rămăsese nici o plăcere, nu putea totuși rezista, cum nu rezistase nici în trecut,

să nu urmărească barometrul poziției sociale a unei cunoștințe ? Și, la fel ca în trecut, se pricepea la astfel de aprecieri tot atît de bine ca Bose sau Lufkin. Nu ieșise niciodată din parohia sa, fusese prea mîndru și înfumurat pentru a concura cu alții, dar la prezicerea carierei cuiva era la fel de exact ca și cei doi maeștri ai piramidei puterii.

Și, foarte curios, cînd unul din cei trei greșea, ceilalți făceau aceeași greșeală. Toți aveau tendința să declare oamenii sfîrșiți prea devreme. Spuneau, cu un dangăt funebru, ce nu le era deloc agreabil : „e terminat", și în ceea ce privește ascensiunea pe scara ce-i stătea atunci în față, aveau aproape întotdeauna dreptate. Dar uitau sau subapreciau cît de multe poate îndura o ființă umană. Herbert Getliffe n-o să fie niciodată judecător. Gilbert Cooke nu va putea ocupa niciodată un post de primă mărime. George Passant va rămîne pînă la pensie funcționar cu opt-nouă sute de lire pe an. Dar fiecare din ei păstra rezerve de energie care-l puteau propulsa și-i puteau aduce satisfacții în alte poziții noi. Nu era chiar atît de sigur că nu vom mai auzi niciodată de ei pe cît își închipuiau cei care făceau pronosticurile.

— Crezi, își continuă domnul Knight cercetările, că e posibil să auzim mai multe despre tine în sferele înalte ?

— Mai degrabă mai puțin decît mai mult, i-am spus.

Pleoapele i-au căzut și expresia feței i s-a întristat.

— Poate, spuse el, că dacă n-ar fi fost fiica mea ai fi pornit la drum cu mai multe șanse. În cele din urmă, mare deosebire n-ar fi fost. Totuși, nu pot să nu mă gîndesc cît de mult te-a tras înapoi.

— Pînă la urmă, tot cam atît aș fi realizat, am zis.

Întoarse capul și o clipă mă privi cu ochii larg deschiși.

— Mă gîndesc la ea și-mi pun tot felul de întrebări, spuse. Și mă întrebam dacă o faci și tu.

În sfîrșit ! Aici voia să ajungă. Acum, că aduse vorba despre asta, se dovedi că nu era o piatră aruncată în grădina mea.

— Am făcut-o adesea, am zis.

— Știu că te întrebi cu ce ai greșit și cum ar fi trebuit s-o ajuți.

Am aprobat.

— Dar n-ai nici o vină, nu pot da vina pe tine. De nenumărate ori mă gîndesc la lucrurile de care-mi vorbea și la felul cum arăta cînd era o fetiță. Devenise ciudată chiar înainte de a te fi întîlnit și de a te fi adus în casa mea.

Îmi vorbea mai deschis decît îl auzisem vreodată.

— Mă tot întreb ce-ar fi trebuit să fac pentru ea. Cred că pretindeam față de mine însumi că nu era chiar atît de ciudată. Dar nici pînă în ziua de azi nu știu ce-ar fi trebuit să fac. Copil, n-a fost apropiată de nici unul dintre noi. Cînd îi spuneam că e drăguță, se îndepărta de mine. Îmi amintesc că o făcea încă de pe cînd avea șase-șapte ani. Eram foarte mîndru de ea și-mi făcea plăcere să spun că e frumoasă. Și acum îi mai simt ochii ațintiți asupra mea, rugîndu-mă să tac. Nu știu ce s-ar fi cuvenit să fac. Ar fi trebuit să găsesc o cale să ajung pînă la ea, dar n-am reușit niciodată.

Adăugă :

— Ar fi trebuit s-o ajut, dar n-am putut niciodată. Acum, socotesc că i-am făcut mai mult rău decît bine.

Mă întrebă :

— Ce-aș fi putut să fac ?

Chiar atunci doamna Knight năvăli din salon, dojenindu-l pentru că se obosea, dîndu-mi a înțelege că era momentul să-l las să se odihnească.

Într-o clipă, domnul Knight fu din nou copleșit de grijă față de propria-i persoană.

— Poate că am vorbit prea mult, spuse. Poate că așa e.

În drum spre casă, prin parc, eram emoționat pentru că-l văzusem pe domnul Knight, cel mai ipohondru și egoist dintre oameni, cuprins de durere. Cît era oare de sincer ? În trecut, comportarea lui mă uimise adesea și mă uimea și cea de acum. Totuși, mi-am dat seama că durerea se acumulase în el, astfel că simțise nevoia să mă cheme pe mine să-l ascult. M-am surprins compătimindu-l. Era sentimentul cel mai apăsător cu care mă despărțeam de el deși, cînd am primit invitația și am știut că-mi va reaminti de Sheila, nu știam prea bine cît de mult are să mă impresioneze.

Bănuiam că aveam să simt aceeași durere ce mă cuprinsese în seara cînd îl revăzusem pe R.S. Robinson la petrecere. Acum, n-o simțisem deloc sau, în orice caz, foarte puțin.

Vorbind cu tatăl ei, mă gîndisem la Sheila cu dragoste și milă. Dar aura care-o înconjurase în imaginația mea,

care supraviețuise morții ei și durase și în primii ani cu Margaret, acum dispăruse complet. Existase o vreme cînd carnea ei mi se păruse altfel decît oricare alta, ca și cînd ar fi avut ceva din vraja unei făpturi de altă natură. Acum mă gîndeam la ea fizic, cu milă și dragoste, ca și cînd corpul ei ar fi fost viu dar îmbătrînit, așa cum îmbătrînisem și noi, ca și cum aș fi dorit să-i asigur confortul. Dar am descoperit că pînă și curiozitatea în legătură cu ea dispăruse.

Cînd am sosit, Margaret era în camera copiilor și se juca cu ei. Nu i-am vorbit imediat despre familia Knight, deși observă dintr-o privire că eram mulțumit. Nu ne vorbeam prea intim față de Maurice, căci, cu grijă aproape obsesivă, hotărîse să-l ferească de gelozie. Nervii îi erau deseori încordați de grijă pentru el ; nu numai că-l iubea, dar nu se putea dezbăra de gînduri îngrijorătoare în ceea ce-l privea.

— În după-amiaza aceea, amîndoi i-am acordat atenție lui, înainte de a vorbi cu Charles. Maurice ședea la o măsuță, cu un joc de cărămizi și bare de metal. Avea cinci ani acum și nu-și pierduse nimic din frumusețea pe care o remarcasem cînd îl văzusem prima dată. Dar, ceea ce părea ca o ironie, nu manifestase nici un fel de gelozie față de fratele său vitreg. Firea lui, atît de violentă în copilărie, nici nu se îmbunătățise, dar nici nu se înrăutățise. Cri de cîte ori era liniștit, Margaret se lumina la față ; în după-amiaza aceea, construia liniștit ceva, cu interesul unui mecanic. Ne-am întors spre Charles. l-am ridicat din țarc și l-am lăsat să alerge între noi.

Privindu-l m-a copleșit un sentiment de plăcere, o plăcere fără margini. Pe vremea cînd Margaret și cu mine stătusem prima oară lungiți în pat, unul lîngă altul, urmărind luminile focului pe tavan, m-am gîndit că ceea ce simțeam era bucuria vieții, bucurie a cărei măsură o simțisem atunci pe deplin. Aceeași bucurie o încercam și acum, cînd mă uitam la copil. Învățase să meargă, dar, deși rîdea, nu se mișca pînă nu ne luam amîndoi locurile ; era fericit, vesel, dar avea ochi ageri și era grijuliu. Cu capul dat pe spate, făcîndu-și parcă vînt cu brațul, o luă la fugă, hotărîndu-se, în cele din urmă, să aibă încredere în noi.

Nu avea nimic din frumusețea lui Maurice. Fața avea forma unui scut, o față comună, dar luminoasă. Ochii de un albastru intens, ca toți cei din familia mea. Cîteva minute mai tîrziu, cînd Maurice plecase în altă cameră, Margaret îmi făcu semn și-mi arătă : copilul se concentrase, culoarea ochilor i se închisese, se uita fix afară pe fereastră, unde luna răsărise printre scheletele desfrunzite ale pomilor. Repeta întruna niște sunete care voia să fie „lumină", era concentrat cu toate fibrele ființei lui.

Atunci, în momentele acelea de fericire, i-am povestit lui Margaret cum domnul Knight îmi demonstrase măsura în care îl dezamăgisem pentru că nu reușisem în viață așa cum promiteam, ca și multiplele dezamăgiri pe care le avusesem.

— Nu te cunoaște deloc așa cum ești tu acum, strigă ea.

— Știe cîte ceva.

— Ce i-ai spus ?

— Că are întrucîtva dreptate.

Îmi citi expresia feței și zîmbi și ea fericită.

Adăugai :

— Nu i-am spus ce lucruri aș fi putut realiza sau că acum cred că aș putea îndura orice nenorocire, afară, — mă uitam la copil, — afară doar de ceva ce i s-ar putea întîmpla lui.

Dădu să facă o observație, dar se opri. Expresia de fericire îi dispăru de pe față ; mă privea protectoare dar și cu ceva ce aducea a teamă.

II

PARALELĂ ÎNTRE CĂSNICII

CÎND RĂMÎNEAM SINGUR, MĂ GÎNdeam uneori la avertismentul mut al lui Margaret. Dar nici unul dintre noi n-a făcut vreodată nici cea mai mică aluzie la el, pînă într-o seară, peste un an și ceva, o seară încă lipsită de griji, cînd îi invitasem la cină pe Gilbert și pe Betty Cooke.

Spre surprinderea mea, — mă așteptasem să insă prost, dar greșisem, — căsătoria lor dura. Veneau deseori pe la noi, căci, — tot spre surprinderea mea, — Betty și Margaret se împăcaseră. Și astfel, intrînd pe cea mai neașteptată dintre ușile din dos, curiozității și spiritului de investigație al lui Gilbert i se deschiseseră larg ușile

casei noastre. E drept că această curiozitate se mai domolise. Ne gîndisem la tot felul de motive care-l determinaseră să se căsătorească cu Betty, omiţîndu-l pe cel mai simplu ; căci devotat soţiei lui şi modest, energic şi recunoscător, era permanent preocupat să facă această căsătorie cît mai plăcută pentru ea.

La prima vedere, era o relaţie curioasă. Se certau şi se apostrofau. Hotărîseră să nu aibă copii şi-şi cheltuiau o grămadă de energie contrazicîndu-se unul pe celălalt cu privire la mîncare, băutură şi aranjarea apartamentului. Cu un venit mult mai mic decît al nostru, trăiau de două ori mai luxos ca noi şi continuau să achiziţioneze cîte ceva, atenţi unul cu celălalt, dar, în acelaşi timp, criticîndu-se tot timpul.

Era uşor să ţi-i închipui pe la şaizeci de ani, cînd Gilbert, ieşit la pensie şi cunoscînd exact hotelurile de la care putea stoarce cît mai mult pentru ultima liră din pensia sa, pretenţioşi cu proprietarii restaurantelor din Europa, aidoma familiei Knight minus ipohondria, oarecum puşi pe ceartă, uşor zgîrciţi, dar nu cînd era vorba de confortul lor, cicălindu-se unul pe altul, dar făcînd front comun în faţa oricărei remarci dezagreabile din afară. Unora li s-ar fi părut poate o decădere în comparaţie cu Betty cea de la douăzeci de ani, atît de amabilă şi deschisă, atît de maleabilă, dorindu-şi un soţ care să dea sens existenţei ei ; sau în comparaţie cu Gilbert, la aceeaşi vîrstă, care, cu toate enormităţile lui, era un tînăr galant şi generos.

Dar, de fapt, reuşiseră mai bine decît credea lumea. Erau, amîndoi, total lipsiţi de îngîmfare ; înţepăturile şi spiritul de contradicţie care-i făceau să se hîrîie nu-i împiedicau să se bizuie unul pe celălalt şi să fie din ce în ce mai apropiaţi. Vădeau deja acea dependenţă reciprocă ce se observă uneori în căsătoriile fără copii, în care nici partenerii şi nici legătura dintre ei nu par să se fi maturizat, dar în care, în schimb, soţii păstrează unul faţă de celălalt interesul, preocuparea, egoismul, plăcuta hărţuială a dragostei din tinereţe.

Uitîndu-mă la ei, aşa cum şedeau la masă, vedeam că Gilbert, la cei patruzeci şi cinci de ani ai săi, se îngrăşase şi devenise mai roşu la faţă, Betty, trecută bine de patruzeci de ani, cu ochii tot frumoşi, dar cu nasul mai proeminent, cu şi mai multe vinişoare sparte vizibile prin

piele, se îngrăşase, punînd mai mult pe la umeri. Şi, totuşi, Margaret, cu mult mai tînără ca ani şi ca înfăţişare, era mai matură din toate celelalte puncte de vedere. Privindu-le, trebuia să le cîntăreşti în minte pe două talere separate, dintre care unul non-fiziologic ; pe acesta, Betty, cu gesturile la fel de bruşte ca în tinereţe, aliată cu Gilbert într-o conspiraţie pentru obţinerea plăcerilor minore ale vieţii, rămînea adorabil de neschimbată.

În seara aceea veniseră puţin mai tîrziu, ca să nu-i întîlnească pe copii, tot mai comozi, ca doi burlaci care hotărîseră să nu mai facă nimic din ceea ce li se părea plicticos. Dar, din politeţe, Betty întrebă de băieţi, în special de al meu ; iar Gilbert îşi făcu şi el datoria, interesîndu-se şi dîndu-ne sfaturi în legătură cu planurile ce le aveam pentru educaţia lor.

— De ce să ezitaţi, spuse insistent şi bine intenţionat. Nu există decît o singură şcoală la care trebuie să vă gîndiţi, continuă, referindu-se la şcoala pe care o urmase el. V-o puteţi permite, nu văd de ce aţi ezita. Afară doar, zise cu o subită izbucnire a pasiunii sale de detectiv, inspectînd-o pe Margaret cu ochi iscoditori, dacă aveţi de gînd să faceţi mai mulţi copii...

— Nu, nu mai pot avea copii, îi spuse Margaret direct.

— Atunci e în regulă.

— Nu, gîndul ăsta ne cam apasă, zise ea.

— Lasă, ţi-ajung doi, o luă el în gluma.

Numai unu e al lui Lewis, răspunse ea, mai puţin reţinută, deşi mai timidă ca mine. Ar fi mai sigur dacă n-ar avea numai unu.

— Ei, cum rămîne cu şcoala ? interveni Betty brusc, uşor stingherită, ca şi cum s-ar fi ferit de probleme pe care nici nu dorea să le înţeleagă

— E absolut clar că pot foarte bine să şi-o permită, pentru ei nu se pune problema să trimită copilul în altă parte. Gilbert i se adresa ei peste masă şi tot peste masă îi răspunse şi ea.

— Întreci măsura, zise.

— În ce sens întrec măsura ?

— Tu consideri că e un loc absolut minunat. Aşa faceţi toţi. Nici unul nu poate concepe c-ar exista o şcoală mai bună decît cea pe care a urmat-o el.

— Și totuși insist — Gilbert se simțea în mod curios triumfător pentru că o instiga, arăta pletoric și sfidător — că este școala cea mai bună din toată țara.

— Depinde cine o spune, zise ea.

— Toți o spun, replică el. Lumea întreagă. Și în problemele astea lumea are de obicei dreptate, adăugă Gilbert, fostul rebel.

Continuară să se contrazică. Betty își păstrase scepticismul mai mult decît el. Își amintea de zilele cînd, printre aristocrați ca ea, printre intelectuali ca familia Davidson, existase obiceiul să-ți exprimi dezacordul față de subtilitățile de clasă ale sistemului de educație englez. Cunoscuse prieteni de-ai noștri care pretinseseră că, în momentul cînd vor avea copii, vor rupe cu tradiția. Îi spuse lui Gilbert :

— Le spui să facă cu copiii lor același lucru pe care-l fac toți ceilalți din jur.

De ce n-ar face-o ?

Betty argumentă :

— Dacă există cineva care-și poate permite să nu facă ce fac toți ceilalți, aștia sînt Lewis și Margaret.

Cu datoria îndeplinită, scăpați de grijă, începură să se plîngă de felul cum își petrecuseră sfîrșitul de săptămînă.

Dar eu eram distrat, așa cum fusesem tot timpul de cînd pomenise Margaret de copil. Discuția continua, o masă plăcută, prietenească, fără nici o tensiune, în afara celei care mă cuprinsese pe mine.

— Ar fi mai sigur...

Se gîndise la ceva mult mai grav, o știam precis, decît faptul că era un risc permanent să ai un singur copil. Era destul de clar și de dur. Dar nu numai de asta se temea Margaret. Nu, se temea de ceva care, între noi, nu prea mai era un secret, dar despre care, dintr-un motiv de neînțeles, nu voia să-mi vorbească.

Adevărul este că nici ea nu credea în propriul ei motiv. Urmărea perfecțiunea mai mult decît mine. Sacrificase mai mult ca mine. Strîcîndu-și căsnicia, își asumase răspunderea și vina cea mai mare. Se supraveghea ca nu cumva să aștepte prea mult în schimb.

Dar de fapt, deși mai avea ea însăși unele îndoieli, nu se temea atît că voi fi nevoit să mă dedic total fiului meu, ci mai degrabă că, într-un sens mai adînc, eu voi fi cel care va dori acest lucru. Mă cunoștea foarte bine. Înțelesese, înaintea mea, cîtă suferință poate îndura omul numai pentru a păstra neatinsă ultima punte de salvare. Înțelesese că cele mai profunde sentimente din viața mea, o dragoste neîmplinită, grija pentru un prieten bolnav, satisfacția mea de a rămîne simplu spectator, aveau un lucru comun : oricîtă suferință aș fi îndurat, n-aveam a da socoteală decît față de mine însumi.

De n-ar fi fost Margaret, poate că n-aș fi înțeles acest lucru. Fusese nevoie de un efort uriaș — căci, în natura unei ființe atît de întortocheate ca mine se ascunde o inadmisibilă dragoste de sine — pentru a ajunge să consider că nu era îndeajuns.

Fără ea n-aș fi reușit. Dar răul era adînc înrădăcinat. Cît ar fi de ușor, cît de bine s-ar fi potrivit firii mele, să mă plafonez din nou, într-un devotament unilateral, devotament față de fiul meu !

Cînd Betty și Gilbert, ușor grizați și volubili amîndoi, au plecat, în sfîrșit, în loc ca în momentul cînd, după ce am tras perdelele, să discutăm despre ei, o obișnuință în căsnicie la fel de liniștitoare ca aerul proaspăt al serii, am spus :

— Da, e păcat că n-avem decît unu.

— Ți-ar fi plăcut să fii un fel de patriarh, nu ? zise ea.

Îmi oferea șansa să închei discuția cu o glumă, dar i-am replicat :

— Dar pentru el asta nu trebuie să aibă nici o importanță, nu-i așa ?

— În ceea ce-l privește nu vor fi probleme.

— Cred că am învățat destule ca să nu-i stau în cale.

Am adăugat :

— Și dacă n-am învățat pînă acum, nici n-am să mai învăț vreodată.

Zîmbi ca și cînd ar fi fost un schimb de glume, dar înțelegea ; avea în față greșelile trecutului ; ar fi vrut să mă poată elibera de ele. Apoi, am schimbat în aparență subiectul :

— Acum, aștia doi — și am făcut semn spre ușa pe care ieșiseră Betty și Gilbert — vor face, bineînțeles, tot soiul de comentarii despre asta.

În clipa aceea și-a dat seama ce făceam : pretinzînd că discut despre altă căsătorie, mă pregăteam de fapt să

discut despre căsnicia noastră. În cameră, aerul era înăbuşitor, aşa c-am coborît în stradă, îmbrăţişaţi, răcoriţi. Era seara tîrziu, maşinile treceau încet pe lîngă trotuar. Am pornit-o spre unul din scuarurile din Bayswater şi ne-am plimbat jur împrejur, apropiaţi unul de celălalt, vorbind despre Betty şi Gilbert.

— Da, repetă ea, într-un fel era o reuşită.

Considera că ceea ce-i atrăsese unul spre celălalt nu fusese atît dorinţa, deşi se simţeau atraşi unul de altul, ci ceva mult mai simplu : groaza de singurătate. Betty era mult prea distinsă pentru a aproba manevrele lui Gilbert, dar erau două suflete singure şi nefericite. Se vor certa, dar în cele din urmă vor căpăta încredere unul în celălalt şi Betty va dori să-l aibă lîngă ea. „Dacă ar fi avut copii ei doi sau dacă ea ar fi avut un copil din prima căsătorie, poate că n-ar fi fost atît de lipiţi unul de altul", am spus ; încercam să exprim adevărul, să nu fac lucrurile nici prea uşoare, dar nici prea grele pentru mine ; vor avea din ce în ce mai multă nevoie unul de celălalt chiar cu preţul de a deveni mai egoişti faţă de toţi ceilalţi.

În casele din jurul scuarului, care fuseseră grandioase pe vremuri, dar care acum fuseseră transformate în apartamente de închiriat, se stingeau şi ultimele lumini. Nici o frunză nu se mişca ; ne ţineam de mînă şi vorbind despre cei doi discutam de fapt despre lipsa de încredere în noi înşine şi căutam să ajungem unul la celălalt.

LI

TRĂGÎND CU URECHEA LA CAMERA DE ALĂTURI

PE CÎND NE PLIMBAM ÎN JURUL scuarului în seara aceea, amîndoi copiii erau sănătoşi. Două săptămîni mai tîrziu i-am dus să-şi viziteze bunicul şi singura boală care ne preocupa era a lui. În iarna ce trecuse, Davidson avusese o tromboză coronariană ; şi, deşi supravieţuise, vederea lui te întrista. Nu că n-ar fi suportat totul cu stoicism ; ştia precis la ce se putea aştepta tot restul vieţii ; problema era că nu-i plăcea ceea ce ştia cu atîta precizie, devenise mai posomorît şi i s-ar fi părut anormal să fie altfel.

Pînă la şaizeci de ani dusese o viaţă de om tînăr. Plăcerile sale fuseseră cele ale unui om tînăr, chiar şi cele minore, jocurile sau lungile sale plimbări. Părea mai fragil decît mulţi alţii, dar exista în el un soi de inocenţă păginâ. Nu fusese silit să se schimbe pentru a se adapta vîrstei. Şi apoi trăznetul căzuse deodată.

Era incomparabil mai stoic decît domnul Knight. Deşi Davidson considera că după moarte va fi dat complet uitării, se temea de moarte mai puţin decît bătrînul preot. Găsise viaţa fizică minunată pînă la şaizeci şi cinci de ani, în timp ce domnul Knight se imobilizase în ipohondria sa cu peste douăzeci de ani mai devreme. Dar dintre ei doi, Davidson era cel care nu-şi găsea nici o consolare în faţa bolii şi a bătrîneţii.

Se concentra cu fanatism asupra acelor modalităţi de a-şi trece timpul pe care şi le mai putea încă permite. Nimeni nu putea să-l facă să se intereseze de altceva ; în simbăta aceea Margaret încercase orice.

Cînd am intrat cu copiii în biroul său, juca cu Helen jocul de război, cu tabla de şah întinsă pe o masă aşa fel ca el să şadă comod în fotoliu. În faţa liniştei din cameră, amîndoi băieţii s-au tras timid înapoi spre Margaret şi, o clipă, singurul zgomot ce se auzi fu respiraţia lui Davidson, cam scurtă, mai greoaie decît a unui om sănătos, abia perceptibilă în aerul închis al camerei.

Tăcerea se rupse cînd Maurice se duse drept la Helen, căreia îi vorbea mai fluent decît oricărui alt adult, în timp ce băiatul cel mic înaintă cîţiva paşi şi rămase aşa, privind cînd la Davidson, cînd la joc. Pe cînd Helen îl lua pe Maurice într-un colţ, Charles întrebă

— Ce face bunicul ?

— Nu prea formidabil, Carlo

Deşi vocea lui Davidson nu mai avea nimic din vechiul ei ton sprinţar, deşi sensul cuvintelor era încă de neînţeles pentru el, copilul izbucni în hohote de rîs ; faptul că-i spusese „Carlo" îl făcea să rîdă ca şi cum l-ar fi gîdilat. Strigă că bunicul îi spusese Carlo, voia ca gluma să repete. Apoi Davidson tuşi şi copilul se uită la el, irişii transparenţi de culoarea indigoului îi priviră pe cei opaci de culoarea castanelor, figura bătrînului sculptată, cea a copilului atentă şi mirată, atît de deosebite că nu păreau să aibă nici o genă comună.

— Ţi-e mai bine ? întrebă copilul.

— Nu tocmai, mulțumesc, răspunse Davidson.

— Nu prea bine ?

Nu, nu prea bine.

— Puțin mai bine ?

De data aceasta nedînd un răspuns adevărat, Davidson zise :

Poate puțin mai bine.

— În curînd mai bine, spuse copilul și adăugă vesel, dar fără nici o legătură : Nanny e puțin mai bine.

Era adevărat că femeia care venea de trei ori pe săptămînă fusese bolnavă de gripă.

— Mă bucur, Carlo.

Voiam să distrag atenția copilului de la bunic. Percepeam, — dincolo de tonul lui Davidson, mai degrabă spontan decît politicos, pe care-l folosea cu un copil sub trei ani de parcă ar fi fost un laureat al Premiului Nobel, — percepeam o stinghereală pe care, prin definiție, cum ar fi spus chiar Davidson, nu și-o putea înfrînge. Așa că l-am strigat pe copil să vină să vorbească cu mine.

Îmi răspunse că ar dori să vorbească cu bunicul. I-am promis să-i arăt niște poze. Zîmbi, dar zise :

— Bunicul mi-a spus Carlo.

Făcu înconjurul tablei de joc, apropiindu-se mai mult de Davidson, uitîndu-se admirativ la el. Atunci Margaret îi vorbi lui Charles, explicîndu-i că se va putea întoarce mai tîrziu, dar că pentru moment eu am cîteva poze frumoase să-i arat.

— Du-te cu tata, îl îndemnă.

Copilul mă privi cu ochi întunecați, aproape negri. De obicei era ascultător, dar îi făcea plăcere orice încleștare de voință. Își căuta cuvintele, avea o strălucire în ochi care la un adult te-ar fi făcut să-l suspectezi că-i jovial, încăpățînat, ușor sadic.

— Du-te cu tata, spuse Margaret.

Clar și conștient de ce spune, răspunse :

— Nu știu cine este tata.

Toată lumea începu să rîdă, inclusiv eu. În clipa aceea mă simțeam la fel de jignit ca la optsprezece ani, cînd invitasem o fată la dans și mă refuzase. Apoi m-am gîndit cît de implacabil era egoismul omului, ducîndu-mă cu gîndul de la al meu, care tocmai fusese jignit, la al copilului.

Uitîndu-mă la el, peste tabla de șah a bunicului, am avut convingerea, fără nici un fel de presimțire, că pe măsură ce va crește va deveni o fire plăcută ; în limite omenești, va fi prietenos și se va gîndi și la alții. Dar trebuie să înveți să-ți cunoști sentimentele ; firea prietenoasă și plăcută este la suprafață, dar egoismul rapace mocnește tot timpul dedesubt. Pe măsură ce omul îmbătrînește, apare din nou, nedisimulat, ca în copilărie. Privind de la copilul zîmbitor la bunicul deprimat și închis în sine, m-am gîndit că, printr-o ironie a soartei, eram martorii reapariției egoismului la omul acesta, atît de stoic și principial, care numai cu un an în urmă părea între două vîrste.

Încercînd să-l convingem să se dezlipească de lîngă bunicul său, copilul deveni nervos, lucru neobișnuit la el. Începu să plîngă. Era refractar ; spuse că tușește și el ca bunicu' ; începu să tușească, iar Margaret, ascultîndu-l, nu știa dacă tușește cu adevărat, căci în dimineața aceea se trezise cu ușoare semne de răceală.

Îi puse mîna pe frunte și la fel făcui și eu. Părea numai încălzit din cauza discuției. Furios, continua să ne spună că vrea să stea cu bunicu'. Repetă întruna, ca și cînd ar fi fost un motiv să rămînă acolo, că și el tușește ca bunicu', și tuși din nou.

— Cred că e nervos, nu cred să aibă altceva, îmi spuse Margaret în șoaptă, încruntată, neștiind dacă să se ocupe de el sau de tatăl ei. Apoi se hotărî : venise să stea de vorbă cu tatăl ei, nu putea să se eschiveze și să-l lase atît de deprimat. O strigă pe Helen, spunîndu-i că Charles nu se simte prea bine și o rugă să aibă grijă de el o jumătate de oră. Helen aprobă din cap și se ridică. Era curios s-o vezi, elegantă și totuși atît de pricepută cu copiii, mai pricepută decît va reuși vreodată Margaret, căci instinctul lui Helen era atît de sigur, încît pentru ea nu exista nici o îndoială că acționează sau spune ceva greșit. Fără nici un efort, ca și cînd i-ar fi hipnotizat, îi scoase pe amîndoi din cameră, ștergînd din mintea lui Charles orice altă atracție, de parcă uitase de orice altceva.

Rămasă cu tatăl ei, prima mișcare a lui Margaret fu să-i ia locul lui Helen la jocul de război, la care era singura persoană care-i putea ține piept lui Davidson. Terminară jocul în tăcere. Fața lui Davidson se mai luminase puțin, în parte deoarece Margaret era fiica lui preferată, în parte

datorită jocului, dar și pentru că, deși majoritatea oamenilor ar fi găsit o mîngîiere în nepoți, pentru el, vederea lor părea să-i amintească de moarte.

Și el și Margaret se uitau cu atenție la tabla de joc. Profilul lui se confrunta cu al ei, cu liniile lor ectomorfice, hotărîte și frumoase. Privite pe diagonală, formau imagini inverse. El părea să cîștige, dar ea se străduia să piardă onorabil.

— Ca să fiu exact, spuse Davidson, recăpătîndu-și tonul vioi, îți acord în final 65 de puncte din 100.

— Nici nu mă gîndesc, zise Margaret. Vreau 75 cel puțin.

— Sînt gata să cad la învoială cu 69.

Se înviorase. Se uită la ceas și spuse cu nerăbdare :

— Dacă ne grăbim, mai avem timp să facem unu.

Cu greu, Margaret se hotărî să-l refuze ; mai bine să lase pe săptămîna viitoare ; fața îi deveni deodată greoaie, ca și cînd pielea s-ar fi desfăcut de pe structura oaselor, atîrnînd ca niște pungi. După aceea, a fost nevoie să stea de vorbă cu el, să-i pună tot felul de întrebări pentru a-l împiedica să cadă din nou în amorțire, cufundîndu-se în gînduri. Răspunsurile îi erau monotone, neinteresante. Erau ceva tablouri pe care ar trebui să le vedem ? O singura expoziție, spuse apatic, ar merita poate să-i acordăm cîteva minute din timpul nostru. Cînd va putea veni și el ? Nu încă. Dar cînd ? Margaret se interesa. I s-a spus, — răspunse el cu indiferență, — că într-o lună-două ar putea să ia un taxi și apoi să se plimbe prin două-trei camere. Trebuie s-o faci de îndată ce-ți va fi posibil, hotărî ea. Nu simțea nici cea mai mică dorință, îi răspunse el. Margaret își dădu seama că alesese o cale greșită. El spusese tot ce avea de spus despre tablouri cît timp fusese sănătos ; scrisese despre ele la vremea cînd se afla în plină formă ; acum nu mai putea face nimic și era mai bine să rupă orice legătură, să nu se mai amăgească cu interesul pentru pictură.

Schimbînd vorba, menționă alegerile generale din iarna trecută și apoi vorbi despre cele care credea că vor urma în curînd.

— După părerea mea, zise Davidson, numai un cetățean cu un devotament morbid poate considera perspectiva ademenitoare.

— Nu cred s-o considere cineva altfel, spuse Margaret.

— Credeam că este o perspectivă căreia îi lipsește aproape cu desăvîrșire caracterul pitoresc.

Acum făcea un efort vizibil ca să continue conversația.

— Ba nu, adăugă el. În ce mă privește, cred că ar mai exista o posibilitate de a da culoare acestor alegeri, în cazul în care aș avea putere să mă duc să votez, ceea ce trebuie s-o spun e foarte puțin probabil. Dar dacă aș reuși să mă duc la vot, aș vota cu conservatorii pentru prima oară în viața mea.

Mă gîndeam că la fel se întîmpla cu majoritatea celor pe care-i știam. Cu siguranță, opt din zece dintre cunoștințele mele de la serviciu se deplasau din punct de vedere politic tot mai mult spre dreapta.

Margaret, profitînd de ocazia pe care i-o oferise Davidson, interveni :

— Revenind la votul tău, zise, așa ceva ar fi părut de necrezut acum treizeci de ani, nu-i așa ?

— Absolut incredibil, răspunse.

— Tu și prietenii tăi n-ați prevăzut cum aveau să evolueze lucrurile, așa-i ?

— Una peste alta, zise, au luat o întorsătură mai proastă decît ne-am fi putut imagina. Acum treizeci de ani, adaugă el, păreau că vor urma un curs rezonabil.

— De-ar fi s-o luați de la început, spuse ea, în ce fel v-ați schimba părerile de atunci ?

— În starea mea de acum — nu mai era apatic, reușise să-l intereseze — ideea de a o lua de la inceput nu mai are rost.

— Ba dimpotrivă, zise ; vocea ei era hotărîtă. Tocmai de aceea trebuie să ne împărtășești părerile tale. Trebuie să le pui pe hîrtie.

— N-am încredere în vederile unui om care-i efectiv terminat.

— În unele privințe, îi spuse renunțînd la tonul ei blînd, sînt singurele păreri în care poți avea încredere.

Continuă :

— Știi foarte bine că nu prea mi-au plăcut niciodată pozițiile prietenilor tăi. În toate problemele majore consider că ați fost total greșiți. Dar nu-ți dai seama cît de important ar fi să aflăm ce credeți voi...

— Din moment ce viitorul nu mă mai interesează !

Erau amîndoi încordaţi. Pe ea o obosise efortul de a-l scoate din apatie ; mai mult nu mai putea face, dar îi trezise interesul. Ochii lui străluceau din nou, cu o licărire de amuzament.

— În cele mai multe din problemele majore, îi reluă el expresia, am avut dreptate. O privi insistent. După o scurtă pauză, zise : S-ar putea să merite osteneala să mă gîndesc la asta.

Urmă o nouă pauză, în care i se putea auzi răsuflarea. Ţinea capul plecat, dar era poziţia lui obişnuită, nu rezultatul deprinderii.

— Mi-ar oferi poate ceva la care să mă gîndesc, zise.

Cu un efort, Margaret spuse că acum trebuie să se ducă să vadă unde sînt copiii.

— Am să mă mai gîndesc la asta, spuse Davidson. Nu promit nimic. Ar fi o solicitare fizică şi nu cred că aş putea rezista.

Îşi luă rămas bun de la mine şi apoi se întoarse spre Margaret.

— Mă bucur întotdeauna să te văd, îi spuse. Era un fel curios de a te despărţi de fiica preferată, dar s-ar fi putut să nu se gîndească la ea ca la o fiică, ci ca la unica fiinţă care-i privea boala drept în faţă fără să se sperie.

Ne-am dus în salon, unde nu mai fusesem din seara în care Margaret îmi spusese că se va întoarce la mine. Scăldat în razele soarelui de după-amiază, cu Helen jucîndu-se pe jos cu copiii, părea mult mai mic, micşorat ca o cameră pe care n-ai mai văzut-o din copilărie.

În camera cu dimensiuni reduse, Helen spunea că Charles nu părea să fie în apele lui ; poate c-ar fi bine să-l ducem mai repede acasă. Copilul, înţelegînd despre ce era vorba, începu să plîngă, pentru că nu voia să plece. Avu inexplicabile accese de plîns şi în taxi. Cînd ajunse în camera copiilor, era îmbujorat, rîdea aproape isteric, dar se interesa, cu raţiunea-i obişnuită, unde era mătuşa Helen şi cînd o va vedea iar. Apoi se plînse, cu o expresie mirată :

— Mă dor picioarele.

Nu părea să aibă nimic la picioare, pînă cînd Maurice spuse că asta însemna că-i erau îngheţate şi Margaret începu să i le frece.

— Eşti un băiat deştept, îi spuse Margaret lui Maurice, care deja nu mai lua în seamă cuvintele de laudă.

— Să-l aplaudăm, spuse Charles, dar rîsul îi era din nou nefiresc. Începu să plîngă, se linişti şi apoi începu din nou să se vaite : Mă doare capul.

Răceala avansa văzînd cu ochii. Îi curgea nasul, tuşea, îi creşcuse puţin temperatura. Fără să vorbim unul cu celălalt, şi eu şi Margaret ne gîndeam la gripa guvernantei. Imediat, pe un ton calm, Margaret aranjă ca Maurice să doarmă în camera de oaspeţi. Fără grabă, ca şi cum şi-ar fi planificat cu grijă treburile, schimbă două vorbe cu mine înainte de a-l duce pe Maurice la culcare.

— Nu trebuie să fii prea îngrijorat, căută ea să mă liniştească.

Ca la toţi cei cărora stările de tensiune li se citesc uşor pe faţă, expresia feţei ei era totuşi greu de descifrat, chiar mai greu decît feţele inexpresive ale lui Rose sau Lufkin, pentru că se schimba atît de repede. Acum era la fel de calmă ca atunci cînd vorbea cu copiii. Şi totuşi, deşi se stăpînea în timp ce eu eram vizibil îngrijorat, mi-am dat deodată seama că, fără un motiv anume, — nu din cauza vreunui simptom sau altceva pe care ea îl observase şi eu nu, — îngrijorarea ei era mai puternică.

— Dacă mîine nu se simte mai bine, îl chemăm de urgenţă pe Charles March, i-am spus.

— Ca să dormi tu liniştit, zise, poate ar fi mai bine să-l chemăm acum.

Înainte ca Margaret să fi terminat de pregătit copilul pentru culcare, Charles March sosise şi intrase deja în camera copiilor. Stînd în salon, le ascultam vocile, vorbind insistent, neinteligibil, ceea ce pentru mine era încă îngrijorător decît dacă aş fi putut înţelege ce-şi spun. La fel le auzisem vocile, din aceeaşi cameră, în dimineaţa dinainte să nască. Mi s-a părut c-a durat mai mult decît atunci pînă s-au întors, dar Charles îmi adresă imediat un zîmbet liniştitor, protector.

— Nu cred că e ceva îngrijorător, mă asigură.

O clipă m-am simţit complet liniştit, ca un bărbat gelos pentru care pretextul momentan de gelozie a dispărut.

Se aşeză şi, privindu-mă cu ochii lui ageri şi precauţi, mă întrebă de gripa guvernantei. Cum se manifesta ? Mai catarală decît de obicei ? O mai avusese şi altcineva din casă ? Da, răspunse Margaret, ea avusese o formă uşoară ; erau cazuri frecvente în cartier.

Da, zise Charles, au avut-o și mulți pacienți de-ai mei.

Se gîndea ce ne-ar fi putut spune ca să ne liniștească și totodată să pună un diagnostic exact. Mi-am dat seama că hainele-i erau vechi și ponosite, decolorate pe la revere ; părea mai sărăcăcios decît tînărul elegant pe care îl cunoscusem cu prima oară ; dar aspectul săracăcios nu conta. Arăta încă bine : părul lui blond era încă des, ochii îi străluceau. Viața asta pe care și-o alesese, care-mi apăruse pe vremuri donchișotească și *routu*, i se potrivea.

E clar, zise el, că în cazul băiatului ar fi exagerat să ne gîndim la altceva. Eu sînt ca o babă și cînd e vorba de copii foarte mici nu mă pot împiedica să nu mă gîndesc la bolile mai rare pe care s-ar putea întîmpla să le facă. Dar în cazul de față nu văd nici un motiv care să îndreptățească o asemenea presupunere. Nu, să-i spunem gripă, genul de gripă care pare că bîntuie în prezent.

...Vorbea ca să mă liniștească. Dar, așa cum evoluase devenind un bărbat cu sentimente puternice, tot astfel ajunsese și un medic bun. Realizase că la început fusese exagerat de precaut și poate prea inventiv. Cu orice copil, — și mai ales cu copilul unui prieten bun. — a fost tentat să ia în considerație pînă și pericolele cele mai puțin probabile. Dar asta însemna alarmare, nu era marca distinctivă a unui medic bun, ci mai degrabă a unei iritări personale. Căci Charles era un om devotat, dar atît în viața lui particulară cît și în cea profesională era animat de dorința de a avea întotdeauna dreptate.

După plecarea lui Charles March, copilul începu din nou să plîngă și Margaret se duse să stea cu el. Apoi îi citi lui Maurice pînă la ora culcării, ca o compensație pentru faptul că stătuse atît de mult departe de el. Abia pe la opt, după ce se împărțise între ei doi, veni și la mine.

Eram atenți să percepem orice strigăt din camera vecină. Se vedea că e moartă de oboseală. Vorbi, nu despre copil, ci despre tatăl ei. Îl ajutase oare cu ceva ? Nu-i făcuse plăcere să-i vorbească așa cum — nevoită — i-a vorbit. Ar fi fost oare mai bine să-l lase în pace ? Istovită, nu întreba nimic nou sau prea complicat : era numai interogația unei ființe ce se simțea vinovată pentru că-și dăduse firea liber. Trăgeam cu urechea la camera vecină, dar îngrijorarea noastră se mai domolise și simțea nevoie s-o îmbărbătez. Pentru ea, care-și asuma atîta responsabilitate, pentru care dragostea însemna în mare responsabilitate, o revărsare de iubire constituia o mare ușurare.

Ascultînd dacă nu se aude ceva din camera de alături, am reușit să-mi potolesc suficient îngrijorarea pentru a mă ocupa de Margaret. Și totuși pentru amîndoi era numai o domolire, astfel că printr-un acord tacit nu ne-am permis nici una din plăcerile obișnuite ale serii, ca și cînd pînă și un pahar de vin la cină sau șederea afară pe terasă, în aerul îmbălsămat și umed al nopții, ar fi fost o provocare a sorții.

LII

FOTOFOBIE

PESTE NOAPTE, COPILUL S-A SCUlat de trei ori, dar dimineața, cînd ne-am dus la el, părea doar puțin încălzit, ca după somn. Stătea lungit pe spate, vorbind singur, și cînd ne-am aplecat peste pătuț ne-a zîmbit. M-am pomenit întrebîndu-l, ca și cum ar fi fost un om mare, cum se mai simte. Mecanic, imitîndu-și guvernanta, răspunse foarte bine, mulțumesc. L-am întrebat dacă-l doare capul ; păru surprins, apoi încurcat, dar în cele din urmă spuse că nu.

Cînd Margaret îi luă temperatura, ducîndu-se la fereastră să citească termometrul la lumina soarelui, strigă :

— A scăzut. E numai puțin peste 37°.

Bucuria ei umplu camera. Încîntată pentru că îmi dădea o veste bună, m-am gîndit cît de absolută era capacitatea ei de a se bucura. Mulți o considerau blîndă și avînd simțul răspunderii. Unii, care o cunoșteau mai bine, detestaseră voința ei puternică, dar poate că trebuia să fii îndrăgostit de ea pentru a-ți da seama de capacitatea ei de a se bucura. Îmi plăcea mult această calitate.

— Pare să-i fie mai bine, nu ? am întrebat-o.

Îi curgea mai puțin nasul, crisparea dispăruse. După cum se simțise de rău aseară, nici un adult n-ar fi arătat atît de vioi. Da, nu era numai imaginația noastră, arată cu mult mai vioi, spuse ea.

Pe cînd vorbeam despre el, pe deasupra patului, copilul asculta ; știa că sîntem mulțumiți de el. Cu ceva ce

aducea a vanitate sau dorință de a ne fi pe plac, spuse : Mai bine acum.

Apoi ne spuse că bunicul era puțin mai bine, guvernanta era puțin mai bine. Amabil, întrebă :

— Sîntem puțin mai bine ? Sîntem destul de bine ?

Nu obiectă, totuși, cînd Margaret îi spuse că trebuie să rămînă în pat. Era bucuros să stea acolo, în timp ce noi îi citeam și-i aduceam jucăriile. Fiind duminică dimineață Maurice era acasă, așa c-am stat singur în camera copiilor, citindu-i și recitindu-i lui Charles cărțile lui preferate, urmărind dacă tușește mai rău, dacă-și duce mîna la cap sau la ureche, observîndu-l cu o intensitate amestecată cu plictiseală, cu o emoție atît de puternică, încît părea incredibil că puteam să fiu și plictisit în același timp.

Pe la prînz veni Charles March. Temperatura nu crescuse și asta îl mulțumi. Era atît de satisfăcut, încît ne vorbi pe un ton sever, ca și cînd am fi fost niște părinți neglijenți sau indiferenți, și ne-a ordonat să-l sunăm imediat dacă intervine vreo schimbare. Devenit mai vorbăreț, i-am spus că era sfatul cel mai inutil care mi se dăduse vreodată, fie chiar și de către el ; și cînd Margaret și cu mine am început să rîdem, fu luat prin surprindere, autoritatea sa profesională dispăru, se înroși și apoi rîse și el.

Stăteam cu toții în hol și din camera copiilor se auzi vocea băiatului, strigîndu-și mama și tatăl. Cînd Margaret deschise ușa, întrebă :

— De ce rîdeți ?

— Cineva a făcut o glumă, asta-i tot.

— Au rîs.

— Da, n-ar fi trebuit să facem atîta gălăgie, zise ea.

Copilul făcu un „ha-ha-ha" artificial, care se termină într-un ris adevărat, deloc isteric, sunînd mai degrabă a veselie adevărată.

Toată după-amiaza și seara aceea nu interveni nici o schimbare pe care vreunul din noi s-o fi remarcat. Simțeam la mîine și vedeam și la ea acea stare de tensiune fizică în care devii conștient de zgomotul propriilor tăi pași și chiar îți dai seama că-ți ții răsuflarea. O mai văzusem odată, la un om care aștepta să fie arestat. Dar la noi provenea din dorința de a nega momentul de față, cu cît creștea în noi speranța ascunsă că a doua zi s-ar putea face bine.

Aproape toată după-amiaza m-am jucat cu Maurice, în timp ce ea îmi luase locul lîngă pătuț. Printre cadourile de ziua lui, Maurice primise un joc asemănător cu unul pe care mi-l aminteam din copilărie. Brusc, în după-amiaza aceea, refuzînd să meargă să ne plimbăm la Serpentina, făcu o obsesie pentru acest joc. Cînd am cîștigat, a început să se enerveze și să bolborosească singur, dar insistă să mai jucăm. Am stat acolo cu el o mulțime, — în colțul nostru retras, pe cînd aerul în parc era strălucitor și soarele se revărsa în cameră, — fără să-mi displacă ocupația, indiferent dacă-mi treceam timpul în felul acesta sau în alt fel, lăsîndu-l să cîștige. Nu aduse decît o dată vorba despre copilul bolnav, cînd fără nici o explicație se referi la el folosind un diminutiv și întrebă :

— Va trebui să stea în pat și mîine ?

— Cred că da, i-am răspuns

— Și ziua următoare ?

— Poate.

— Și multe, multe zile ?

Nu părea să vorbească nici cu răutate, nici cu afecțiune, ci cu ceva ce aducea mai mult a curiozitate științifică.

— Lewis, mă întrebă, întorcînd spre mine fața lui frumoasă, plină de interes, a trebuit cineva să stea în pat o *mie* de zile ?

— Da, i-am spus.

— Dintre cei pe care-i cunosc eu ?

Își continua „cercetările". Eu ? Sau Margaret ? Sau tatăl lui ? Sau bunicul ? Transpus, întrebă :

— A trebuit vreodată cineva să stea în pat *un milion* de zile ?

— Oamenii nu trăiesc așa de mult.

Se gîndi din nou :

— Dacă aș avea o navă spațială, aș putea ajunge pe lună într-o mie de zile ?

— Da, ai putea.

— Nu, n-ai dreptate, strigă triumfător, cu superioritate. Aș putea să ajung chiar dincolo de lună într-o mie de zile. Aș putea ajunge pe Venus, ar trebui să știi, oricine știe asta.

Charles nu se culcă la ora lui obișnuită și plînse, cerînd ca mama să stea cu el ; era agitat și plînse din nou peste noua ; dar nici eu, nici ea nu puteam observa vreo schimbare. Am stat pînă tîrziu, dar n-am auzit nimic și, în cele

din urmă, ne-am dus la culcare. Trezindu-mă după primul somn, mi-am încordat auzul, dar tot nu distingeam vreun sunet ; peste tot domnea liniștea, n-o auzeam pe Margaret respirînd în somn.

Încercînd să mă ridic, am zis :

- Dormi ?

— Nu !

- - N-ai dormit ?

Nu încă.

— Îi e mai rău ?

Nu, m-am dus o dată să mă uit la el. Doarme. Vocea îi era clară și acum, cînd mă trezisem și eu, îmi dădeam seama cît era de trează și de îngrijorată.

Te frămîntă ceva ? am întrebat-o.

Răspunse după un timp :

Da, mă frămîntă ceva.

- Spune-mi.

Cred că îi e mai bine și probabil că nu va fi nevoie. Poate că nici nu e nevoie să discutăm. Dar m-am gîndit că, dacă situația se înrăutățește, nu intenționez să te supăr, dar vreau să mă lași să-l chem pe Geoffrey să-l vadă.

În cuvintele ei, pline de îngrijorare, puteam auzi orele de nesomn ; dar acum devenisem dur și furios.

— Mi se pare curios, am replicat.

— Nu-mi pasă cum ți se pare, e un doctor de copii de prima mînă.

Mai sînt și alți doctori de copii de prima mînă.

E cel mai bun pe care l-am văzut.

Sînt și alții la fel de buni, ba chiar mai buni.

Eu căutam să-mi stăpînesc furia ; ea era gata să izbucnească.

Și totuși ea, care era mai violentă decît mine, se controlă prima.

E și momentul să ne certăm, spuse în întuneric.

— Nu-i nevoie să ne certăm.

— Lasă-mă să-ți spun ce am pe inimă.

Dar nu fu în stare să dea o explicație clară. Se gîndise, tot așa cum mă gîndisem și eu, ce s-ar întîmpla dacă i-ar fi mai rău. Și mai era și Maurice, voia să fie sigură că cineva va avea grijă de el. Dacă Charles se îmbolnăvea mai rău, ar fi peste puterile ei dacă n-ar avea deplină încredere în doctor. Vocea îi tremura.

— Și trebuie să fie Geoffrey ?

— În felul ăsta aș fi sigură c-am făcut tot ce s-a putut.

Pentru amîndoi alegerea ne amintea puternic de trecut. Eram gelos pe el, da : gelos așa cum poți să fii pe cineva cu care nu te-ai purtat bine. Pînă și numele lui îmi amintea de vremea cînd o pierdusem pe Margaret, de paralizia mea, perioada din viață de care, nu-mi făcea deloc plăcere să-mi amintesc. Evitasem să-l întîlnesc de cînd Margaret venise la mine. Era parte din înțelegerea lor că i-l lăsa ei pe Maurice, cu condiția să-l poată vedea de cîte ori vrea. Venea regulat, în fiecare săptămînă, dar în zilele acelea nu fusesem niciodată acasă.

În ce-o privea pe ea, deși îl plăcea pe Charles March, era și ca puțin geloasă pe el, gelozie pentru acele perioade din tinerețea mea de care, afară doar din auzite, nu știa nimic și nici n-avea cum să afle.

Și mai era ceva. Într-un fel care nu se prea potrivea cu firea ei, dar pe care-l observasem la femeile mai în vîrstă îi plăcea să-și considere doctorul un zeu, să aibă un cult pentru el. Poate din cauza trecutului nu reușea să simtă acest lucru față de Charles March.

— Singurul lucru care contează, am spus, este să fie bine îngrijit. Nimic altceva n-are importanță.

— Bine.

— Dacă tu crezi că e nevoie de Geoffrey, atunci cheamă-l.

Foarte curînd, nici cinci minute după aceea, adormise pentru prima oară în acea noapte, dar a trecut multă vreme pînă să adorm și eu din nou.

Duminecața, cînd ne-am dus amîndoi să vedem copilul, îngrijorarea din timpul nopții părea uitată. Arăta la fel ca în ziua precedentă, ne spuse bună-dimineața, temperatura îi era constantă. De îndată ce Maurice plecă la școală, ne așezarăm amîndoi lîngă pat, urmărindu-l toată dimineața.

Tusea îi mai trecuse, dar nasul încă-i mai curgea. Altfel nu se plîngea de nimic, stătea acolo în pat, apatic uneori, în timp ce noi îi citeam. Avea momente cînd se plictisea de citit, întrerupîndu-ne pe cînd eram pe la jumătatea cărții, cerîndu-ne s-o luăm de la început. Era un truc, îmi repetam eu, la care recurgea adesea.

Imediat după prînz, uitîndu-mă la el, n-am putut să-mi reții întrebarea : era mai îmbujorat ca acum zece minute ?

O clipă m-am uitat la Margaret ; privirile ni s-au întîlnit, ne uitarăm în altă parte, apoi din nou în pătuț ; nici

unul dintre noi nu îndrăznea să vorbească. De două ori mi-am luat ochii de la copil. M-am uitat în podea, oriunde, în timp ce număram secundele, în speranța că în clipa cînd nu voi uita din nou la el îmi voi da seama c-a fost doar o părere.

De la prima alarmă, cu cîteva minute în urmă, n-am mai privit în direcția lui Margaret. Se uita fix la el. Văzuse și ea. De data aceasta, cînd privirile ni s-au întîlnit, fiecare a citit numai frică în ochii celuilalt. Cînd ne-am uitat din nou la copil, și el avea o expresie încordată, parcă de frică. Obrajii îi erau roșii și pupilele dilatate.

I-am spus lui Margaret :

— Îl sun pe Charles March. Dacă n-a pornit încă, îi spun că-l vrem și pe Geoffrey.

Îmi mulțumi în șoaptă. De îndată ce m-am întors, se duse să-l caute pe Geoffrey.

Charles își vizita bolnavii, îmi comunică soția lui. Va telefona acasă înainte de a veni spre noi, așa că puteam să-i las un mesaj. Cînd m-am întors în cameră, copilul striga supărat :

— Doare capul.

— Știu, dragă, spuse Margaret cu o voce calmă, în care nu se simți a nervozitate.

— Doare.

Doctorii te vor ajuta. Curînd vor veni doi doctori.

Deodată păru interesat.

Cine sînt doi doctori ?

Apoi începu să plîngă, acoperindu-și ochii cu mîinile, ținîndu-se de cap. Pe cînd Margaret se ducea spre telefon, îmi șopti că-i crescuse temperatura ; o clipă mă strînse de mînă și apoi mă lăsă singur cu el.

Plîngînd, cu fața în pernă, întrebă de ea, ca și cînd n-o văzuse de mult. I-am spus că se dusese să cheme alt doctor, dar nu părea să înțeleagă.

Trecură cîteva minute, în care timp auzeam țiriitul telefonului cînd Margaret forma numărul și scîncetele copilului. Orice-i spuneam nu-mi dădea un răspuns clar. Apoi, deodată, începu să-mi spună ceva febril, repezit, ce părea să aibă sens, dar pe care nu-l puteam înțelege. Clipind din ochi, acoperindu-i cu mîinile, îmi arăta spre fereastră, cerînd ceva, întrebînd ceva. Avea dureri, nu putea pricepe de ce nu-l ajutam, țipetele lui erau furioase și deznădăjduite.

Și eu mă simțeam disperat, neajutorat și inutil.

Din nou ceru ceva, implorîndu-mă printr-o bolboroseală de cuvinte. De data aceasta adăugă „te rog, te rog", cu furie și ardoare. Implora nu din politețe, ci ca un reflex, rezultat al faptului că descoperise că oamenii făceau ce le cerea el.

M-am rugat de el să vorbească mai rar. Cumva, pe jumătate lucid, făcu un efort, bolboroseala se mai liniști. În cele din urmă am înțeles.

— Doare lumina. Arăta tot spre fereastră. Stinge lumina. Doare lumina. Stinge lumina. Te rog. Te rog.

Auzindu-l, am tras perdelele. Fără să scoată un cuvînt, se întoarse cu fața la perete. Am rămas acolo, așteptînd lîngă el, în penumbră.

LIII

ACT DE CURAJ

IMEDIAT DUPĂ ÎNTOARCEREA LUI Margaret, copilul vomită. Pe cînd îl spăla am observat că avea gîtul țeapăn, încordat, ca un bătrîn senil care înghite. Roșcața se intensificase puternic, își înfunda degetele în orbite, apoi se apăsa pe tîmple.

— Doare capul, striga furios

Plîngea în hohote și nu-l putea potoli orice-i spunea. Puțin mai tîrziu, printre hohotele de plîns, începu să se vaite din nou :

— Doare spatele.

Pe același ton furios, strigă :

— Nu lăsa să mă doară. Mă doare.

Cînd vreunul din noi ne apropiam de el, țipa enervat și furios :

— Ce-mi faci ?

Plînsul repetat ne izbea urechile ; nici eu, nici ea nu ne puteam lua ochii de la el, de la fața lui înfierbîntată. Îi urmăream mîinile împingînd fără rost pentru a opri durerea. Fără s-o privesc pe Margaret știam, așa cum ești conștient de ceva din raza ta vizuală, că expresia feței ei era neteda și tînără.

Așa ne-a găsit Charles March, cînd sosi pe la ora două. Nerăbdător, mă întrerupse cînd am început sa-i vorbesc ;

se uită la copil, îi palpă gîtul ţeapăn, apoi îmi spuse pe un ton grav, prietenos, dar aspru :

— Ar fi mai bine dacă ne-ai lăsa singuri, Lewis.

Cînd am ieşit, l-am auzit începînd să-i pună întrebări lui Margaret ; îi apăruse ceva pe corp ? De cînd era gîtul aşa ţeapăn ?

În salon, m-a orbit lumina după-amiezii ; am aprins o ţigară, fumul se ridică albăstrui în lumina unei raze de soare. Plînsul copilului continua ; cred c-am remarcat că, de cînd intrasem, raza de soare se mişcase aproape imperceptibil pe perete. Deodată, plînsul se întrerupse şi se auzi, puternic ca şocul unui val, un groaznic ţipăt de durere.

N-am mai putut suporta să stau deoparte, mă îndreptam în fugă spre camera copilului cînd Charles March îmi ieşi în întîmpinare în uşa salonului.

— Ce-a fost asta ?

Ţipetele se potoliseră.

— Nimic, spuse Charles, i-am făcut penicilină, asta-i tot.

Dar acum nu mai avea aerul încurajator şi tonul profesional, iar figura lui era umbrită de tristeţe.

— Dacă s-ar mai fi putut amîna, n-aş fi făcut-o, l-aş fi lăsat pe Hollis s-o facă, zise.

Adăugă că nu era nevoie să-i mai spun eu că diagnosticul sau fusese greşit. Nu încercă să-mi explice că era o greşeală de înţeles ; nu-şi putea ierta necazul pe care ni-l adusese. Îmi spuse pe un ton lipsit de relief :

— Am făcut singurul lucru pe care i-l puteam face pe loc. Acum abia aştept să sosească Hollis.

— Înţeleg că-i grav bolnav ?

Mă tem că da.

— Se va restabili ?

— Are toate şansele, dar nu pot să-ţi spun prea mult... Mă privi. Nu, zise, dac-o luăm din pripă, totul va fi în regulă.

Continuă :

— Îmi pare nespus de rău, Lewis. Dar ceea ce simt eu e nimic pe lîngă ce simţi tu.

Fusesem prieteni apropiaţi de pe vremea cînd eram foarte tineri. În oricare alt moment mi-aş fi dat seama că, atît din cauza inimii lui bune, cît şi din mîndrie, era răvăşit. Dar nu-i mai acordam nici o atenţie. Nu mă interesa

decît ce făcuse pentru copil, dacă-i alinase suferinţa, dacă ne era de vreun ajutor.

În acelaşi fel animalic, cînd l-am auzit pe Geoffrey sosind n-am mai simţit nici joală, nici remuşcare, ci doar un fel de speranţă ascunsă, că sosise cineva care ne venea în ajutor.

Cînd ne-am adunat toţi patru în hol, singur Geoffrey părea stînjenit, noi ceilalţi eram pierduţi. Salutîndu-mă din cap, se purta firesc, dar cu mai puţină siguranţă ca de obicei. Fata îi rămăsese la fel de tînără, dar ţinuta nu-i mai era atît de semeaţă. Asculiă aproape cu uşurare primele cuvinte rostite de Margaret :

— E mai rău decît ţi-am spus.

Din nou mă aflam în salon, cu ochii aţintiţi pe raza de soare de pe perete. Se auziră din nou ţipete, dar de data asta durară cîteva minute ; ştiam precis ora, era 3 şi 5 cînd ieşiră din camera copilului. Geoffrey vorbind încet cu Charles March. Copilul se potoli din plîns, în cameră era la fel de linişte ca atunci cînd Charles March ne împărtăşise părerea sa, cu patruzeci şi opt de ore în urmă. Prin fereastra deschisă venea miros de benzină, de praf şi aerul de vară.

— Încep eu sau dumneata ? îl întrebă Geoffrey pe Charles în mod neprotocolar şi prietenesc ; nu exista nici o îndoială asupra răspunsului. Geoffrey nu se adresă simplu, dar, chiar şi lui Margaret, absolut impersonal.

— Lucrul cel mai important, zise, este că s-a făcut şi se face tot ce este omeneşte posibil. Va trebui internat imediat ce vom verifica diagnosticul şi oamenii mei i-au pregătit o rezervă la izolare. Poţi trece cu maşina pe acolo să duci probele imediat ?

Charles aprobă din cap. Era un om cu o autoritate înnăscută şi dacă s-ar fi întîlnit ca simpli muritori, l-ar fi copleşit pe tînărul acesta. Dar, de data aceasta, autoritatea o avea Geoffrey.

— Trebuie să vă încredinţez că diagnosticul iniţial l-ar fi putut pune oricine, aşa cum era situaţia acum două zile. De la bun început simptomele au fost ascunse şi au ieşit la iveală abia cu două-trei ore în urmă, după pauza de ieri, care este tipică, numai că au apărut cu o viteză destul de neobişnuită. Dacă l-aş fi văzut sîmbătă, nici eu nu m-aş fi gîndit serios la această posibilitate.

Pe figura lui Charles, palidă și tăcută, nu tresări nici un mușchi.

— N-aș fi făcut-o nici ieri și e exclus s-o fi făcut altcineva. Trebuie să ne considerăm cu toții fericiți că doctorul March i-a făcut imediat penicilină. S-ar putea să ne prindă bine această jumătate de oră pe care am cîștigat-o.

Vorbise, mi-am amintit mai tîrziu, cu o cordialitate impersonală, ușor superioară, riguros științifică. Dar în momentul în care-l auzeam efectiv, am fost sperînd de spusele lui.

— Ce are ? am întrebat.

— Nici eu și nici doctorul March nu credem că există vreo îndoială. Ești de acord ? Se întoarse spre Charles March, care aprobă din nou din cap, păstrîndu-și expresia neschimbată.

— E meningită, spuse Geoffrey Hollis. O formă clasică, cred.

— Desigur, mi se adresă nu fără amabilitate, cu un soi de antiseptică ușurință, e destul de grav. Dacă ne întîmpla acum douăzeci de ani, ar fi trebuit să vă atrag atenția că un procentaj din cazuri nu-și mai revin. Dar în zilele noastre, cu puțin noroc, sperăm să reușim.

Numai după plecarea lui Charles March și după ce Geoffrey telefonă la spital, anunțîndu-i să-l aștepte că vine cu pacientul, ne spuse :

— Asta-i tot ce se poate face pentru moment. Mai am un pacient de văzut. Mă întorc peste două ore să iau băiatul.

I se adresă lui Margaret :

— Maurice nu trebuie să vină aici pînă nu rezolvăm totul.

— Tocmai voiam să te întreb.

Vorbea ca un doctor, spuse că trebuia evitat orice risc ; Maurice fusese deja expus la infecție ; trebuia să urmărească orice semn de răceală, să-i ia temperatura dimineața și seara ; la orice simptom bun sau rău să i se facă imediat injecție.

În timp ce ea îl asculta, n-avea nici cel mai mic dubiu că va îndeplini întocmai ce-i spusese. Zîmbi ușurat și spuse că trebuie să plece.

Doream din toată inima să mai stea. Prezența lui în cameră părea să facă așteptarea mai puțin dureroasă. Nu mai avea nici o importanță că vorbea cu Margaret despre fiul lor. Sperînd din toată inima să mai rămînă puțin cu noi, i-am spus că mă duc să văd ce face copilul.

— Am să mă duc eu cînd plec, spuse, din nou sever, și nu cred c-ar avea vreun rost să te duci.

Adăugă :

— N-aș face-o dacă-aș fi în locul tău. Ți-ai face ție rău fără să poți să-l ajuți pe el cu nimic. Nu e o priveliște prea plăcută. De fapt, noi nu știm ce simt cei care sînt în starea aceasta, poate că natura e mai blîndă decît pare.

În timpul celor cîteva ore cît Margaret și cu mine am stat singuri lîngă pătuț, copilul n-a mai plîns atît de regulat. Mai tot timpul a stat pe o parte, mișcîndu-se foarte puțin, murmurînd nume de oameni, personaje din cărțile lui, sau frînturi de poezioare pentru copii. Se plîngea deseori că-l doare capul și de trei ori se văită de spate. Cînd vreunul din noi îi vorbea, ne fixa cu pupilele lui dilatate enorm, ca și cum nu ne auzea.

Părea că surzește ; am început să cred că nu ne mai recunoștea. Odată, scoase un țipăt atît de violent și de sfîșietor, că-ți făcea impresia nu numai că intră în agonie, ci că e și groaznic de înspăimîntat. Cînd țipa, Margaret îi vorbea, încercînd cu disperare să-l liniștească ; același lucru îl încercam și eu, ridicînd vocea, aproape strigînd. Dar nu ne cunoștea. Cînd încetau țipetele și începea din nou să bolborosească, cuvintele nu se mai înțelegeau ; aiura.

Cînd se întoarse Geoffrey, la cinci fără un sfert, o clipă m-a cuprins un copleșitor sentiment de dependență, de ușurare. Se uită la copil. Fața lui prelungă, netedă și tînără era aproape iritată, strînse din dinți oarecum dezaprobator.

— Nu și-a prea făcut efectul încă, zise.

Ne spuse că o soră îl aștepta afară ; îl vor lua imediat ; privi din nou copilul cu o expresie ce nu era nici prea compătimitoare, nici prea gravă, mai degrabă ca cineva căruia nu i se execută ordinele. Spuse că-i va face o a doua injecție cu penicilină de îndată ce-l vor instala în rezervă ; era cam devreme, dar merita să încerce. Adăugă în treacăt :

— Apropo, diagosticul e cel pe care l-am bănuit.

— Da, zise Margaret. Apoi întrebă : Putem veni și noi cu el acum ?

Geoffrey se uită la ea, fără nici un alt gînd, fără nici un fel de amintire, răspunzîndu-i cu competență, ca și cînd n-ar fi fost decît mama unui pacient.

— Nu, zise. M-ați cam încurca. Și, în orice caz, pînă-l aranjăm nu vă pot lăsa să-l vedeți.

— Ne suni dacă intervine vreo schimbare, întrebă ea cu voce fermă, în bine sau în rău ?

De data aceasta renunță la tonul impersonal : „Bine-înțeles că vă sun".

Ne spuse, revenind la tonul antiseptic, că putem telefona oricînd sorei de la salon, dar că n-avea nici un rost s-o facem pînă spre seară. Dacă credeam că ne-am simți mai liniștiți, ar fi bucuros să ne primească chiar el personal a doua zi dimineață la spital.

După plecarea ambulanței, am pierdut noțiunea timpului. Șezînd în seara care abia se lăsase cu Margaret și Maurice, mă uitam tot timpul la ceas, ca și cum, fiind bolnav, mi-aș fi luat întruna pulsul, sperînd că se scursese un sfert de oră, dar constatînd că trecuseră abia cîteva minute.

Cîteodată mă simțeam atît de speriat, încît voiam ca timpul să se oprească în loc.

O priveam pe Margaret ocupîndu-se de celălalt băiat. Înainte de venirea lui era atît de palidă, încît se machiase mai mult ca de obicei, ca să nu-l sperie. Îi explicase că Charles fusese dus la spital din cauza unei răceli foarte puternice și că va trebui să-i ia și lui temperatura și să-l urmărească mai îndeaproape. Apoi se așeză lîngă el, jucînd diverse jocuri, nedezvăluindu-i nimic din îngrijorarea sa, arătînd foarte drăguță, culoarea mai intensă de pe pomeți prinzînd-o foarte bine. Vocea îi era sigură, chiar plină, și singurul semn de suferință îl constituia cuta ce-i brăzda fruntea.

Era mulțumită că temperatura lui Maurice era normală, că părea perfect sănătos.

Privindu-i, mă rîcîia faptul că era atît de mulțumită. I-am luat locul lîngă copil. Deși nu-l amuzam cum se cuvine, puteam continua jocul, făcînd mișcările necesare. Dar mă rodea și faptul că el putea sta acolo frumos și nevătămat, și mai ales că era sănătos. Cu o pasiune asemănătoare cu a mamei mele, care odată, într-un moment de extremă umilire, dorise izbucnirea unui război care s-o anihileze și să ne distrugă pe toți, și eu voiam ca pericolul ce-l pîndea pe fiul meu să se extindă asupra tuturor celor din jur.

Dacă el nu era în siguranță, atunci nimeni să nu fie. Dacă el trebuia să moară, să moară și ceilalți.

Cînd se duse să-l culce pe Maurice, am rămas în salon, fără să fac nimic, în acea stare de deznădejde combinată cu îngrijorare care-ți paralizează membrele ; incapabil să mă mișc, m-am concentrat asupra unui singur simț, cu care pîndeam telefonul. Fără să scoatem o vorbă, Margaret veni și se așeză în fața mea, de cealaltă parte a căminului ; și ea asculta la fel de încordată ca și mine, mă privea cu un alt soi de îngrijorare.

Telefonul sună. Se uită la mine întrebător, apoi se duse să răspundă. În clipa cînd auzi vocea de la celălalt capăt al firului, pe față i se citi dezamăgire, dar și ușurare : o cunoștință ne invita la masă săptămîna următoare. Margaret se scuză că băiatul cel mic era bolnav ; nu puteam accepta nici o invitație pentru că riscam să încurcăm gazda în ultimul minut ; era la fel de drăguță și de stăpînă pe ea ca atunci cînd se jucase cu Maurice. Cînd se întoarse la locul ei, îmi spuse numele femeii, care pentru noi era obiectul unei glume doar de noi știută, sperînd să-mi smulgă un zîmbet. Tot ce-am putut face a fost să dau din cap în semn de refuz.

Veghea continuă. Pe la nouă, după ce mă strigă pe nume, spuse :

— Nu uita c-am fi aflat dacă i-ar fi fost mai rău.

Și eu îmi spusesem același lucru. Dar auzindu-l de la ea, am crezut-o, m-am agățat de această liniștire.

— Așa cred și eu.

— Știu sigur c-am fi aflat. Geoffrey ne-a promis... Îmi mai amintise acest lucru, cu necesitatea pe care, în situații îngrijorătoare, simți nevoia de a-ți repeta toate semnele bune, ca pe un descîntec. În împrejurări ca astea te poți bizui pe el.

— Așa cred și eu. O mai spusesem o dată ; faptul c-o repetam îmi dădea curaj.

— Ar fi telefonat.

Continuă :

— Înseamnă că n-are încă nimic să ne spună. Uite, nu cred să aflăm mare lucru, dar n-ai vrea să telefonezi sorii și să vezi ce spune ?

Am ezitat.

— Nu îndrăznesc.

Fața-i era încordată și hotărîtă. Mă întrebă :

— Să telefonez eu ?

Am pregetat timp îndelungat. În cele din urmă i-am făcut semn că da. Se duse imediat la telefon, formă numărul, ceru rezerva. Era perfect stăpînă pe ea, dar nu luam seama la nimic, mă concentram numai pe expresia feței și pe tonul ei, al cărui sens îl voi înțelege într-o clipă.

Spuse că vrea să știe ce face copilul. Se auzi murmurul unui glas de femeie, dar ce spunea nu înțelegeam.

O clipă vocea lui Margaret deveni mai dură.

— Ce înseamnă asta ?

Alt murmur.

— Nu puteți să-mi spuneți nimic mai mult ?

Urmă un răspuns mai lung.

— Înțeleg, spuse Margaret. Da, vom suna din nou mîine dimineață.

Punînd receptorul în furcă, mi se adresă :

— Au spus că băiatul se luptă încă cu boala.

Expresia căzu grea între noi. Făcu un pas spre mine, dorind să mă liniștească, dar nu mă puteam mișca, eram incapabil s-o accept.

LIV

VINO CU MINE

PE LA MIEZUL NOPȚII, MARGARET adormi în sfîrșit. Stătusem amîndoi lungiți în pat multă vreme, fără să ne vorbim. În liniștea camerei știam că e trează, la fel cum cu ani în urmă ascultam și știam că Sheila, lîngă mine avea insomnie. Dar în nopțile acelea nu-i duceam decît grija ei și de îndată ce adormea, veghea mea lua sfîrșit. De data aceasta am stat tot timpul treaz, ascultînd-o pe Margaret respirînd în sfîrșit, regulat, într-o claustrofobie a groazei.

Mă îngrozea orice sunet care putea fi soneria telefonului. Mi-era groază de dimineața care se apropia.

M-aș fi temut mai puțin — gîndurile mă împresurau ca și cînd aș fi fost chinuit de un coșmar — dacă aș fi fost singur.

Îmi fusese mai ușor cînd nu trebuise să mă îngrijesc decît de Sheila. Dintre toate nopțile pe care le cunoscusem în decursul celor două căsătorii ale mele, aceasta era cea mai chinuitoare. Și Margaret stătuse cu auzul încordat, trează, pînă cînd avea să se asigure că mă cuprinsese somnul. Numai oboseala o doborîse. Voia să aibă grijă de mine, nu se gîndea numai la copil. Dar nu puteam s-o las. În temerile și durerea mea, revenisem la vremurile cînd voiam să-mi păstrez neatinsă viața intimă.

Copil, nu mă dusesem niciodată să-i împărtășesc mamei necazurile, le ascunsesem de ea, ocrotind-o. Cînd m-am îndrăgostit prima oară, am găsit — și n-a fost o simplă întîmplare — pe cineva egoist, pentru care necazurile altuia nici nu existau.

Dar cu Margaret existau, erau inima căsniciei noastre ; dacă i le ascundeam, dacă nu aveam nevoie de ea, atunci eșuasem.

În întuneric nu mă puteam gîndi decît la copil. Neliniștea îmi pătrunsese în oase. Nu mai găseam loc și pentru alt sentiment. Mă îndepărta de orice altă persoană, mă îndepărta de ea.

M-am gîndit la moartea lui. În claustrofobia groazei, îmi părea că însemna și anihilarea mea. Aș fi vrut să mă las copleșit de tristețe, să nu am pe nimeni lîngă mine. N-aș mai fi dispus de sănătatea necesară pentru a accepta din nou viața. Trebuia să fiu singur cu tristețea mea. Trebuia să fiu finalmente singur.

M-am gîndit la moartea lui, pe cînd lumina zorilor mijea în jurul perdelelor. Camera mă apăsa. Îmi venea în minte, brusc și puternic, o imagine ca o halucinație, — era poate o amintire sau un truc al timpului, — mă vedeam mergînd de-a lungul unei alei, nu de nisip, ci de asfalt, la malul mării. Nu-mi dădeam seama dacă eram tînăr sau bătrîn. Mergeam singur pe drum, cu marea plumburie, dar calmă, în dreapta.

Am adormit puțin, m-am trezit o clipă ușurat și apoi mi-am amintit. Margaret se îmbrăca deja. Privindu-mă și văzînd cum trezirea la realitate mă făcuse să mă schimb la față, și a ei se făcu mai cenușie. Dar își păstra încă curajul. De data asta, fără să mă mai întrebe, zise că se duce să telefoneze la spital. Rămas în dormitor, o auzeam vorbind, nu distingeam cuvintele. Am perceput clinchetul telefonului cînd a închis, pașii ei întorcîndu-se ; nu erau ușori, mi-era groază s-o privesc în ochi.

— A zis că n-a intervenit nici o schimbare.

Tot ce am reușit să-i smulg a fost o întrebare despre vizita noastră la Geoffrey, la spital : cînd va fi gata de plecare ? Mi-am auzit propria voce ștearsă, am văzut-o privindu-mă cu milă, cu durere și respingere, cu propriul ei chin.

Cît timp i-a dat lui Maurice să mănînce și l-a pregătit pentru școală, am rămas în dormitor. În cele din urmă veni din nou la mine ; am făcut-o atentă că e timpul să pornim.

Mă privi cu o expresie pe care n-am putut-o descifra. Spuse :

— Poate ar fi mai bine să te duci singur.

Mi-am dat deodată seama ce voia să spună. Îmi ghicise groaza din timpul nopții. Îndurase și propria-i suferință pentru copil și pe a mea. Ce putea întreprinde acum pentru copil sau pentru mine ? Nu mai putea suporta, așa cum nu mai suportam nici eu, să stea departe de el ; și totuși încerca să mă ocrotească. Vocea îi era încordată. Accepta atît cît putea suporta.

Era un moment în care nu puteam să mă prefac. Îmi era peste poate să-i refuz oferta numai pentru că dorea din tot sufletul s-o fac. S-o refuz dintr-un simț al datoriei sau din obișnuita blîndețe a dragostei, — și asta mi-era peste poate. Nu exista decît un singur motiv pentru care s-o refuz și acesta nu era dragostea, ci nevoia.

Deodată mi-am dat seama că fuga din coșmarul din timpul nopții luase sfîrșit. Acea latură a firii mele, pe care o înțelegea cu prețul ultimei speranțe, nu mă mai domina.

Cumva momentul nu mai conținea doar încordările trecutului nostru, ci un fel de profeție. M-am gîndit la moartea copilului, așa cum mă gîndisem peste noapte. Dacă-l pierdeam, știam — era o certitudine a fibrelor corpului meu, nu a minții, — ei nu-i voi fi de prea mare folos, dar eu voi avea nevoie de ea.

— Nu, am zis, vino cu mine.

LV

EFECTELE UNEI OBLIGAȚII

PRIN LABIRINTUL CORIDOARELOR de la subsolul spitalului ce miroseau a praf de cărămidă și dezinfectant, Margaret și cu mine ne căutam drumul spre biroul lui Geoffrey. Pe culoarul cu pereții goi ca ai

unei linii de metrou, de-a lungul căreia treceau conducte de apă exterioare, stăteau înșirate mame cu copii. Într-un fel de intersecție sau spațiu liber, se vedea un grup de femei, cu copii în scaune cu rotile. Stăteau la nesfîrșit, fără să pară că așteaptă ceva, uitate acolo, cu copiii nu prea grav bolnavi, cu o soartă nu prea tragică, așteptînd cu o resemnare care te face să asemeni spitalele cu niște gări uitate, în care sărmanii și vitregiții soartei se adună, ca într-o tabără sub cerul liber, în așteptarea unui tren săptămînal. Infirmierele, cu fețe îmbujorate și inexpresive, treceau pe lîngă ele cu pași mari și apăsați, ca și cînd nici n-ar fi existat.

În cele din urmă am văzut un indicator, am luat-o pe un coridor secundar și cînd am ajuns la biroul lui Geoffrey, situat tot la subsol, secretara ne-a spus că el era cu copilul căruia îi făcuse cea de-a șasea injecție. Dacă voiam, puteam aștepta în birou pînă se întorcea doctorul. Ca și celelalte infirmiere de pe coridor, era o femeie tînără și puternică, plăcută și calmă.

Cînd ni se adresă, o făcu instantaneu alegîndu-și cu grijă cuvintele, dar cu o nuanță de reproș ca și cînd pe undeva noi eram vinovați de nenorocirea ce ne lovise. Era de fapt tonul pe care-l folosim cei mai mulți dintre noi cînd sîntem puși în fața suferinței și trebuie să i ne adresăm, ca si cînd în clipa în care vălurile bunăvoinței sînt îndepărtate, considerăm că cel ce suferă este singurul culpabil, iar suferința un păcat.

În biroul atît de mic încît zidurile păreau să ne strivească. lumina era aprinsă, deși printr-o fereastră te puteai uita în sus, spre cer. Camera strălucea în lumina puternică, goală și dezordonată în același timp — o bibliotecă cu uși de sticlă plină de manuale și vrafuri de reviste. două scaune tubulare, o canapea medicală. Ne-am așezat și ea își puse mîna pe a mea. Acolo am stat, ca ceilalți de pe coridor, așteptînd cu răbdare că și ei, prea nefericiți pentru a atrage atenția asupra noastră.

Eram conștient de atingerea palmei ei pe dosul mîinii mele ; de propria mea respirație ; de foile dactilografiate de pe birou, ce păreau să fie ciorna unei lucrări științifice, și fotografia unei femei, frumoasă, modernă, elegantă.

Telefonul sună, secretara intră grăbită și răspunse. Era mama unui pacient : părea să fie vorba de o neînțelegere

în legătură cu o adresă și secretara era încurcată. Se întîmpla să știu eu răspunsul, dar n-am putut rosti nici un cuvînt. N-am făcut-o din rea voință, doream s-o ajut, voiam chiar să-i cîștig simpatia, dar amuțisem.

Cînd ieși, după ce rezolvase pînă la urmă problema, i-am șoptit lui Margaret că eu știusem de la început, dar ea nu înțelese. De data asta nu era mai curajoasă decît mine, tot ce mai putea face era să mă strîngă de mînă. Atinsesem amîndoi acel moment de aprehensiune cînd parcă nu mai gîndești deloc, ca și cînd nu mai așteptam eliberarea. Asta era tot ce mai știam face. Stam acolo împreună ; ne era imposibil să căutăm a pune capăt așteptării.

Afară se auzi un zgomot și Geoffrey intră dînd ușa de perete. De cum i-am zărit fața, am înțeles. Zîmbea triumfător și bucuros, cu un soi de satisfacție pe care o poți vedea la cîștigătorul unui meci de tenis.

Degetele lui Margaret m-au atins din nou. Palmele ni se umeziseră. Fără să se fi rostit nici o vorbă, dobîndisem certitudinea.

În aceeași clipă Geoffrey strigă :

— E în regulă. Se va înzdrăveni.

Margaret scoase o exclamație, lacrimile îi curgeau pe obraz, dar Geoffrey nici nu le observa.

— E interesant, zise. Am observat și altă dată cum chiar în clipa în care semnele obiective încep să funcționeze normal, copilul pare să-și dea și el seama. E suficient să te uiți la fața lui. E interesant, s-ar putea crede că e nevoie să treacă un timp. Dar în clipa în care analiza lichidului rahidian dovedea că putem controla boala, atunci copilul a început din nou să audă și mintea a început să i se limpezească.

Deodată spuse, încă preocupat de succesul său :

— Apropo, nu trebuie să vă faceți griji, boala nu va lăsa nici o urmă. E un băiat sănătos.

Nu era un compliment, ci numai afirmarea unui fapt biologic. Devenise exuberant și radios văzînd că-și revine copilul. Dezinteresîndu-se de atîtea lucruri ce ne preocupau pe noi ceilalți, necitind ziarele, disprețuind politica, considerînd arta ca pe o pierdere de vreme, se situa totuși de partea speciei umane. Își găsea cea mai altruistă fericire, cu un fel de spirit biologic de echipă, redînd vieții un copil zdravăn și deștept.

Eram amețit văzînd bucuria lui Margaret în unison cu a mea, încît nu le mai puteam deosebi una de alta. Voiam să-l copleșesc pe Geoffrey cu laude. Încercam acea stare sublimă în care toată extravaganța mea, ținută atîta vreme în frîu, deborda, spărgînd barierele tactului sau chiar pe cele ale unei obișnuite considerații umane. Doream să-i spun cît de mult îl apreciez și deopotrivă, cîtă recunoștință umilă îi port. Voiam să-l întreb direct dacă intenționa să se căsătorească cu femeia din fotografie și în acest caz dacă-i puteam fi de vreun ajutor.

Dar m-a oprit o forță care provenea din ceva mai adînc existent între noi trei.

— E un băiat sănătos, repetă Geoffrey.

M-am simțit obligat să spun :

— La fel e și al tău.

O clipă fu surprins.

— Da, cred că e.

Adăugă, cu capul dat pe spate, cu vanitatea lui de student. :

— Chiar așa mă și așteptam să fie.

Se uita fix la Margaret. Lacrimile nu i se uscaseră. Fața-i strălucea de extaz și durere. Spuse :

— Am să-l urmăresc cu atenție să văd dacă apare vreun simptom.

— Da, zise Geoffrey. Dacă nu se întîmplă nimic în două săptămîni, a scăpat.

— Voi face tot ce-mi spui, zise.

Aprobă din cap.

— Ar fi bine să-l văd de două-trei ori pe săptămînă, pînă trece perioada de incubație.

Margaret conchise :

— Trebuie să-l ferim cu orice preț.

Știuse, cînd venise la mine, ce sarcină își asumă. Unii ar fi putut fi mai indiferenți, dar ea nu. Chiar și acum, în plin extaz, o apăsau răspunderile, o apăsau mai greu, poate, pentru că se simțea în al nouălea cer. Faptul că băiatul putea face o infecție era ca un spectru ce-i stătea în față. Cînd vorbi despre asta, cînd spuse că trebuie să-l ferim cu orice preț, nu se referea numai la boală, ci și la viitor.

Spusei :

— Da, trebuie să-l ferim cu orice preţ.

Era un semn de înţelegere între noi. Dar Geoffrey, care auzise şi afirmaţia ei, părea să nu-l fi înţeles. Răspunse ca şi cînd boala ar fi fost singura problemă :

— Chiar dacă apar unele semne, deşi înclin să cred că nu va avea nimic, să nu o iei prea în tragic. Ar trebui să fim prea incompetenţi ca să nu putem opri boala la timp. Şi nu uita că, în general, copiii sînt nişte animale deosebit de rezistente.

O spuse mulţumit, detaşat. Apoi, pe un ton complet diferit, adăugă :

— Mă bucur c-am putut face ceva pentru copilul vostru.

În biroul atît de mic, şedea pe masa de lucru, dominîndu-ne şi cînd vorbi se uită în jos, întîi la ea, apoi la mine. Pe acelaşi ton aspru, insistent, mai degrabă condescendent decît binevoitor, spuse :

— Mă bucur c-am putut face ceva pentru voi.

Acum nu se mai simţea stînjenit în prezenţa noastră. Înainte fusese stînjenit pentru că era un om deschis, dar integru, căruia nu-i venea uşor să ierte, care, e drept, nu dorea să se răzbune, dar avea un sentiment de inferioritate şi de ineficienţă în faţa celor pe care nu-i putea ierta. Acum era fericit, se simţea eliberat şi bun.

Şi oricît ar părea de ciudat, la fel ne simţeam şi noi. Şi ca şi eu avusesem faţă de el resentimentul ce-l ai faţă de cei cărora le-ai făcut un rău, pe care i-ai nedreptăţit : un resentiment îmbinat cu un fel de dispreţ batjocoritor, o antipatie în care eşti tentat să-l depreciezi pe cel în cauză. Acum el se dovedise puternic, în timp ce noi ne purtasem urît. Fusesem la mîna lui ; şi pentru amîndoi, mai ales pentru ea, dar chiar şi pentru mine, acest sentiment şterse definitiv ruşinea noastră tăinuită. Şedea acolo, dominîndu-ne, cu capul aproape atingînd becul. Margaret şi cu mine ne uitam în sus la el ; faţa ei era albă de nesomn şi îngrijorare, cu ochii injectaţi cum probabil că erau şi ai mei. Pe el nu se vedea că făcuse o noapte albă. Ca de obicei, mîndru de înfăţişarea sa, părul, cu cărarea într-o parte, îi era pieptănat şi periat elegant şi mirosea a loţiune de ras.

El era fericit. Noi de bucurie, picam de somn.

LVI

SCURTĂ PLIMBARE SPRE CASA

DOUĂ SĂPTĂMÎNI MAI TÎRZIU, într-o după-amiază ploioasă de iulie, cu norii atît de denşi încît pe la şase multe ferestre erau deja luminate, Margaret trecu pe la mine de la birou să mă ia acasă. Purta o rochie de vară şi, în ciuda zăpuşelii, era liniştită, simţea o oboseală plăcută. Venea de la spital, unde aranjase totul pentru ca băiatul să se întoarcă acasă a doua zi.

Spunea că e sănătos şi vesel, la fel ca Maurice, care scăpase în mod cert de contaminare. Nici unul din cei cărora le purta de grijă nu-i mai dădea acum motiv de nelinişte. Era mulţumită, aşa cum fusese în ziua cînd Gilbert o adusese prima oară în camera mea de la spital.

Tocmai atunci se auzi în uşă ciocănitul caracteristic al lui Rose. De îndată ce o văzu pe Margaret, pe care n-avusese încă ocazia s-o cunoască, se lansă într-un şuvoi de scuze atît de abundent şi complex, încît pînă şi eu m-am simţit stînjenit. Îi părea atît de extrem de rău ; în toţi aceşti ani aşteptase cu atîta nerăbdare plăcerea de a o întîlni pe doamna Eliot ; şi tocmai acum a dat buzna, ne deranja, de fapt, nu voia să-l reţină pe soţul ei decît o clipă, dar chiar şi aşa ne inoportuna. Nici unul din ei nu se obişnuise cu prezentări mai puţin ceremonioase. Rose, cu privirea încordată, ţeapăn, în haină neagră şi pantaloni reiaţi, în ciuda căldurii înăbuşitoare, continua să vorbească conform ideii lui despre galanterie. Margaret se uita la el aşa cum se uitase probabil, copilă, la expoziţiile tatălui ei, negustînd formalismul, făcînd tot posibilul să se simtă la largul ei în faţa acestui stîngaci funcţionar cu ambiţii.

Am văzut că aveau oarecare simpatie unul faţă de celălalt. Cînd Rose isprăvi treaba pe care o avusese cu mine, pe care cu obişnuita-i conciziune o termină în cinci minute, îşi luă rămas bun de la noi la fel de laborios şi protocolar. Cînd îl văzurăm, în sfîrşit, plecat, i-am spus că era unul din cei mai formidabili oameni pe care-i cunoscusem, poate, cel mai formidabil. Auzise demult despre el, dar acum că-l văzuse în carne şi oase, nu-l găsea la înălţimea reputaţiei. Era însă prea obosită, prea fericită pentru a mai discuta ; nu voia să mă contrazică ; spuse, pur şi simplu : hai acasă !

De îndată ce am părăsit coridoarele ca niște tunele ale vechii clădiri și am ieșit în stradă, am avut impresia că intrăm într-o seră : transpirația ne-a umezit tîmplele. Mergînd la braț cu Margaret, mi-am amintit că exact pe o căldură ca asta, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, plecasem prima oară de la Lufkin spre casa mea din Chelsea.

Acum, pe o vreme asemănătoare, ne îndreptam în sens opus, trecînd cu pas vioi de Whitehall spre piața Trafalgar, de unde am luat autobuzul. I-am povestit cum stătusem odată pe imperiala autobuzului, alături de bătrînul Bevill, și că menționase numele tatălui ei, ceea ce îmi deschisese portița prin care reintrasem în viața ei. În timp ce autobuzul își croia drum cu greu pe Regent Street, vorbeam despre copil, ca și cum am fi fost în pat pe punctul de a adormi, trecînd în revistă întîmplările de peste zi, conspirația speranței, pe care, cît timp fusese bolnav o lăsasem deoparte, ca și cum nu ne-ar fi preocupat niciodată.

Am vorbit despre copii, apoi, pe cînd eram pe Oxford Street, am început să discutăm despre noi. Conversam la întîmplare, despre primele nopți pe care le petrecusem împreună, de temerile pe care, în luna ce trecuse, le avusesem unul pentru celălalt, cum ne gîndisem unul la celălalt în anii cît fusesem despărțiți.

Cînd am coborît la Marble Arch și am pornit-o pe jos, pe trotuarul nemăturat, pe sub pomi, Margaret îmi zîmbi cu pretins sarcasm și zise :

— Da, presupun că sînt unii care ar putea zice că am reușit în viață.

Am luat-o pe după umeri și am strîns-o lîngă mine, mergînd încet, atît de încet de parcă aveam de gînd să depănăm pînă la capăt fericirea acestei seri. O ușoară durere de cap, ce se insinua odată cu aerul saturat, mi se părea ca o durere senzuală. În aer plutea un miros de iarbă fierbinte și de gaze de eșapament și, deși vremea florilor de chitră trecuse, aveam totuși senzația că am prins ultimele lor miresme.

Zîmbind ironic, reluă :

— Da, cred că unii spun într-adevăr c-am reușit în viață.

Avea mai mult curaj ca mine. Nu ținea cîtuși de puțin să se asigure pe ea însăși ; firea ei era atît de puternică cînd se bucura, încît o făcea fără reținere. Pentru ea, toate victoriile erau absolute. În clipa aceea, cînd ne plimbam împreună, obținuse toate victoriile la care rîvnise ; nu-și mai dorea nimic. Și, totuși, cu o ciudățenie de care nu avea să se dezbare, ea, a cărei fericire emana din tot corpul, nu se putea exprima în cuvinte.

În seara aceea simțea nevoia să-și disimuleze încrederea, să arboreze un zîmbet ce se voia ironic, să nege momentul de față. Așa cum o făcusem eu de atîtea ori. Dar acum tocmai eu, infinit mai suspicios față de soartă decît ea, eram cel care vorbeam fără reținere.

Se zărea casa. Lumina ardea într-una din camere. Celelalte erau întunecate, oarbe, în ambianța plumburie. Era o întoarcere acasă, așa cum, ani de zile, n-am crezut c-aveam să cunosc. Adesea, în copilărie mă cuprindea teama cînd mă apropiam de casă. Fusese și mai rău cînd, în tinerețe, mă îndreptam spre casa din Chelsea. Acum, mergînd alături de Margaret, teama dispăruse. La vederea casei, am iuțit pasul, curînd vom fi acolo împreună.

Era o întoarcere acasă, așa cum visasem pe vremea cînd eram singur, dar care în închipuirea mea nu se întîmpla decît altora, mie niciodată.

SUMAR

PARTEA I

ÎNTOARCERE ACASĂ

I Fereastră luminată, văzută din stradă 7
II Două modalităţi de a face afaceri 13
III Sensul unor discuţii pe ocolite 23
IV Strîngere de mînă în noaptea fierbinte 31
V Speranţă nepermisă 39
VI Privire încruntată în lumina veiozei 46
VII Triumful lui R. S. Robinson 52
VIII Ai făcut tot ce ţi-a stat în putinţă 58
IX Rămas bun, dimineaţa 63
X Nici o scrisoare în cameră 67
XI Claustrofobie într-o casă goală 73
XII Mirosul de frunze de tabac 77
XIII O cuvertură neatinsă 83

PARTEA a II-a

ÎNFRÎNŢI DE EI ÎNŞIŞI

XIV Împrumutarea unei cărţi 85
XV O ofertă confidenţială 91
XVI Ceaţă deasupra fluviului 94
XVII Afaceri în ziua de Anul nou 97

XVIII Dulceaţa vieţii 102
XIX Două surori 106
XX O fereastră care se întunecă 109
XXI Înţelegere şi opacitate 116
XXII Se menţionează numele unui bărbat 125
XXIII Gigantic 128
XXIV Vînt domol după o ceartă 136
XXV Răsuflare întretăiată în întuneric 141
XXVI Din seară pînă în zori 145
XXVII Vederea unei uşi turnante 149

PARTEA a III-a

CONDIŢIA DE SPECTATOR

XXVIII O schimbare de gust 152
XXIX Prima întrevedere cu George Passant 158
XXX Paradisul unui spectator 167
XXXI Anunţ la ziar 175
XXXII În faţa casei 181
XXXIII Patologia spectatorilor 188
XXXIV Ofertă confidenţială în sens invers 196
XXXV O simplă întrebare pe imperiala autobuzului 199
XXXVI Veioză aprinsă într-o cameră liniştită 205

PARTEA a IV-a

ADÎNC IMPLICAŢI

XXXVII Mireasma frunzelor în ploaie 213
XXXVIII Semnificaţia unei certe 219
XXXIX Iluzia invizibilităţii 224
XL Fericire şi amăgire 229
XLI Sfîrşitul unei epoci 233
XLII Aparentă alegere 240
XLIII Vizita unei persoane care-mi vrea binele 250
XLIV A doua examinare a lui George Passant 256
XLV Un salon îngheţat 267

XLVI Ultimul tren spre un oraş de provincie 274
XLVII Miezul nopţii 279

PARTEA a V-a

O NOUĂ ÎNTOARCERE ACASĂ

XLVIII Naşterea unui fiu 281
XLIX Un copil privind la lună 289
L Paralelă între căsnicii 297
LI Trăgînd cu urechea la camera de alături 302
LII Fotofobie 311
LIII Act de curaj 317
LIV Vino cu mine 324
LV Efectele unei obligaţii 326
LVI Scurtă plimbare spre casă 331

Colecția

ROMANUL DE DRAGOSTE
199

ULTIMELE APARIȚII

193 Régine Andry ● O femeie singură
194 Pierre de Boisdeffre ● Dragostea și plictisul
195 Nicoleta Voinescu ● Drumul spre Constantinopol
196 G. Călinescu ● Cartea nunții
197 Iris Murdoch ● Marea, Marea
198 Yves Gandon ● Înflăcărata Eglé

Sentimentele cînd armonioase, cînd contradictorii care agită viața în doi, răspunderea, remușcarea sau gelozia, tot ce străbate domol sau învălmășit existența, înălțind omul pe culmi de bucurie sau prăbușindu-l într-o dureroasă încercare de recuperare – toate aceste furtuni și înseninări conferă densitate epică romanului lui C. P. Snow.

Istorie a unui cuplu – cercetat în ontecedentele sale cu deosebită finețe psihologică – *Întoarcere acasă* își desfășoară meandrele pe fundalul unei perioade care a zguduit profund Anglia : acordul de la München, disputa dintre „pacifiști" și cei hotărîți să stăvilească agresiunea hitleristă, războiul, perioada refacerii.

În simbolistica cărții „întoarcerea acasă" este semnul recîștigării iubirii, pe care umbra îndoielii de sine și cea a remușcării o pot înstrăina.

Romanul ne restituie cu multă autenticitate, discreție și reținere, acea pondere în mișcări și cumpănire în decizii care – laolaltă cu fervoarea în păstrarea demnității, caracterizează pe oamenii de ținută și altitudine morală.

Lei 16